

tmmob
makina mühendisleri odası

ODA RAPORU

İŞÇİ SAĞLIĞI ve İŞ GÜVENLİĞİ

Güncellenmiş Altıncı Baskı

Şubat 2016

Yayın No: MMO/660

tmmob
makina mühendisleri odası

Meşrutiyet Caddesi No: 19 Kat: 6
Tel: (0 312) 425 21 41 ◆ Faks: (0 312) 417 86 21
e-posta: mmo@mmo.org.tr
<http://www.mmo.org.tr>

YAYIN NO: MMO/660
ISBN: 978-605-01-0841-5

Bu yapının yayın hakkı Makina Mühendisleri Odası'na aittir. Kitabın hiçbir bölümü MMO'nun izni olmadan değiştirilemez, elektronik, mekanik vb. yollarla kopya edilip kullanılamaz. Kaynak gösterilmek kaydı ile alıntı yapılabilir.

1. Baskı: Nisan 2006/Ankara

6. Baskı: Şubat 2016/Ankara

Baskı:

Ankamat Matbaacılık San. Ltd. Şti.
Tel: (0312) 394 54 94 - 95

SUNUŞ

İşçi Sağlığı ve iş güvenliği bütün çalışanları ilgilendiren, çalışma yaşamının en temel unsurlarından biridir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin göstergeler, temel insan hakları, çalışma yaşamı ve ülkelerin gelişmişliklerine ilişkin önemli göstergeler sunmaktadır. Ancak SGK ve diğer resmi istatistikler göstermektedir ki ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliğine gereken önem verilmemekte; yasa, yönetmelik ve uygulamalarda yetersiz kalmaktadır. Gerek işveren kesimi, gerekse kamu işvereni konumundaki devlet, neo liberal ekonomik politikaların da etkisiyle konuya gereken özeni göstermemektedir.

Ülkemiz iş kazalarında Avrupa ve dünyada ilk sıralarda; ölümlü iş kazalarında ise Avrupa'da birinci, dünyada üçüncü sırada yer almaktadır. Küreselleşme ve neo liberal ekonomi politikaları sonucunda iş güvencesinin azalması, esnek çalışma biçimleri, çalışma koşullarının ağırlaşması; özelleştirme, sendikasılaştırma ve taşeronlaştırmanın yaygınlaşması; sosyal güvenlik ve güvenceden yoksun kayıt dışı işçilik ve çocuk işçi çalıştırma, iş kazalarını arttıran nedenler arasındadır.

2007–2008 yıllarından itibaren ülkemizde iş kazaları yoğun olarak konuşulmaya başlandı. Son yıllarda, mühendislerin ve işçilerin yaşamlarına mal olan kazalar konunun tüm yakıcılığı ile gündemde kalmasını sağladı. Balıkesir Dursunbey'de biri maden mühendisi, 13 kişinin hayatını kaybetmesi; Bursa Devecikonağı beldesinde 19 maden işçisinin yaşamını yitirmesi; Giresun Şebinkarahisar'da TMMOB üyesi Deniz TANRIÖVER'in yaşamını yitirmesi; İstanbul Tuzla'da, Davutpaşa'da, Bursa Kemalpaşa'da, Ankara Ostim'de, İstanbul'da bir servis aracında (8 kadın işçi), Zonguldak'ta, Maraş Elbistan'da, Adana'da, İstanbul Esenyurt'ta, Erzurum Karasu'da, Eskişehir'deki, Samsun'daki, Kuşadası'ndaki ve Muğla'daki, Soma'daki, Konya Ermenek'teki, İstanbul Seyrantepe'deki toplu işçi ölümleri, “iş kazası”ndan çok “iş cinayetleri” olgusuyla yüz yüze olduğumuzu göstermektedir. Bu olaylar, dizginsiz kâr hırsı ile insan yaşamını hiçe saymanın acı sonuçlarının yalnızca bazı örnekleridir.

Odamız iş kazalarında yaşamlarını yitiren, sakatlanan ve meslek hastalıkları sonucu yaşamları kısıtlanan insanların dramlarının nedenlerini bu raporda bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla irdelemektedir. Odamızın bu raporu, son yıllarda işçi sağlığı ve iş güvenliği gerçeklerinin kamuoyu bilincine yerleşmesinde büyük katkı sağlamıştır.

2012 yılı öncesi üç basımı “İş Sağlığı ve Güvenliği Oda Raporu” olarak yayımlanan raporun önceki basımında “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu” olarak değiştirerek sınıfsal ve bilimsel bir tamlığa ulaştırdık.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda yedi dönemdir (on dört yıldır) kongreler düzenleyen, bağlantılı konularda etkinlikler düzenleyen, eğitimler yapan ve yayın faaliyetlerinde bulunan Odamız; bu konudaki yasa ve uygulama sorunlarını güncellenen bu raporda irdelemekte ve kapsamlı çözüm önerileri dile getirmektedir.

Raporu hazırlayan Ali Akber ÇAKAR, Tahsin AKBABA, Mustafa YAZICI, Bedri TEKİN, Yıldırım ÇAKAR, Oda İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Komisyonu üyeleri ve emeği geçen Oda çalışanlarına teşekkür ederiz.

Şubat 2016

**TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu**

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
1.1 Dünyada Durum	1
1.2 Genel Çerçeve.....	3
2. İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMININ DÜNYA VE ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİMİ	5
2.1 Dünyadaki Gelişmeler	5
2.2 Türkiye'deki Gelişmeler.....	9
2.3 Orta Vadeli Program ve 60. Hükümet Programında İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Ele Alınışı.....	19
2.4 4857 Sayılı İş Kanunu ile Yapılan Düzenlemeler –İşçi Sağlığı İş Güvenliği İlişkisi	24
2.5 6331 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'na İlişkin Değerlendirme	28
2.6 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Düzenleme Neleri Kapsamalıdır?	29
3. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNDE DURUM VE TÜRKİYE'DEKİ İŞ KAZALARINA İLİŞKİN BAZI VERİLER	31
4. MESLEK HASTALIKLARI	82
4.1 Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları.....	82
4.2 Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması	86
4.3 Meslek Hastalıklarının Nedenleri	88
5. İŞ KAZALARI	89
5.1 İş Kazalarının Sınıflandırılması	89
5.2 İş Kazalarının Nedenleri	92
5.3 İş Kazalarının Maliyeti	95
6. İŞ GÜVENLİĞİ	99
6.1 Genel Yaklaşım	99
6.2 Temel Yöntem	99

7. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULLARI	103
7.1 İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri (İSGB) ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerinin (OSGB) Görevleri	103
8. İŞYERİ HEKİMİNİN GÖREV VE YETKİLERİ.....	106
8.1 İşyeri Hekiminin Yetkileri ve Nitelikleri	106
8.2 İşyeri Hekiminin Görevleri	106
9. İŞ GÜVENLİĞİ MÜHENDİSİNİN GÖREV VE YETKİLERİ	112
9.1 İş Güvenliği Mühendisinin Çalışma İlkeleri	112
9.2 İş Güvenliği Mühendisinin Önemi	113
9.3 İş Güvenliği Mühendisi Çalıştırılmasında Yasal Durum	114
10. ODAMIZIN ÇALIŞMALARI	118
10.1 Muayene ve Kontroller	118
10.2 Test ve Ölçümler	123
10.3 Eğitim ve Belgelendirme	126
10.4 Yayınlar ve Raporlar	129
10.5 Diğer Çalışmalar.....	131
11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	133
11.1 TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Düzenlediği İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongrelerinin Sonuç Bildirileri	133
12. EKLER.....	144
EK 1: İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ MMO AÇIKLAMALARI	144
EK 2: 4857 SAYILI İŞ YASASI VE 6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU KAPSAMINDA YAYIMLANAN YÖNETMELİKLER	179
EK 3: TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARAFINDAN ONAYLANAN İLO SÖZLEŞMELERİ	184

1. GİRİŞ

1.1 Dünyada Durum

Dünya genelinde işyerlerinde çalışanların sağlığını bozan birçok etmen bulunmaktadır. İşyerlerindeki koşullar nedeniyle çalışanlar iş kazasına uğramakta, meslek hastalıklarına yakalanmaktadır.

ILO verilerine göre (Creating Safe and Healthy Workplaces for All, Laborstat), dünyada her 15 saniyede bir işçi, iş kazaları veya meslek hastalıkları nedeniyle hayatını kaybetmektedir.

- Her 15 saniyede 160 işçi, iş kazası geçirmektedir.
- Her gün yaklaşık 6 bin 400 kişi iş kazası veya meslek hastalıkları nedeniyle yaşamını kaybetmektedir. Bu ölümlerin bini iş kazaları, 5 bin 400'ü meslek hastalıklarından dolayıdır. Her yıl yaklaşık olarak 350 bin kişi iş kazası, 2 milyon kişi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını yitirmektedir.
- Her yıl 270 milyon iş kazası meydana gelmekte, 313 milyonu aşkın işçi ölümcül olmayan iş kazası geçirmekte (bu bir günde ortalama 860 bin işçinin iş kazasına maruz kaldığı anlamına gelmektedir) ve 160 milyon kişi meslek hastalıklarına yakalanmaktadır.
- Her yıl, çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde, zehirli maddelerden dolayı 651 bin işçi yaşamını yitirmekte ve dünyada meydana gelen cilt kanseri hastalıklarının yüzde 10'unun işyerlerinde zehirli maddelerle temas yüzünden olduğu belirtilmektedir. ILO'ya göre bildirim ve kayıt sistemindeki eksiklikler nedeniyle çoğu ülke için gerçek rakamların daha yüksek olması kaçınılmazdır.
- Her yıl asbest yüzünden 100 bin kişinin yaşamını yitirdiği tahmin edilmektedir. Üstelik dünyada asbest üretimi 1970'lerden bugüne sürekli azalmasına rağmen, geçmiş dönemde temasta bulunanlar için risk hala devam etmektedir.
- Her yıl silis tozundan kaynaklanan ve ölümcül bir akciğer hastalığı olan silicosis, on milyonlarca insanın hayatını etkilemektedir. Latin Amerika'da maden işçilerinin yüzde 37'si bu hastalığa yakalanmıştır. Bu oran 50 yaşın üzerindeki işçilerde yüzde 50'ye yükselmektedir. Hindistan'da taş kalem işçilerinin yüzde 50'si ve taş kırma işçilerinin yüzde 36'sı bu hastalığa yakalanmış durumdadır.

- ILO'ya göre tüm dünyada istihdam açısından önemli bir yer tutan inşaat sektöründe oldukça yüksek sayılarda iş kazası yaşanmaktadır. Sektörde mekanizasyon artmasına karşın el emeği hala büyük bir rol oynamaktadır. ILO rakamlarına göre tüm dünyada inşaat sektöründe her yıl yaklaşık 60 bin ölümcül kaza yaşanmakta ve buna göre her 10 dakikada bir kişi iş kazası sonucu yaşamını yitirmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 23. maddesinde “*Herkesin kendi özgür seçimiyle belirlediği işyerinde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır*” denilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı “*sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik halidir*” şeklinde tanımlamaktadır

Çalışanların iş kazasına uğramamaları, meslek hastalıklarına yakalanmamaları için yapılan bilimsel çalışmalar işçi sağlığı ve güvenliği olarak tanımlanmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin amacı; “*sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak, çalışanları sağlık ve güvenlik risklerine karşı korumak, üretimin devamlılığını sağlamak*”tır..

Birleşmiş Milletler'in 70 yılı, ILO'nun 90 yılı aşan çabalarına rağmen iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenememiştir.

Ekonomik ve sosyal ilerlemenin temelinde insana yaraşır iş/çalışma kavramı olmalıdır. Ancak bugün dünya ve ülkemizde bu kavramın içeriğinin doldurulmadığını görüyoruz. İnsan kapitalist üretim ilişkilerinde sömürülmekte, yabancılaştırılmakta ve adeta bir makine olarak görülmektedir. Bu nedenden ötürü işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu egemen sermaye birikimi politikalarına tabidir ve tüm dünyada önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan tüm çalışmalara, alınan onca önleme rağmen dünyada ve ülkemizde iş kazaları ve meslek hastalıkları can almaya, sakat bırakmaya devam etmektedir. Yukarıdaki verilerin gösterdiği üzere her yıl azımsanmayacak sayıda insan engellenebilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı yaşamını yitirmekte veya sakat kalmaktadır.

1.2 Genel Çerçeve

Bilim, teknoloji ve sanayileşme, toplumsal değişimlerin itkisini oluşturmaktadır. Bilim teknolojiyi, teknoloji sanayileşmeyi koşullar. Bilimin, teknolojinin ve sanayileşmenin toplumların refah düzeyini yükseltici bir rolü olması gerekir.

Hızlı gelişen bilim, teknoloji, sanayileşme kuşkusuz ülkelerin gelişme süreçlerine birçok faydalar sağlamıştır. Ancak sağlıklı çalışma ortamı, işçi sağlığı iş güvenliği için aynı başarının sağlandığını söylemek güçtür. Sanayileşme ve kalkınmanın bedeli; asla yeterli derecede beslenemeyen, iş kazalarından ve meslek hastalıklarından gereği gibi korunamayan, işsiz kalma ve işini kaybetme korkusu yaşayan, örgütlenmeleri engellenen, sosyal güvenliğinden endişe duyan bir çalışan kesim yaratmak olmamalıdır. Kısacası insanın refahı, mutluluğu, sağlığı ve güvenliğinden ödün veren bir sanayileşme, kalkınma ve çalışma yaşamı anlayışı benimsenemez.

Özellikle ülkemizde olduğu gibi insan hakları, demokrasi kültürünün, eleştiri, öneri ve denetim sistematığının gelişmediği sosyal devlet kavramının gereklerinin uygulanmadığı veya tasfiye edildiği, fason üretime yönlendirilen ülkelerde yara daha yoğun olarak kanamaya devam etmektedir.

Kapitalist küreselleşme sürecine paralel olarak özelleştirme, sendikasılaştırma ve taşeronlaştırma, örgütsüzleştirme politikalarıyla her türlü güvenlik ve güvenceden yoksun kayıt dışı işçilik ve çocuk işçi çalıştırmayla katmerlenen iş kazaları ve meslek hastalıkları azaltılamamaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde temel amaç; çalışma yaşamında çalışanların sağlığına zarar verebilecek hususların önceden belirlenerek gereken önlemlerin alınması, çalışanların rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarının sağlanması, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik halinin sağlanmasıdır.

Bu açıdan gerek küresel ölçekte gerekse ulusal düzeyde sermayenin yönelimlerini ve kendini yenileme süreçlerini kavramak gerekmektedir. Büyük şirketler küresel ölçekteki işlemler için birleşme eğilimi gösterirken ulusal düzeydeki işletmeler ise esnekliği artırarak bu süreçteki pazar payını korumaya çalışmaktadır. Bu amaçla, şirketi bağımsız ve merkezi kontrolün dışında çalışan daha küçük ve daha fazla birimlere parçalama, küçük birimlerin etkinliklerini kaynak dışında bırakma, küçük işletmeleri alt işverenlere (taşerona) verme ve esnek çalışma organizasyonu ile geliştirmeye yönelinmektedir. Bu eğilim gelecekte

daha fazla artacak ve sendikasılaştırma ile daha olumsuz çalışma koşulları, tek yanlı bilgilenme ve daha düşük ücretlere yol açacaktır.

Çalışılan ortamının ve üretim süreçlerinin yetersiz ve olumsuz koşulları, çalışanların en temel hakkı olan sağlıklı yaşama ve çalışma hakkını tehdit etmektedir. Bu nedenle işçi sağlığı iş ve güvenliği konusunda gerekli önlemlerin alınması bir zorunluluk olmaktadır. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının ortadan kaldırılması, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sağladığı olanakların bu alana yönelik olarak geliştirilmesi, bilimsel araştırmaya dayalı riskin doğru tanımlanması, planlı çalışma ve üretim sürecindeki gelişmelerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi ve nihayet güvenlik önlemlerinin artırılmasıyla sağlanabilir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği, tıp bilimleri, mühendislik bilimleri ve sosyal bilimleri içeren çok-bilimli bir konudur.

Tıp ile işçi sağlığının doğrudan bağımlı çıkarsamak mümkündür. Mühendislik bilimlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgisi ise iki kümede toplanabilir. Bunlardan birincisi dolaylı katkılardır. Bunlar arasında, yangına yönelik önlemleri, kaldırma-iletme araçlarının, basınçlı kapların, elektrik sisteminin vb. periyodik kontrollerini sayabiliriz. Diğer bir küme ise mühendislik bilimlerinin yaptığı doğrudan katkılardır. Bunlar arasında, işyeri ortamına yönelik toplu önlemleri, ortam ölçümlerini, sayabiliriz.

Sosyal bilimler ise; hukuktan eğitime, sosyal güvenlikten işletmeye, psikolojiden sosyoloji ve sosyal antropolojiye kadar birçok bilim dalını içermektedir. Dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliğinin çok-bilimli karakterinin bir uzantısı olarak, eşgüdüm halinde ve çok sayıda uzmandan oluşan bir hizmetin sunulması zorunluluk olmalıdır.

Ülkemizde, 2012 yılında işçi sağlığı ve güvenliği alanına özgü ayrı bir düzenleme kabul edilmiş, 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu 30 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış, yasanın ardından onlarca yönetmelik ve tebliğ yürürlüğe konulmuştur.

2. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KAVRAMININ DÜNYA VE ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİMİ

İnsanlığın varlığını koruyup geliştirmek amacıyla, doğa olaylarına ve vahşi hayvanlara karşı savaşımları ile başlayan ve giderek gelişen çalışma eylemi, insanlığın tarihsel gelişiminde büyük rol oynamıştır. İnsanlık, tarih boyunca yaşamını sürdürmesi için gerekli olan yiyecek, içecek, giyecek, konut gibi temel gereksinimlerini çalışarak sağlayabilmiştir. İnsanlığın kendi yaptığı iş aletlerini kullanmaya başlaması toplumsal yaşamda büyük bir aşama olmuştur. Böylece insanlar yaptıkları iş aletleri ile doğayı denetim altına alma ve sürekli olarak dönüştürme olanağına kavuşmuşlardır. İnsanlığın temel gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla maddi servetlerin üretiminde kendine büyük faydalar sağlayan iş aletlerine olan gereksinimi giderek artmış ve bu da yeni üretim araçlarının geliştirilmesine yol açmıştır. İnsanlığın tüm tarihsel süreci içerisinde çalışma ortamı, üretim araçları ve çalışan insan sürekli etkileşim içinde olmuştur. Bunun sonucunda da çeşitli sağlık ve güvenlik sorunları gündeme gelmiştir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun değişik aşamalardan geçerek günümüzdeki bilimsel anlamını kazanması çok uzun tarihsel süreç içinde olmuştur. Birçok uzmanlık alanından bilim insanlarının çalışmaları sonucunda günümüzde bir bilim dalı haline gelen işçi sağlığı ve iş güvenliği, üretim sürecindeki ve toplum yaşamındaki değişimlere bağlı olarak gelişim göstermiştir. Tarih boyunca çalışma yaşamındaki gelişmeler, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki gelişmelere de kaynaklık etmiştir.

2.1 Dünyadaki Gelişmeler

Çalışma yaşamındaki gelişmelerin yarattığı sorunların çözümü için yapılan çalışmalar işçi sağlığı ve iş güvenliğinin gelişiminde de temel unsurlar olmuştur. Yapılan işle sağlık arasında ilişki kurmanın tarihçesi oldukça eski çağlara dayanmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği olarak tanımlanabilecek çalışmalar ilk olarak eski Roma'da gözlenmiştir. Bu dönemde birçok bilim insanı bugün bile geçerli sayılabilecek çalışanların sağlık ve güvenliğine yönelik öneri ve savlar ileri sürmüşlerdir. Bunlardan ünlü tarihçi Herodot ilk kez çalışanların verimli olabilmesi için yüksek enerjili besinlerle beslenmeleri gerektiğine değinmiştir. Hipokrat ilk kez kurşunun zararlı etkilerinden söz etmiş, kurşun koluğunu tanımlamış, halsizlik,

kabızlık, felçler ve görme bozuklukları gibi belirtileri saptamış ve bulguların kurşun ile ilişkisini açık bir biçimde ortaya koymuştur.

M.Ö. 200 yıllarında Hipokrat'ın çalışmalarını daha da geliştiren Nicander, kurşun koluğu ve kurşun anemisini incelemiş ve bunların özelliklerini tanımlamıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar sağlık ve güvenlik sorunlarının saptanması ve tanımı ile sınırlı kalmamış, zararlı etkilere korunma yöntemleri de geliştirilmiştir. Nitekim M.S. 23 ile 79 yılları arasında yaşamış olan Plini, çalışma ortamındaki tehlikeli tozlara karşı çalışanların korunması amacıyla maske yerine geçmek üzere başlarına torba geçirmelerini önermiştir. Juvenal ise, özellikle demircilerde görülen göz yakınmaları ve göz hastalıklarının yapılan işten kaynaklandığını, sürekli olarak ayakta çalışanlarda varislerin oluşabileceğini açıklamıştır.

Dünyada ilk mineroloji bilgini olarak bilinen ve 1494 ile 1555 yılları arasında yaşayan Georgius Agricola, iş kazaları üstünde de durarak sorunları ortaya koymuş ve önerilerde bulunmuştur. Zamanın jeoloji, madencilik, metalurji bilgilerini de kapsayan önemli bir yapıt ortaya koymuş, "*De Re Metallica*" isimli kitabında, tozu önlemek için maden ocaklarının havalandırılması gerektiğini belirtmiş, iş kazaları ve iş güvenlik yöntemleri konusunda önerilerde bulunmuştur. Kitabın işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden önemi, iş ile sağlık arasındaki ilişkiyi açık olarak belirtmiş, sorunların saptanması ile kalmayıp korunma yöntemlerini de önermiş olmasıdır.

1633 ile 1714 yılları arasında yaşayan İtalyan Berdardino Ramazzini, 1713 yılında yayınladığı "*De Morbis Artificum Diatriba*" isimli kitabında özellikle iş kazalarını önlemek için, iş yerlerinde koruyucu güvenlik önlemlerinin alınmasını önermiştir. Asıl uzmanlığı epidemiyoloji olduğu halde meslek hastalıkları konusunda üne kavuşmuş ve işçi sağlığının kurucusu sayılmıştır. Ramazzini işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili sayısız çalışmalar yapmış, çok önemli bilimsel görüş ve öneriler getirmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili korunma yöntemleri üzerinde durmuş, işyerlerinin sıcaklık derecesinden, işyeri havasında bulunabilecek zararlı etkenlerden ve bunların giderilmesi için alınması gerekli önlemlerden ve havalandırma yöntemlerinden söz etmiştir. İşyerlerindeki çalışma ortamından kaynaklanan olumsuz koşulların düzeltilmesi ile iş veriminin artacağını ileri sürmüştür. İşyerlerinde işçinin çalışma şeklinin, iş-işçi uyumunun

sağlık ve iş verimi üzerinde etkili olduğu düşüncesini ortaya koyarak ergonomi ilkelerini daha on yedinci yüzyılda açıklamıştır.

Sanayi devrimiyle başlayan bilimsel teknolojik gelişmeler sadece makina ve tezgâh yapımıyla sınırlı kalmamış, metalurji ve kimya sanayi alanında da büyük gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler sonucu çalışanların sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olacağı hiç düşünülmeden birçok kimyasal madde üretimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemdeki üretim araç ve yöntemlerinin niteliği üretimde kullanılan zararlı ve zehirli maddelerin gaz ve dumanlarının çalışma ortamına yayılmasına neden olmuştur. İşyerlerinde sağlık ve güvenlik yönünden hiçbir önlem alınmadığından çalışma ortamındaki yoğunluğu büyük miktarlara varan bu maddelere uzun süre maruz kalan işçilerin sağlığı önemli ölçüde bozulmuş ve meslek hastalıklarına yakalanarak yaşamlarını yitirmelerine neden olmuştur.

Sanayi devrimi sonrası çalışma yaşamındaki niteliksel değişimlerin yarattığı sorunlar giderek daha çok toplumsal huzursuzluklara yol açmıştır. Uzun çalışma süreleri, düşük ücretler, sağlıksız ve güvensiz çalışma koşulları, çok sayıda çocuk ve kadının ağır işlerde çalıştırılmaları her yerde sanayileşmenin hızına ve yoğunluğuna göre tepkiler yaratmıştır. Sanayi devrimi sonucu yaşanan hızlı makinalaşmanın yarattığı olumsuz yaşam ve çalışma koşullarına karşı işçilerin tepkileri önceleri makinalara yönelmiş, çok geçmeden sorunların makinalardan değil, gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınmamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Sanayi devriminin yarattığı olumsuz çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek, çalışanların sağlığını korumak ve iş güvenliğini sağlamak amacıyla birçok yasal, tıbbi ve teknik çalışma yapılmıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin bir bilim olarak gelişmesi bu dönemde yapılan çalışmaların sonucunda olmuştur.

Bu dönemde İngiliz parlamento üyesi Antony Ashly Cooper çalışma koşullarını düzeltmek amacıyla, çalışma saatlerinin azaltılması, maden ocaklarında ve fabrikalarda çalıştırılan kadın ve çocukların korunmasını öngören yasalar çıkarılması konusunda çaba harcamıştır. 1802 yılında “Çıracıkların ve Morali” adlı yasa çıkarılmıştır. İngiltere’de işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili olarak çıkartılan bu ilk yasa çalışma saatini günde 12 saat olarak sınırlamış, işyerlerinin havalandırılmasını öngörmüştür. 1847 yılında çıkarılan “On Saat Yasası” ile çalışma saatleri sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmalardan etkilenen Michel Sadler 1832 yılında parlamentoya yeni bir yasa önerisi getirmiş ve 1833 yılında “Fabrikalar Yasası” adı altında yürürlüğe girmesini sağlamıştır. Bu yasa ile fabrikaların denetimi için müfettiş atanması zorunlu kılınmış, 9 yaşın altındaki çocukların işe alınması ve 18 yaşından küçüklerin ise 12 saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmıştır. 1842 yılında yapılan başka bir yasal düzenlemeyle de kadınların ve 10 yaşından küçük çocukların maden ocaklarında çalıştırılmaları yasaklanmıştır. 1844 yılında ise iş yerlerindeki hekimlerin sorumlulukları genişletilerek sağlık açısından tehlikeli yerlerde çalışanların sağlık kontrolleri de bu hekimlerin görevleri arasına alınmıştır.

Avrupa’da bu gelişmeler yaşanırken, Amerika’da ise hızlı sanayileşmenin yarattığı olumsuz çalışma koşullarının önlenmesi için eyalet hükümetleri kendi bünyelerinde gerekli gördükleri önlemleri alma konusunda yetkilendirilmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarında Massachusetts eyaleti öncülük etmiş ve 1836 yılında çocuk işçilerle ilgili bir yasa çıkarılmıştır. 1867 yılında ise özel denetim yasının uygulanmasını sağlayacak örgüt kurulmuş, istatistik veri toplama çalışmaları yoğunlaşmıştır. Daha sonra federal hükümet işyerlerinin sağlık ve güvenlik yönünden denetimi sorumluluğunu kendi üzerine almıştır. ABD’deki işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili gelişmelere 1869 ile 1970 yılları arasında yaşayan Alice Hamilton’un çalışmaları büyük katkı sağlamıştır. Hamilton 1910 yılında kurşun sanayinde görülen zehirlenmeleri incelemeye başlamış, işverenlerin tepkilerine rağmen çalışmalarını sürdürmüş ve çalışma koşullarının düzeltilmesi için uygulanacak kontrol yöntemlerinin geliştirilmesini sağlamıştır.

Sosyalist ülkelerde ise sistem kendi içinde denetim mekanizması kurmuş ve denetimin çalışanlarca yapılması sağlanmıştır. SSCB’nin ilk Sağlık Bakanı Alexander Semashko bağımsız sağlık örgütleri kurulması ve bunların özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinde yoğunlaşması konusunda önemli çalışmalar yapmıştır. 1922 yılından sonra birçok eğitim, araştırma merkezi ile enstitüleri kurulmuş, işçi sağlığı iş güvenliği konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır.

On dokuzuncu yüzyıldan itibaren sanayi devriminin yarattığı olumsuz çalışma koşullarının düzeltilmesinin sağlanması amacıyla sendikalar, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili yasaların hazırlanması ve yaptırımlar uygulanması konusunda çeşitli etkinliklerde bulunmuşlardır. Daha on sekizinci yüzyılda Avrupa’da gelişmeye başlayan sosyal güvenlik ilkeleri on dokuzuncu yüzyılda yaygınlaşmış, çeşitli sigorta kurumları kurulmuş ve iş kazaları ile meslek hastalıkları sigortası uygulanmaya başlanmıştır. Dünyadaki meslek hastalıkları ve iş kazalarının ön-

lenmesine yönelik çalışmalarda sendikaların katkıları yanında, 1919 yılında faaliyetine başlayan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) “Milletler Cemiyeti”ne bağlı olarak bu konuda önemli çalışmalar yapmış ve 1946 yılında Birleşmiş Milletler ile imzaladığı anlaşma sonucu bir uzmanlık kuruluşu durumuna gelmiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) en önemli çalışma alanlarından biri çalışma yaşamı ve sosyal koşullarla ilgili uluslararası standartları oluşturmaktır. Bugüne kadar oluşturduğu çok sayıda uluslararası sözleşme ve tavsiye kararlarının özellikle 70 tanesi işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgilidir. Uluslararası sözleşmeler onaylayan ve taraf olan devletler açısından bağlayıcıdır ve sözleşmeyle tanınan hakların yerine getirilmesi gerekmektedir.

2.2 Türkiye’deki Gelişmeler

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tarihsel gelişimi çalışma yaşamındaki gelişmelere bağlı olarak benzer aşamalardan geçmiştir. Meslek hastalıklarının ve iş kazalarının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesi sanayileşmenin gelişimi ile yoğunluk kazanmıştır. Sorunların yoğunluğuna ve toplumsal tepkilere bağlı olarak da çözüm önerileri üretilmesi ve yaşama geçirilmesine yönelik çalışmalar işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki etkinliklere ivme kazandırmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda kömür üretimi dışında tersane, baruthane, top arabası, fişekhane, dökümhane gibi askeri amaçlı işyerleriyle dokuma fabrikalarının ağırlık taşıdığı görülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu’nda küçük zanaat ve atölye üretimine dayanan işyerleri sanayi devrimi öncesi oldukça yaygındır. Bu işyerlerinde usta, kalfa ve çırak olarak ücretle çalışanlarla işverenler arasındaki ilişkileri ve çalışma koşullarını “lonca”ların kuralları ve gelenekler belirlemiştir. Bunun dışında ülkede iş yaşamı Mecelle tarafından düzenlenmiştir.

Tanzimat’tan sonra bazı girişimler sonucu işçi yararına düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar özellikle Ereğli Kömür İşletmelerinin Deniz Bakanlığına geçmesiyle kömür ocaklarında çalışan işçilerin çalışma koşullarını düzenleyen yasalar olmuştur. Kömür ocaklarındaki çalışma koşullarının ağırlığı ve çok sayıda işçinin akciğer hastalıklarına yakalanması üretimde düşmelere neden olmuştur. Üretimi artırmak amacıyla 1865 yılında Madeni Hümayun Nazırı Dilaver Paşa tarafından bir tüzük hazırlanmıştır. Ancak padişah tarafından onaylanmadığı için bir

tüzük niteliği kazanamamış olan Dilaver Paşa Nizamnamesi, çalışma koşullarına ilişkin olarak getirdiği düzenlemeler yanında, madende bir hekim bulundurulmasını da hükme bağlamıştır. Kömür madenlerinde çok sık görülen iş kazalarına ilişkin olarak ise bir hüküm getirilmemiştir. 100 maddeden oluşan Dilaver Paşa Nizamnamesi daha çok üretimin artırılmasına yönelik olmasına karşın, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ilk yasal belge olması açısından önemlidir.

Tanzimat'tan sonraki ikinci önemli belge olan Maadin Nizamnamesi, genellikle iş güvenliğini ilgilendiren önemli hükümler getirmiştir. Bu tüzüğün getirdiği yenilikler ve önemli hükümler şunlardır:

- İşveren iş kazasının oluşmasını önlemek için gerekli önlemleri alarak iş güvenliğini sağlamak zorundadır.
- Kazaya maruz kalanlara veya ailesine mahkeme tarafından hükmedilecek tazminat işveren tarafından ödenecektir. Kaza, işverenin kötü yönetim ve denetimi veya gereken önlemlerin yasalara uygun olarak yerine getirilmemiş olması nedeniyle meydana gelmiş ise, işveren ayrıca 15–20 altın tutarında daha fazla tazminat ödeyecektir.
- Havzada her işveren, diplomalı bir hekim çalıştırmak ve eczane bulundurmak zorundadır.

Dilaver Paşa Nizamnamesi'ne göre daha ileri ve kapsamlı hükümler getiren Maadin Nizamnamesi de işverenler tarafından uygulanmamış ve tüzük hükümleri yaşama geçirilememiştir. Bu dönemde çıkarılan diğer tüzükler ise; Tersane-i Amiriye ve Mensip İşçilerin Emeklilikleri Hakkında Tüzük, Hicaz Demir Yolu Memur ve Hizmetlilerine Hastalık Kaza Hallerinde Yardım Tüzüğü, Askeri Fabrikalar Tüzüğü olarak sıralanabilir. Bu tüzükler daha çok sosyal yardım amaçlı hükümler içermişlerdir. 1908 yılında kurulmasına izin verilen sendikaların, işçi sağlığı iş güvenliği sorunlarını gündeme getirmelerine karşın somut olarak hiçbir ilerleme sağlanamamış ve ağır çalışma koşulları düzeltilememiştir.

Birinci Büyük Millet Meclisi döneminde İktisat Vekili Mahmut Celal Bey meclis kürsüsünde işçilerin çalışma koşullarını bütün yönleriyle ortaya koyarak işçilerin sağlık, sosyal ve ekonomik durumlarının düzeltilmesine yönelik bazı yasaların çıkarılmasına öncülük etmiştir. Bu gelişmeler sonucu bu dönemde arka arkaya iki yasa çıkarılmıştır. Bunlardan ilki, Zonguldak ve Ereğli Havzası Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amale Menafii Umumiyesine Furuhtuna dair 28 Nisan 1921 tarih ve 114 sayılı yasadır. Bu yasayla, kömürden arta kalan

kömür tozlarının satılması ile elde edilecek gelirin işçilerin gereksinimleri için ayrılması sağlanmıştır.

Bu dönemde çıkarılan ikinci yasa, Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik 10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı yasadır. Bu Yasa'yla kömür işçilerinin çalışma koşullarının düzeltilmesine yönelik hükümler getirilmiştir. Ayrıca bu Yasa'yla İhtiyat ve Teavün Sandığı adıyla yardımlaşma sandıkları kurulmasını ve bunların Amele Birliği içinde birleştirilmesi öngörülmüştür. Yine bu Yasa'yla hastalık ve iş kazaları durumlarında gerekli yardımların yapılması sağlanmıştır. 151 sayılı yasa ile sigortalılığın iki ana ilkesi kabul edilmiş, sermayesi işveren ve işçiden alınan aylık paralar ile yardım sandığı oluşturulmuştur. Bu hükümler yıllarca sonra çıkarılan 506 sayılı SSK Yasası içinde varlığını sürdürmüştür.

151 sayılı Yasa'yla getirilen yeni düzenlemeler şöyle özetlenebilir:

- İşveren havzada çalışan işçinin yatıp kalkması, yiyip içmesi ve temizliğini yapabileceği biçimde konut sağlayacaktır.
- İşveren hastalanan ve kazalara maruz kalan işçileri tedavi ettirecektir. Bu amaçla işyerinde hekim çalıştıracak, hastane ve eczane açacaktır.
- Kazada yaralanan ile ölenlerin yetimlerine mahkeme kararıyla tazminat ödenecektir. Eğer kaza işverenin yönetim veya denetim hatasıyla oluşmuş ise ayrıca 500–5.000 TL fazla tazminat ödenecektir.
- Çalışma süresi günde sekiz saattir. Fazla çalışma iki tarafın oluruna bağlı olup, iki kat ücret ödenecektir.
- İşveren yeni işçilerin eğitiminden sorumlu olacaktır.

Sanayileşmede sağlanan gelişmelerin yarattığı sorunların giderilmesi amacıyla Cumhuriyet döneminde işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili pek çok yasa, tüzük, yönetmelik çıkarılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra ilk yasal düzenleme 2 Ocak 1924 tarih ve 394 sayılı Hafta Tatili Yasası olmuştur. Bu yasa Cumhuriyet dönemindeki ilk olumlu düzenlemelerden birisidir. 1926 yılında yürürlüğe giren Borçlar Yasası'nın 332'nci maddesi işverenin iş kazaları ve meslek hastalıklarından doğan hukuki sorumluluğunu getirmiştir.

Ülkemizde iş yasasının bulunmaması nedeniyle işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili hükümler taşıyan Umumi Hıfzıssıhha Yasası ve Belediyeler Yasası 1930 yılında yürürlüğe konulmuştur. 1580 sayılı Belediyeler Yasası'na göre işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden bazı açılardan denetlenmesi görevi belediyelere verilmiştir. Bu yasanın 15. maddesinin 38 ve 76. fıkralarıyla belediyeler genel olarak endüstriyel kuruluş ve fabrikaların elektrik tesisatının, makina ve motor düzenlerinin, kazan, ocak ve bacaların gerek ilk önce gerekse sonradan sürekli olarak teknik muayenelerini yapmak; çevre toplumunun sağlık, huzur ve malları üzerine zararlı etkisi olup olmadığını incelemek, zararlarını önlemek, işyerlerinin ve işçi kamplarının sağlık denetimlerini yapmaktan sorumlu tutulmuşlardır.

Yine 1930 yılında yürürlüğe giren 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Yasası'nın 7. kısmı işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden bugün bile çok önemli olan hükümler getirmiştir. İşyerlerine sağlık hizmetinin götürülmesi görüşü bu Yasa'yla başlamıştır. Yasanın 173–178 maddeleriyle endüstriyel kuruluşlarda, çocuk ve kadınların çalıştırılma koşulları, işçiler için gece hizmetleri, gebe kadınların doğumdan önce ve sonra çalıştırılma koşulları hükme bağlanmıştır. Yasanın 179'uncu maddesi işçilerin işyerinde çalıştırıldıkları sürece sağlık ve güvenliklerinin korunması amacıyla tüzükler çıkarılmasını öngörmüştür. 180'inci madde ise işyerlerine sağlık hizmeti götürecek iş yeri hekiminin çalıştırılmasını ve diğer revir, hastane gibi kuruluşlara ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Yasadaki bu hüküm 11/10/2011-KHK-663/58 md ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Daha sonra 1936 yılında yürürlüğe giren ve çalışma yaşamının birçok sorunlarını kapsayan 3008 sayılı İş Yasası'yla ülkemizde ilk kez işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda ayrıntılı ve sistemli bir düzenlemeye gidilmiştir. 3008 sayılı İş Yasası 8 Haziran 1936 tarihinde kabul edilmiş, 16 Haziran 1937 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 1967 yılına kadar uygulamada kalmıştır.

28 Ocak 1946 tarih 4841 sayılı Çalışma Bakanlığı kuruluş yasasının birinci maddesi ile Bakanlığın görevleri arasında sosyal güvenlik de yer almıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik çalışmaların tek elden yürütülmesi amacıyla Çalışma Bakanlığı'nın kurulması sonrasında bu görev İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğüne verilmiştir. 81 sayılı Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki Uluslararası Çalışma Sözleşmesi'nin onanmasına dair 5690 sayılı Yasa 13 Aralık 1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin onaylanmasından sonra işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden denetimini yapmak, çalışma yaşamını

düzene koymak, yol gösterici uyarılarda bulunmak üzere hekim, kimyager ve mühendis gibi teknik elemanların görevlendirilmesi ile ilgili 174 sayılı Yasa çıkarılmıştır. Adı geçen yasanın onayından sonra ilk kez 12 Ocak 1963 tarihinde İstanbul ve sonrasında Ankara, Zonguldak, İzmir illerinde İş Güvenliği Müfettişleri Grup Başkanlıkları kurulmuştur. Daha sonra Bursa, Adana, Erzurum gibi illerde de kurulan ve sayıları arttırılan Grup Başkanlıkları ile işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden denetimi çalışmaları yoğunlaştırılmıştır.

1967 yılında 3008 sayılı İş Yasası'nın yerine 931 sayılı İş Yasası çıkarılmıştır. 931 sayılı İş Yasası'nın Anayasa Mahkemesi tarafından usul yönünden bozulması üzerine hemen hiçbir değişiklik yapılmadan 1971 yılında 1475 sayılı İş Yasası yürürlüğe konulmuştur. 1475 sayılı İş Yasası ve ona uygun olarak çıkarılan tüzük ve yönetmeliklerle işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden ayrıntılı düzenlemeler yer almıştır.

1475 sayılı İş Yasası'yla işveren, işçinin sağlık ve güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksanz bulundurmakla yükümlü kılınmıştır. İşçilerin de bu yoldaki usullere ve şartlara uymak zorunda oldukları belirtilmiş ve sağlık ve güvenlikle ilgili tüzüklerin hazırlanmasını öngörülmüştür. Yasanın bu maddesine göre hazırlanan tüzüklerin başlıcaları şunlardır:

- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü
- Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşlerde ve İşyerlerinde Alınacak Güvenlik Tedbirleri Hakkında Tüzük
- Yapı İşlerinde Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tedbirleri Tüzüğü
- Maden ve Taş Ocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önlemlerine İlişkin Tüzük.

Söz konusu Yasa ile sağlık ve güvenlikle ilgili olarak hangi koşullarda işin durdurulacağı veya işyerinin kapatılacağı belirlenmiştir. Yasanın 76. maddesi ile işyerlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurullarının kurulması ve kuruluş, yetki ve sorumluluklarının bir tüzükle saptanması öngörülmüştür.

1475 sayılı İş Yasası'yla 16 yaşını doldurmamış çocukların ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmayacağı, ayrıca, hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayıla-

cağının bir tüzükte gösterileceği hükme bağlanmış ve Ağır ve Tehlikeli İşler Tüzüğü çıkarılmıştır. Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçilerin işe girişlerinde veya işin devamı süresince bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları; işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanseri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye doktoru tarafından verilmiş muayene raporları olmadıkça bu gibilerin işe alınmalarının ve işte çalıştırılmalarının yasak olduğu belirtilmektedir.

27.06.1954 tarihinde 4772 sayılı İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası Yasası, 09.07.1946 tarihinde 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Yasası, 1950 yılında 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Yasası, 1957 yılında ise 6700 sayılı İhtiyarlık Sigortası Yasası çıkarılmıştır. Sosyal sigorta uygulamasının bu şekilde değişik yasalarla dağınık bir biçimde düzenlenmiş olması nedeniyle; bu dağınık yasaları bir araya getirerek sosyal sigortalar sistemini tek bir yasada toplamak amaçlanmış ve 1964 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası yürürlüğe konulmuştur. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 124'üncü maddesi gereğince Sosyal Sigortalar Kurumunun, sigortalıların sağlık durumlarını denetleme amacı ile istediği zaman sağlık kontrolüne tabi tutulabileceği gibi koruyucu hekimlik bakımından da gerekli her türlü önlemleri alabileceği hükme bağlanmıştır. Yasada, iş kazaları meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımları sağlanmasına ilişkin hükümler yer almıştır. 2006 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası yürürlükten kaldırılarak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yürürlüğe konuldu.

1952 yılında çıkarılan 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranların Arasındaki İlişkilerin Düzenlenmesi Hakkındaki Yasa, 1954 yılında çıkarılan 6309 sayılı Maden Yasası, 1967 yılında çıkarılan Deniz İş Yasası gibi değişik yasalarda da işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili çeşitli hükümler yer almıştır.

Türkiye'de meslek hastalıkları üzerine resmi çalışmalar, kağıt üzerinde 1946 yılında çıkarılan SSK Yasası'yla başlamışsa da, 1964 yılına kadar ciddi ve kapsamlı hiçbir çalışma yapılamamış ve olumlu gelişmeler olmamıştır. Zonguldak kömür ocaklarında çalışan işçilerde yaygın olarak pnömokonyoz hastalığının ortaya çıkması ile meslek hastalıkları istatistiklerinde yer almaya başlamıştır.

Çalışma Şartlarını ve Çevreyi İyileştirme Programı (PIACT) çerçevesinde; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Özel Fon

İdaresi (UNDP) ve ILO temsilcileri arasında 1968 tarihinde imzalanan “İşçi Sağlığı ve Güvenliği Özel Fon Projesi Ön Uygulama Anlaşması” onaylanarak, 26 Mart 1969 tarih ve 6 / 11568 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğüne bağlı olarak “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Merkezi (İS-GÜM)” kurulmuştur. İSGÜM, 2015 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı'na dönüştürülmüştür.

Yine bu dönemde SSK Osmaniye Dispanseri çevresinde tekstil, lastik, metal işkolu işçisine yönelik olarak uygulanan TÜM-SAB projesi ile meslek hastalıkları ve işle ilgili hastalıklar konusunda araştırma çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalar sonucu işçi sağlığını etkileyen çevresel etkiler üzerinde durulmuş ve periyodik sağlık muayenelerin önemi ortaya çıkarılmıştır.

1978 yılında Ankara ve İstanbul illerinde iki meslek hastalıkları hastanesi kurulmuştur. Hastanelere teşhis, ilgili sigorta alanlarında sigortacılık kararları (maluliyet belirleme, sigortalılık işlemlerine hak kazanma kararı) alabilmenin ve tedavinin yanı sıra “kurumu korumak amacıyla” koruyucu sağlık hizmetlerini, gezici sağlık hizmetlerini ve meslek hastalıkları alanında eğitim hizmetlerini yürütme görevleri verilmiştir. Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi, 14.10.2002 tarihinden itibaren Meslek Hastalıkları Hizmeti yanında, Genel Hastane Hizmetleri vermeye de başlamıştır. Diğer SSK hastaneleriyle birlikte 19.02.2005 tarihinde Sağlık Bakanlığına devredilmiştir.

İSGÜM ve Meslek Hastalıkları Hastaneleri gerekli araç, gereç ve cihazla donatılmış olmasına karşın, bu kuruluşların kapsamlı çalışmalar yapamadıkları, sorunların çözümüne katkılarının sınırlı kaldığı ve giderek etkisizleştikleri görülmektedir.

Türkiye ILO'ya 1932 yılında üye olmuş olmasına karşın ILO tarafından kabul edilmiş sözleşmelerin neredeyse üçte ikisine henüz taraf değildir. Çalışma hayatına yönelik toplam 188 ILO sözleşmesinden 30 tanesi zamanla yürürlükten kaldırılmıştır. Türkiye yürürlükte olan 158 sözleşmeden yalnız 59 tanesini onaylamıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği açısından ILO tarafından hazırlanmış olan sözleşmelerin en önemlilerinden 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme ile 161 Sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme ise ancak 2004 yılında onaylanmıştır. 187 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi de 2013 yılında onaylanmıştır. Türkiye temel bir in-

san hakkı olan işçi sağlığı ve iş güvenliği hakkı kapsamında ILO'nun geri kalan sözleşmelerini de onaylaması gerekmektedir.

Türkiye'de işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yasal çerçeve, halen yürürlükte olan Anayasa'nın çalışma hayatının düzenlenmesiyle ilgili 18, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 62 ve 173. maddelerinde bulunmaktadır. Bunlardan 50. maddede hiç kimsenin yaşına cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmayacağı, 56. maddede ise herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmektedir.

AKP iktidarında çeşitli dönemlerde işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun ayrı bir yasa olarak düzenlenmesi için tasarılar hazırlanmıştır. 2012 yılı Mart ayında Esenyurt'ta 11 işçinin şantiye alanındaki bir çadır yangınında hayatını kaybetmesi üzerine tasarı 3 Nisan 2012 tarihinde TBMM'ye sunuldu. 20 Haziran 2012 tarihinde TBMM'de kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, 30 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı.

Yasa'nın hükümleri; kamu ve özel sektöre ait bütün işleri ve işyerlerini, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerini, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanları kapsamaktadır. İş Yasası'ndan farklı olarak, kamu çalışanları da işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamına alındı.

Yasa;

- a) Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindeki hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı'nın faaliyetlerini,
- b) Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetlerini,
- c) Ev hizmetlerini,
- ç) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanları,
- d) Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetlerini kapsamamaktadır.

Türkiye, Ev Hizmetlerinde Çalışanlar Sözleşmesi, 2011 (189 Sayılı) ILO Sözleşmesini onaylamadığı gibi, yasa ile ev hizmetlerinde çalışanları kapsam dışı tutmaktadır. Ev hizmetlerinde çalışanların kapsam dışı tutulması, kayıt dışılığın ve ev hizmetlerinde çalışanların iş cinayetlerinde hayatlarını kaybetmesinin sürmesi demektir. Ev İşçileri Dayanışma Sendikası'nın yaptığı açıklamalara göre, her yıl yaklaşık olarak ev hizmetlerinde 3 bin kaza meydana gelmekte ve 50 kadın işçi iş kazalarında hayatını kaybetmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası ile çalışan sayısı göz önünde bulundurulmadan tüm işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinden yararlanacağı hükmü getirilirken, 50'nin altında çalışanın bulunduğu az tehlikeli sınıftaki işyerlerine ilişkin uygulama 30 Haziran 2016 tarihinden sonra yürürlüğe girecektir.

Yasa ile getirilen başka bir düzenleme de, “*Ağır ve Tehlikeli İş*” kavramı ile ağır ve tehlikeli işlerde çalışma yaşına ilişkin sınırlamanın, kadınların bazı ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasına ilişkin sınırlamanın yürürlükten kaldırılmasıdır.

Yasada İş güvenliği uzmanı: “*İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş ve iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip kişi*” şeklinde tanımlanmış, mühendislik hizmeti, mühendisler dışında herkese açılmıştır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini yerine getirecek olan mühendisler ve hekimlerin örgütleri TMMOB ve TTB yasanın hazırlık sürecinde ve yasada görmezden gelindi. Yapılacak düzenlemelerde taraf olarak sayılmadı. Alana ilişkin olumlu çalışmalar yerine getirmiş olan, üyeleri işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini yerine getirmekte olan TMMOB ve TTB'nin görmezden gelinmesi düzenlemelerin yine ölü doğmasına yol açmıştır. Mevzuat sık sık değiştirilmesine rağmen iş kazası sayısı azalmamaktadır.

Yasada iş güvenliği uzmanlığı ve işyeri hekimliği eğitimi Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) göre kurulmuş ticari kuruluşlara verilmektedir. Oysa TTK'ya göre kurulmuş eğitim kurumlarının lisans unvanına sahip meslek mensuplarını eğitime yetkisi Anayasa'ya aykırıdır. Bu Anayasa'ya aykırılığın yanında meslek odalarının kendi üyelerine eğitim verme yetkisi bu Yasa'yla ellerinden alınmaz. Bakanlığın kamu hizmetinin yürütüldüğü merkezi idare olduğu ve çalışan-

ların da kamu görevlisi gerçeğini göz ardı etmeden kendi kişisel duygu ve ikballerini yasal boyuta taşımaya kimsenin hakkı olmadığı hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

Yasada daha önce verilmiş işyeri hekimliği belgeleri geçerli sayılırken TMMOB'ye bağlı odalar tarafından verilen iş güvenliği mühendisi belgeleri geçersiz sayılmıştır.

Yasada yer alan “Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi”nin bileşenlerine baktığımızda ise “Hükümet Konseyi” niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır ve ete kemiğe büründürülmemiş, tavsiye niteliğinde alacağı kararların yaşamda bir karşılığının olmayacağını yasadan bu yana geçen süreçte yaşayarak gördük.

Yasada yer alan başka bir hüküm de; “işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği risklerinin önlenmesi, koruyucu ve önleyici hizmetlerin yürütülmesindeki ihmallerinden dolayı, hizmet sundukları işverene karşı sorumludurlar” şeklindedir. Önlem alma borcunun işveren yükümlülüğünde olduğu gerçeğinden uzakta ve Mesleki Bağımsızlığın sağlanmadığı koşullarda, ihmal iddiası ile uzman ve hekimleri işverenlere karşı sorumlu tutmanın objektif bir yaklaşım olmayacağı açıktır.

İş kazaları yoğun olarak küçük işyerlerinde meydana gelirken, yasada iş güvenliği uzmanlığı ve işyeri hekimliği hizmetlerinin verilmesi zorunluluğu az tehlikeli sınıftaki işyerleri olarak sınıflandırılan 50'nin altında çalışanın bulunduğu işlerde 30 Haziran 2016 tarihinden sonra, sonra başlayacak olması yasanın en sorunlu yanlarından.

Neoliberal değişimin ruhunu yansıtan son “Ulusal İstihdam Stratejisi” de yapılan tüm düzenlemelere parça parça sızarak esnek, güvencesiz çalışma biçimlerini yaygınlaştırmaktadır. Bu stratejiye içerilmiş olan ve parça parça uygulanmaya başlanan geçici-kiralık işçilik uygulaması, özel istihdam bürolarının yaygınlaştırılması, kıdem tazminatlarının budanması, “bölgesel asgari ücret” uygulaması yoluyla asgari ücretin geriletilmesi, 25 yaş altı yeni genç işçilerin güvencesiz ucuz emek sömürüsüne tabi tutulması, sosyo ekonomik kriz öğeleriyle birlikte işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki krizi derinleştirecektir.

Kısaca mevcut mevzuat ve yasal düzenlemeler bir hayli dağınık, yetersiz ve aşırı ölçüde sorunlu olup, çalışanların tümünü kapsamamakta, kurum ve kuruluşların yetki ve sorumluluklarının iç içe geçtiği karmaşık bir yapı oluşturmakta; bu durum karşısında uygulayıcılar bile zaman zaman güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Sosyal devletin tasfiye edildiği, üretimin insan için değil insanın üretim için var olduğu anlayışının hakim kılındığı bu karmaşık yapıda sorunların çözülemeyeceği açıktır.

Siyasi iktidarlar, yıllardır var olan ve her geçen gün artarak süren bu alandaki sorunların çözümüne yönelik, yarım yüzyılı aşkın bir süredir sanayinin her kesiminde üreten, denetleyen, sorgulayan, çalışan üyelerinin yoğun bilgi ve deney birikimlerine sahip TMMOB ve bağlı Meslek Odalarının görüş ve önerilerini alarak sorunu çözmek yerine “ben yaptım oldu-bitti” anlayışını hâkim kılarak sorunun karmaşıklığını devam ettirmektedirler.

6331 ile 4857 sayılı İş Yasası içerisinde yer alan maddeler çekilerek yeni bir yasa oluşturulmuştur. Ancak bu Yasanın da ruhu 4857 sayılı İş Yasası’ndan farksız olmuştur. İşverenler hariç tarafların görüş ve önerilerine hiç yer verilmemiştir. Yayımlandığı tarihten bu yana da defalarca değiştirilmiştir.

2.3 Orta Vadeli Program ve Hükümet Programında İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Ele Alınışı

Türkiye’nin bu alandaki yapısal sorunları; neoliberal ekonomik politikaların etkisiyle özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma sonucu güvencesiz çalışma biçimlerinin yayılması ve gerekli yatırımların yapılmamasından kaynaklanmaktadır.

Özellikle 2003 yılından bu yana çalışma yaşamıyla ilgili yapılan tüm mevzuat düzenlemeleri emeğin, mühendisliğin, hekimliğin, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin aleyhine unsurlarla doludur. Yapılan bir dizi yasa ve yönetmelik ile çalışma yaşamı esnek üretim ve esnek çalışma temelinde yapılandırılmıştır. Bütün bu değişiklikler 2003 sonrasının neoliberal emek düşmanı düzenlemelerinin ruhunu yansıtmaktadır.

İlgili mevzuat sonucu mühendislik ve hekimlik uygulamalarına ilişkin yasal eksikler ve sorunlar yanı sıra kadın ve çocuk emeği sömürüsü ile kayıt dışı istihdam artmış; işçi sağlığı ve iş güvenliği politikaları piyasaya açılmıştır. Bu ger-

çeğe bağlı olarak, çoğu önlenilecek olan “iş kazaları” ve “iş cinayetleri” ile meslek hastalıkları, açıklanan resmi verilerden çok fazladır; ülkemiz ölümlü iş kazalarında Avrupa’da ve dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

Yıllardır işgücü piyasasına ve dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına dayatılan esnekliğin, güvenceli ve sağlıklı koşullarda çalışmaya engel bir serbestliğe işaret ettiği bilimsel çalışma ve verilerle ortaya koyulmuşken, daha fazla esneklik hedefi, daha fazla sömürü ve işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin gerçekte ihlali anlamına gelmektedir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamalarının kamusal bir bakış açısıyla ve bilimsel-mesleki değerler ışığında tüm çalışma alanlarına yaygınlaştırılması gerekirken, hükümetin esnekleşme dayatması ve bu yönde yapılan mevzuat düzenlemeleri, çalışma yaşamında sağlıklı ve güvenli koşullardan ve bu içerikte bir gelecekte söz etmeyi güçleştirmektedir.

Orta Vadeli Programlarda (OVP) işçi sağlığı ve iş güvenliği alanıyla ilgili önemli belirlemeler bulunmamaktadır. 2015-2017 dönemine dair OVP’de konu bir cümle ile geçirtilmişti. OVP’lerdeki ana yaklaşım, “*işgücü piyasasının esnekliğini sağlamaya*” ve “*rekabetçi bir işgücü piyasasının oluşturulması temel amacı*”na yöneliktir. 2016-2018 OVP’inde de konu “...sağlanacak”lı bir cümle ile geçirtilmiştir. “*İş sağlığı ve güvenliği alanında denetimlerin daha etkin yürütülmesi sağlanacak ve başta yüksek riskli sektörlerde olmak üzere çalışma hayatında güvenlik kültürünün yaygınlaştırılması yönünde yürütülen faaliyetlerin artarak devam etmesi sağlanacaktır*” denilmesine karşın programatik yönelim, işgücü verimliliğinin artırılması, işgücü piyasasının esnekleştirilmesi ve rekabete dayandırılması, öncelikli sermaye politikası olarak devrededir. Bu çerçevedeki *işgücü piyasasına yönelik düzenlemeler*, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki egemen yönelimin anlaşılmasına da olanak vermektedir.

Kısaca değinmek gerekirse, ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına son yıllarda yön veren temel eğilimin “*esnekleşme, taşeronlaşma ve ticarileştirme*” anlayışı doğrultusunda şekillendiğini belirtmeliyiz. Bu kapsamda yakın zamanlarda bu alanı ilgilendiren birçok yasa ve yönetmelik çıkarılmış; mevzuat, *esneklik* yaklaşımına göre şekillendirilmeye çalışılmıştır. OVP’lerde de istihdam ve dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği alanını piyasaya açma hedefine sahip olan bu bakış açısının devam ettiği görülmektedir.

OVP 2016-2018'in "B. Makroekonomik Politikalar" bölümünün "6. İstihdam Politikaları" başlığı altında "rekabetçi bir iş gücü piyasasının oluşturulması", "İş ve aile yaşamının uyumlu hale getirilmesi", "özel istihdam bürolarının faaliyet alanları"nın yaygınlaştırılması ve "geçici iş ilişkisini de kapsayacak şekilde genişletil"mesi, "alt işverenlik uygulaması"ında "ekonominin rekabet gücünün gözetilmesi" ve "sosyal taraflarla diyalog içerisinde kadem tazminatı sistemi"nin geliştirilmesinden söz edilmektedir.

Bu yaklaşımlar tamamen sermaye güçleri lehine bir içerik ve yöne sahiptir. Bahsedilen "işçi hakları" ve "denetimler" ise söylenenin aksine geriletilmektedir. Bilinmektedir ki bu söylem ve uygulamalar, sendikasızlaştırma ve taşeronlaştırma yanı sıra mühendislik, hekimlik uygulamalarının dışlanması ve kayıt dışı istihdam ile kayıt dışı ekonomiyi yaygınlaştırıcı etkileri bulunmaktadır. Günümüzün temel paradigması olan esneklik ve rekabet gücünün artırılması, ucuz ve kayıt dışı işgücü sömürsünü artırarak işçi sağlığı ve iş güvenliği alanını her geçen gün daha fazla sorunlu kılmaktadır.

64. Hükümet Programı'nda ise konuyla ilgili yalnızca şunlar söylenmektedir: "Diğer alanlarda olduğu gibi, çalışma hayatının merkezine de insanı koyuyoruz. Çalışan kesimlerimizin iş sağlığı ve güvenliği kendi başına bir değer olduğu gibi, verimli ve katma değeri yüksek bir üretim yapısının da ön şartıdır", "Özel sektör, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının meslek eğitimi vermelerini özendiracağız", "Sektörden gelen talepler doğrultusunda iş ve eğitim dünyası için gerekli olan Ulusal Meslek Standartları hazırlanıp yürürlüğe konulacak, yürürlükteki standartlar en geç 5 yılda bir güncellenecektir", "Avrupa Birliği ve ILO standartlarını esas alarak oluşturduğumuz İş Sağlığı ve Güvenliği Eylem Planı'nı kararlılıkla hayata geçireceğiz".

Bugünkü Hükümet uygulamalarına zemin oluşturan 60. Hükümet Programında ise "İş Kanununu çıkararak bir yandan esnek çalışma biçimlerini getirdik, diğer yandan işçilerimizin iş güvenliğini sağladık" denilmektedir. Oysa esnek istihdam güvenceli çalışmayı dışlamaktadır. Esnek istihdam biçimlerinin yaygınlaştırılması ve iş ortamının rekabetçi bir yapıya kavuşturulması gibi hedefler, olması gereken işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamaları ile örtüşmeyecek yönelimlerdir. Esnek çalışma, gerçekte güvence ve denetimin ikinci plana atılması nedeniyle tüm dünyada emek ve meslek örgütlerince eleştirilen bir üretim ve istihdam biçimidir. Bu değiniden sonra biraz geriye giderek bu iktidarın yaptığı düzenlemelere özetle değineceğiz.

2003 yılında kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası'ndan sonra ardı ardına çıkarılan yasa ve yönetmeliklerle işyerlerinde sağlık ve güvenlik faaliyetlerinin ticarileştirilmesi amaçlanmıştır. Yargıya da taşınan bu düzenlemelerin birçoğunun yürütmesinin durdurulmasına, “*mevzuatın gözden geçirilmesi*” gerekçesinin arkasına saklanan çabalar ile direnilmekte; emek ve meslek örgütlerinin görüşleri ile yargı kararları aşılmaya çalışılmaktadır. Defalarca yapılan değişikliklerle, torba yasalar ile işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinde görev yapan yetki belgeli mühendis ve hekimler ile meslek odalarının eğitim ve uzmanlık birikimleri yok sayılmış, bu alan özel sektöre bırakılmıştır.

İSG Kurulu oluşturma zorunluluğu yine 50 den fazla çalışanı olan işyerleri için zorunlu kılınmış, 1974'ten beri bu 50 işçi sayısı bir türlü değişmemiştir. İş kazası istatistiklerinde, 50'den az çalışanı olan işyerlerinde çok daha fazla iş kazasının olduğu bilindiği halde çalışanların söz alabileceği bu kuruldan korkulmuş ve sayı yine aynı kalmıştır.

“*İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu*” ile uzun zamandır izlenen piyasacı anlayışa uygun olarak, devletin bu alana yönelik sorumluluğunun ortadan kaldırılması, mühendislerin yok sayılması ve İş Güvenliği Mühendisi tanımının dışlanması gibi düzenlemelerle işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri ticari danışmanlık faaliyeti haline getirilmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çerçevesinde yürürlüğe konulan İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, İşyeri Hekimlerinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik ve “İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik”ler piyasa aktörlerinin çıkarları doğrultusunda hazırlanmıştır. İşyeri hekimi ve iş güvenliği mühendislerinin eğitimlerini özel dershanelere bırakan, alanın ehli meslek örgütlerinin verdiği sertifikaları görmezden gelen, hizmet sunumunu ve eğitim aşamasını taşeronlara devreden, işyeri ortak sağlık birimlerini tasfiye ederek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini hedefleyen, idari yargı kararlarını görmezden gelen bir anlayışla oluşturulan bu mevzuat işçi sağlığı ve güvenliğinde süregelen krizi derinleştirecektir.

Yasanın amaç maddesinde yetkili makam ya da başka deyişle devlet, kamu güvenliği ve kamu düzeni açısından tehlike oluşturan durumları engellemek gibi bir görev üstlenmemiştir. Amaç maddesi, çalışanlar ve işverenlerle sınırlı tutul-

muştur. Bu şekilde bir düzenleme, kanunun çıkarılış gerekçesine aykırı bir durum yaratmaktadır.

Yasada yer alan “iş güvenliği uzmanı” tanımı, mühendisler dışında herkesi kapsamaktadır. Hizmetin kendi doğası ve gerekleriyle örtüşmeyen bu tanım üzerinde çok ince bir şekilde çalışıldığı açıktır. Yasanın bir başka maddesi ile İş Yasası’ndaki tanım da yürürlükten kaldırılmaktadır. Oysa yapılması gereken tanımlama “*Bakanlık tarafından belgelendirilmiş mühendis ve mimar*” olmalıydı. İşçi sağlığı ve iş güvenliği politikalarında işyeri hekimliği, iş güvenliği mühendisliği ve bunların eğitimlerinin piyasalaşmış bir modelle değil, ilgili meslek odalarının verilmesi yaşamsal önem taşımaktadır. Ayrıca “eğitim kurumu” bahsinde Türk Ticaret Kanunu’na göre piyasada kurulmuş firmalara, lisans unvanına sahip meslek mensuplarını eğitime yetkisi verilmesi, Anayasa’ya ve Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu’na aykırıdır.

Aynı şekilde kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının kendi üyelerine eğitim verme yetkisi de Bakanlığa verilmiştir. Bakanlığın kamu hizmetinin yürütüldüğü bir merkezi idare unsuru olduğu ve çalışanların da kamu görevlisi olduğu gerçeği ışığında, Bakanlık personelinin kişisel ikbal amaçlarını yasal boyuta taşımaya kimsenin hakkı olmadığı, bir hukuk devleti ilkesi gereğidir. Meslek içi eğitimin, Bakanlık, Üniversiteler ve TMMOB’nin birlikte oluşturacağı müfredat çerçevesinde ve bu kurumlar tarafından verilmesi gerektiği görüşümüz bakanlık tarafından uygun görülmemiş, eğitimler, birçoğu çok kalitesiz eğitim veren yüzlerce eğitim kurumu tarafından sürdürülmüştür.

Özellikle kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğu sektörlerdeki kadın ve çocuk emeği sömürüsü, işçi sağlığı ve iş güvenliğinde en sıkıntılı alanların başında gelirken bugüne kadar hangi destekleyici politikalar geliştirildiği tartışması bir kenara, “*avantajlı*” statüde değerlendirilen kesimlerin yaşadığı güvencesizlik ve sıkıntıların giderilmesine yönelik düzenlemelerden söz edilmesi de zordur.

Haziran 2012 tarihinde çıkarılan bu yasa sonrasında buraya kadar değinilen içerikte bir dizi belge ve yeni alt mevzuat yayımlandı.

İşçi sağlığı ve güvenliği alanında mevzuata dair sıkıntılar olduğu ve kapsamlı politikalar uygulanabilmesi için bu boşluğun doldurulması gerekliliği; Odamız, TMMOB ve ilgili emek ve meslek örgütleri tarafından yıllardan beri vurgulanmaktadır. Ancak denetimleri yaygınlaştırmayan, mesleki bağımsızlığı göz ardı

eden, bu alana yönelik bilimsel ölçütleri ve birikimleri umursamayan; serbestleştirme temelinde milyonlarca işçiyi sömürü sistemine daha fazla teslim eden yaklaşımlarla oluşturulan mevzuat, ülkemizdeki birikmiş sorunları artırmaktadır.

Rekabetçi bir ekonomiye uygun şekilde işgücü piyasalarının etkinleştirilmesi vb. yaklaşımlar, esnek istihdam, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin kapsamını daraltan sektörel ve nicel sınırlamalarla birlikte işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının ticarileştirilmesi, mühendislik, hekimlik uygulamalarının dışlanması; bu alanı yapısal sorunlarla kuşatıcı ve iş kazalarını artırıcı niteliktedir.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu ile İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Önlenebilir mi?

6331 sayılı İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun TBMM'de görüşülmesi sırasında ve yasalaşmasından sonraki bilgilendirme toplantılarında hükümet ve ÇSGB yetkilileri; “*yasanın iş sağlığı güvenliği alanında ilk bağımsız kanun olduğu*”, “*yasadan sonra iş kazaları ve meslek hastalıklarında azalma olacağı*”nı sürekli olarak tekrarlayıp durdular. Oysa istatistikler göstermektedir ki, 2012 yılından bu yana iş kazası sayısında ve iş kazası sonucu ölümlerde azalma bir yana, hep artış olmuştur. Yasa 2012 yılında büyük iddia ve hedeflerle yürürlüğe konulduğu zaman iş güvenliği uzmanı çok sınırlı sayıda iken şu anda, 67 bin 455'i C sınıfı, 8 bin 496'sı B Sınıfı, 14 bin 482'si A sınıfı olmak üzere toplam 90 bin 433 iş güvenliği uzmanı ve 28 bin 513 işyeri hekimi sertifikasına sahip İSG profesyoneli bulunmakta, ancak iş kazaları sonucu ölüm her yıl daha da artmaktadır.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'nun iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyebilecek bir yaklaşım içerisinde olup olmadığı bir yana, çalışma yaşamına ilişkin diğer tüm düzenlemelerden özellikle de 4857 sayılı İş Kanunu ile getirilen anlayışı göz önünde bulundurmadan yapılacak değerlendirme eksik bir yaklaşım olur.

2.4 4857 Sayılı İş Kanunu ile Yapılan Düzenlemeler – İşçi Sağlığı İş Güvenliği İlişkisi

a. Esnek çalışma türleri İSG İlişkisi

4857 sayılı Yasa ile çalışma yaşamına getirilen en önemli değişiklikler çalışma yaşamının esnekleştirilmesine ilişkin konulan kurallardır. 4857 yasa ile birlikte,

1475 sayılı yasadaki günlük ve haftalık çalışma süresinin birlikte belirlenmesi (günlük 8, haftalık 48 saat) kuralı yerine haftalık çalışma süresi 45 saat olarak belirlenmiş ve “denkleştirme süresi” ile günlük 11 saate kadar çalıştırma olanağı getirilmiştir. “Telaflı çalışması”, “çağrı üzerine çalışma”, “kısmi süreli çalışma” ile çalışma yaşamı işveren yararına konulan kurallarla “kualsıılaştırılmış!”, işçiler işverenler karşısında daha da güçsüz hale getirilmiştir. Biliyoruz ki, Türkiye’de, günlük 10–12 saate kadar varan çalışma süreleri bulunmaktadır. Çalışma yaşamındaki kualsızlık ve uzun çalışma süreleri beraberinde iş kazalarını da getirmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu’ndaki bu hükümleri görmeden yalnızca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nu değerlendirmek eksik olacaktır.

b. Taşeronlaştırma

4857 Sayılı Yasa ile işverenin ürettiği mal ve hizmetler bölümlere ayrılıp işin alt işveren (taşeron) eliyle yürütülmesinin olanakları yaratılmıştır. Düzenleme öncesinde son derece sınırlı olan alt işveren uygulaması 4857 Sayılı İş Kanunu ile aşırı derecede yaygınlaşmış, özel sektörde ve kamuda yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. Taşeron işçi sayısı 2002–2007 yılları arasında yaklaşık 3 kat, 2007–2011 döneminde ise yüzde 50 oranında artış göstermiştir. Bu durum istihdam alanında daha fazla esnek ve güvencesiz bir çalışma hayatının inşa etmeye yönelik siyasal tercihlerin bir yansımasıdır. (F. Serkan Öngel: *Taşeronlaşmanın Boyutları*, www.kesk.org.tr, 21 Mart 2014)

Taşeron uygulaması güvencesizlik demektir, örgütsüzlük demektir. Güvencesiz çalışma koşullarında örgütsüz işçilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği hakkına sahip çıkması ve sağlıklı çalışma koşulları için mücadelede başarı sağlamaları güçtür. Dolayısıyla, taşeron uygulamasını gözden uzak tutarak, “mükemmel 6331 sayılı yasa”ya rağmen iş kazalarının artarak sürmesini anlayamayız.

Yıl	Alt İşverenler Tarafından Bildirimi Yapılan Sigortalı Sayısı		Alt İşverenler Tarafından Bildirimi Yapılan Toplam Sigortalı Sayısı
	Erkek	Kadın	
2002	358.511	28.607	387.118
2003	410.135	38.876	449.011
2004	537.471	44.019	581.490
2005	620.680	36.997	657.677
2006	862.528	44.625	907.153
2007	1.114.806	49.112	1.163.917
2008	1.207.785	53.846	1.261.630
2009	1.008.009	41.956	1.049.960
2010	1.240.128	53.775	1.293.898
2011	1.550.304	60.905	1.611.204
2012 (6. Ay)	406.541	21.306	427.845

Kaynak: İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın 7/9123 sayılı soru önermesine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından verilen cevap.

c. Özelleştirme

Bütün hizmetlerin piyasa koşullarında üretilmesi ve halka “piyasa fiyatından satılması”nda AKP iktidarında çok yol alınmıştır. Türkiye’de 66 milyar 916 milyon 917 bin dolarlık özelleştirme yapılmıştır. Bunun 58 milyar dolarlık bölümü AKP iktidarında gerçekleşmiş, AKP hükümetleri döneminde yapılan özelleştirmelerin toplam özelleştirme içindeki payı yüzde 90’ı bulmuştur (Özelleştirme İdaresi Belgeleri).

AKP iktidarı döneminde tarım dışı istihdam hızla artmış, KİT’lerdeki istihdam da sürekli azalmıştır.

Yıllar	İşgücü	Tarım Dışı İstihdam	KİT İstihdamı	KİT İstihdam Payı (%)	Resmi İşsizlik (%)
2002	21.354	13.896	432	2.0	10,3
2003	21.147	13.982	405	1.9	10,5
2004	19.632	14.391	368	1.7	10,3
2005	20.067	14.913	288	1.3	10,8
2006	20.423	15.516	225	1.1	10,2
2007	20.738	15.871	222	1.1	10,3
2008	21.194	16.178	209	1.0	11,0
2009	21.277	16.037	207	1.0	14,0
2010	21.162	16.911	203	0,9	11,4
2011	22.802	17.330	153	0,7	11,5

Kaynak: Erkan Aydoğanoğlu, *AKP ve Çalışma Yaşamındaki Başlıca Değişiklikler, Özgürlük Dünyası*, <http://www.ozgurlukdunyasi.org/arsiv/40-sayi-220/342-akp-ve-calisma-yasamindaki-baslica-degisiklikler>

Kamu işyerlerinin tasfiyesi, işsizliğin artması, aynı zamanda yandaşlara kent arsalarının verilerek inşaata yönelime, maden sahalarının rödovans adı altında yandaşlara sunulması, iş kazalarını artıran başka nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özelleştirmeyi, kent yağmasını, rödovans sistemini görmeden 6331 sayılı yasayı tartışmak eksik bir tartışma olacaktır.

d. Sendikasılaştırma

Türkiye’de en büyük sendikasılaştırmanın AKP döneminde yaşandığı, sendikalaşma oranının son 50 yılın en düşük seviyesinde olduğu görülmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na göre 1984 ile 2009 yılları arasında Türkiye’de sendikalaşma oranı yüzde 60 iken OECD’nin 2011 verilerine göre Türkiye’de sendikalaşma oranı yüzde 5,4 tür. (*TÜRK-İŞ 15. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi, Şubat, 2014*)

Sendikalaşma oranının bu kadar düşük olduğu bir ülkede işçilerin tüm haklarında olduğu gibi, işçi sağlığı ve güvenliği konusunda da mücadelede eksik kaldıkları, kölece koşullarda çalıştırıldıkları dolayısı ile iş kazalarına uğradıkları açıktır.

Bu çalışma koşullarında işçi sağlığı ve iş güvenliğini sadece 6331 sayılı İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kanunu çerçevesinde tartışmak eksik bir tartışma olacaktır.

4857 sayılı İş Kanunu dışında çalışma yaşamına ilişkin başka bir önemli düzenleme de 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'dur. 6356 sayılı kanun çerçevesinde toplu sözleşme ve grev hakkının kullanımı nerede ise mümkün değildir. Birçok engel aşıldıktan sonra grev aşamasına gelindiğinde ise, grevler “*milli güvenlik*” gerekçesi ile ertelenmekte, aslında fiilen yasaklanmaktadır. 6356 sayılı Kanunda “hak grevi”, “dayanışma grevi” mümkün değildir, baraj uygulaması ile örgütlenmek mümkün değildir. Bu şartlarda işçilerin işçi sağlığı ve güvenliğine sahip çıkması mümkün olmamaktadır.

2.5 6331 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'na İlişkin Değerlendirme

İşçi sağlığı ve güvenliğini yalnızca 6331 sayılı İş sağlığı Güvenliği Kanunu çerçevesinde değerlendirmenin eksik olacağı, 4857 sayılı İş Kanunu, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu başta olmak üzere çalışma yaşamına ilişkin tüm düzenlemelerin aynı zamanda işçi sağlığı ve güvenliğini de ilgilendireceği açıktır. Yukarıda 4857 sayılı İş Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na ilişkin özet değerlendirmelerde de görüldüğü üzere, söz konusu düzenlemeler işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanması önünde engeldir.

Bu nedenle 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu başta olmak üzere çalışma yaşamına ilişkin tüm düzenlemeler yeniden ele alınmalı ve düzenlenmelidir.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nın yürürlüğe girmesi sürecinde “*mükemmel yasa*” olarak ifade edilmesine rağmen defalarca değişiklik yapılmıştır. Defalarca yapılan değişiklikler ve en son 2015 yılında yapılan değişiklikler de sorunun köklerine inmemiş, köklü çözümler üreten bir düzenleme olmamıştır. 2010–2012 arasında yaşanan toplu ölümler üzerine kamuoyunu yatıştırıcı bir tarzda gündeme getirilen yasada, 2014 yılında Soma, Torunlar İnşaat ve Ermenek'te yaşanan toplu katliamlar üzerine yine kamuoyunu aldatmaya yönelik değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerin iş cinayetlerini ve meslek hastalıklarını önleyici bir yeterlilikte olmadığı, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iş kazaları, iş cinayetleri ve ölümlerin artarak devam etmesinden görülmektedir.

6331 sayılı yasanın hazırlanması ve değişikliklerin yapılması sürecinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı hep tek başına davranarak, sendikaların ve meslek örgütlerinin görüşlerini önemsemeyerek hep yanlış kararlar almıştır. Gelenen

nokta göstermektedir ki; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı doğru kararlar almamakta, uygulayamamaktadır. Bu nedenle Sendikalar, Üniversiteler, TMMOB, TTB ve ÇSGB, Sağlık Bakanlığının katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir Enstitü oluşturulmalıdır.

2.6 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Düzenleme Neleri Kapsamalıdır?

1. İşçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemenin can alıcı noktalarından birisi yukarıda sözü edilen İşçi Sağlığı Güvenliği Enstitüsüdür. Enstitü idari ve mali yönden bağımsız, üyelerinin çoğunluğu emek ve meslek örgütleri temsilcilerinden oluşması gereken bu kurum düzenleme, denetim yapan bir yapıda olmalıdır.
2. Çalışma yaşamına ilişkin düzenlemeler bu enstitü tarafından bütünüyle yeniden düzenlenmelidir. Bu düzenlemede taşeron çalışması yasaklanmalı, örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakkının önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır. Esnek çalışma koşullarına yer verilmemelidir. İşçi sağlığı güvenliği konusunda yapılacak düzenlemeler ancak bu şekilde anlamlı olabilir.
3. İSG ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar, ayrımsız, kısıtlamasız bütün iş yerlerini ve her statüdeki tüm çalışanları kapsamalıdır.
4. Yapılacak düzenlemeler; “İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasının öncelikle işverenin görevi olduğu” ilkesinde hareketle yapılmalıdır. İşyerinde istihdam edilen uzman, hekim vb.’nin verdikleri hizmetin bir danışmanlık hizmeti olduğu kabullenilmelidir.
5. Yapılacak düzenlemeler; işçi sağlığı güvenliği hizmetlerinin “piyasa koşullarında” verilmesi anlayışı ile yapılmamalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında *kamu hizmeti*, *kamu denetimi* anlayışı hâkim olmalıdır. Yukarıda sözü edilen enstitü, hizmet ve denetimi organize eden, yerine getiren unsur olmalıdır. Halen uygulanmakta olan OSGB anlayışına son verilmelidir.
6. İşyerlerinde görev alacak uzman, hekim, sağlık personeli ve diğer personelin eğitimi Enstitü tarafından yerine getirilmelidir. Sözü edilen personel her yıl yenileme eğitimine tabi tutulmalıdır.
7. Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin işyerinde yürüttüğü çalışmalar, ilgili meslek örgütleri tarafından denetlenmelidir.
8. Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin işyerlerinde görevlendirilmesi, Enstitünün yerel birimince yapılmalı, işyeri ile yapılacak

sözleşme “tip sözleşme” olarak enstitü ve meslek örgütleri tarafından hazırlanmalı, sözleşmede yer alan hususlar personel için asgari haklar olarak kabullenilmelidir.

9. Uzman, hekim, sağlık personeli görev yaptığı işyerindeki işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin durumu Enstitünün yerel birimine raporlamalıdır.
10. Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin ücreti Enstitü bünyesinde oluşturulacak bir fondan karşılanmalıdır.
11. İşçi sağlığı ve güvenliği ile görevli çalışan temsilcilerinin eğitimleri Enstitünün görevlendirmesi ile kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri tarafından yerine getirilmelidir.
12. Çalışan temsilcilerinin işyerlerinin büyüklüğüne göre belirlenecek süre ile her gün işyerinin bütününde gözlem yapması ve bunu raporlaması olanağı yaratılmalıdır.
13. Çalışan temsilcilerinin koşulsuz iş güvencesi olmalıdır.
14. 30 ve daha fazla çalışanın bulunduğu işyerlerinde İşçi Sağlığı Güvenliği Kurulu kurulmalıdır.
15. Çalışan temsilcisi, uzman, hekim tarafından önerilen hususlar, öneriyi yapan kişi ikna edilmediği sürece kabul edilmek zorunda olmalıdır. İşveren bu karara karşı sadece Enstitü yerel birimine itiraz edebilmelidir.
16. İşçi eğitimleri Enstitü tarafından gerçekleştirilmelidir.

3. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNDE DURUM VE TÜRKİYE'DEKİ İŞ KAZALARINA İLİŞKİN BAZI VERİLER

İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, SGK İstatistikleri ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Kapsamı Üzerine Bazı Ön Bilgiler

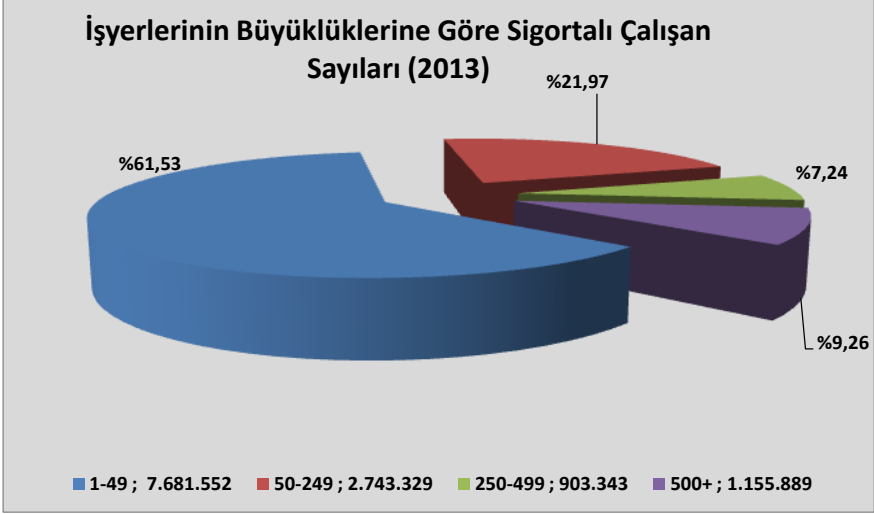
SGK her yıl bir önceki yıla veya iki yıl öncesine ait, iş kazaları ve meslek hastalıkları istatistiklerini yayımlamaktadır. Raporumuzun hazırlandığı/güncellendiği günlerde 2014 yılı verileri yayımlanmış durumdadır. 2015 yılı verileri açıklanmadığına raporumuz yine güncellenecektir.

SGK verilerinin 5510 sayılı yasanın 4-1/a maddesi kapsamındaki “aktif sigortalıları” kapsamı itibarıyla bu raporda yer verilen SGK verilerine göre yapılan birçok rakamsal değerlendirmenin iş kazaları ve meslek hastalıklarına dair gerçekleri yeterince yansıtmayacağı gözetilmelidir.

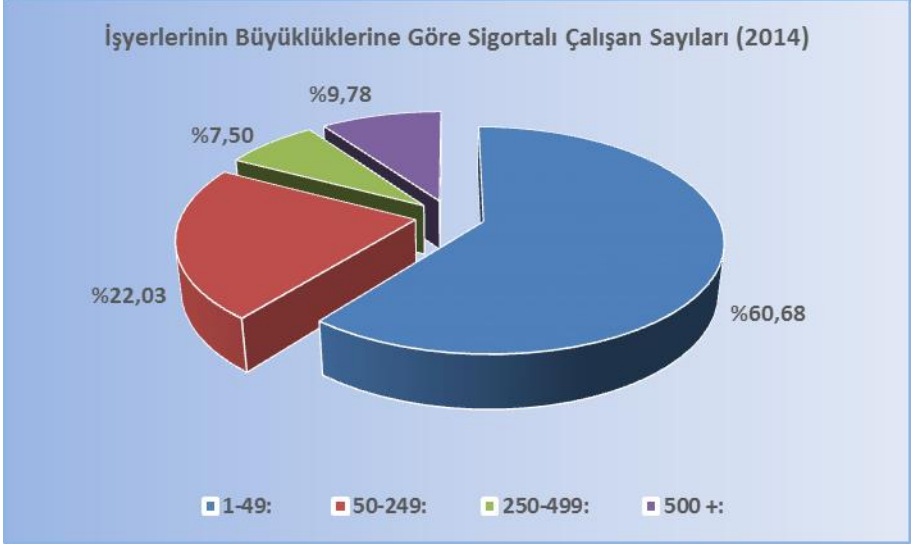
Ayrıca ve özellikle meslek hastalıklarına ilişkin verilerin gerçeği hiçbir şekilde yansıtmadığı bilinmelidir. Her yıl onlarca kot taşıma işçisinin meslek hastalığı nedeni ile hayatını kaybettiği bir gerçek iken bunların istatistiklerde gereğince yer almaması, rakamların sorunlu olduğu gerçeğini ortaya koymaya yeterlidir.

Ülkemizde 2014 yılında meydana gelen 221.366 iş kazasının, 70.471'i (iş kazalarının % 31.83'ü) 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana geldiği gibi, iş kazalarında 1.626 kişi hayatını kaybetmiştir. Hayatını kaybedenlerden yarıdan fazlası (620 kişi) 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde, yani İş Sağlığı Güvenliği Kurulu kurulması zorunlu olmayan işyerlerinde çalışmakta idi. İSG Meclisi rakamlarına göre 2014 yılında iş kazalarında 1.886 kişi, 2015 yılında 1.730 kişi hayatını kaybetti.

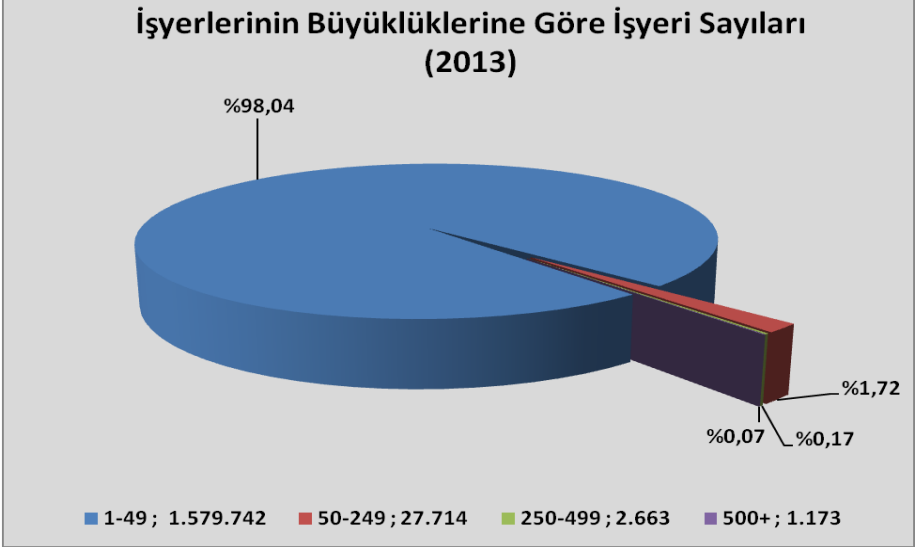
Diğer taraftan önceki Oda raporlarımızda, çok küçük işletmelerde de ortak organizasyonlara gidilerek “Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Birimlerinin” oluşturulması gerekliliği ortaya koyulmuştur. Yani küçük işletmeler yan yana gelerek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini tüm işçilere ancak bu yöntemle verebileceklerdir! Mevcut uygulamalar devam ettiği sürece, çalışanların çok büyük bir kısmı işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve güvencesinin dışında kalacaktır.

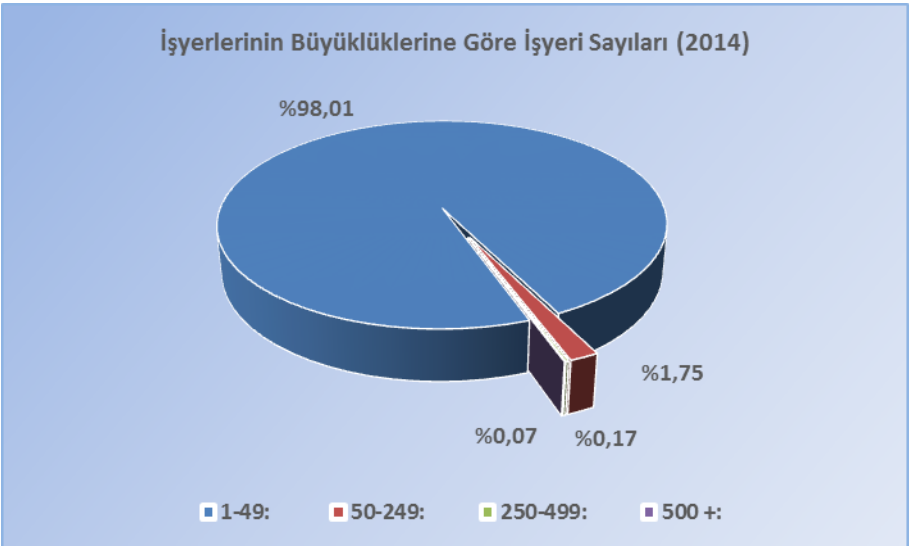
Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2014 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

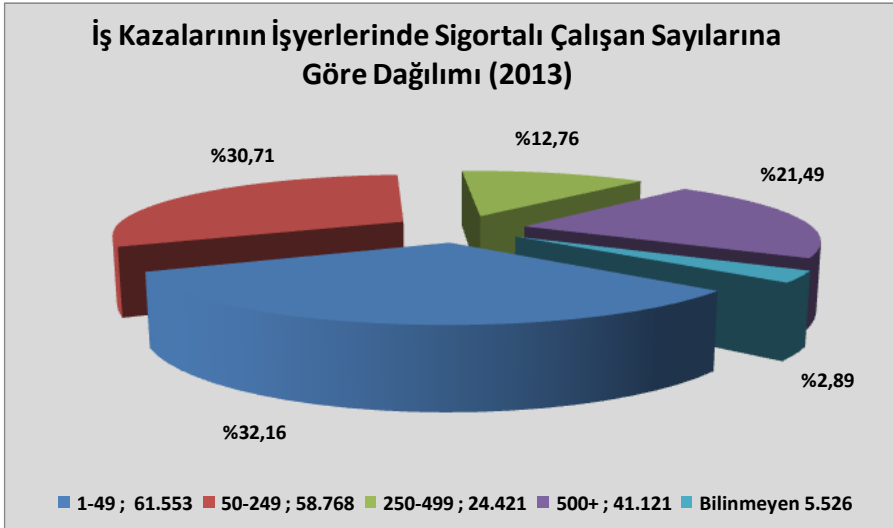
Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

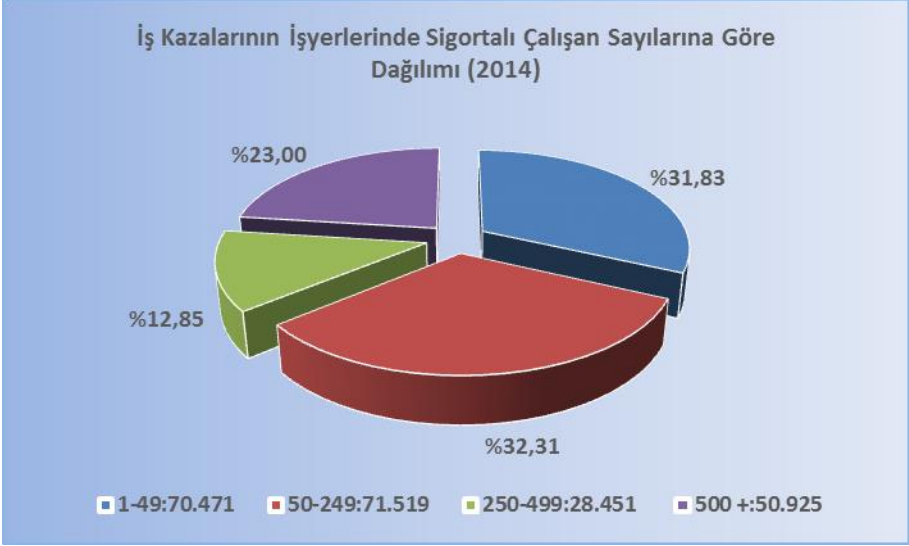
Kaynak: SGK 2014 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2014 yılı verilerine göre toplam 19 milyon 821 bin 822 sigortalı çalışan bulunmaktadır. Bunun 13 milyon 240 bin 122'si, 5510 sayılı yasanın 4-1/a kapsamındaki iş kazaları ve verileriyle ilgili olan sigortalılardan oluşmaktadır.

2014 yılı resmi istatistiklerine göre çalışabilir işgücü 57 milyon 249 bin kişidir. Fakat bu nüfusun ancak 29 milyon 181'i istihdama dâhil olabilmektedir. İstihdama dâhil olabilen bu nüfusun 19 milyon 821 bini "sigortalı" çalışan; bunun da ancak 13 milyon 240 bini "zorunlu sigortalılar" kapsamındadır. (2014 ve 2015 yıllarında işgücüne katılma oranı yüzde 51, istihdam oranları da yüzde 45,7 ve 46,2'dir. TÜİK'in 2016 Ocak ayında yayımladığı Ekim 2015 İşgücü İstatistikleri'ne göre çalışabilir işgücü 58 milyon 134 bin kişidir fakat bu nüfusun ancak 26 milyon 856'sı istihdama dâhil olabilmektedir.) Bu veriler, işsizlik yanı sıra kayıt dışı istihdamın yoğunluğunu göstermektedir. Dolayısıyla çıraklar, kendi hesabına çalışanlar, kısmi-geçici süreli çalışma biçimlerine tabi olanlar vb. ile sigortalı olmayan/kayıt dışı çalışanların uğradıkları ve SGK'ya bildirilmeyen iş kazalarını da göz önüne aldığımızda, iş kazalarına dair gerçek verilerin SSK/SGK istatistiklerinin birkaç kat üstünde olduğu/olacağı gayet açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2014 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Özellikle ülkemizde sanayi üretiminin % 99,77'sini gerçekleştiren KOBİ'ler, hayli küçük işletmeler ile semtlerde, sokaklarda, apartman altlarına kadar yayılan enformel sektörlerin varlığı, çalışma yaşamının bir diğer karanlık yüzüne işaret etmektedir. Bu tür üretim atölyelerinin son derece olumsuz fiziksel koşullarında kayıt dışı çalıştırılan işçiler için, işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamalarının nasıl hayata geçirilebileceğinin yasal zorunluluk ve yaptırımlarıyla birlikte tanımlanması ve güvence altına alınması gerekmektedir. Bu noktada esasen üretimin yapısının köklü bir değişime uğraması gerekmektedir. Ayrıca TMMOB'ye bağlı meslek Odalarının, TTB'nin ve işçi sendikaları/konfederasyonların görüşleri alınarak, aktif rol üstlenmeleri sağlanmadığı müddetçe mevcut olumsuzlukların süreceği açıktır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatında, sağlık hizmetleri dışındaki tüm hususlar mühendislik dallarını ilgilendirmektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili teftiş görevini yürüten iş müfettişleri de büyük oranda mühendislerden oluşmaktadır. Yani mevzuatın denetim ve uygulayıcıları ağırlıklı olarak mühendislerdir. Ancak Mühendis Odalarının görüşlerine önem verilmemekte ve daha sonra etrafıca değineceğimiz üzere bu alandan dışlanmaya çalışılmaktadır.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili Bazı Veriler

Önceki bölümde belirttiğimiz üzere, SGK her yıl bir önceki yıla veya iki yıl öncesine ait iş kazaları ve meslek hastalıkları istatistiklerini yayımlamaktadır. Daha önce belirttiğimiz üzere bu raporumuzun hazırlandığı/güncellendiği 2016 yılının ilk ayında ancak 2013 yılı verileri yayımlanmış durumdadır. 2015 yılı verileri açıklandığında raporumuz yine güncellenecektir.

Söz konusu verilere 2012-2014 yılları itibariyle genel olarak baktığımızda, 2013 yılında 2012 yılına göre iş kazası sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. 2012 yılı iş kazası sayısı 74.871; 2013 yılı iş kazası sayısı ise 191.389'dur ve 2012'ye göre yüzde 291 oranında artış olmuştur. 2014 yılı iş kazası sayısı ise 221.366'dır ve 2013'e göre yüzde 15,66 oranında artmıştır.

2014 yılında iş kazası geçiren 221.366 kişinin 28 bin 174'ü kadın, 193.192'si erkektir.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm sayıları ise şöyledir: 2012'de 745 ölüm olayı yaşanmış, 2013 yılında iş kazası 24'ü kadın, 1.336'sı erkek olmak üzere 1.360, 2014 yılında ise 37'si kadın, 1.589'u erkek olmak üzere 1.626 emekçi yaşamını kaybetmiştir. İş kazası sonucu ölümler, 2013 yılında 2012'ye göre yüzde 83 oranında, 2013'e göre 2014 yılında yüzde 19,19 oranında artmıştır.

2014 yılında iş kazaları sonucu emekçiler, 136.790'ı kadınlara, 1.784.415'i erkeklere ait olmak üzere toplam 1.992.762 gün ayakta; 3.121'i kadınlara, 69.823'ü erkeklere ait olmak üzere toplam 73.200 gün yatarak; 148.669'u kadınlara, 1.917.293'ü erkeklere ait olmak üzere toplamda 2.065.962 gün ayakta ve yatarak geçici iş göremezlik durumu yaşamışlardır.

Meslek hastalığından dolayı oluşan geçici iş göremezlik süreleri, 1.071'i ayakta, 499'u yatarak ve 100'ü kadınlara, 1.470'i erkeklere ait olmak üzere ayakta ve yatarak toplamda 1.570 gün olmuştur.

SGK verilerindeki iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik verileri ise 2012'de 2.036, 2013'te 1.656'dır. 2014 yılı içinde geçirdiği iş kazası sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 115, meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 17'dir. Geçmiş yıllarda geçirilen iş kazası sonucu 2014 yılı içinde sürekli iş göremezlik geliri bağlananların sayısı 1.306, geçmiş yıllarda tutulduğu meslek hastalığı sonucu 2014 yılı içinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 71'dir.

Toplamda ise 2014 yılı içinde iş kazası sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlananların sayısı 1.421, meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 88'dir.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri alanların birikimli dağılımı ise iş kazalarından dolayı 57.534, meslek hastalıklarından dolayı 4.563'tür. Bunun 1.733'ü kadınlara, 60.364'ü erkeklere ait olmak üzere genel toplamı 62.097'dir.

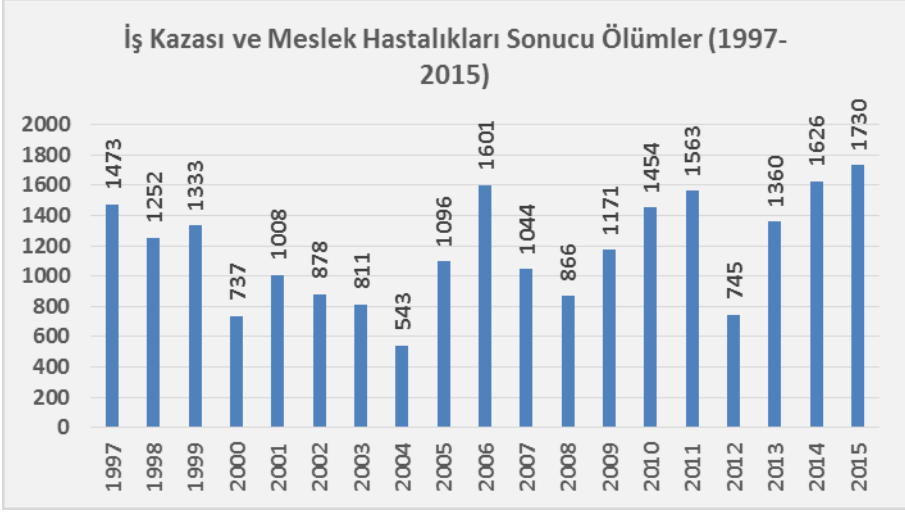
Bir işçinin sürekli iş göremez hale gelmesi ya da hayatını kaybetmesi durumunda 7.500 iş günü kaybedildiği kabul edilmektedir.

SGK 2013 ve 2014 verilerinde meslek hastalıklarından dolayı hiç ölüm yoktur ancak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (İSGM) verilerine göre 2013'te en az 3, 2014 yılında en az 29, 2015 yılında ise en az 13 emekçi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını kaybetmiştir. Meslek hastalığı verileri aşırı sorunlu yapısını korumaktadır. Meslek hastalığı vakaları SGK verilerinde 2012'de 395 kişi; 2013'te 12'si kadın, 359'u erkek olmak üzere toplam 371, 2014'te 24'ü kadın, 470'i erkek toplam 494 kişi olarak gösterilmiştir. 2013'te 371 kişinin 215'i, 2014'te ise 230'u sigortalılığı sona erdikten sonra meslek hastalığı tanısı konulan sigortalılardan oluşmaktadır.

Diğer yandan 2015 verileri SGK tarafından henüz açıklanmamış olmakla birlikte, İSGM verilerine göre 2014 yılında 29'u meslek hastalığı sonucu olmak üzere en az 1.886, 2015 yılında 13'ü meslek hastalığı sonucu olmak üzere 1.730 emekçi iş kazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını yitirmiştir.

1997 yılından itibaren iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı gerçekleşen ölüm sayıları aşağıdaki grafikte belirtilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır. 2015 istatistikleri SGK tarafından henüz açıklanmamıştır; yukarıdaki 2015 ölüm sayısı İSGM verilerinden alınmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Tablo 1. İş Kazalarının İş Saatlerine Göre Dağılımı (2006-2014)

İŞ SAATLERİ	2006			2007			2008			2009			2010		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
1. SAAT	612	12.178	12.790	667	12.029	12.696	592	11.495	12.087	8.578	565	9.143	7.179	565	7.744
2. SAAT	586	11.112	11.698	562	11.209	11.771	495	10.101	10.596	8.514	459	8.973	8.384	534	8.918
3. SAAT	535	11.228	11.763	617	12.077	12.694	483	10.301	10.784	8.048	402	8.450	8.187	501	8.688
4. SAAT	456	9.117	9.573	438	9.393	9.831	412	8.612	9.024	7.868	433	8.301	7.685	452	8.137
5. SAAT	318	5.853	6.171	320	6.147	6.467	324	5.436	5.760	6.661	451	7.112	7.173	477	7.650
6. SAAT	316	6.605	6.921	396	6.644	7.040	331	6.249	6.580	5.247	284	5.531	5.498	366	5.864
7. SAAT	397	8.602	8.999	475	8.308	8.783	396	7.741	8.137	7.020	410	7.430	6.876	435	7.311
8. SAAT	518	10.588	11.106	645	10.672	11.317	561	9.430	9.991	8.810	558	9.368	8.026	562	8.588
9. SAAT+	0	0	0	0	0	0	0	4	4	0	0	0	0	0	0
Bilinmeyen	1	5	6	1	2	3	0	0	0	8	0	8	3	0	3
TOPLAM	3.739	75.288	79.027	4.121	76.481	80.602	3.594	69.369	72.963	60.754	3.562	64.316	59.011	3.892	62.903

İŞ SAATLERİ	2011			2012			2013			2014		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
1. SAAT	8.262	598	8.860	11.410	894	12.304	1.214	9.195	10.409	1.714	10.573	12.287
2. SAAT	9.649	614	10.263	10.804	1.055	11.859	1.471	14.041	15.512	2.066	15.917	17.983
3. SAAT	9.917	575	10.492	9.348	689	10.037	1.645	16.046	17.691	2.294	18.005	20.299
4. SAAT	8.799	548	9.347	9.086	644	9.730	1.699	17.063	18.762	2.351	19.466	21.817
5. SAAT	6.421	446	6.867	6.986	719	7.705	1.238	10.430	11.668	1.599	9.162	10.761
6. SAAT	5.891	393	6.284	6.404	555	6.959	1.516	14.145	15.661	1.704	12.099	13.803
7. SAAT	7.792	441	8.233	7.393	594	7.987	1.603	13.837	15.440	2.220	16.325	18.545
8. SAAT	8.325	553	8.878		631	8.289	1.411	11.960	13.371	2.224	15.948	18.172
9. SAAT+	0	0	0		0	0	1.229	9.192	10.421	1.860	13.328	15.188
Bilinmeyen	3	0	3		0	1	0	0	0	1.545	10.257	11.802
TOPLAM	65.059	4.168	69.227		5.781	74.871	13.026	115.909	128.935	19.577	141.080	160.657

Kaynak: SGK istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır. Bu tabloda birinci iş saati 08.00-08.59, 9. iş saati 17.00-17.59'u kapsamaktadır ve 12.00-12.59 dâhil edilmemiştir.

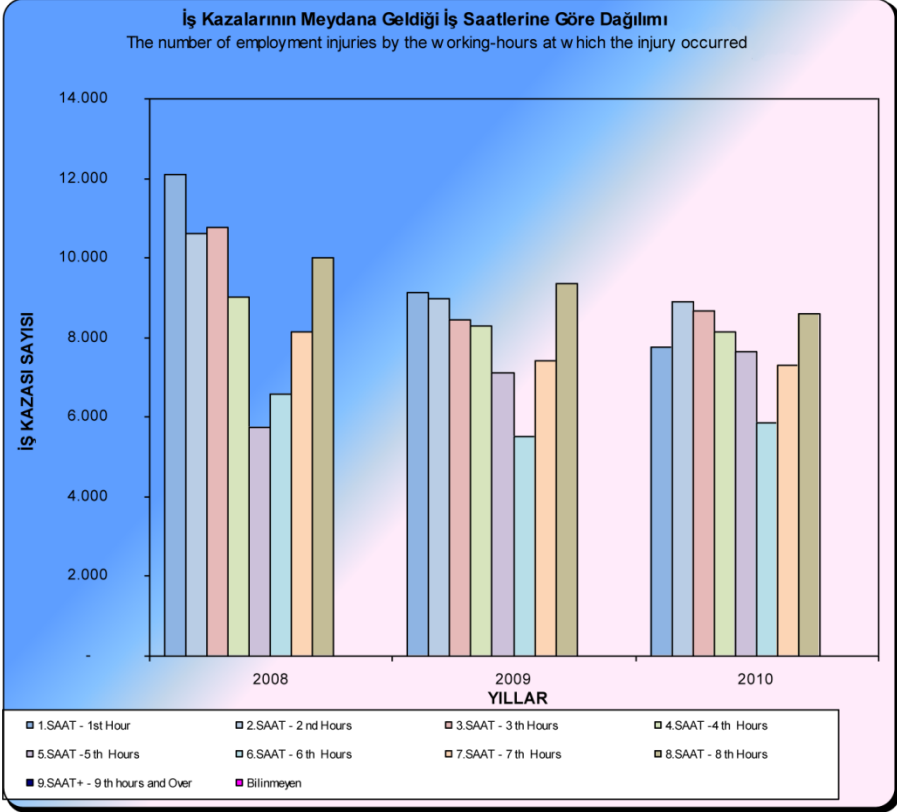
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Tablo 2. Aktif Sigortalıların İş Kazalarının Meydana Geldiği Saatlere Göre Dağılımı

Kod	Saatler			2009			2010			2011			2012			2013			2014			
				Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	
0	00:00	00:59	Arası	491	37	528	581	49	630	527	47	574	1095	82	1.177	2.497	340	2.837	2.739	422	Toplam	
1	01:00	01:59	Arası	1.548	80	1.628	1.185	69	1.254	1.645	119	1.764	2.399	374	2.773	3.045	341	3.386	3.306	488	3.161	
2	02:00	02:59	Arası	1.522	58	1.580	1.253	69	1.322	1.657	82	1.739	1.055	76	1.131	2.837	300	3.137	3.151	413	3.794	
3	03:00	03:59	Arası	1.148	46	1.194	1.008	66	1.074	1.244	56	1.300	1.029	84	1.113	2.546	301	2.847	2.825	396	3.564	
4	04:00	04:59	Arası	931	41	972	980	70	1.050	1030	62	1.092	924	65	989	2.281	286	2.567	2.519	381	3.221	
5	05:00	05:59	Arası	1.000	63	1.063	1.008	50	1.058	1.029	69	1.098	967	98	1.065	2.392	317	2.709	2.534	396	2.900	
6	06:00	06:59	Arası	1.011	67	1.078	1.051	74	1.125	1.172	73	1.245	1.016	97	1.113	2454	415	2.869	2.747	463	2.930	
7	07:00	07:59	Arası	1.142	94	1.236	1.307	115	1.422	1.319	153	1.472	1.547	181	1.728	3.588	844	4.432	3.891	1050	3.210	
8	08:00	08:59	Arası	3.756	243	3.999	3.265	268	3.533	3.818	276	4.094	6.127	499	6.626	9.195	1.214	10.409	10.573	1714	4.941	
9	09:00	09:59	Arası	4.434	230	4.664	4.485	278	4.763	4.919	286	5.205	5.212	423	5.635	14.041	1.471	15.512	15.917	2066	12.287	
10	10:00	10:59	Arası	4.947	243	5.190	5.130	301	5.431	6.192	353	6.545	6.208	442	6.650	16.046	1.645	17.691	18.005	2294	17.983	
11	11:00	11:59	Arası	5.363	295	5.658	5.258	294	5.552	5.987	380	6.367	6.493	431	6.924	17.063	1.699	18.762	19.466	2351	20.299	
12	12:00	12:59	Arası	4.581	324	4.905	4.863	329	5.192	3.894	294	4.188	4.779	545	5.324	7.938	1.129	9.067	9.162	1599	21.817	
13	13:00	13:59	Arası	3.009	161	3.170	3.133	228	3.361	3.433	233	3.666	4.146	344	4.490	10.430	1.238	11.668	12.099	1704	10.761	
14	14:00	14:59	Arası	4.732	279	5.011	4.424	248	4.672	5.186	295	5.481	5.266	385	5.651	14.145	1.516	15.661	16.325	2220	13.803	
15	15:00	15:59	Arası	6.586	389	6.975	5.484	348	5.832	5.667	306	5.973	5.009	337	5.346	13.837	1.603	15.440	15.948	2224	18.545	
16	16:00	16:59	Arası	4.331	285	4.616	3.333	248	3.581	3.917	275	4.192	4.188	313	4.501	11.960	1.411	13.371	13.328	1860	18.172	
17	17:00	17:59	Arası	2.532	149	2.681	2.714	187	2.901	3.085	209	3.294	3.193	258	3.451	9.192	1.229	10.421	10.257	1545	15.188	
18	18:00	18:59	Arası	1.579	101	1.680	1.804	131	1.935	2.068	140	2.208	2.085	171	2.256	5.519	809	6.328	5.981	1082	11.802	
19	19:00	19:59	Arası	1.357	92	1.449	1.419	92	1.511	1.568	112	1.680	1.564	129	1.693	4.382	627	5.009	5.007	797	7.063	
20	20:00	20:59	Arası	1.149	86	1.235	1.330	78	1.408	1.497	90	1.587	1.283	109	1.392	4.010	549	4.559	4.537	691	5.804	
21	21:00	21:59	Arası	1.238	60	1.298	1.357	88	1.445	1.429	91	1.520	1.291	113	1.404	3.902	494	4.396	4.503	733	5.228	
22	22:00	22:59	Arası	1.277	64	1.341	1.401	113	1.514	1.434	73	1.507	1.111	112	1.223	3.829	500	4.329	4.339	662	5.236	
23	23:00	23:59	Arası	1.082	75	1.157	1.235	99	1.334	1.339	94	1.433	1.102	113	1.215	3.515	467	3.982	4.033	623	5.001	
99	Bilinmeyen-			8	0	8	3	0	3	3	0	3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	4.656
TOPLAM				60.754	3.562	64.316	59.011	3.892	62.903	65.059	4.168	69.227	69.090	5.781	74.871	170.644	20.475	191.389	193.192	28.174	221.366	

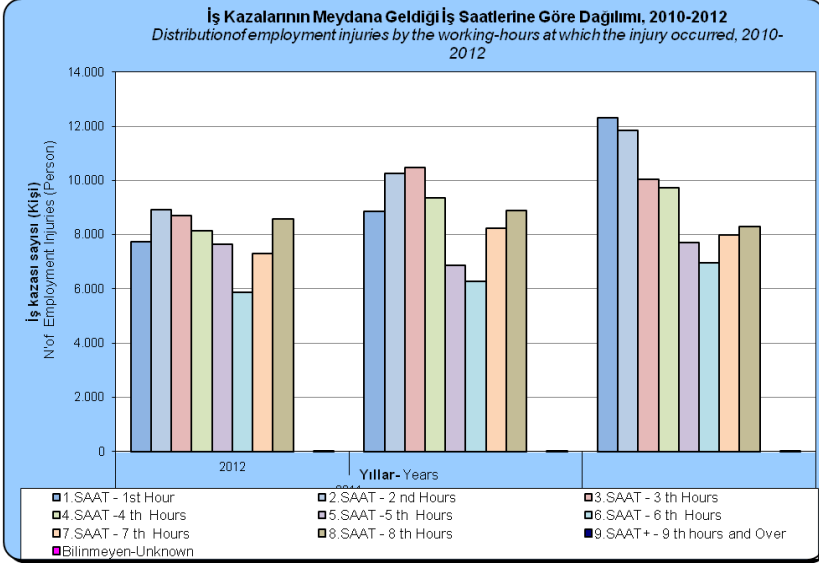
Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Kaynak: SGK İstatistikleri 2010

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Kaynak: SGK İstatistikleri 2012

Tablo 3. İş Kazalarının Çalışma Süresine Göre Dağılımı (2012)

Çalışma Süresi	İş Kazası Sayısı
1 - 30 Gün	7.221
1 Ay - 1 Yıl	28.916
1 Yıl - 10 Yıl	33.208
10 Yıl + Yıl	5.526
TOPLAM	74.871

Tablo 4. İş Kazalarının Çalışma Süresine Göre Dağılımı (2013)

Çalışma Süresi	İş Kazası Sayısı
1 - 30 Gün	23.773
1 Ay - 1 Yıl	80.463
1 Yıl - 10 Yıl	75.227
10 Yıl + Yıl	7.812
Bilinmeyen	3.934
TOPLAM	191.389

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 5. İş Kazalarının Çalışma Süresine Göre Dağılımı (2014)

Çalışma Süresi	İş Kazası Sayısı
1 - 30 Gün	27.545
1 Ay - 1 Yıl	95.526
1 Yıl - 10 Yıl	85.672
10 Yıl + Yıl	8.598
Bilinmeyen	4.025
TOPLAM	221.366

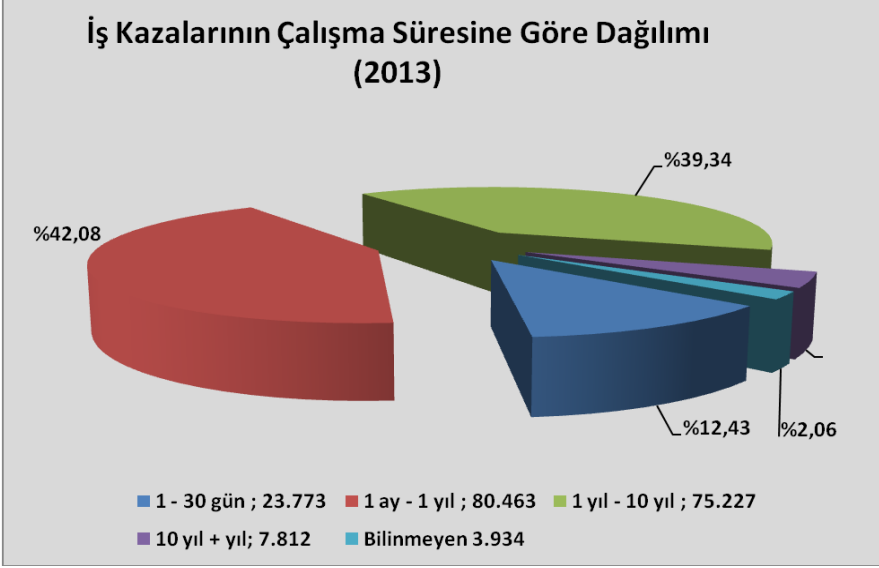
Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

SGK 2012 verilerine göre toplam 74 bin 871 iş kazası içinde, 8 saatlik işgünü üzerinden, 12 bin 304 kaza (% 16,4'ü) birinci iş saatinde, 34 bin 200 kaza (% 46'sı) ilk üç saatte; 8 bin 289 (% 11) kaza son iş saatinde, 23 bin 235 kaza da (% 31'i) son üç iş saatinde yaşanmaktadır.

2013 verilerine göre de, toplam 191 bin 389 iş kazası içinde, 8 saatlik işgünü üzerinden, 10 bin 409 kaza (% 5,43'ü) birinci iş saatinde, 43 bin 612 kaza (% 22,78'i) ilk üç saatte; 62 bin 374'ü (% 32, 59'u) öğleye kadarki ilk dört saatte; 56 bin 240 kaza öğleden sonraki dört iş saatinde yaşanmaktadır. En fazla iş kazası 18 bin 762 kaza (% 9,80'i) ile saat 11.00-11.59 arasında; 17 bin 691 kaza (% 9,24'ü) ile de 10.00-10.59 arasında yaşanmaktadır.

2014 yılında 221.366 iş kazası içinde 72 bin 386 (% 33) kaza öğleye kadarki ilk dört iş saatinde; öğle iş saatinde (12.00-12.59) 10 bin 761 (% 5); 77 bin 510 kaza (% 34,11) öğleden sonraki beş iş saatinde yaşanmaktadır. Sabah 08.00 ile akşamüstü 17.59 saatleri arasındaki iş saatlerinde toplam 147 bin 896 (% 66,81) iş kazası yaşanmaktadır. Gece 00.00 ile sabah 07.59 arasındaki iş saatlerinde 27.721 (% 12,52); akşamüstü 18.00 ile 23.59 arasındaki iş saatlerinde 32 bin 998 (%14,90) iş kazası yaşanmaktadır. Özetle, 2014 yılında gün içi mesai saatlerinde iş kazaları daha fazla yaşanmıştır. En fazla iş kazası yaşanan saatler ise sabah 10.00-10.59 ve 11.00-11.59 (42 bin 116 kaza- % 19,02), öğleden sonra 14.00-14.59 ve 15.00-15.59 (32 bin 998 kaza – % 14,90) saatleri arasındadır.

Görüldüğü gibi iş kazalarının yüksek sayıda olmasının temelinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yetersizliği, bu konuda eğitim almamış personele işbaşı yaptırılması, çalışma zamanı arttıkça yorgunluk artışı ve dolayısıyla çalışma sürelerinin işçileri gözetir tarzda düzenlenmemesi gibi etkenler bulunmaktadır.

Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2014 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İş Kazalarının ve Ölümlerin Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı

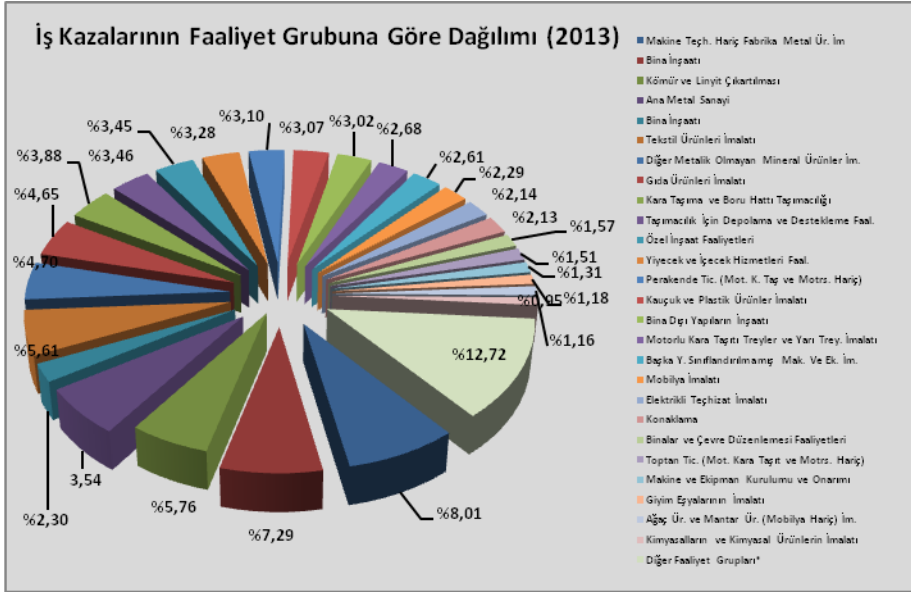
2012 yılında gerçekleşen 74 bin 971 iş kazasının faaliyet gruplarına göre dağılımında kömür ve linyit çıkartılması 8 bin 828 iş kazası (% 11,79) ile birinci, fabrik. metal ürünleri 7bin 45 iş kazası (% 9,40) ile ikinci, ana metal sanayi 5bin 127 iş kazası (% 6,84) ile üçüncü sırada yer almaktadır. Fabrik metal ürünler ile ana metal sanayinin birleşik yorumlanması durumunda ise metal sanayi birinci sıraya yerleşmektedir. Birbirine çok yakın faaliyet grupları birlikte düşünüldüğünde, önceki yıllarda SGK istatistiklerine yansıdığı gibi iş kazalarında inşaat, metalden eşya imalatı ve kömür madenciliğinin yine ön sıralarda yer aldığı, taşımacılık ve ticaret faaliyet guruplarındaki ölümlerin de önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. 2012'deki genel durum aşağıdaki tablo ve grafikten izlenebilmektedir.

Tablo 6. İş Kazalarının Faaliyet Grubuna Göre Dağılımı (2012)

FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sayısı
Kömür ve Linyit Çıkartılması	8.828
Fabrikasyon Metal Ürünleri	7.045
Tekstil Ürünleri İmalatı	5.127
Ana Metal Sanayi	4.938
Bina İnşaatı	4.511
Metalik Olmayan Ürünler	3.733
Gıda Ürünleri İmalatı	2.972
Özel İnşaat Faaliyetleri	2.750
Kara Taşıma ve Boru Hattı Taşımacılığı	2.549
Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı	2.311
Makine ve Ekipman İmalatı	2.235
Bina Dışı Yapılar İnşaatı	1.948
Elektrikli Teçhizat İmalatı	1.878
Motorlu Kara Taşıtı ve Römork İmalat	1.796
Taşıma İçin Depolama ve Destek Faal.	1.689
Perakende Tic. (Motorlu Taşıt Onar. Hariç)	1.667
Mobilya İmalatı	1.588
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Faaliyeti	1.310
Toptan Tic. (Motorlu Taşıt Onar. Hariç)	1.113
Makine ve Ekipman Kurulumu ve On.	1.045
Giyim Eşyaları İmalatı	843

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Kimyasal Ürünleri İmalatı	744
Diğer Hizmet Faaliyetleri	706
Bina ve Çevre Düzenleme Faaliyetleri	637
Diğer Madencilik ve Taş Ocakları	569
Bilinmeyen	1.435
Diğer Faaliyet Grupları*	9.106
Toplam	74.871

Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2013 yılında gerçekleşen 191 bin 389 iş kazasının faaliyet gruplarına göre dağılımında ise makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı 15 bin 699 iş kazası ile birinci, bina inşaatı 14 bin 286 kaza ile ikinci, ana metal sanayi 12 bin 601 kaza ile üçüncü sırada yer almaktadır.

* “Diğer Faaliyet Grupları” adını taşıyan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan “Bilinmeyen” kategorisi hariç 25 faaliyet grubunu kapsamaktadır. Yukarıda özel olarak belirtilmeyen faaliyet gruplarında yaşanan iş kazaları, bu tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

Fabrik metal ürünler ile ana metal sanayinin birleşik yorumlanması durumunda 27 bin 760 kaza (% 14,50) ile metal sanayii birinci; bina inşaatı, özel inşaat faaliyetleri ve özel inşaat faaliyetlerinin birleşik yorumlanması durumunda inşaat sektörü 26 bin 967 (% 14,09) kaza ile ikinci; kara ve boru hattı taşımacılığı, su yolu, havayolu ve taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetlerin birlikte yorumlanması durumunda taşımacılık 15 bin 901 kaza (% 8,80) ile üçüncü; kömür ve linyit çıkartılması, metal cevheri madenciliği, diğer madencilik ve taşocakçılığı ile madenciliği destekleyici hizmet faaliyetlerinin birleşik yorumlanması durumunda madencilik faaliyetleri 14 bin 186 (% 7,41) kaza ile dördüncü sırada yer almaktadır.

2013 yılına ait verilerin tamamı aşağıdaki tablo ve grafikten izlenebilmektedir.

Tablo 7. İş Kazalarının Faaliyet Grubuna Göre Dağılımı (2013)

FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sayısı
Makine ve Teçhizat Hariç Fabrik. Metal Ür. İm.	15.669
Bina İnşaatı	14.286
Ana Metal Sanayi	12.061
Kömür ve Linyit Çıkartılması	11.289
Tekstil Ürünleri İmalatı	10.996
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünler İm.	9.213
Gıda Ürünleri İmalatı	9.111
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	7.597
Taşımacılık İçin Depolama ve Destekl. Faal.	6.782
Özel İnşaat Faaliyetleri	6.764
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	6.434
Perakende Tic. (Mot. K. Taş. ve Motrs. Hariç)	6.081
Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı	6.016
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	5.917
Motorlu Kara Taşıtı Treyler ve Yarı Trey. İm.	5.243
Başka Y. Sınıflandırılmamış Makina ve Ekip. İm.	5.113
Mobilya İmalatı	4.479
Elektrikli Teçhizat İmalatı	4.191
Konaklama	4.183
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	3.082
Toptan Tic. (Mot. Kara Taşıtı ve Motors. Hariç)	2.953

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı	2.560
Giyim Eşyalarının İmalatı	2.307
Ağaç Ür. ve Mantar Ür. (Mobilya Hariç) İm.	2.271
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	1.860
Diğer Faaliyet Grupları	24.931
Toplam	191.389

Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2014 yılında yaşanan iş kazalarının faaliyet gruplarına göre dağılımında büyük değişiklik yoktur. 2014 yılında gerçekleşen 221 bin 366 iş kazasının faaliyet gruplarına dağılımında makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı 18 bin 529 iş kazası ile birinci, bina inşaatı 13 bin 508 kaza ile ikinci, ana metal sanayii 12 bin 357 kaza ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Fabrik metal ürünler ile ana metal sanayinin birleşik yorumlanması durumunda 30 bin 886 kaza (% 13,95) ile metal sanayii birinci; bina inşaatı, özel inşaat faaliyetleri ve bina dışı inşaat faaliyetlerinin birleşik yorumlanması durumunda inşaat sektörü 29 bin 701 (% 13,41) kaza ile ikinci; kara ve boru hattı taşımacılığı, su yolu, havayolu ve taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetlerin birlikte yorumlanması durumunda taşımacılık 17 bin 74 kaza (% 7,71) ile üçüncü; kömür ve linyit çıkartılması, metal cevheri madenciliği, diğer madencilik ve taşocakçılığı ile madenciliği destekleyici hizmet faaliyetlerinin birleşik yorumlanması durumunda madencilik faaliyetleri 12 bin 884 (% 5,82) kaza ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Birbirine çok yakın faaliyet grupları birlikte düşünüldüğünde, önceki yıllarda SGK istatistiklerine yansıtıldığı gibi 2014 yılında da iş kazalarında sektörel sıralamanın genel olarak değişmediği anlaşılmaktadır. 2014 yılına ait veriler aşağıdaki tablo ve grafikten izlenebilmektedir.

* “Diğer Faaliyet Grupları” adını taşıyan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 25’ini kapsamaktadır. Yukarıda özel olarak belirtilmeyen faaliyet gruplarında yaşanan iş kazaları, bu tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

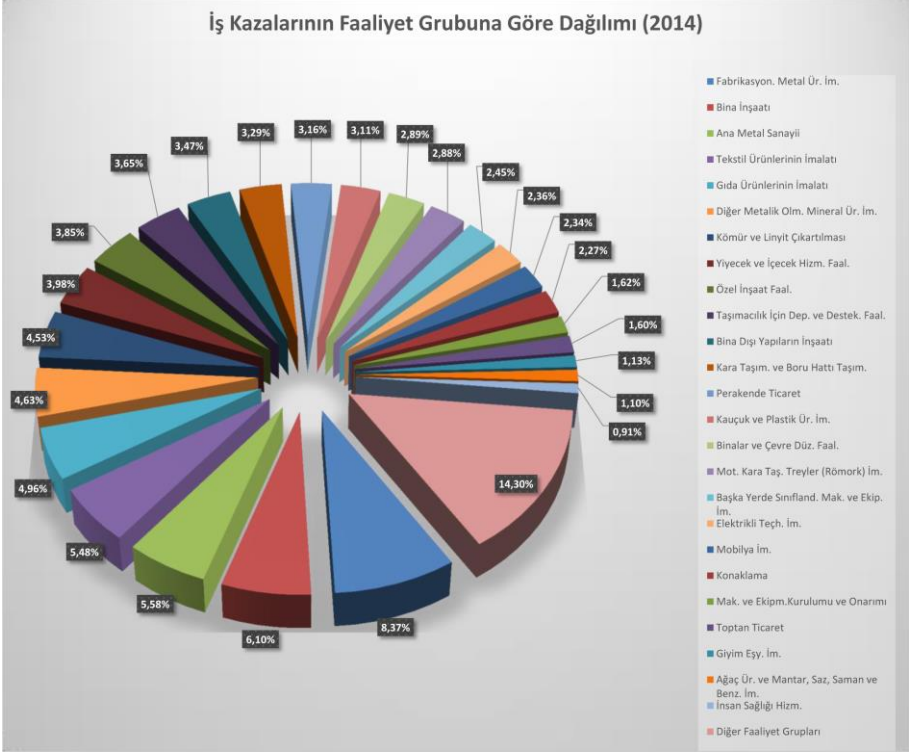
Tablo 8. İş Kazalarının Faaliyet Grubuna Göre Dağılımı (2014)

FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sayısı
Makine ve Teçh. Hariç. Fabrik. Metal Ürünleri İmalatı	18.529
Bina İnşaatı	13.508
Ana Metal Sanayii	12.357
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	12.128
Gıda Ürünlerinin İmalatı	10.971
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	10.244
Kömür ve Linyit Çıkarılması	10.026
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	8.818
Özel İnşaat Faaliyetleri	8.516
Taşımacılık İçin Depolama ve Destekleyici Faaliyetler	8.079
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	7.675
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	7.287
Perakende Tic. (Motorlu Kara Taş. ve Motosik. Hariç)	7.000
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	6.895
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	6.388
Mot. Kara Taş. Tr.. (Röm.) ve Yarı Trey. (Y. Röm.) İm.	6.375
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İmalatı	5.415
Elektrikli Teçhizat İmalatı	5.229
Mobilya İmalatı	5.183
Konaklama	5.019
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	3.592
Toptan Tic. Motorlu Kara Taşıtları ve Motos. Hariç	3.551
Giyim Eşyalarının İmalatı	2.499
Ağ. Ağaç Ür. ve Mantar Ür. İm. (Mob. Hariç), Saz.	2.431
Saman ve Benz. Malz. Örülerek Eşyaların İmalatı	
İnsan Sağlığı Hizmetleri	2.006
Diğer Faaliyet Grupları*	31.645
Toplam	221.366

Kaynak: SGK 2014 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* “Diğer Faaliyet Grupları” adını taşıyan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 25’ini kapsamaktadır. Yukarıda özel olarak belirtilmeyen faaliyet gruplarında yaşanan iş kazaları, bu tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

İş kazaları sonucu ölümlerin ekonomik faaliyet gruplarına göre dağılımı ise aşağıdadır. 2012-2013 yılları ile kıyaslama yapılabilmesi için aşağıda önce 2012, 2013 yılları, daha sonra 2014 yılı üzerine tablo ve grafiklere yer verilecektir.

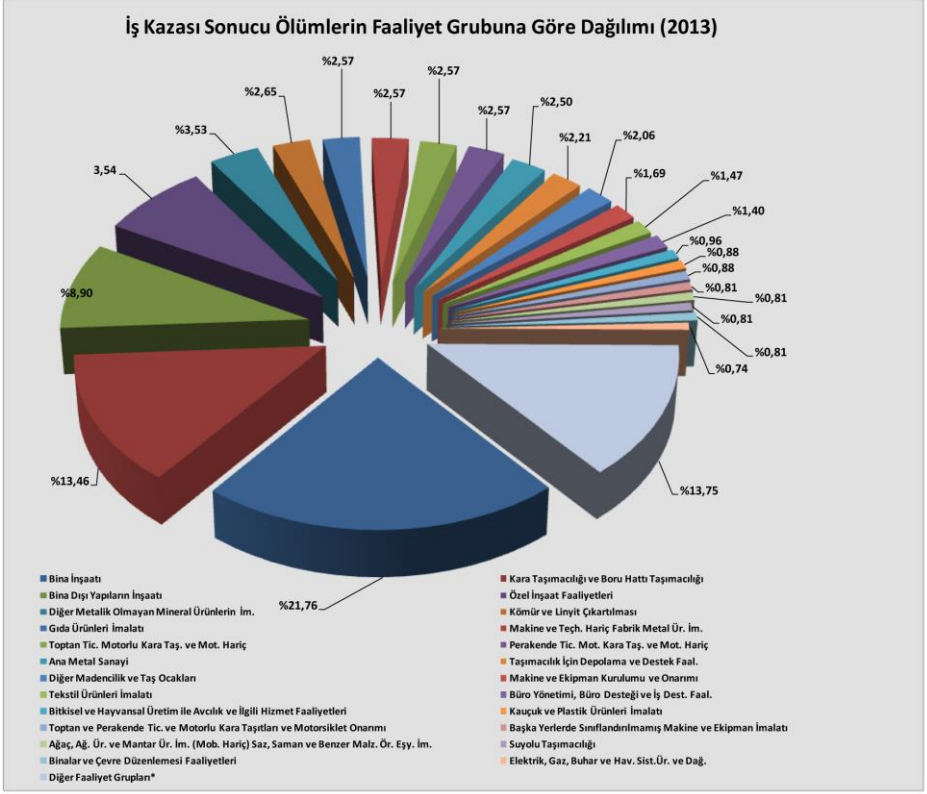
Önceki yıllarinkiler dâhil istatistikler, inşaat, nakliyat, madencilik ve metal başta olmak üzere bazı sektörlerde ölümlü iş kazası oranlarının diğer sektörlerden yüksek olduğunu ve bu sektörlerde özel önlemler alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Genel durum aşağıdaki tablo ve grafiklerden izlenebilmektedir.

Tablo 9. İş Kazaları Sonucu Ölümlerin Faaliyet Gruplarına Dağılımı (2012)

FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı
Bina İnşaatı	127
Kara Taşıma ve Boru Hattı Taşıma	73
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	66
Özel İnşaat Faaliyetleri	63
Fabrika Metal. Ürün (Mak. Teçh. Hariç)	25
Toptan Tic. (Motorlu Taş. Onar. Hariç)	23
Metalik Olmayan Ürünler İmalatı	22
Kömür ve Linyit Çıkartılması	20
Tekstil Ürünleri İmalatı	18
Diğer Madencilik ve Taş Ocakları	17
Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı	14
Gıda Ürünleri İmalatı	13
Perakende Tic. (Motorlu Taş. Onarımı Hariç)	11
Taşıma İçin Depolama ve Destek Faal.	11
Atık Maddelerin Değerlendirilmesi	11
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Faal.	11
Ana Metal Sanayi	10
Toptan ve Per. Tic. ve Motorlu Taş. Onarımı	9
Makine ve Ekipman İmalatı	8
Metal Cevheri Madenciligi	7
Spor, Eğlence ve Dinlence Faal.	7
Bilinmeyen	83
Diğer Faaliyet Grupları*	95
Toplam	744

* Bu tablodaki “Diğer Faaliyet Grupları” olarak adlandırılan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan “Bilinmeyen” kategorisi hariç 21 faaliyet grubunu kapsamaktadır. Yukarıdaki faaliyet gruplarındaki ölüm sayılarından daha az ölüm yaşanan faaliyet grupları, buradaki tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Tablo 10. İş Kazaları Sonucu Ölümlerin Faaliyet Gruplarına Dağılımı (2013)

FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı
Bina İnşaatı	296
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	183
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	121
Özel İnşaat Faaliyetleri	104
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İm.	48
Kömür ve Linyit Çıkartılması	36
Gıda Ürünleri İmalatı	35
Makine ve Teçh. Hariç Fabrik Metal Ür. İm.	35
Toptan Tic. Motorlu Kara Taş. ve Mot. Hariç	35
Perakende Tic. Mot. Kara Taş. ve Mot. Hariç	35
Ana Metal Sanayi	34
Taşımacılık İçin Depolama ve Destek Faal.	30
Diğer Madencilik ve Taş Ocakları	28
Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı	23
Tekstil Ürünleri İmalatı	20
Büro Yönetimi, Büro Desteği ve İş Dest. Faal.	19
Bitkisel ve Hayvansal Ür. ile Avcılık ve İlq. Hiz. Faal.	13
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	12
Toptan ve Per. Tic. ve Mot. Kara Taşı. ve Motor. On.	12
Başka Yerlerde Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İm.	11
Ağaç, Ağ. Ür. ve Mantar Ür. İm. (Mob. Hariç) Saz, Saman ve Benzer Malz. Ör. Eşy. İm.	11
Suyolu Taşımacılığı	11
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	11
Elektrik, Gaz, Buhar ve Hav. Sist. Ür. ve Dağ.	10
Diğer Faaliyet Grupları*	187
Toplam	1.360

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* Bu tablodaki “Diğer Faaliyet Grupları” olarak adlandırılan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 24’ünü kapsamaktadır. Bu faaliyet gruplarına ait ölüm sayılarından daha az ölüm yaşanan faaliyet grupları, buradaki tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

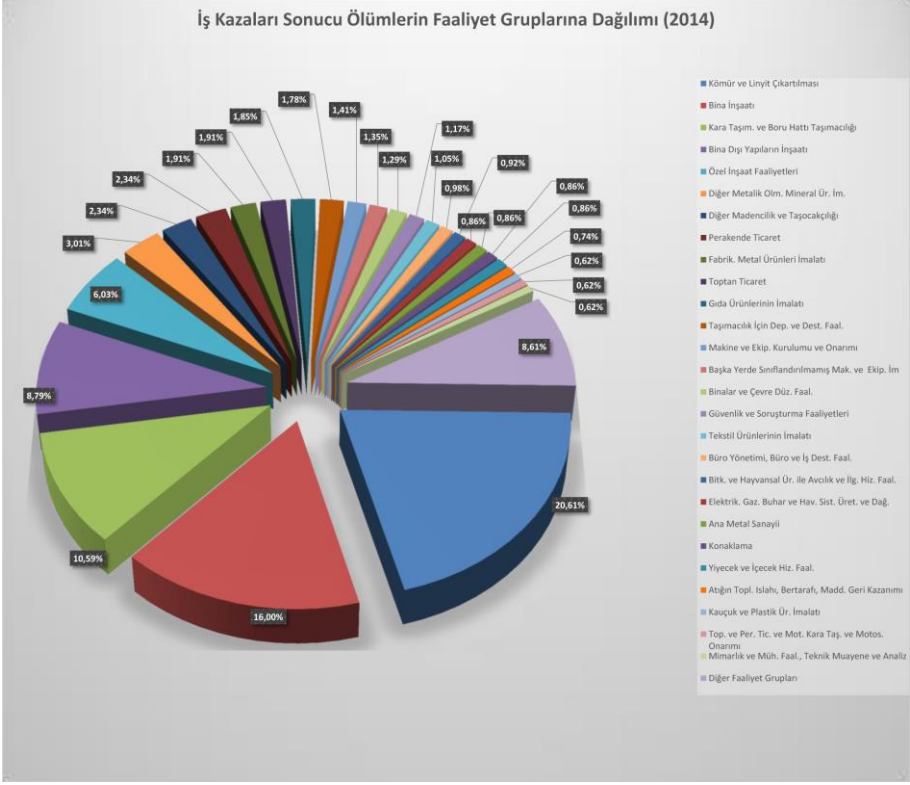
Tablo 11. İş Kazaları Sonucu Ölümlerin Faaliyet Gruplarına Dağılımı (2014)

FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı
Kömür ve Linyit Çıkartılması	335
Bina İnşaatı	260
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	172
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	143
Özel İnşaat Faaliyetleri	98
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	49
Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	38
Perakende Tic. (Motorlu Kara Taşıtl. ve Motosikl. Hariç)	38
Makine ve Teçhizat Hariç Fabrik. Metal Ürünleri İmalatı	31
Toptan Ticaret. Mot. Kara Taşıtl. ve Motosikletler Hariç	31
Gıda Ürünlerinin İmalatı	30
Taşımacılık İçin Depolama ve Destekleyici Faaliyetler	29
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	23
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekipman İm.	22
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	21
Güvenlik ve Soruşturma Faaliyetleri	19
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	17
Büro Yönetimi. Büro Desteği ve İş Destek Faaliyetleri	16
Bitkisel ve Hayvansal Ür. ile Avcılık ve İlgili Hiz. Faal.	15
Elektrik. Gaz. Buhar ve Hav. Sistemi Üret. ve Dağ.	15
Ana Metal Sanayii	14
Konaklama	14
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	14
Atığın Topl. İslahı, Bertarafı Faal., Mad. Geri Kazanımı	12
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	10
Top. ve Per. Tic. ve Mot. Kara Taş. ve Motos. Onarımı	10
Mimarlık ve Müh. Faal., Teknik Muayene ve Analiz	10
Diğer Faaliyet Grupları	140
Toplam	1.626

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* Bu tablodaki “Diğer Faaliyet Grupları” olarak adlandırılan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 24’ünü kapsamaktadır. Bu faaliyet gruplarına ait ölüm sayılarından daha az ölüm yaşanan faaliyet grupları, buradaki tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

2012 yılında en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında 127 kişi (% 17) ile inşaat faaliyetleri birinci sırada, 73 kişi (% 9,8) ile kara ve boru hattı taşımacılığı ikinci sırada gelmektedir. Üçüncü sırada yer alan bina dışı yapıların inşaatı ve dördüncü sırada yer alan özel inşaat faaliyetleri ile ilk sıradaki bina inşaatı sırasında gerçekleşen toplam ölüm sayısı ise 256'dır (% 34,4). Yani ölümlü iş kazalarının üçte biri yine "yapı işleri"nde yaşanmaktadır.

2013 yılında en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında 296 kişi (% 21,76) ile bina inşaatı birinci sırada, 183 kişi (% 13,45'i) ile kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı ikinci sırada, 121 kişi (% 8,89'u) ile bina dışı yapıların inşaatı üçüncü sırada, 104 kişi (% 7,64'ü) ile özel inşaat faaliyetleri dördüncü sırada yer almaktadır. Birinci, üçüncü ve dördüncü sırada yer alan inşaat faaliyetlerindeki iş kazası sonucu ölüm sayısı 521'dir (% 38,30) ve toplam 1.360 ölüm vakasının üçte birini oluşturmaktadır.

2014 yılında en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında, Soma katliamı dolayısıyla 335 kişi (% 20,60) ile kömür ve linyit çıkartılması faaliyet grubu

birinci sırada, 260 kişi (% 15,99) ile bina inşaatı ikinci sırada, 172 kişi (% 10,58) kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı üçüncü sırada, 143 kişi (% 8,79.) ile bina dışı yapıların inşaatı dördüncü sırada, 98 kişi (% 6,03) ile özel inşaat faaliyetleri beşinci sırada yer almaktadır. İkinci, dördüncü ve beşinci sırada yer alan inşaat faaliyetlerindeki iş kazası sonucu ölüm sayısı 501'dir (% 30,81) ve toplam 1.626 ölüm vakasının yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır.

Diğer yandan daha sonra değineceğimiz üzere, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının çok önemli bir konusu olan “Meslek Hastalıkları”nda SGK kayıt ve istatistiklerinin çok sorunlu olmasından dolayı az görünen vaka azlığı (2011 yılında 697, 2012 yılında 395, 2013 yılında 371, 2014 yılında 494) ve ölüm sayılarının (2011 yılında 10, 2012 yılında 1, 2013 yılında 0, 2014 yılında 0!) azlığı bizi aldatmamalıdır. Bunun somut verisi, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Belgesi II (2009-2013)'de ve sonraki birçok resmi dokümanda görülmektedir. Söz konusu belgenin 2009–2013 “Hedefler”inin 4. maddesinde; “*Beklenen ancak tespit edilememiş meslek hastalığı vaka sayısı tespitinin % 500 artırılması*” şeklinde yer almıştır. Ancak 2012, 2013, 2014 SGK İstatistikleri'nde tanı sayısının artmadığını hatta düştüğünü yine görüyoruz. Zira henüz ülkemizde meslek hastalıklarıyla ilgili ciddi ve yaygın bir çalışma yoktur; konu yeterince ciddiye alınmamaktadır. Çalışanlarımız bazı hastalıkların meslek hastalığı olup olmadığını dahi bilmemektedir.

İş Kazalarının 1.000'in Üzerinde ve En Fazla Olduğu İller

Tablo 12. 1.000'in Üzerinde İş Kazası Yaşanan İller (2010-2012)

	2010/14 İL	2011/16 İL	2012/13 İL
İL ADI	İŞ KAZASI SAYISI	İŞ KAZASI SAYISI	İŞ KAZASI SAYISI
İstanbul	7.991	9.303	9.450
İzmir	7.942	7.582	7.596
Bursa	7.580	5.450	9.303
Manisa	5.604	5.629	7.227
Zonguldak	4.630	3.943	3.918
Kocaeli	3.203	4.738	3.052
Ankara	2.715	2.625	3.081
Denizli	2.184	2.417	2.620
Eskişehir	2.111	2.561	(881) **
Antalya	1.580	1.640	1.568
Aydın	1.185	(889)*	(874)**
Karabük	1.056	1.152	(929)**
Balıkesir	1.049	1.175	(947)**
Bilecik	1.070	1.206	(603)**
Toplam	49.900	54.433*	56.414**

Kaynak. SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Aydın'a ait 2011 yılına dair 889 iş kazası sayısı 1.000'in altında olduğu için aynı sütundaki toplama dâhil edilmemiştir. 2011 toplamına, 2010 yılı itibarıyla tabloda olmayan Kayseri (2.534), Kütahya (1.436) ve Tekirdağ (1.042)'da yaşanan iş kazası sayıları da eklenmiştir.

** Eskişehir, Aydın, Karabük, Balıkesir, Bilecik illerine dair 2012 iş kazası sayıları 1.000'in altında olduğu için aynı sütundaki toplama dâhil edilmemiştir. 2010/2011 yılları itibarıyla tabloda olmayan Adana (1.608), Kayseri (2.557), Kütahya (1.301) ve Tekirdağ'da (3.133) yaşanan iş kazası sayıları aynı sütunun toplamına dâhil edilmiştir.

İş kazalarında 2013 yılında 2012 yılına göre, daha önce değindiğimiz üzere yüzde 291 oranında artış olduğu ve 14 il'e 17 yeni il eklenerek 31 il'e çıktığı, 2014'te de iş kazalarında 2013'e göre yüzde 15,66 oranında artış sürdüğü ve 1.000'den fazla iş kazasının yaşandığı il sayısı yine 31 il olduğu için aşağıdaki Tablo 13 ayrıca düzenlenmiştir.

Tablo 13. İş Kazalarının 1.000'in Üzerinde ve En Fazla Olduğu İller (2013-2014)

İl Adı	2013/31 İl	2014/31İl
	İş Kazası Sayısı	İş Kazası Sayısı
İstanbul	37.076	46.559
İzmir	19.429	20.814
Bursa	14.368	16.133
Kocaeli	12.476	15.300
Ankara	12.530	15.595
Manisa	10.706	11.283
Antalya	6.789	8.255
Kayseri	6.635	7.304
Tekirdağ	5.401	6.596
Eskişehir	4.890	4.963
Denizli	4.793	4.983
Zonguldak	4.177	4.163
Konya	3.840	4.131
Adana	2.959	2.968
Sakarya	2.719	3.611
Aydın	2.294	2.275
Bilecik	2.259	2.414
Gaziantep	2.242	2.555
Balıkesir	2.186	2.392
Muğla	1.951	2.426
Kütahya	1.922	2.361
Mersin	1.729	1.889
Düzce	1.680	1.824
Hatay	1.647	1.639
Karabük	1.442	1.532
Samsun	1.214	1.287
Karaman	1.195	1.476
Bolu	1.184	1.405
Kırklareli	1.134	1.409
Uşak	1.128	1.294
Kahramanmaraş	1.047	1.200
Toplam	118.537	202.036

Kaynak. SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 14. İş Kazalarının En Fazla Olduğu İller (2014)

İl Adı	2014/31 İl İş Kazası Sayısı
İstanbul	46.559
İzmir	20.814
Bursa	16.133
Ankara	15.595
Kocaeli	15.300
Manisa	11.283
Antalya	8.255
Kayseri	7.304
Tekirdağ	6.596
Denizli	4.983
Eskişehir	4.963
Zonguldak	4.163
Konya	4.131
Sakarya	3.611
Adana	2.968
Gaziantep	2.555
Muğla	2.426
Bilecik	2.414
Balıkesir	2.392
Kütahya	2.361
Aydın	2.275
Mersin	1.889
Düzce	1.824
Hatay	1.639
Karabük	1.532
Karaman	1.476
Kırklareli	1.409
Bolu	1.405
Uşak	1.294
Samsun	1.287
Kahramanmaraş	1.200
Diğer İller Toplamı	19.330
Toplam	221.366

Kaynak. SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Bu tabloların üzerinde yer alan Tablo 12'den izlenebildiği üzere SGK 2010 istatistiklerine göre en fazla iş kazası yaşanan ve kaza sayısı 1.000'in üzerinde olan 14 il sırasıyla İstanbul, İzmir, Bursa, Manisa, Zonguldak, Kocaeli, Ankara, Denizli, Eskişehir, Antalya, Aydın, Karabük, Balıkesir ve Bilecik'tir.

2011 yılında bu illerden yalnızca Aydın'da iş kazası sayısında (1.185'ten 889'a) gerileme olmuş ve listeye Kayseri (2.534), Kütahya (1.436), Tekirdağ (1.042) dâhil olmuş, böylece iş kazası sayısı 1.000'i aşan il sayısı 16'ya çıkmıştır.

2012 yılında ise Eskişehir, Aydın, Karabük, Balıkesir, Bilecik illerindeki iş kazalarında 1.000'in altına doğru gerileme olmuş ve listeye Adana (1.608), Kayseri (2.557), Kütahya (1.301) ve Tekirdağ (3.133)'da yaşanan iş kazası sayıları da eklenmiştir. Böylece iş kazası sayısı 1.000'i aşan il sayısı 13 olmuştur.

2013 yılında ise iki kattan fazla artış ile 1.000'den fazla iş kazası gerçekleşen il sayısı 31'e yükselmiştir. Bu iller sırasıyla İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Ankara, Manisa, Antalya, Kayseri, Tekirdağ, Eskişehir, Denizli, Zonguldak, Konya, Adana, Sakarya, Aydın, Bilecik, Gaziantep, Balıkesir, Muğla, Kütahya, Mersin, Düzce, Hatay, Karabük, Samsun, Karaman, Bolu, Kırklareli, Uşak ve Kahramanmaraş'tır. Bu illere ait iş kazası sayıları yukarıdaki Tablo 10'da verilmiştir.

2014 yılında 1.000'den fazla sayıda iş kazası gerçekleşen il sayısı 2013'teki gibi 31 olmuştur. Bu iller sırasıyla İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara, Kocaeli, Manisa, Antalya, Kayseri, Tekirdağ, Denizli, Eskişehir, Zonguldak, Konya, Sakarya, Adana, Gaziantep, Muğla, Bilecik, Balıkesir, Kütahya, Aydın, Mersin, Düzce, Hatay, Karabük, Karaman, Kırklareli, Bolu, Uşak, Samsun, Kahramanmaraş'tır.

2010 yılında Türkiye'de yaşanan toplam 62.903 iş kazasının 49.900'ü, oran olarak % 79,32'si 14 ilde; 2011 yılında yaşanan toplam 69.227 iş kazasının 54.433'ü, oran olarak % 78,6'sı 16 ilde; 2012 yılında toplam 74.871 iş kazasının 56.414'ü, oran olarak % 75,3'ü 13, 2013 yılında toplam 191.389 iş kazasının 118.537'si, oran olarak % 61,93'ü 31 ilde; 2014 yılında ise % 91,3'ü 31 ilde gerçekleşmiştir.

Bu il dağılımı, iş kazalarının en fazla sanayi yoğunluğu olan illerde yaşandığını göstermektedir. Basında İzmir'e ilişkin iş kazası haberleri daha alt sıralarda yer alırken istatistiklerde bazı yıllarda birinci, 2010-2014 diliminde olduğu gibi bazı yıllarda ikinci sırada yer alması değerlendirilmesi, incelenmesi gereken bir konudur.

10'un altında en az iş kazası yaşanan iller ise 2010'da Muş (9) Ağrı (8) ve Hakkari (2); 2011'de Muş (6) ve Hakkari (2); 2012'de Ağrı (5). Muş (7), Siirt (3), Şırnak (2), ve Ardahan (1) olmuştur. 2013'te ise 10'un altında en az iş kazası olmadığı için en az 50 rakamı veri alınmıştır. 2013 yılında 50'nin altında iş kazası yaşanan iller şunlardır: Bitlis (38), Hakkari (20), Tunceli (30), Bayburt (16), Ardahan (25), Iğdır (34), Kilis (38). 2014'te de 10'un altında en az iş kazası olmadığı için en az 50 rakamı veri alınmıştır. 2014 yılında 50'nin altında iş kazası yaşanan üç il, 31 kaza ile Hakkari ve Kilis, 19 kaza ile Bayburt'tur.

Hiç iş kazası yaşanmadığı görülen iller ise 2010'da Mardin, Yozgat, Bayburt, Ardahan, Iğdır; 2011'de Mardin, Yozgat, Şırnak, Ardahan, Osmaniye; 2012'de Çorum, Hakkari ve Iğdır olmuştur. 2013 ve 2014'te iş kazası yaşanmayan il yoktur.

İş Kazası Sonucu Ölümlerin En Fazla Olduğu İller

Tablo 15. İş Kazası Sonucu Ölümlerin En Fazla Olduğu İller ve İş Kazası Sayıları (2010-2013)

İl Adı	İş Kazası Sayısı 2010/16 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2010/16 İl	İş Kazası Sayısı 2011/18 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2011/18 İl	İş Kazası Sayısı 2012/17 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2012/17 İl	İş Kazası Sayısı 2013/17 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2013/17 İl
İstanbul	7.991	308	9.303	302	9.450	147	37.076	218
Ankara	2.715	125	2.625	172	3.081	52	12.530	116
İzmir	7.942	78	7.582	127	7.596	42	19.429	82
Zonguldak	4.630	63	3.943	29	3.918	14	4.177	20
Kocaeli	3.203	52	4.738	47	3.052	20	12.476	33
Konya	638	44	636	35	983	23	3.840	40
Balikesir	1.049	42	1.175	42	(947)**	(4)**	2.186	(12)***
Bursa	7.580	42	5.450	50	9.303	30	14.368	44
Antalya	1.580	38	1.640	60	1.568	16	6.789	62
Manisa	5.604	36	5.629	24	7.227	17	10.706	28
Mersin	593	32	520	38	510	13	1.729	34
Hatay	733	31	613	34	605	18	1.647	28
Adana	701	30	582	49	1.068	19	2.959	29
Kayseri	203	29	(2.534)*	(22)*	2.557	12	6.635	37
Gaziantep	505	27	607	32	964	25	2.242	37
Van	30	21	(28)*	(7)*	(67)**	(9)**	(170)***	(14)***
Toplam	45.697	998	47.761*	1.041*	52.986**	488**	147.269	878

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

- * 2010 yılında iş kazası nedeniyle en fazla ölümün olduğu 16 il arasında yer alan Kayseri ve Van, 2011 yılında en fazla ölümün olduğu il sınıflamasından çıkmıştır. Bu nedenle bu iki ilin iş kazası ve ölüm sayıları 2011 yılı ile ilgili sütunlarda parantez içine alınmış ve iş kazası ve ölüm sayısı toplamına dâhil edilmemiştir.
- 2011 yılında iş kazası nedeniyle en fazla ölümün olduğu illere K. Maraş, Denizli, Ş. Urfa ve Batman dâhil olmuştur. Bu iller, yukarıdaki tablonun başlangıcı 2010 yılı olduğu için tabloda görünmemekte ancak 2011 yılına dair sütunlardaki toplam iş kazası ve ölüm sayılarına bu illerdeki –K. Maraş (128 iş kazası-36 ölüm), Denizli (2.417 iş kazası-28 ölüm), Ş. Urfa (70 iş kazası-28 ölüm), Batman (103 iş kazası-26 ölüm)– iş kazası ve ölüm sayıları dâhil edilmiştir.
- ** 2012 yılında iş kazası nedeniyle en fazla ölümlerin yer aldığı sütun ve aynı yıla dair iş kazası sütunundaki Balıkesir ile Van’da yaşanan ölüm sayıları en fazla ölüm sınıflamasına girmediği için sütun toplamına dâhil edilmemiştir. 2012 yılına ait toplam iş kazası ve ölüm sayısına Erzurum (401 iş kazası-16 ölüm), Elazığ (510 iş kazası-12 ölüm) ve Tekirdağ’da (3.133 iş kazası-12 ölüm) yaşanan iş kazası ve ölüm verileri ise ilgili hanenin toplamına dahil edilmiştir.
- *** 2013 yılı hanelerinde parantez içine alınan Balıkesir ve Van’a ilişkin rakamlar aynı yıla dair iş kazası sütunundaki toplama yine dahil edilmemiş; Muğla (1.951 iş kazası, 22 ölüm), Tekirdağ (5.401 iş kazası, 26 ölüm) ve Ş. Urfa’da (1.128 iş kazası, 22 ölüm) yaşanan iş kazası ve ölüm verileri ise ilgili hanenin toplamına dahil edilmiştir.

Tablo 16. İş Kazası Sonucu Ölümlerin En Fazla Olduğu 17 İl ve İş Kazası Sayıları (2014)

İl Adı	İş Kazası Sayısı 2014/17	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2014/17
Manisa	11.283	327
İstanbul	46.559	327
Ankara	15.559	243
İzmir	20.814	64
Antalya	8.255	47
Bursa	16.133	47
Kocaeli	15.300	45
Adana	2.968	36
Konya	4.131	36
Mersin	1.889	34
Gaziantep	2.555	33
Kayseri	7.304	31
Karaman	1.476	30
Balıkesir	2.392	17
Muğla	2.426	26
Hatay	1.639	22
K. Maraş	1.200	20
Zonguldak	4.163	12
Tekirdağ	6.596	20
Toplam	157.083	1.417

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2010 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en fazla olduğu 16 il sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Zonguldak, Kocaeli, Konya, Balıkesir, Bursa, Antalya, Manisa, Mersin, Hatay, Adana, Kayseri, Gaziantep ve Van'dır.

2011 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 18 il sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Adana, Kocaeli, Balıkesir, Mersin, K. Maraş, Konya, Hatay, G. Antep, Zonguldak, Denizli, Ş. Urfa, Batman, Manisa'dır.

2012 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 17 il sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Gaziantep, Konya, Kocaeli, Adana, Hatay, Manisa, Antalya, Erzurum, Zonguldak, Mersin, Elazığ, Kayseri ve Tekirdağ'dır.

2013 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 17 il sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Mersin, Kocaeli, Adana, Hatay, Manisa, Muğla, Tekirdağ, Ş. Urfa, Zonguldak'tır.

2014 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 17 il sırasıyla; Manisa, İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Kocaeli, Adana, Konya, Mersin, Gaziantep, Kayseri, Karaman, Balıkesir, Muğla, Hatay, K. Maraş, Zonguldak, Tekirdağ'dır.

SGK istatistiklerinde 2014 yılı için belirtilen 1.626 ölüm vakasının 1.417'si 17 ilde gerçekleşmiştir ve bu 17 ildeki ölümler toplam ölüm vakalarının yüzde 87,14'ü oranındadır. Bu 17 ilde gerçekleşen 157.083 iş kazası da, 221.366 olan toplam iş kazasının yüzde 70,96'sına tekabül etmektedir.

2014 yılında meydana gelen iş kazalarının 2013'e göre artış oranı % 15,66; iş kazası sonucu ölümler ise % 19,19 oranında artmıştır.

Yukarıdaki tablolar birçok açıdan yorumlanabilecektir. İş kazaları ile ölümler, birinciden ikincisine doğru arada bir nedensellik bağı bulunmakla birlikte, genelde ayrı birer kategori olarak değerlendirilmelidir. Gene de sınırlı bir yorum yapmak gerekirse, tablodan görüldüğü üzere, iş kazası sayılarının yüksek oluşu ile iş kazaları sonucu ölüm sayıları arasında İstanbul, Ankara, İzmir gibi birkaç il dışında özel bir paralellik bulunmamaktadır.

Yine tablodan görülebildiği üzere iş kazası sayılarının İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlere göre daha az olduğu Konya, Antalya, Mersin, Hatay, Adana, Kay-

seri, Gaziantep ve Van vb. illerdeki ölüm oranlarının yüksekliğini, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin Türkiye genelindeki sorunlu yapısının bu illerdeki sanayi ve çalışma yaşamına daha ağır bir yansıması olarak değerlendirmek olanaklıdır.

Tablo 15'in en çarpıcı verileri ise 2010 yılında Van, 2011 yılında Ş. Urfa ile ilgilidir. Van 2010 yılında toplam 30 iş kazası sonucu 21 ölümlle % 70 en yüksek ölüm oranı olan ilimizdir. Ş. Urfa ise 2011 yılında 70 iş kazası sonucu 28 ölümlle % 40 en yüksek ölüm oranı olan ilimiz olmuştur. 2012 yılında ise K. Maraş 128 iş kazası sonucu 36 ölüm ile % 28 ve Batman 103 iş kazası sonucu 26 ölüm ile % 25 en yüksek ölüm oranına sahip illerimiz olmuştur. 2013 yılında iş kazalarında 2012 yılına göre % 291, 2014 yılında da 2013'e göre % 15,66 oranında artış olduğu için ölümlerin iş kazalarına göre yüzde oranlarında önemli düşüşler yaşanmıştır. 2013 yılında iş kazasından dolayı ölüm yaşanmayan iller Afyon, Bayburt, Hakkari ve Tunceli olarak görünmektedir. 2014 yılında iş kazasından dolayı ölüm vakası görünmeyen üç il ise Bingöl, Bayburt, Kilis'tir.

Bu verileri değerlendirirken, daha önce belirttiğimiz gibi, SGK verilerinin aktif sigortalı olarak kayıtlı çalışanları kapsadığı gözetilmelidir.

İş Kazası Sonucu Ölenlerin Yüzde 26,38'i 30 Yaşından Küçük

2013 yılında meydana gelen iş kazaları sonucu hayatını kaybedenlerin 8'i 16 yaşında, 11'i 18 yaşında, 28'i 18 yaşında idi. İş kazası sonucu ölenlerin 163'ü 19-25 yaşları arasına idi. 26-30 yaşları arasındaki 156, 31-35 yaşları arasındaki 196, 36-40 yaş arasındaki 218 kişi, 41-50 yaş arasındaki 376, 51-60 yaş arasında 158 kişi hayatını kaybederken, 60 yaşın üzerinde 46 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.

2014 yılında meydana gelen iş kazaları sonucu hayatını kaybedenlerin 2'si 15 yaşında, 3'ü 16 yaşında, 10'u 17 yaşında, 21'i 18 yaşındadır. İş kazası sonucu ölenlerin 235'i 19-25 yaşları arasındadır. 26-30 yaşları arasındaki 203, 31-35 yaşları arasındaki 248, 36-40 yaş arasındaki 235 kişi, 41-50 yaş arasındaki 423, 51-60 yaş arasında 218 kişi hayatını kaybederken, 60 yaşın üzerinde 28 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir. 2014 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin 429'u 30 yaşın altındadır.

İş Kazası Sonucu Ölenlerin Mesleklere Göre Ayrımı

2013 yılında iş kazaları sonucu ölenlerin 56'sı “Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları”, 18'i yöneticiler, 12'si bilim ve mühendislik alanlarındaki profesyonel meslek mensupları, 95'i hizmet ve satış elemanları, 143'ü sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, 291'i tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, 697'si nitelik gerektirmeyen mesleklerdendir.

2014 yılında iş kazaları sonucu ölenlerin 987'si nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışanlar, 176'sı sürücüler ve hareketli tesis operatörleri olmak üzere 265'i tesis ve makine operatörleri ile montajcılar, 143'ü sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar, 100'ü hizmet ve satış elemanları, 35'i bilim ve mühendislik alanlarındaki profesyonel meslek mensupları olmak üzere 55'i teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları, 24'ü yöneticiler, 14'ü profesyonel meslek mensupları, 3'ü nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları, 1'i subay olmayan silahlı kuvvetler mensubu, 1'i de “bilinmeyen” şeklindedir.

İş Kazası Sonucu Ölenlerin Son İşyerinde Çalışma Süreleri

2013 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin en büyük kesimini son işyerinde 3 ay ile 1 yıl arasında çalışanlar oluşturuyor. İş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin 369'u son işyerinde 3 ay ile 1 yıl, 226'sı 1-3 ay, 177'si 8-30 gün arasında çalışanlardan oluşmaktadır.

İşçilerden 18'i işe ilk başladığı gün meydana gelen iş kazasında hayatını kaybederken, 86'sı işe başladığı ilk hafta içerisinde hayatını kaybetmektedir.

Dolayısıyla 1.360 ölümden 876'sını (iş kazası sonucu ölümlerin yüzde 64'ü) işyerinde en fazla bir yıldır çalışanlar oluşturmaktadır.

İş kazası sonucu ölenlerin 59'u işyerinde 5-10 yıl arasında çalışanlar, 40'ı ise 10 yıldan daha fazla süredir çalışmakta olanlardır.

2014 yılında da iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin en büyük kesimini, son işyerinde 1 yıldan daha az süredir çalışanlar oluşturmuştur. İş kazalarında hayatını kaybeden 1.626 emekçiden 894'ü (% 54,98'i) son işyerinde 1 yıldan daha az süredir çalışanlardır. 2014 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin 357'si

de son işyerinde 3 ay ile 1 yıl arasında çalışıyordu. 27 kişi işe başladığı gün, 115 kişi de işe başladığı hafta içerisinde iş kazalarından dolayı hayatını kaybetmiştir.

2014 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerden 175'i son işyerinde 8–30 gün arasında çalışanlardan, 290'ı 1–3 ay arasında çalışanlardan, 607'si 3 ay ile 1 yıl arasında çalışanlardan, 202'si 1–2 yıl arasında çalışanlardan, 298'i 2–5 yıl arasında çalışanlardan, 72'si 5–10 yıl arasında çalışanlardan, 43'ü 10 yıldan fazla çalışanlardan, 114'ü de SGK verilerindeki “bilinmeyen” grubundandır.

İş Kazası Sıklık Hızı ve İş Kazası Ağırlık Hızı

Her 1 milyon çalışma saatinde meydana gelen iş kazası sayısı, “iş kazası sıklık hızı” olarak ifade edilmektedir.

2012 yılında iş kazası sıklık hızı 2.43 olarak gerçekleşmişti. 2013 yılı iş kazası sıklık hızı 5.88, 2014 yılı iş kazası sıklık hızı da 6.51 olarak gerçekleşmiştir.

İş kazası sıklık hızı, ayrıca, çalışan her 100 kişiden kaza geçirenlerin sayısı ile de ifade edilmektedir. 2012 yılında bu oran 0.58 kişi idi. 2013 yılında çalışan her 100 kişiden 1.32'si, 2014 yılında ise 1.47 kişi iş kazası geçirmiştir.

İş kazasına ilişkin değerlendirmelerde kullanılan kavramlardan bir diğeri de “iş kazası ağırlık hızı”dır.

İş kazası ağırlık hızı iki şekilde ifade edilmektedir. Birincisi, çalışılan her 1 milyon saatte kaybedilen iş günü sayısıdır. 2012 yılında her 1 milyon saatte kaybedilen işgünü sayısı 395 gün idi. 2013 yılında çalışılan her 1 milyon çalışma saatinde ise 507 gün, 2014 yılında ise 514 gün kaybedilmiştir.

İş kazası ağırlık hızının hesaplanmasına ilişkin ikinci yöntem, çalışılan her 100 saatte iş kazası sonucu kaç saatin kaybedildiğidir. İş kazası ağırlık hızı 2012 yılında 0.32 idi. 2013 yılında çalışılan her 100 saat sonucu 0.41 saat, 2014 yılında da 0.32 saat kaybedilmiştir.

Ölümler Açıklananın İki Katı

SGK istatistiklerinde ayrıca, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm geliri bağlananlarla ilgili veriler de bulunmaktadır. 2013 verilerine göre iş kazaları sonucu ölümlerden dolayı 76 bin 859 kişi; meslek hastalıkları sonucu ölümlerden dolayı da 4 bin 401 kişi; toplam 81 bin 260 kişi 52 bin 536 dosya üzerinden ölüm geliri alan hak sahibi durumunda idi.

2013 yılında, 637'si 2013 yılından, 1.347'si önceki yıllardan dolayı olmak üzere toplam 1.984 kişi iş kazası sonucu ölüm vakalarından dolayı; 159'u 2013 yılı hak sahibi, 99'u önceki yıllardan hak sahibi 258 kişi de meslek hastalıkları sonucu ölüm vakalarından dolayı olmak üzere toplam 2 bin 242 kişiye ölüm geliri bağlanmıştır.

Bu verilerden anlaşılacağı üzere her yılın verileri üzerinden o yılın ölümlerinden dolayı ölüm geliri alan haksahibi sayısını tespit güçlüğü bulunmaktadır. Bu nedenle verileri uzun erimli bir şekilde birleştirerek yorumlamak ve ortalamaları tespit etmek gerekmektedir. Doç. Dr. Aziz Çelik, bu konuda bir çalışma yapmıştır. Aşağıdaki tablonun sonundaki ortalama, ölümlerin açıklananın iki katı olduğunu netlikle yansıtmaktadır.

Tablo 17. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölümler ve Ölüm Geliri Bağlanan Dosya Sayısı

Yıl	İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Sayısı	İş Kazası/Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Geliri Bağlanan Dosya Sayısı
2005	1.096	1.675
2006	1.601	1.700
2007	1.044	1.737
2008	866	1.472
2009	1.171	2.638
2010	1.454	3.040
2011	1.770	2.984
2012	745	2.575
2013	1.360	2.978
Toplam (2005-2013)	11.047	20.799
Yıllık Ortalama	1.227	2.311

Kaynak: Aziz Çelik, SGK İstatistikleri, 19 Mart 2015, BirGün Gazetesi, <http://www.birgun.net/news/view/is-ci-olumleri-bilinenin-iki-kati/15300>

2014 yılında ise “İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin, Yıl İçinde (Geçmiş yıllarda ölenlerin bu yıl gelir bağlanan haksahipleri dahil) Ölüm Geliri

Bağlanan Haksahipleri”nin 280’i meslek hastalığı, 3 bin 97’si iş kazası sonucu olmak üzere toplam 3 bin 377’dir.

İş kazası sonucu 2014 yılı içinde ölüm geliri bağlanan 3 bin 97 haksahibinin 1.101’i, 2014 yılı içinde iş kazasında ölenler için ölüm geliri bağlanan haksahipleri; 1.996’sı geçmiş yıllarda iş kazası sonucu ölenlerle ilgili 2014 yılı içinde ölüm geliri bağlanan haksahipleridir.

SGK verilerini içeren bir diğer tabloda da (Tablo 3.25) “*İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin, Ölüm Geliri Alan Hak Sahipleri*”nin “*Birikimli Dağılımı*”na göre, 2014 yılı sonu itibariyle iş kazası sonucu ölümler dolayısıyla toplam 78 bin 900 haksahibine ölüm geliri bağlanmıştır.

İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sonucu Sürekli İş Göremezlik Durumu

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu bir daha çalışamayacak şekilde sakat kalan (*sürekli iş göremezlik* durumundaki) kişilerin sayısına bakıldığında 2010 yılında toplam 1.976 kişi içinde 411 kişi ile İstanbul birinci sırada, İzmir 169 kişi ile ikinci, Ankara 131 kişi ile üçüncü, Bursa 121 kişi ile dördüncü, Zonguldak 74 kişi ile beşinci sırada yer almıştır.

2011 yılında iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremez durumunda kalan toplam 2.216 kişi içinde 434 kişi ile İstanbul birinci sırada, Ankara 175 kişi ile ikinci, İzmir 163 kişi ile üçüncü, Bursa 141 kişi ile dördüncü, Zonguldak 123 kişi ile beşinci sırada yer almıştır.

2012 yılında ise iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremez durumunda kalan toplam 2.209 kişi içinde 413 kişi ile İstanbul birinci, 181 kişi ile Ankara ikinci, 116 kişi ile Kocaeli üçüncü, 115 kişi ile Zonguldak dördüncü, 111 kişi ile Bursa beşinci sırada yer almıştır.

2013 yılında ise iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremez durumunda kalan toplam 1.934 kişi içinde 290 kişi ile İstanbul birinci, 132 kişi ile Ankara ikinci, 127 kişi ile Bursa üçüncü, 101 kişi ile Kocaeli, 52 kişi ile İzmir beşinci sırada yer almıştır. 2010 yılında meslek hastalıkları sonucu sürekli iş

göremez durumda kalan 109 kişiden 77'si üç ildedir; bu kişilerden 40'ı Zonguldak, 22'si Ankara, 15'i İstanbul'dadır.

2014 yılında toplam 1509 kişiye sürekli işgöremezlik geliri bağlanmıştır. Bunlardan 132'si 2014 yılında iş kazası geçiren ya da meslek hastalığına yakalananlardır. 1377'si 2014 yılından önce iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu sürekli işgöremez hale gelenlerden işlemleri 2014 yılında tamamlananlardır.

2011 yılında meslek hastalıkları sonucu sürekli iş göremez durumda kalan 123 kişiden 87'si üç ildedir; bu kişilerden 39'u Zonguldak, 25'i İstanbul, 23'ü Ankara'dadır.

2012 yılında meslek hastalıkları sonucu sürekli iş göremez durumda kalan 173 kişiden 106'sı dört ildedir; bu kişilerden 58'i Zonguldak, 20'si Ankara, 17'si İstanbul, 11'i Kütahya'dadır.

2013 yılında meslek hastalıkları sonucu sürekli iş göremez durumda kalan 371 kişiden 215'i, sigortalılığı sona erdikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulan kişilerden oluşmaktadır. Kalan 156 kişiden 120'si 4 ildedir: Zonguldak 42, Hatay 35, İstanbul 28, Bilecik 15 kişi!

2014 yılında meslek hastalığı teşhisi konulan 17 kişiye sürekli işgöremezlik geliri bağlanmıştır.

Meslek Hastalıklarının İllere Dağılımı

Meslek hastalıkları üzerine SGK verilerinin, hep belirttiğimiz gibi aşırı sorunlu, eksik ve yanlış olduğunu burada tekrar belirtmek gerekir.

SGK 2010 verilerine göre 81 il içinde yalnızca 18 ilde ve toplam 533 vakadan ibarettir! 533 vakanın 509'u yani % 95,4'ü 6 ildedir (Ankara 192, İzmir 158, Zonguldak 89, İstanbul 27, Kocaeli 23, Manisa 20); diğer 24 vaka ise 12 ile dağılmıştır. 42 ilde meslek hastalığı vakasına hiç rastlanmamıştır!

Meslek hastalıkları, 2011 yılında, 81 il içinde yalnızca 24 ilde ve toplam 697 vakadan ibarettir! 697 vakanın 493'ü yani % 70,7'si 5 ildedir (Kütahya 278, Zonguldak 159, Ankara 154, İstanbul 47, İzmir 14); diğer 204 vaka 19 ile dağılmıştır. 57 ilde meslek hastalığı vakasına hiç rastlanmamıştır!

2012 yılında ise meslek hastalığı vakaları 81 il içinde yalnızca 26 ilde ve toplam 395 vakadan ibarettir! 395 vakanın 336'sı yani % 85'i 5 ildedir (Zonguldak 221, Ankara 63, İstanbul 21, İzmir 20, Kocaeli 11): diğer 59 vaka 21 ile dağılmıştır. 55 ilde meslek hastalığı vakasına hiç rastlanmamıştır!

2013 yılında toplam meslek hastalığı vakaları 81 il içinde yalnızca 19 ilde ve 371 vakadan ibarettir! 371 vakanın 215'i sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulan kişileri kapsamaktadır. İller sıralamasının ilk beşi ise şöyledir: Zonguldak 42 kişi, Hatay 35 kişi, İstanbul 28 kişi, Bilecik 15 kişi, Kocaeli 7 kişi!

2014 yılında meslek hastalığı vakaları 81 il içinde yalnızca 21 ilde ve 494 vakadan ibarettir. 494 kişinin 230'u da sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulanları kapsamaktadır. İller sıralamasının ilk beşi şöyledir: İstanbul 117 kişi, Kocaeli 33 kişi, Bilecik 31 kişi, Zonguldak 21 kişi, İzmir 10 kişi!

2010 yılında meydana gelen 533 meslek hastalığı vakasının 107'si nitroz gazlarından kaynaklanmış, 99 işçide silikozis hastalığı tespit edilmiştir.

2011 yılında meydana gelen 697 meslek hastalığı vakasının 280'i arsenik ve bileşiklerinden kaynaklanmış, 170 işçide slikoz ve slikotuberküloz tespit edilmiştir.

2012 yılında ise toplam 395 meslek hastalığı vakasının 246'sı slikoz ve slikotuberküloz, 26'sı kurşun ve kurşun tozları, 14'ü nikel ve bileşikleriyle ilgilidir.

2013 yılında toplam 371 meslek hastalığı vakasının 76'sı solunum sistemi hastalıkları, 60'ı "listede olmayan başka bir hastalık", 7'si kulak ve mastoid çıkıntı hastalıkları, 7'si kas iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları, 4'ü deri ve derialtı dokunun hastalıkları, 215'i de sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulan fakat nedenleri belirtilmeyenlerden oluşmaktadır.

2014 yılında tespit edilen 494 meslek hastalığı vakalarının 115'i solunum sistemi hastalıkları, 85'i "listede olmayan başka bir hastalık", 24'ü kulak ve mastoid çıkıntı hastalıkları, 23'ü kas iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları, 7'si sinir sistemi hastalıkları, 6'sı deri ve derialtı dokunun hastalıkları, 2'si kan ve kan yapıcı organların hastalıkları ve immün sistemin bazı bozuklukları, 1'i ma-

lign ve neoplazmalar, 1'i göz ve adnekslerinin hastalıkları, 230'u da sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulan fakat nedenleri belirtilmeyenlerden oluşmaktadır.

2010 yılında meslek hastalığı sonucu ölüm yalnızca 4 ilde tespit edilmiştir! 10 ölüm olayının 6'sı Zonguldak'ta, 2'si Ankara'da, 1'er kişi de İstanbul ve Sivas'tadır. 10 ölümden 6'sı kömür ve linyit çıkartılması, diğer 4 ölüm ise kauçuk ve plastik ürünler imalatı, metalik olmayan ürünler imalatı, yaratıcı sanatlar-eğlence ve üye olunan kuruluş faaliyet gruplarında gerçekleşmiştir.

2011 yılında meslek hastalığı sonucu gerçekleştiği tespit edilen 10 ölümün 4'ü Zonguldak, 3'ü Ankara, 2'si Sivas, 1'i Bursa illerindedir. 10 ölümden 3'ü kömür ve linyit çıkartılması, 2'si metal cevheri madenciliği, 2'si üye olunan kuruluş faaliyetleri, 1'i makine ve ekipman kurulumu ve onarımı, 1'i içecek imalatı, 1'i de yaratıcı sanatlar, eğlence faaliyetleri gruplarında gerçekleşmiştir.

2012 yılında meslek hastalığı sonucu ölüm sayısı 1'dir! Ölümün dahil olduğu faaliyet grubu ise taşımacılık için depolama ve destek faaliyetidir.

2013 ve 2014 yıllarında ise meslek hastalığından dolayı ölüm görünmemektedir. İSGM'nin verilerine göre ise 2013'te en az 3 ölüm; 2014 yılında 29, 2015 yılında en az 13 ölüm vakası bulunmaktadır. Ancak SGK verilerinde “ilginç” bir husus bulunmaktadır. Bu verilere göre 2013 ve 2014 yıllarında meslek hastalığı sonucu ölüm vakası görünmemesine ve 2000 yılından itibaren meslek hastalığı sonucu ölüm sayısı toplam 77 kişi görünmesine karşın, “*Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin Yıl İçinde Ölüm Geliri Bağlanan Hak Sahipleri*” veri tablosunda (Tablo 3.24), “2014 yılı içinde meslek hastalığı sonucu ölenlerin, ölüm geliri bağlanan haksahipleri” 147, “geçmiş yıllarda meslek hastalığı sonucu ölenlerin, 2014 yılı içinde ölüm geliri bağlanan haksahipleri” 133, toplamda 280 olduğu belirtilmektedir.

SGK verilerini içeren bir diğer tabloda da (Tablo 3.25) “İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin, Ölüm Geliri Alan Hak Sahipleri”nin “Birikimli Dağılımı” üzerine ilginç veriler bulunmaktadır. Birikimli dağılıma göre, 2014 yılı sonu itibarıyla meslek hastalığı sonucu ölümler dolayısıyla 4.868 haksahibi-ne ölüm geliri bağlanmıştır.

Bu durum, yıllardır belirttiğimiz, SGK verilerinin eksikliğini ve sorunlu yanlarını bir kez daha kanıtlamaktadır.

Ülkemizde meslek hastalığı vaka ve ölümlerinin çok düşük olması, bazı yıllarda hiç ölüm görünmemesi, bu konuda düzenlenen mevzuatın ve tanı sistemlerinin yetersizliği, bu hastalığın tespitinden ölümlere dek veri tabanlarının yetersiz ve işlemez olduğunu, ölçme değerlendirmenin eksik yapıldığını, devlet hastanelerine devredilen SSK hastanelerinin henüz istatistik oluşturma aşamasına gelmediğini, kısaca mevcut yaklaşımın sorunları gizlemeye yönelik olduğunu göstermektedir.

Kadın Çalışanların Yaşadıkları İş Kazaları

2010 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadıkları faaliyet gruplarının başında 718 kadının geçirdiği iş kazası ile tekstil ürünleri imalatı yine birinci (ayrıca giyim eşyaları imalatında da 340 iş kazası olmuştur), 468 iş kazası ile gıda ürünleri imalatı yine ikinci sırada, 257 iş kazası ile taşıma için depolama ve destek faaliyeti üçüncü sırada, perakende ticaret de 246 iş kazası ile dördüncü sırada, konaklama faaliyetleri 170 kaza ile beşinci sırada yer almaktadır. Burada belirtilen toplam 6 faaliyet grubunda yaşanan kazalar (2.199 kaza), kadınların uğradığı toplam iş kazalarının (3.892 kazanın) % 56,50'sine denk gelmektedir.

2011 ve 2012 yıllarında da da benzer bir durum söz konusudur. 2011 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadıkları faaliyet gruplarının başında tekstil ürünleri imalatı (697 kaza), gıda ürünleri imalatı (553 kaza), giyim eşyaları imalatı (296 kaza), taşıma için depolama ve destek faaliyeti (242 kaza), metalik olmayan ürünler imalatı (203 kaza) ve perakende ticaret (195 kaza) gelmiştir. Bu 6 faaliyet grubunda yaşanan 2.186 iş kazası, kadınların maruz kaldığı toplam 4.168 iş kazasının % 52,44'üne denk gelmektedir.

2012 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadıkları faaliyet gruplarının başında tekstil ürünleri imalatı (1.140 kaza), gıda ürünleri imalatı (729 kaza), giyim eşyaları imalatı (369 kaza), taşıma için depolama ve destek faaliyeti (311 kaza), perakende ticaret (310 kaza) metalik olmayan ürünler imalatı (249 kaza) ve yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri (283 kaza) gelmiştir. Bu 7 faaliyet grubunda yaşanan 3.391 iş kazası, kadınların maruz kaldığı toplam 5.781 iş kazasının % 57,75'ine denk gelmektedir.

2013 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadıkları faaliyet gruplarının başında tekstil ürünlerinin imalatı (2.536 kaza), gıda ürünleri imalatı (2.525 kaza), yiyecek ve içecek hizmetleri (1.759 kaza), perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç, 1.626 kaza), konaklama (1.145 kaza), giyim eşyalarının imalatı (1.180 kaza), binalar ve çevre düzenlemesi faaliyetleri (940 kaza) bulunmaktadır. Bu 7 faaliyet grubunda yaşanan 11.711 iş kazası, kadınların maruz kaldığı toplam 20.745 iş kazasının % 56,45'ine denk gelmektedir.

2014 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadığı faaliyet gruplarının başında gıda ürünlerinin imalatı (3.315 kaza), tekstil ürünlerinin imalatı (2.941 kaza), yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri (2.585 kaza), perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç) (2.098 kaza), binalar ve çevre düzenlemesi faaliyetleri (1.839 kaza), konaklama (1.504 kaza), giyim eşyalarının imalatı (1.304 kaza) bulunmaktadır. Bu 7 faaliyet grubunda yaşanan 15.586 iş kazası, kadınların maruz kaldığı toplam 28.174 iş kazasının % 55,32'sine denk gelmektedir.

Çalışma yaşamındaki cinsiyet oranına benzer olarak, iş kazalarında da kadınların geçirdikleri iş kazası sayısı erkeklerin çok altındadır. Ancak kadın istihdamının yaygın olduğu tekstil, giyim, gıda ürünleri imalatı gibi sektörlerde kadınların uğradığı iş kazası sayısında artış her zaman göze çarpmaktadır.

2010 yılında kadınların yaşadıkları iş kazalarının illere göre dağılımında 752 iş kazası ile Bursa başı çekmekte, onu 597 iş kazasıyla İstanbul, 504 iş kazasıyla İzmir, 302 iş kazasıyla Manisa, 257 iş kazasıyla Antalya, 227 iş kazasıyla Denizli, 105 iş kazasıyla Eskişehir izlemektedir. Bu 7 ildeki iş kazalarına maruz kalan kadın çalışan sayısı (2.744), kadın çalışanların yaşadığı toplam iş kazası sayısının (3.892) % 70,50'sini oluşturmaktadır.

2011 yılında sıralama ve rakamlar değişse de kadın işçilerin en fazla iş kazasına maruz kaldığı iller aynıdır. 2011 yılında İstanbul 745 iş kazasıyla başı çekmekte, onu 507 iş kazası ile Bursa izlemekte ve sıralama 490 iş kazasıyla İzmir, 268 iş kazasıyla Antalya, 235 iş kazasıyla Denizli, 218 iş kazasıyla Kocaeli, 182 iş kazasıyla Balıkesir, yine 182 iş kazasıyla Manisa, 148 iş kazasıyla Tekirdağ ve 144 iş kazasıyla Eskişehir şeklinde sürmektedir. Bu 10 ildeki iş kazalarına ma-

ruz kalan kadın çalışan sayısı (3.119), kadın çalışanların yaşadığı toplam iş kazası sayısının (4.168) % 74,83'ünü oluşturmaktadır.

2012 yılında sıralama ve rakamlar değişmekte ancak kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldığı iller aynı kalmaktadır. 2012 yılında Bursa 1.186 iş kazası ile başı çekmekte ve onu İstanbul 880 iş kazası ile izlemekte ve sıralama 522 iş kazasıyla İzmir, 475 iş kazasıyla Tekirdağ, 426 iş kazasıyla Manisa, 344 iş kazasıyla Denizli, 273 iş kazasıyla Antalya, 165 iş kazasıyla Balıkesir ve 156 iş kazasıyla Kocaeli şeklinde sürmektedir. Bu 9 ildeki iş kazalarına maruz kalan kadın çalışan sayısı (4.427), kadın çalışanların yaşadığı toplam iş kazası sayısının (5.781) % 76,57'sini oluşturmaktadır.

2013 yılında sıralama ve rakamlar değişse de kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldıkları iller genelde aynıdır. 2013 yılında İstanbul 4.946 iş kazası ile başı çekmekte, onu İzmir 2.305 iş kazasıyla izlemekte ve sıralama Bursa 2.077, Antalya 1.432, Ankara 1.063, Kocaeli 1.002, Tekirdağ 990, Manisa 972, Denizli 699 iş kazası şeklinde sürmektedir.

2014 yılında da sıralama ve rakamlar değişse de kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldıkları iller genelde aynıdır. 2014 yılında İstanbul 7.144 iş kazası ile başı çekmekte, onu İzmir 2.811 iş kazasıyla izlemekte ve sıralama Bursa 2.656, Antalya 1.947, Manisa 1.649, Kocaeli 1.517, Ankara 1.496, Tekirdağ 1.235, Denizli 846 iş kazası şeklinde sürmektedir.

1996 Sonrası İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, İK/MH Sonucu Ölümler, Sürekli İşgöremezlik, İşgünü Kaybı ve İş Kazası Sıklık Hızı Verileri

Şimdi 1996'dan günümüze iş kazaları, meslek hastalıkları, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm vakaları, sürekli işgöremezlik (sakatlık), işgünü kayıpları ve iş kazası sıklık hızı verilerine topluca bakabiliriz. İlgili tablo aşağıdadır.

Tablo 18. İş Kazaları/Meslek Hastalıkları, İK/MH Sonucu Ölüm, Sürekli İşgöremezlik, İşgünü Kaybı ve İş Kazası Sıklık Hızı Verileri (2000–2014/5)

Yıllar	İş Kazası Sayısı	Meslek Hastalığı Sayısı	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı	Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Sayısı	İş Kazası ve Meslek Hastalığı Toplam Ölüm Sayısı	İş Kazası Sıklık Hızı (1 Milyon İş Saatinde)
2000	74.847	803	731	6	737	7,36
2001	72.367	883	1.002	6	1.008	5,81
2002	72.344	601	872	6	878	5,56
2003	76.668	440	810	1	811	5,46
2004	83.830	384	841	2	843	5,52
2005	73.923	519	1.072	24	1.096	4,27
2006	79.027	574	1.592	9	1.601	4,03
2007	80.602	1.208	1.043	1	1.044	3,61
2008	72.963	539	865	1	866	3,10
2009	64.316	429	1.171	0	1.171	2,76
2010	62.903	533	1.444	10	1.454	2,46
2011	69.227	688	1.563	10	1.573	2,45
2012	74.871	395	744	1	745***	2,43
2013	191.389	371	1.360	0 (3)****	1.363	5,88
2014	221.366	494	1.626	0 (29)*****	1.626 (1.886)*****	6,51

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

- * İlk rakamlar iş kazası, ikinci rakamlar meslek hastalığı sonucu iş göremezlik verisidir.
 ** Tespit edilememiştir.
 *** SGK verilerinde 2012 yılında 745, İSGM verilerinde 878 ölüm olduğu belirtilmektedir.
 **** 0 verisi SGK'ya, 3 verisi İSGM'ye aittir
 ***** 0 verisi SGK'ya, 29 verisi İSGM'ye aittir.
 ***** 1.626 SGK, 1.886 İSGM verisidir.
 ***** 2015 yılı SGK verileri henüz açıklanmamıştır.
 ***** 13'ü meslek hastalığı sonucu, 1.717'si iş kazası sonucu olmak üzere 1.730 ölüm verisi İSGM'ye aittir.

Görüldüğü üzere, 2014 yılı, iş kazası sayısı, iş kazası sonucu ölüm vakası ve işgünü kaybında 1996 sonrasının doruğu olmuştur.

Ülkemizin başka bir gerçekliği ise, çok sayıda Suriyeli göçmen işçinin çalışma yaşamına katılmış olmasıdır. Ancak, Suriyeli işçilere yönelik herhangi bir sağlıklı veri bulunmamaktadır.

Türkiye Ölümlü İş Kazalarında Avrupa Birincisi

Türkiye'nin ölümlü iş kazalarında Avrupa birincisi olduğuna dair açıklamalarımız resmi çevrelerce bazen utangaçça bazen de aleni olarak yadsınabilmektedir. Oysa veriler alenidir, herkese açıktır. Aşağıdaki tablolar, gerçeği bütün yalınlığıyla yansıtmaktadır. Eurostat verilerine göre Türkiye, 2012, yani ölüm sayısının az görüldüğü bir yılda bile ölümlü iş kazalarında Avrupa birincisidir. 2013 verilerinde de durum aynıdır (2014-2015 Eurostat verileri henüz açıklanmamıştır ancak durumun değişmesi olasılığı görünmemektedir). Aşağıda yer verilen 2012 ve 2013 yılları üzerine tablolarda durum netlikle görülebilmektedir.

Tablo 19. Avrupa Ülkelerinde İş Kazası Sonucu Ölümler (2012)

Ülke Adı	Ölüm Vakası Sayısı
AB-28 Ülke	3.932
AB-27 Ülke	3.878
AB-15 Ülke	2.778
Türkiye	745
İtalya	604
Fransa	576
Almanya	516
Polonya	350
İspanya	299
Romanya	276
Portekiz	169
Birleşik Krallık	161
Avusturya	144
Çek Cumhuriyeti	113
Bulgaristan	98
Macaristan	65
İsviçre	65
Litvanya	58
Hırvatistan	54
Slovakya	53
Belçika	49
Danimarka	47
İsveç	45
İrlanda	43

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Yunanistan	40
Finlandiya	36
Letonya	35
Hollanda	35
Slovenya	22
Estonya	14
Lüksemburg	14
Kıbrıs	9
Malta	7
İzlanda	0

Kaynak: Eurostat Social Statistics 2013 Edition s. 94-101

Tablo 20. Avrupa Ülkelerinde İş Kazası Sonucu Ölümler (2012)

Ülke Adı	Ölüm Vakası Sayısı
AB-28 Ülke	3.281
AB-27 Ülke	3.255
AB-15 Ülke	2.359
Türkiye *	1.235
İtalya	463
Fransa	492
Almanya	422
Romanya	252
Birleşik Krallık	235
İspanya	232
Polonya	227
Portekiz	145
Avusturya	130
Çek Cumhuriyeti	115
Bulgaristan	72
İsviçre	66
Belçika	63
Litvanya	53
Slovakya	52
Macaristan	50
İrlanda	36
Hollanda	35
İsveç	31

Danimarka	30
Letonya	27
Hırvatistan	26
Yunanistan	20
Finlandiya	21
Slovenya	18
Estonya	18
Kıbrıs	8
Lüksemburg	5
Malta	4
İzlanda	0

* Türkiye verisi SGK İstatistikleri'nden alınarak eklenmiştir.

Kaynak: Eurostat Database

Çalışma Koşullarının İş Kazalarına Etkileri

İrdelenmesi gereken bir konu da sanayideki çalışma koşullarının iş kazalarına etkisidir. İş kazalarındaki yüksek düzeyin süreklilik kazanması, çalışma saatlerinin artması gerçeği ve esnek istihdamla bağlantılıdır. Esnek istihdamın yaygınlaşması ve artan çalışma saatleri iş kazalarına açık davetiye çıkarmakta, ölüm ve yaralanmalara yol açan iş kazaları Türkiye'nin yakıcı bir gerçeği olmaya devam etmektedir. Diğer yandan bedenin haddinden fazla yıpranması, uzun vadede kalıcı meslek hastalıklarına da neden olmaktadır.

Konuyla bağlantılı hazin bir konu da çocuk işçiliğinin yaygınlığıdır. ILO, Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (IPEC) desteğiyle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2012 yılı Ekim-Aralık ayları arasında gerçekleştirilen ve Türkiye'deki ilgili son anket olan "Çocuk İşgücü Anketi"ne göre 6-17 yaş grubundaki 15.247.000 çocuktan 893.000'i yani % 5,8'i çocuk işçi olarak çalışmaktadır. 1999'da % 10,3 olan çocuk işçiliği oranının 2012'de % 5,9 seviyesine gerilemesi olumlu bir gelişme gibi görünmekle beraber işsizliğin bu kadar yoğun yaşandığı ülkemiz için bu oran az değildir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2010 yılında 10.639 işyerinde yaptığı denetimlerde 6.116 çocuk işçinin çalıştığını, 2012 yılında ise toplam 38.131 işyerinde 5.960 çocuk, 11.778 genç ve 3.978 çırak tespit etmesi konunun vahametini bir kez daha ortaya koymaktadır. İstihdamın yarıya yakınının kayıt altında bulunmadığı ülkemizde çocuk işçiliğinin ucuz işgücü olarak değerlendirilmesinin önünün kesilmesi ve

çocukların eğitime yönlendirilmesi gerekirken 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin en son 4+4+4 modeliyle ortadan kaldırılması ve çocuk işçiliğın yasallaşması yönünde adım atılması resmi yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Ülkemizin iş kazalarında Avrupa ve dünyada ilk sıralarda yer aldığı göz önüne alındığında, devletin sosyal boyutundan arındırılması sürecindeki bu vb. gelişmelerle iş kazalarının ve kayıpların azalması olanaklı görünmemektedir.

Ülkemizdeki en yüksek iş kazası oranını, toplam işyeri sayısının % 98'ini oluşturan ve 50'den daha az işçi çalıştırılan işyerlerinde meydana gelen iş kazaları oluşturmaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; "iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin geliştirilerek iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin ölçüm, meslek hastalıklarının ortaya çıkartılması, işyeri hekimliği, danışmanlık, eğitim hizmetleri, meslek hastalıkları hastaneleri, denetim vb. hizmetlerin yeniden yapılandırılarak geliştirilmesi" amaç ve politika olarak yer almıştır. 9. ve 10. Planlarda ise bu konuya yer verilmemiştir.

İmzalanan, *"İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin 155 Sayılı Sözleşme"* ve *"İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin 161 Sayılı Sözleşme"*de belirtildiği şekilde bir *"Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi"* kurulmuştur. Ancak gerek kuruluş amacı gerekse katılım biçimiyle yılda iki kez toplanan Konsey, *"tarafaların görüş ve düşüncelerini açıklamalarını sağlayan bir platform oluşturmak üzere"* işlevsiz ve göstermelik bir organ olarak tasarlanmıştır. Sosyal tarafların katılımıyla oluşturulması gereken Konseyde, Hükümet ve merkezi yapı 28 kişilik konseyde 14 kişiyle temsil edilmekte, buna karşın işveren örgütleri 3, işçi ve kamu çalışanı sendikaları 6, meslek örgütleri ise 2 ve "sivil toplum kuruluşu" da 1 kişiyle temsil edilmektedir. Konseyde TMMOB ve TTB 1'er kişiyle temsil edilmektedir. Oysa Konseyde, meslek odalarının (Makina, İnşaat, Kimya, Elektrik, Maden Mühendisleri Odaları vb.) işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik çözüm yollarına ışık tutacak bir içerikteki katılım biçimi sağlanmalı, diğer yandan Konseyin kuruluş amacı, Konsey kararlarının uygulanması yönünde olmalıdır.

Konsey tarafından, 2006-2008 yıllarını kapsayan I. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi ile 2009-2013 yıllarını kapsayan II. *Ulusal İş Sağlığı ve*

Güvenliği Politika Belgesi'nden sonra, 2014–2018 yıllarını kapsayan III. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi ve Eylem Planı hazırlanmıştır. III. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi ve Eylem Planı döneme ait işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki politika öncelikleri ve hedefler belirlenmiş ve görüşe sunulmuştur. Belgede 2009–2014 dönemini kapsayan politik hedefler ve uygulama hedefleri değerlendirilmekte, 2014–2018 dönemine yönelik hedefler belirlenmektedir. Buna göre; “2009-2013 dönemi hedeflerinde yer alan ve 30 Haziran 2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ülkemizde çalışma hayatında yeni bir dönem başlamıştır. 6331 sayılı Kanunun getirdiği önemli yenilikler; memur, işçi gibi statü ayrımı olmadan tüm çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümlerden faydalanacak olması, risk değerlendirmesine dayalı önleyici yaklaşımın esas alınması, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sayı sınırı olmaksızın tüm çalışanlara sunulması, çalışan temsilcisi kavramının getirilmesi ve mikro ölçekli işletmelere devletin destek sağlaması şeklinde sıralanabilir.

Kanunun yayımlanmasının ardından ikincil mevzuat çalışmaları kapsamında 36 yönetmelik ve 4 tebliğ yayımlanarak Türkiye’de koruyucu ve önleyici yaklaşımı esas alan iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı oluşturulmuştur. Ayrıca, çalışma hayatının dinamik olması ve uygulamalarda yaşanan problemlerin ortadan kaldırılması amacıyla mevcut mevzuat sürekli güncellenmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun çalışma hayatında kısa, orta ve uzun vadeli yansımaları ve sonuçları söz konusu olacaktır. Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunan ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin, eğitim kurumlarının, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin sayısı ve iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri ile sözleşme yapan işyerlerinin sayısındaki artış, Kanunun kısa dönemdeki yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta ve uzun vadede ise çalışma ortamındaki bilgi ve bilinç düzeyinin arttırılması ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalması ve bu konudaki duyarlılığın topluma benimsetilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre özellikle iş kazalarının önemli boyutlarda olduğu, meslek hastalıkları vaka sayısının ise beklenenin çok altında olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra SGK istatistiklerine yansı-

mayan, kapsam ve kayıt dışı iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu oluşan kayıplar da dikkate alınmalıdır. Ayrıca meslek hastalıklarına ilişkin verilerin sadece karara bağlanan vakalar üzerinden olduğu ve ülkemizde henüz meslek hastalığı tıbbi tanılarının toplanamadığı bilinmelidir.”

Denildikten sonra; aşağıdaki hedefler belirlenmiştir;

1. *İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan faaliyetlerin niteliğinin artırılması ve standart hale getirilmesi.*
2. *İş kazası ve meslek hastalığı istatistiklerinin ve kayıt sisteminin geliştirilmesi.*
3. *Metal, maden ve inşaat sektörlerinin her biri için iş kazası oranının azaltılması.*
4. *Karşılaşılması muhtemel meslek hastalıklarının belirlenerek ön tanılarının toplanması.*
5. *Kamu ve tarım sektörlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin artırılması.*
6. *Toplumda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yaygınlaştırılması*
7. *Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde MYK Mesleki Yeterlilik Belgelerinin zorunlu hale getirilmesi.*

Hedeflerin uygunluğu bir yana I. ve II: Politika Belge hedeflerinde olduğu gibi bu hedeflere ulaşma konusunda da yol kat edilemeyeceği açıktır.

4. MESLEK HASTALIKLARI

4.1 Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) işçi sağlığını, “Çalışan tüm insanların fiziksel, ruhsal, moral ve sosyal yönden tam iyilik durumlarının sağlanmasını ve en yüksek düzeylerde sürdürülmesini, iş koşulları ve kullanılan zararlı maddeler nedeniyle çalışanların sağlığına gelebilecek zararların önlenmesini ve ayrıca işçinin fizyolojik özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmesini, işin insana ve insanın işe uymasını asıl amaçlar olarak ele alan tıp bilimidir” şeklinde tanımlamaktadırlar.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 112 numaralı tavsiye kararına göre, işçi sağlığının amacı;

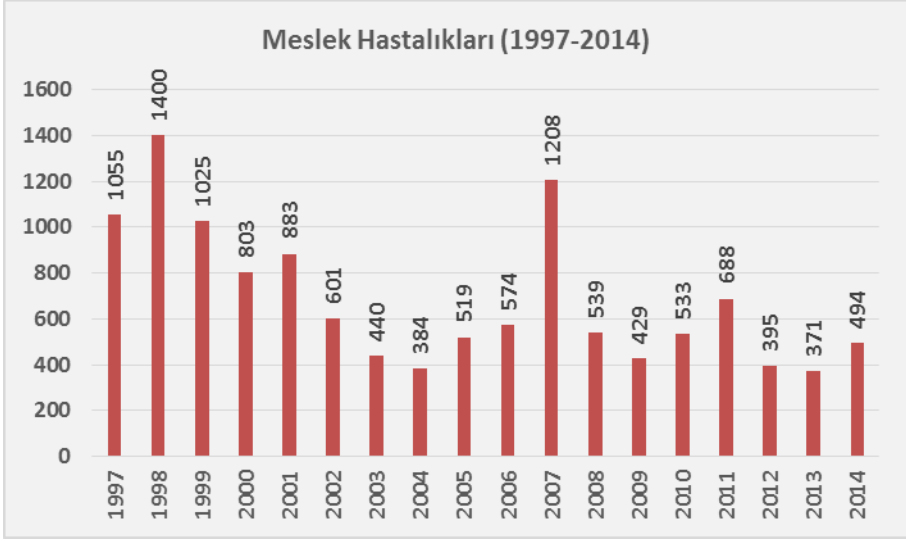
- Çalışanların sağlık kapasitelerini en yüksek düzeye çıkarmak,
- Çalışmanın olumsuz koşulları nedeniyle sağlığın bozulmasını önlemek,
- Her işçiyi fiziksel ve ruhsal yeteneklerine uygun işlerde çalıştırmak,
- Yapılan iş ile işçi arasında uyum sağlayarak, en az yorgunlukla en uygun verimliliği elde etmek

olarak tanımlanmaktadır.

2008 yılında meslek hastalıkları görülme sıklığı % 0,00612 (yüz binde 6,12), 2009 ve 2010 yıllarında % 0,005 olarak gösterilmiştir. 2011–2012 SGK istatistiklerinde ise bu konuda bir veri bulunmamaktadır. Genel olarak meslek hastalıklarının 1972–1998 yılları arasında dalgalı bir seyir izlediği söylenebilir. Ancak 1998’ten sonra görülme sıklığının giderek azalma eğiliminde olduğu gözlenmektedir. 1998’de bildirilen meslek hastalığı yeni olgu sayısı 1.400 iken, bu sayı 2008’de 539’a, 2010’da 533’e, 2011’de 697’ye, 2012’de 395’e, 2013’te 371’e düşmüştür.

Dünyada iş kazaları oranı % 44, meslek hastalıkları oranı % 56 iken, Türkiye’de iş kazaları oranının % 99,998; meslek hastalıklarının ise % 0,002 (on binde 2) olması çok açık bir çelişki oluşturmaktadır. Dünyada her yıl 160 milyon kişi meslek hastalıklarına yakalanıyor iken Türkiye’de sayınının 2007 yılında 1.208, 2008 yılında 539, 2009 yılında 429, 2010 yılında 533, 2011’de 697, 2012’de

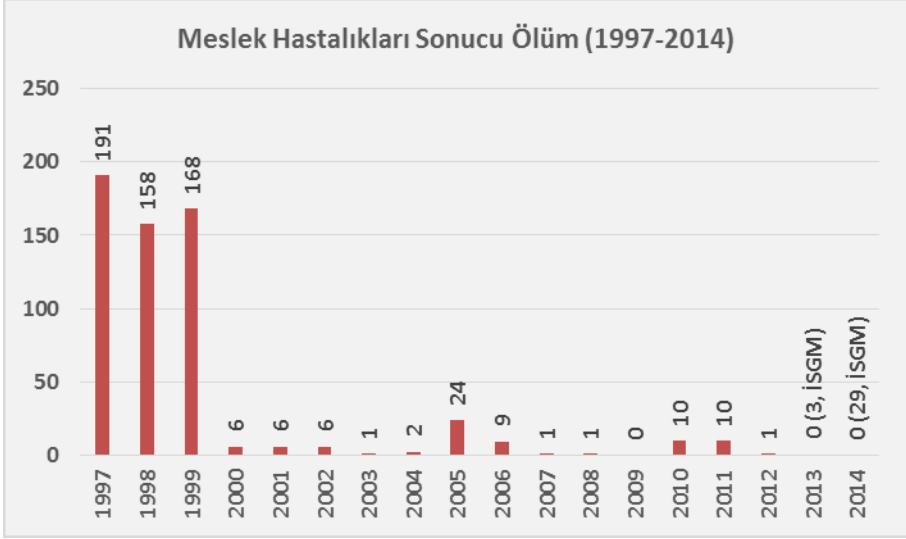
395, 2013'te 371 olması; yine dünyada her yıl 2 milyon kişi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını kaybederken Türkiye'de ölüm sayısının 2006'da "9", 2007 ve 2008'de "bir (1)", 2009'da "0", 2010'da "10", 2011'de "10", 2012'de "bir (1)", 2013 ve 2014'te "0" olması hiç anlaşılır değildir.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Ülkeler arasında değişmekle birlikte, genel olarak, meslek hastalıkları görülme sıklığının binde 4–12 arasında değişmesi beklenmektedir. Bu beklentiye göre, Türkiye'de yalnızca zorunlu sigortalı sayıları üzerinden her yıl en az 35 bin yeni meslek hastalığı olgusu saptanması gerekir. Eğer tüm çalışanlar söz konusu edilirse, olgu sayısının 100 bin ile 300 bin arasında olması beklenmelidir.

Oysa ülkemizde meslek hastalığı olgu sayısı çok düşüktür. Olgu sayısında özellikle son beş yılda gözlenen azalma, meslek hastalıklarının tanı konması sürecini yeniden değerlendirmeyi ayrıca zorunlu kılmaktadır.

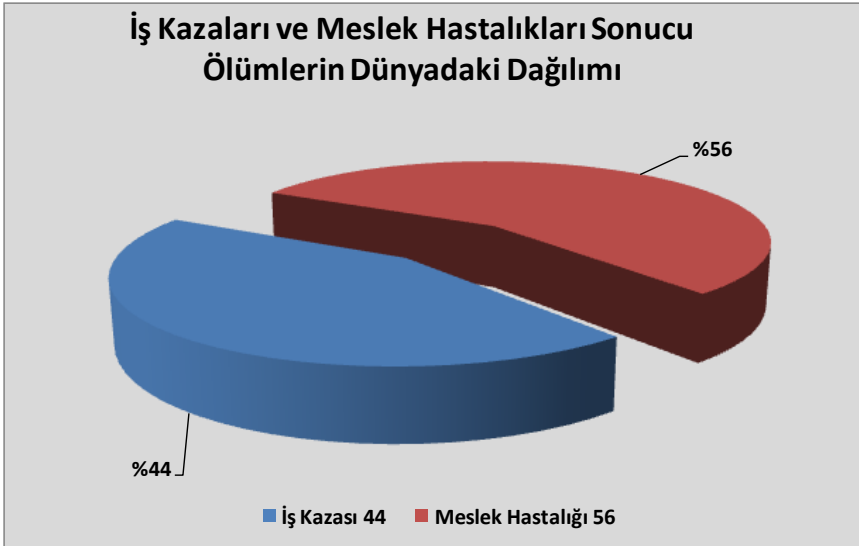
Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye’de meslek hastalıkları; gerek tanısının konulması ve tedavinin düzenlenmesi, gerekse rehabilitasyonun sağlanması açısından çok sorunlu bir alanlardır. Daha da önemlisi, meslek hastalıklarının önlenmesine ilişkin her hangi bir kamusal eylem planımız yoktur. Sanki görünmeyen bir el, uzun yıllar boyunca, meslek hastalıklarının bu ülkede gündeme getirilmesini “çok başarılı” bir biçimde engellemiş gibidir. Her yıl yalnız zorunlu sigortalılarda 20 bin ile 40 bin arasında yeni meslek hastalığının ortaya çıkmasının beklendiği bir ülkede; olgu sayısı yılda 400–1.000 aralığında bildirildiği halde başta işçi sendikaları olmak üzere neredeyse hiçbir örgüt bu duruma itiraz etmemekte, sorunu gündeme taşımamakta ve çözüm üretilmesine katkıda bulunmamaktadır. İşle ilgili hastalıklar ise neredeyse hiç gündeme getirilmemekte, yokmuş gibi davranılarak; çalışanların sağlığını etkileyen koşullara ilişkin önlemlerin alınması konusunda hiçbir eylem planı uygulamaya konulmamaktadır.

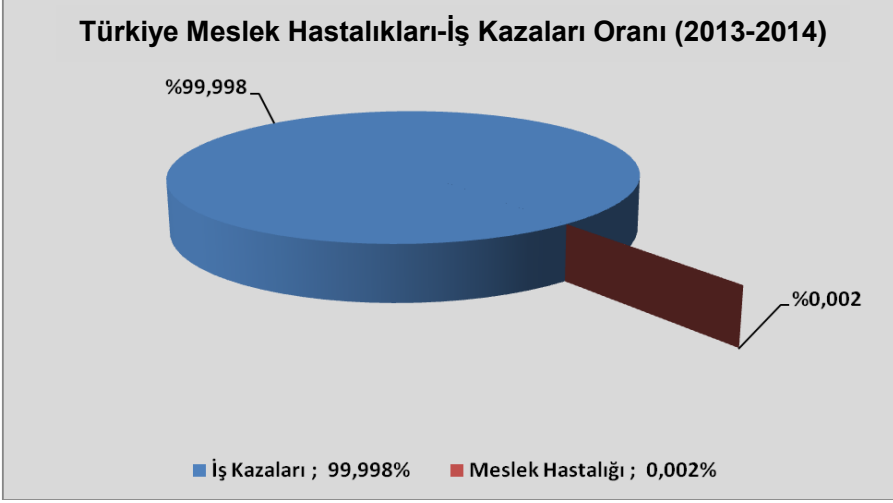
Bilimsel çalışmalarda, tespit edilen meslek hastalığının her 1.000 çalışan için en az 4-12 arasında olması gerektiği belirtilir. 2014 yılı SGK istatistiklerine göre 2014 yılında ülkemizde 18.962.456 sigortalı bulunmaktadır. Bu veriye göre ülkemizde 2014 yılında 75.849 ile 227.549 arasında meslek hastalığı tespit

edilmesi gerekiyordu. Bu durumda, SGK verilerine göre en az 75.400 meslek hastalığı tespit edilememiştir.

İş kollarına baktığımızda bu durumu daha somut olarak görebiliyoruz. Örneğin kömür ve linyit çıkartılması işinde toplam 41.058 işçi bulunduğu gözetildiğinde 164 ile 492 arasında meslek hastalığı tespit edilmesi gerekirken 19 meslek hastalığı tespiti yapılmıştır. 3.353 işçinin çalıştığı ham petrol ve doğalgaz çıkarımı işkolunda, 23.422 kişinin çalıştığı metal cevheri madenciliğinde, 37.646 işçinin çalıştığı ormancılık ve tomrukçuluk iş kolunda, 17.542 işçinin çalıştığı kanalizasyon hizmetleri işkolunda bir (1) tane bile meslek hastalığı tespiti yapılamamıştır. 64.533 işçinin çalıştığı deri ve ilgili ürünlerin imalatı işkolunda, 19.035 işçinin çalıştığı temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı işkolunda 165.118 işçinin çalıştığı mobilya imalatı işkolunda, 2014 yılında sadece birer tane meslek hastalığı tespiti yapılmıştır!

Kaynak: ILO istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Akciğer toz hastalıklarıyla kurşun zehirlenmeleri tüm meslek hastalıklarının yarısından çoğunu oluşturmaktadır. Yalnızca bu durum bile meslek hastalıkları oranının neden çok düşük olduğunu göstermektedir.

4.2 Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

Meslek hastalıklarının sınıflandırılmasında çeşitli öneriler benimsenmiş olmakla birlikte, aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz:

A Grubu: Kimyasal Nedenlerle Olan Meslek Hastalıkları

Bu grupta kimyasal etkenlere bağlı olarak meydana gelen meslek hastalıkları 25 ana grup olarak yer almaktadır. Alt grupları ile birlikte elliden fazla kimyasal maddeye bağlı olarak meydana gelen hastalıklara işaret edilmektedir. Örnek olarak kurşun ve kurşun bileşenleri, civa, krom, karbon monoksit, arsenik ve bileşenleri, kadmiyum, organik fosfor bileşikleri, kükürt dioksit, karbon sülfüralkoller, ketonlar gibi çeşitli maddeler nedeniyle olan meslek hastalıkları sayılabilir.

B Grubu: Mesleki Deri Hastalıkları

Bu grupta deri kanserleri ve prekanseröz deri hastalıkları ile kanserleşmeyen cilt hastalıkları yer almaktadır.

C Grubu: Pnömokonyozlar ve Diğer Mesleki Solunum Sistem Hastalıkları

Silikoz ve silikotüberküloz, asbestozis, silikatozlar gibi pnömokonyoz tipleri, alüminyum ve bileşiklerinin neden olduğu solunum sistemi hastalıkları, sert metallerin tozları ile olan bronkopulmoner hastalıklardır. Thomas curufu ile bronkopulmoner hastalıklar, mesleksi bronşiyal astım, bisinozis başta olmak üzere mesleksi solunum sistemi hastalıkları 6 grup halinde verilmektedir.

D Grubu: Mesleki Bulaşıcı Hastalıklar

Bu grupta parazit hastalıkları, tropikal hastalıklar, hayvanlardan insana bulaşan hastalıklar (zoonozlar) ve sağlık hizmetlerinde çalışanlarda görülebilecek viral hepatit ve tüberküloz gibi hastalıklar yer almaktadır.

E Grubu: Fiziki Etkenlerle Olan Meslek Hastalıkları

Burada 6 grup halinde iyonlayıcı ışınlarla olan hastalıklar, enfraruj ışınları ile meydana gelen katarakt olguları, gürültü sonucu işitme kaybı, hava basıncındaki ani değişimlerle olan hastalıklar, titreşim sonucu meydana gelen kemik eklem zararları, sürekli lokal baskı sonucu oluşan hastalıklar, tekrarlayan travma sonucu oluşan fiziki nedenli meslek hastalıkları yer alır.

Meslek hastalıkları işçinin sağlığını bozduğundan ve tazminat talebi doğuracağından iş kazaları gibi yasalarla tanımlanmıştır. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası meslek hastalıklarını şöyle tanımlar:

“Meslek hastalığı, sigortalının çalıştırdığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir nedenle veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleridir. Bu kanuna göre tespit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerinde çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır.”

Dünyada mesleki ve iş ile ilgili hastalıklar arasında ilk sırayı fiziksel etkenlerle oluşan hastalıklar (% 40 ile kas-iskelet sistemi hastalıkları) almaktadır. Türkiye’de ise veriler her yıl değişmekle birlikte birinci sırada mesleki solunum sistemi, akciğer hastalıkları bulunmaktadır.

Dünyaya göre Türkiye’deki bu farklılığın temel olarak iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi ülkemizde iş yaşamıyla ilgili hastalıklar izlenmemekte ve kaydedilmemektedir. Bu durum özellikle kas/iskelet sistemi ile ilgili rahatsızlıkların çalışanların sağlığı bağlamında değerlendirilmesinin önünde engel oluşturmaktadır. İkincisi ise, meslek hastalıklarına tanı koyma süreci de çok sancılıdır ve beklenenin çok altında olguya meslek hastalığı tanısı koyulabilmektedir.

4.3 Meslek Hastalıklarının Nedenleri

Çalışanların, işyerlerinde sağlıklarını tehdit eden, hastalıklara ve rahatsızlıklara yol açabilecek kaynaklar oldukça çok ve çeşitlidir. Bunlardan meslek hastalıklarının nedenlerini kısaca fiziki nedenler ve kimyasal nedenler olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Aydınlatma, hava koşulları, gürültü, ergonomi ve çalışma şartları fiziki nedenler olarak adlandırılmaktadır. Kimyasal nedenler ise kurşun, civa, arsenik, benzin, azot bileşikleri, analin ve nitro amin türevleri, halojenli hidrokarbonlar, karbon sülfür gibi çalışanları olumsuz etkileyen, sağlığa zararlı maddelerdir.

Meslek hastalıklarının nedeni insan davranışından bağımsızdır. Gereken önlemlerin alınmadığı zamanlarda meslek hastalıklarıyla her işçi karşılaşabilir. Bunda işçinin davranışının, o işte ve işyerinde çalışmaktan başka, herhangi bir rolü yoktur.

5. İŞ KAZALARI

Değişik kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan iş kazası tanımlarından bazıları aşağıda belirtilmiştir.

- Belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olaydır. (Uluslararası Çalışma Örgütü ILO Ansiklopedisi)
- Önceden planlanmamış, çoğu kez kişisel yaralanmalara, makinaların, araç ve gereçlerin zarara uğramasına, üretimin bir süre durmasına yol açan bir olaydır. (Dünya Sağlık Örgütü WHO)
- Aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen ve sonradan bedence ve ruhça arızaya uğratan olaydır.
 - Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
 - İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle,
 - Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
 - Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
 - Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında. (5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası Madde 13.)
 - İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenengelli hâle getiren olay (6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu).

5.1 İş Kazalarının Sınıflandırılması

İş kazaları, olayın meydana gelme şekline, olay sonucu oluşan zararın niteliğine, kaza olayının sonuçlarına bağlı olarak değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Yaralanmanın Ağırlığına Göre

- Yaralanma ile sonuçlanan kazalar,
- Bir günden fazla işten uzaklaşmaya neden olacak tedavi gerektirmeyen kazalar,
- Bir günden fazla işten uzaklaşmayı gerektiren kazalar,

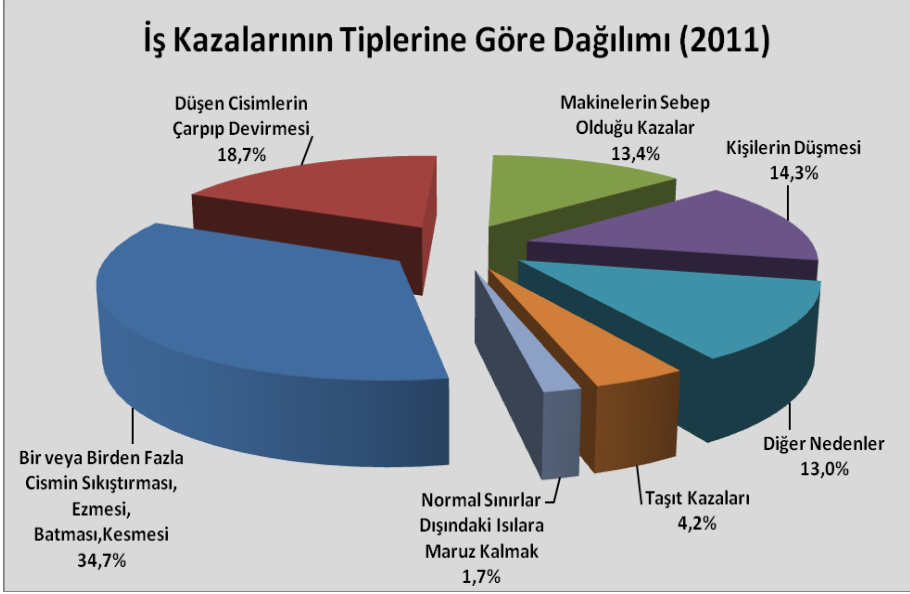
- Sürekli iş göremezliğe neden olan kazalar,
- Ölüm ile sonuçlanan kazalar.

Yaralanmanın Cinsine Göre

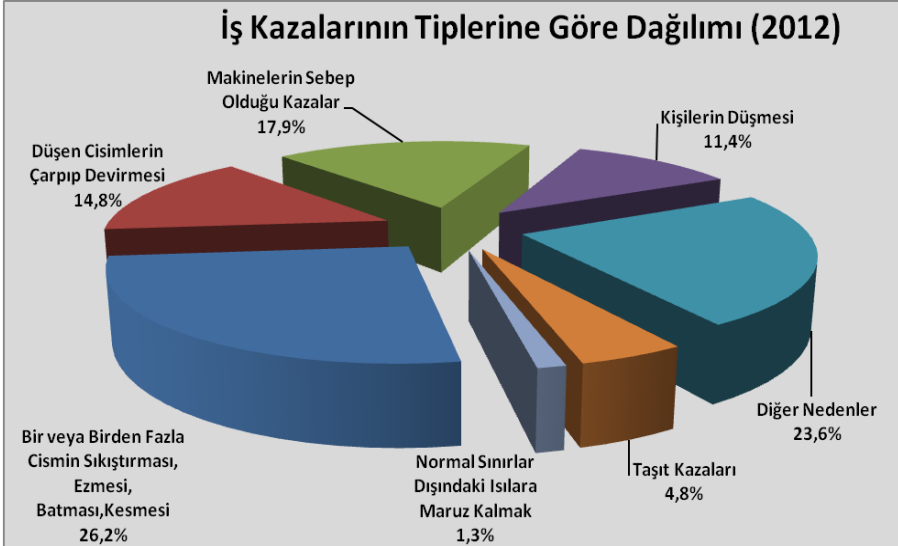
- Kafa yaralanmaları (baş, göz, yüz vb.),
- Boyun omurga yaralanmaları,
- Göğüs kafesi ve solunum organları yaralanmaları,
- Kalça, dizkapağı, uyluk kemiği yaralanmaları,
- Omuz, üst kol, dirsek yaralanmaları,
- Ön kol, el bileği, el içi, parmak yaralanmaları,
- Diz kapağı, baldır, ayak yaralanmaları,
- İç organ yaralanmaları,
- Ruhsal ve sinirsel tahribat yapan kazalar.

Kazanın Cinsine Göre

- Düşme, incinme,
- Parça, malzeme düşmesi,
- Göze yabancı cisim kaçması,
- Yanma,
- Makinalardan olan kazalar,
- El aletlerinden olan kazalar,
- Elektrik kazaları
- Ezilme, sıkışma,
- Patlamalar,
- Zararlı ve tehlikeli maddelere değme sonucu oluşan kazalar.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2013 ve 2014 yılları üzerine SGK verilerinde yukarıdaki iki grafikte ilgili doğrudan veri bulunmamaktadır. Dolaylı yeni veriler ise buraya alınmamıştır. Aşağıdaki bilgiler bu konuda açıklayıcıdır.

5.2 İş Kazalarının Nedenleri

İşyerindeki çeşitli fiziksel ve kimyasal etmenler ile mekanik ve ergonomik etmenler çalışan insan üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilere yol açmaktadır. Doğrudan etkiler sonucunda zehirlenme, meslek hastalığı gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. İşyerindeki olumsuz çalışma koşullarının dolaylı etkileri ise iş kazaları şeklinde kendini göstermektedir.

İş kazalarının oluşmasında üretim teknolojisi, üretim araçları, çevre koşullarının yanında sosyolojik, psikolojik, fizyolojik birçok etken rol oynamaktadır. Ancak, iş kazalarının oluşmasına neden olan etkenlerin tümü temel iki etkene indirgenbilir. Bunlar işyerlerindeki güvensiz durumlar ile güvensiz davranışlardır.

Güvensiz Durumlar

İş kazalarının birinci dereceden genel nedenlerini oluşturan temel etkenlerden birisi de işyerlerindeki güvensiz durumlardır. İşyerindeki güvensiz durumlar; üretim sürecinde kullanılan teknolojinin ve üretim araçlarının niteliğinden, iş düzensizliğine, bakım ve kontrollerin noksanlığından denetim ve yönetim hatalarına, depolama ve istifleme yanlışlıklarından sağlıksız çevre koşullarına kadar birçok etkenden dolayı ortaya çıkmaktadır. Üretim sürecinde kullanılan her türlü alet, araç ve makina çalışan insanın yeteneklerine uygun nitelikte değilse, makina ve tezgahların koruyucuları bulunmuyorsa, göstergeleri kolay okunur ve anlaşılır özellikler taşımıyorsa, kumanda mekanizmaları güvenli ve kolay kullanılamıyorsa, bakım ve kontrolleri zamanında ve gereği gibi yapılmıyorsa, amacı dışında ve kapasiteleri üzerinde kullanılıyorsa güvensiz koşulların ortaya çıkması ve iş kazalarının oluşması kaçınılmaz olmaktadır.

İŞ KAZALARININ NEDENLERİ	
GÜVENSİZ DURUMLAR • Korumasız Makine ve Tezgâhlar• Güvensiz Çalışma Yöntemi• Güvensiz ve Sağlıksız Çevre Koşulları• Topraklanmamış Elektrik Makinaları• İşe Uygun Olmayan El Aletleri• Kontrol ve Testleri Yapılmamış Basınçlı Kaplar, Kaldırma Makinaları• Tehlikeli Yükseklikte İstifleme• Kapatılmamış Boşluklar• İşyeri Düzensizliği	GÜVENSİZ DAVRANIŞLAR • İş Bilinçsiz Yapmak,• Dalgınlık ve Dikkatsizlik• Makina Korumalarını Çıkararak• Tehlikeli Hızla Çalışmak• Görevi Dışında İş Yapmak• İş Disipline Uymamak• İşe Uygun Makina ve Alet Kullanmamak• Yetkisiz ve İzinsiz Olarak Tehlikeli Bölgede Bulunmak• Kişisel Korumalarını Kullanmamak• Ehliyetsiz ve Tehlikeli Hızda Araç Kullanmak vb.

Üretimde kullanılan teknolojinin niteliği güvensiz durumların başlıca nedenleri arasında bulunmaktadır. Geri ve eski teknoloji ile üretim yapan işyerlerinde iş kazalarının yoğunlaştığı görülmektedir. Geri ve eski teknolojiye dayalı olarak kurulan işyerlerinde, kuruluştaki var olan güvensiz durumlar ve sağlıksız koşulların sonradan düzeltilmesi ve iş güvenliğinin sağlanması güç ve pahalı olmaktadır.

Güvensiz Davranışlar

Üretim sürecinde çeşitli alet ve araçlar kullanan, ölçme, kontrol, düzenleme işlevlerini yerine getiren insan, sürekli algılama ve tepki gösterme durumundadır. Bu nedenle çalışan insanın merkezi sinir sisteminin ve duyu organlarının uyanık olması, söz konusu işlevleri yerine getirebilecek yetenekte olması gereklidir. İnsanın doğal yapısı gereği bu yeteneklerin belli ölçülerin ve sınırların ötesine geçmesi olanaklı değildir. İnsanın bedensel ve zihinsel gücünü dikkate almadan iş yükünün düzenlenmesi ve çalışma hızının saptanması sonucunda

insanın makina ile uyumlu bir şekilde çalışması olumsuz yönde etkilenmekte ve güvensiz davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Üretim sürecine katılan insanın yapmakla görevli olduğu işi, onun fiziksel güç ve zihinsel kapasitesinin üstünde düzenlenmişse, iş düzeni insanın dalgınlık ve dikkatsizliğine neden olacak şekilde tekdüze özellikler gösteriyorsa ya da yapılan işin gerektirdiği ölçüde besin enerjisi sağlanamadığından organik bir zorlanma söz konusu ise, güvensiz davranışların ortaya çıkması ve iş kazalarının oluşması kaçınılmaz olacaktır.

İnsanın yapmakla yükümlü olduğu iş için gerekli ve yeterli eğitim görmemiş ya da yeterli beceri ve deneyim kazanmamış olması, yaptığı işin kendisine pis, zor ya da sevimsiz görünmesi ve çalışanın kişilik özellikleri dikkate alınmadan iş verilmesi nedeniyle işe uygun işçi ya da işçiye uygun iş düzeni kurulmamış olması güvensiz davranışlara kaynaklık etmekte ve iş kazası nedenlerini ortaya çıkarmaktadır.

Çalışma ortamı ve yapılan işin türüne göre değişik nitelikler kazanan çevre koşulları çalışan insanın sağlığını geçici ya da sürekli olarak etkilemektedir. Çalışan insanı etkileyen çevre koşulları geniş anlamda düşünüldüğünde; işçinin aile yapısı ve sorunlarından oturduğu eve ve beslenmesine, işe gelip gidişinde kullandığı taşıt araçlarından, yolun uzunluğuna kadar birçok etkeni içermektedir. Ayrıca, işyerindeki ücret ödeme biçimi, iş güvencesi, ücret düzeyi, vardiya sistemi, işletme büyüklüğü ve yönetim şekli çalışan insanın davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen etkenler arasında bulunmaktadır.

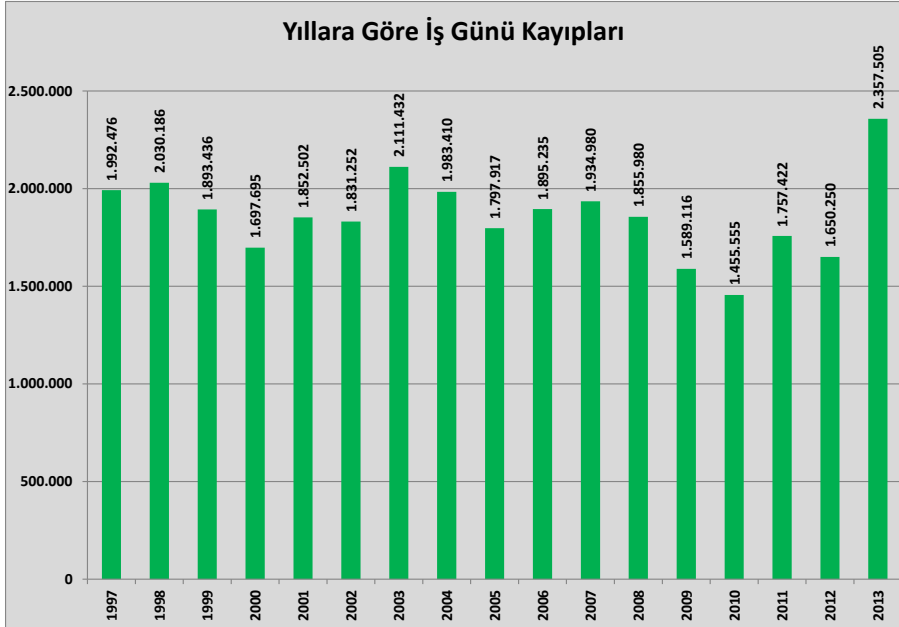
Çalışma ortamındaki sıcaklık, nem, hava akımları, yetersiz aydınlatma, gürültü, kirli hava gibi olumsuz fiziksel ve kimyasal etmenler çalışan insanda; yorgunluğa, ilginin dağılmasına, hareketlerin ağırlaşmasına, duyu organlarının yetersiz kalmasına neden olmakta ve bunun sunucunda da güvensiz davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Çalışma ortamı sadece makinaların bulunduğu bir ortam değil, makinaları çalıştıran, onaran, sürekli olarak bakım ve kontrollerini yapan insanın da bulunduğu bir ortamdır. Bu nedenle çalışma ortamındaki yukarıda belirtilen fiziksel ve kimyasal etmenler, çalışan insanın sağlığına zarar verdiği gibi uzun dönemde organik yeteneklerini kaybetmesine de neden olmaktadır. Böyle bir ortamda ise iş kazalarının oluşması her an olasıdır. Bu koşullar düzeltilmeden iş kazalarının düzeltilmesi olanaklı değildir.

Makina ve tezgahların koruyucu sistemlerinin bulunmaması yanında, amacı dışında ve kapasitelerinin üzerinde kullanılması, bakım ve kontrollerinin zamanında ve gereğince yapılmaması güvensiz koşulların oluşmasına neden olmaktadır. Makina ve tezgahların yerleşim düzeninde, hammaddelerin ve üretilen ürünlerin depolama, istifleme, yükleme ve taşınmasında yapılan yanlışlıklar ve noksanlıklar ile genelde işyeri düzensizliği güvensiz durumların oluşmasını doğurmaktadır.

5.3 İş Kazalarının Maliyeti

İş kazalarının neden olduğu can ve mal kayıplarının büyük boyutlara ulaşması tüm dünyada konunun önemini gündeme getirmiştir. İş kazalarının maliyeti işçi, işletme ve ulusal ekonomiye etkileri açısından değerlendirilerek genel bir yaklaşım sağlanması olasıdır.

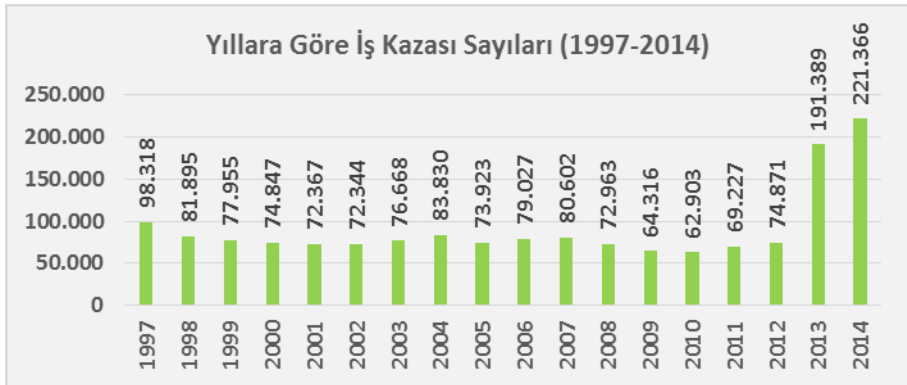

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İşçi Açısından

İş kazalarının sonuçlarından en önemlisi tartışmasız çalışan insanın yaşamını yitirmesidir. Kuşkusuz insan yaşamının değerini ölçmek ve maliyetini değerlendirmek olanaklı değildir. İş kazalarının işçi açısından maliyetinin önemi açık olarak ortaya çıkmakta ve en büyük bedeli işçi ödemektedir. İş kazasına uğrayan işçi yaşamını yitirse bile beden ve ruh sağlığında önemli kayıplar oluşabilmektedir.

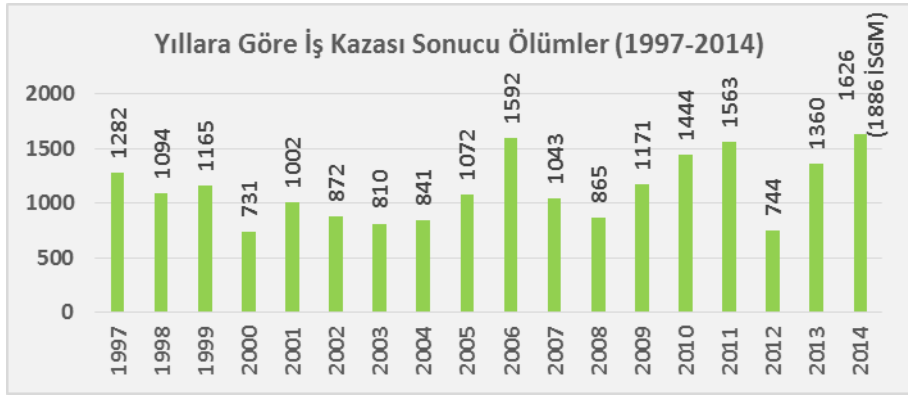
İş kazası sonucu çalışamayacak durumda sakat kalan veya çalışma gücü azalan işçiyi bu kez başka önemli sorun olan işsizlik beklemektedir. İş kazasına uğrayan işçi eğer sosyal güvenlik kapsamında ise geçici ya da sürekli iş göremezlik ödeneği almaya hak kazanmaktadır. Ancak, sürekli iş göremez duruma düştüğünde gelir yaratma yeteneği azalacak, rehabilitasyon sonrası daha düşük gelir getiren bir işte çalışmak zorunda kalacaktır. İş kazasına uğrayan işçi sosyal güvenlik kapsamında değilse ya da iş kazası ölümle sonuçlanmışsa yukarıdaki olasılık da ortadan kalkmaktadır. TÜİK verilerine göre ülkemizde çalışanların yarıya yakınının herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadığı ve ölümle sonuçlanan iş kazalarının büyük oranlara ulaştığı düşünüldüğünde konunun önemi ve iş kazalarının işçiler açısından “maliyeti”nin boyutları daha iyi kavranacaktır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İşyeri Açısından

Uluslararası kuruluşlarca yapılan araştırmalar iş güvenliği ile iş gücü verimliliği arasında karşılıklı etkileşim olduğunu, sağlıklı ve güvenli işyerlerinde verimliliğin arttığını ortaya koymuştur. İş kazalarının önlenerek iş güvenliğinin sağlanması işyerinde verimlilik ve üretim artışına da yol açmaktadır. İş kazaları işin akışını durdurarak üretimin kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) araştırmalarında üretimde kullanılan makina ve tezgâhlarda koruma sistemlerinin geliştirilerek iş güvenliğinin sağlanması sonucu önemli ölçüde üretim artışı sağlandığı saptanmıştır. İş kazaları nedeniyle üretim araçlarında ve iş gücünde uğranılan kayıplar üretim maliyetlerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Ekonomi Açısından

Sosyal güvenlik sistemi ile hastane, rehabilitasyon merkezi gideri gibi toplumun tümüne yüklenen maliyetler söz konusudur.

İş kazaları ülke ekonomisinin üretken kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. İş kazaları nedeniyle kaybolan iş günleri ülkemizde yaratılan katma değeri de düşürmektedir. İş kazaları ulusal kaynakların yok olmasını da doğurmakta, kalkınmayı engelleyici ve refahı azaltıcı bir işlev görmektedir. Genel olarak iş

kazaları ülke kaynaklarının yok olmasına işgücü ve iş günü kayıplarının önemli boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır.

SSK verilerinde görülmektedir. Dolaylı harcamalar, doğrudan harcamaların 4 ile 10 katı arasında gerçekleşmektedir. İş kazalarının sosyal güvenlik sistemine maliyeti milyarlarca ulaşmaktadır. İş kazaları sonucu kaybolan iş günleri dünyada da önemli boyutlara ulaşmaktadır.

ILO verilerinde gelişmekte olan ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıkları, gayri safi yurt içi hâsıllarının (GSYİH) % 4'ü tutarında ekonomik kayba yol açmaktadır. Bu orana göre ülkemizin 2012 yılı GSYİH'si dikkate alınırsa iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin 56,67 milyar TL, 2013 yılında 62,68 milyar TL, 2014 yılında da 70, 56 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir.

6. İŞ GÜVENLİĞİ

İşyerlerinde işin yapılması sırasında çalışma ortamındaki çeşitli etmenler nedeniyle çalışanların karşılaştıkları sağlık sorunları ve mesleki tehlikelerin ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan sistemli çalışmalara iş güvenliği denir.

6.1 Genel Yaklaşım

İş güvenliğini sağlamak hem insani bir zorunluluk, hem de yasal bir yükümlülüktür. İş güvenliğini sağlayarak iş kazalarını önlemek, oluşan kayıpları ödemekten daha kolay ve daha insancıl bir yaklaşımdır. Günümüzde önemli boyutlara ulaşan iş kazalarının yoğunluğunu azaltarak, güvenli çalışma koşulları sağlamak ve böylece işçilerin çalışma sürelerinin sonuna dek sağlıklı yaşamasını ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin geleceğini korumak mümkündür. İşletmelerin iş kazalarından doğan kayıplarını azaltmak, üretimin kesintisiz olarak sürmesini sağlamak, işçi devrini azaltmak, işgücü veriminde ve toplam verimdeki artışlarla ülke kalkınmasına yardımcı olmak tüm toplumun yararındadır.

Günümüzde bilimsel teknolojik gelişmelerin yarattığı olanakların iş güvenliğinin sağlanmasına yönelik etkinliklerde kullanılması ile iş kazalarının önemli ölçüde azaltılması olanaklıdır. Dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde bu konuda gözlenen olumlu gelişmeler iş kazalarının azaltılabileceğini göstermektedir. Bunun sağlanabilmesi ve iş kazalarının neden olduğu maddi ve manevi kayıpların azaltılabilmesi için iş güvenliğine yönelik çalışmalara gereken önemin verilmesi zorunludur. İş güvenliğini sağlama amacına, bilimsel araştırmaya dayalı planlı çalışmalar sonucunda geliştirilen güvenlik önlemleri ile ulaşılabileceği unutulmamalıdır.

6.2 Temel Yöntem

İş kazalarının birinci dereceden ve doğrudan nedenini oluşturan güvensiz durumların ortadan kaldırılarak iş güvenliğinin sağlanması olanaklıdır. İş güvenliğinin temel ilkesi, çalışan insanın en dikkatsiz ve güvensiz davranışına karşın iş kazasının oluşmasını önleyecek önlemlerin alınmasıdır. Çünkü çalışan insanın doğal yapısı gereği ve çok değişik etkenlerin etkisi ile üretim sürecinde güvensiz davranışlarda bulunması her an olasıdır.

Bu işe işyeri ortamından, üretim sürecinden, üretim araçlarından, yönetim ve denetim aksaklıklarından kaynaklanan tehlikelerin saptanmasını ve ayrıntılı çözümlenmelerinin yapılmasını gerektirmektedir. İş güvenliği konusunda yapılan

bilimsel çalışmalar, iş kazalarının nedenlerini oluşturan güvensiz durumlar ve güvensiz davranışların üretim sürecindeki hangi aksaklıklardan kaynaklandığının saptanmasının büyük önem taşıdığını göstermektedir. İş kazalarına neden olan tehlikelerin saptanarak çözümlenmelerinin yapılmasından sonra, iş güvenliği önlemlerinin belirlenerek uygulanması gereklidir.

Tehlikelerin Saptanması

İş güvenliği çalışmalarında ilk aşamayı; üretim sürecinden ve işyeri ortamından kaynaklanan tehlikelerin saptanması oluşturmaktadır.

İş kazalarının oluşmasına neden olan tehlikeli durumların saptanması için işyerinin, üretim teknolojisinin, üretim araçlarının, kullanılan hammadde ve yardımcı maddelerin, enerji kaynaklarının, makine ve el aletlerinin yapısı, niteliği ve özellikleri incelenmelidir. Üretim sürecinden ve yapılan işin niteliğinden kaynaklanan tehlikeler belirlenmeli, yoğunluğuna, önem ve önceliğine göre sıralanmalıdır. Kaza istatistikleri değerlendirilmeli ve kaza analizleri yapılmalıdır. Önceki yıllara ait kaza istatistikleri incelenerek kazaların nerede, nasıl ve hangi nedenden meydana geldiği saptanmalıdır.

Her iş kazasından sonra güvensiz koşul ve güvensiz eylem saptanmalı, değerlendirilmeli ve sonuçları kayıtlara geçirilmelidir. Kaza analizlerinin amacı kaza nedenlerini ve oluş biçimi ile ilgili en doğru ve geçerli bilgiyi almaktır. Tam ve doğru olarak yapılmış bir analiz daha başka veya benzeri kazalardan korunma açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece görülemeyen tehlikeleri ortaya çıkarmak olanaklıdır.

Büyük, küçük, hasara yol açan, yaralanmayla, yaralanmasız sonuçlanan bütün kazaların analizi yapılmalıdır. Farklı bazı yaklaşımlar da olmakla birlikte, iş kazalarına ilişkin teorilerden birisine göre; her 601 kazadan 1 tanesi ölüm veya sürekli iş göremezlik, 100 tanesi geçici iş göremezlik gerektiren yaralanma ile sonuçlanmakta ve 500 tanesi ise yaralanma olmaksızın gerçekleşmektedir. Kaza istatistiklerinin değerlendirilmesi sonucu tehlikenin önceden saptanması amacıyla yararlanılmalıdır. Her küçük hasarla, yaralanmasız geçirilen kaza, daha sonra oluşabilecek tehlikeli kazaların habercisidir. Bu nedenle bütün kazaların istatistiklere ve kayıtlara geçirilmesi, ayrıntılı olarak analizlerinin yapılması gereklidir.

Tehlikelerin Çözümlemesi

Tehlikelerin çözümümlenmesi çalışmalarımda işyerinde oluşun kazaların soruşturu-lması, daha sonra oluşabilecek kazaların önlenmesine yönelik olmalıdır. İş kazalarına neden olan tehlikeli durumların ve davranışların niteliği ve nedenleri belirlenmelidir. Kaza soruşturmalarıyla iş kazalarına neden olan tehlikelerin çözümümlenmesi yapılmalıdır. İşyerinde üretim süreci, yapılan işin niteliği ve kul-lanılan üretim araçları incelenerek, kaza soruşturmaları ve istatistiklerden yarar-lanılarak tehlikeli durumların nedenleri ve oluş biçimleri çözümümlenmeli, önem ve önceliklerine göre sıralanmalıdır.

Güvenlik Önlemlerinin Geliştirilmesi

Saptanan ve çözümümlenmesi yapılan tehlikelerin niteliğine göre alınması gerekli güvenlik önlemleri belirlenmelidir. Çalışma koşulları ve üretim yöntemleri dik-kate alınarak tehlikelerin ortaya çıkmasını önleyecek güvenlik önlemleri geliştiri-lmelidir.

Tehlikeli durumları gidermek, güvensiz davranışları düzeltmek ve oluşabilecek kazaları önlemek amacıyla yapılan işin niteliğine ve üretim araçlarının işlevine uygun olarak koruyucu çeşitleri saptanmalı ve en etkin olanı seçilmelidir. Çalışanların bir plan dâhilinde eğitimine önem verilmelidir.

İşyeri düzeni, zemin durumu, makina koruyucuları, kişisel korunma araçları, iş makinaları ile işyerlerindeki aydınlatma, havalandırma, ısı, ekipmanların yerleşimi, nem ve gürültü düzeyi yapılan işin niteliğine, sağlık ve güvenliği sağlama-ya uygun hale getirilmelidir. Üretim sürecindeki işlemlerin çözümümlenmesi yapıla-rak tehlikeleri giderecek şekilde yeniden düzenlenmesi sağlanmalıdır.

Güvenlik Önlemlerinin Uygulanması

Saptanan ve çözümümlenmesi yapılan tehlikeleri gidermek amacıyla geliştirilen güvenlik önlemleri projelendirilerek uygulamaya konmalıdır. Alınan güvenlik önlemleri ve geliştirilen koruyucular tehlikeyi tamamen ortadan kaldırmalı, çalışmayı zorlaştırmamalı, kendisi tehlike oluşturmamalı, bakım ve kullanımı kolay olmalıdır. Alınan önlemler uygulamaya konulan güvenlik kuralları sürekli olarak denetlenmeli, herhangi bir aksaklık oluşmasında hemen giderilmeli ve yeniden düzenlenmelidir.

Üretim süreci değişken nitelik taşımakta, sürekli devingenlik göstermektedir. Uygulamaya konulacak güvenlik önlemleri de buna uygun olmalıdır. İş güvenli-ği önlemlerinin alınmasından sonra da zamanla yeni süreç ile birlikte yeni tehli-keli durumlar oluşabilmektedir. Bu nedenle üretimin her aşamasında kontrol ve

denetim aksamadan sürdürülmelidir. Kontrol ve denetim çalışmaları için işyerinde bir sistem oluşturulmalı, bu sistemin içerisinde alt ve orta kademe yöneticileri de dâhil olmak üzere farklı meslek gruplarından seçilen kişilerin de yer alması sağlanmalıdır.

7. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULLARI

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde çok önemli bir işleve sahiptir. Bu kurulların oluşturulmasının altında yatan temel neden; işçi sağlığı ve iş güvenliğinin gerçek anlamda sadece devletin denetimi ve çabasıyla değil, her bir işyerinde faaliyet gösteren işçi ve işverenlerin de katkısıyla sağlanabileceği düşüncesidir ve dünyada ilk kez 1892’de İngiltere’de gönüllü bir jüri olarak kurulduğu söylenir.

İşçi Sağlığı Güvenliği Kurulları hakkındaki düzenleme 1475 sayılı İş Kanunu’nun 76. maddesinde ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 19.02.1973 tarihli İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları Hakkında Tüzükte yapılmıştır. 22.05.2003 tarihli ve 4857 sayılı yeni İş Yasası’nın 80. maddesinde yapılan düzenlemeler ve 07.04.2004 tarihinde yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik, 15.08.2009 tarihinde yapılan değişiklikler ile uygulanmıştır. 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte yayımlanan yönetmeliklerden birisi de 19 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan İş Sağlığı Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik’tir. Ancak kurulun birleşimi ve karar alma biçimi işverene ağırlık tanıyan demokratik olmayan biçimdedir.

7.1 İSGB ve OSGB’lerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

29.12.2012 gün ve 28512 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği”ne göre;

(1) İSGB ve OSGB’ler, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturulmasına katkıda bulunulması amacıyla;

a) İşyerinde sağlık ve güvenlik risklerine karşı yürütülecek her türlü koruyucu, önleyici ve düzeltici faaliyeti kapsayacak şekilde, çalışma ortamı gözetimi konusunda işverene rehberlik yapılmasından ve öneriler hazırlayarak onayına sunulmasından,

b) Çalışanların sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile yapılacak sağlık gözetiminin uygulanmasından,

c) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bilgilendirilmeleri konusunda planlama yapılarak işverenin onayına sunulmasından,

ç) İşyerinde kaza, yangın, doğal afet ve bunun gibi acil müdahale gerektiren durumların belirlenmesi, acil durum planının hazırlanması, ilkyardım ve acil müdahale bakımından yapılması gereken uygulamaların organizasyonu ile ilgili diğer birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasından,

d) Yıllık çalışma planı, yıllık değerlendirme raporu, çalışma ortamının gözetimi, çalışanların sağlık gözetimi, iş kazası ve meslek hastalığı ile iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bilgilerin ve çalışma sonuçlarının kayıt altına alınmasından,

e) Çalışanların yürüttüğü işler, işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları ve maruziyet bilgileri ile işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi sonuçları, iş kazaları ile meslek hastalıkları kayıtlarının, işyerindeki kişisel sağlık dosyalarında gizlilik ilkesine uyularak saklanmasından,

f) İşyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin görev, yetki, sorumluluk ve eğitimleri ile ilgili yönetmelik ile İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik kapsamında hizmet verdikleri alanlarda belirtilen görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesinden, sorumludurlar.

(2) İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunmak üzere OSGB'lerce görevlendirilen işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından saklanması gereken onaylı defter suretleri, yıllık çalışma planı ve yıllık değerlendirme raporu suretleri ile çalışanlara verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine dair kayıtlar

(3) İSGB ve OSGB'ler iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması sırasında işin normal akışını aksatmamaya özen gösterirler. OSGB arşivinde tutulur ve istenmesi halinde denetime yetkili memurlara gösterilir. Kendilerinden talep edilmese dahi, sözleşme süresi sonunda bütün kayıt ve dosyalar OSGB'lerce işverene teslim edilir.

(4) OSGB'ler, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin tamamını veya bir kısmını başka bir kişi veya kuruma devredemezler.

(5) OSGB'lerce istihdam edilen kişilere ilişkin sözleşmeler İSG-KATİP üzerinden beş işgünü içerisinde Genel Müdürlüğe bildirilir.

Ortaya çıkan veriler ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliğine çok daha fazla önem verilmesi gerekliliğine işaret ederken, yeni yönetmelik ve yapılan düzenlemeler hizmetin özelleştirilmesinin ya da işverenden ücret alan uzmanlarca yapılmasının çalışanların güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmeyeceğini, çözüm getirmekten çok sorun yaratacağını göstermektedir. Bu gerçeklere karşın mevzuat iş güvenliği mühendisliği ve hekimliğini dışlamaya yönelmiş; iş güvenliği mühendisliği ile tekniker/teknisyenlik bir tutulmuş; işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire ve diğer sağlık personeline verilecek eğitim hizmetlerinin işletmelerin dışarıdan satın alması yoluyla bu hizmetler danışmanlık hüviyetine büründürülmüştür. Eğitim ve belgelendirmede özel öğretim kurumları da devreye sokularak mühendislik ve meslek örgütleri unsuru zayıflatılmış; Bakanlık kadroları meslek odalarına karşı kayırılmıştır. Bir uzmanın birden çok işyerinde danışmanlık hizmeti vermesine olanak tanınmasıyla “tam zamanlı iş güvenliği mühendisliği” dışlanmış; uzman işverene bağımlı kılınmış, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının piyasalaşması doğrultusunda adımlar atılmıştır.

6331 sayılı Yasa'ya bağlı olarak yayımlanan ve yürürlüğe konulan yönetmelikler sorun çözmek yerine, sorunları artırıcı niteliktedir. Ülkemizin en ciddi sorunlarından biri olan işçi sağlığı ve iş güvenliği olgusu, bahse konu Yönetmelikteki yol ve yöntemle çözüme kavuşturulacak bir sorun değildir. Kamu düzeni, güvenliği ve sağlığını ilgilendiren bu konunun kamusal hizmet anlayışı ile ele alınmadığı müddetçe çözümü olanaklı değildir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda “önce insan” anlayışının dışındaki her türlü düzenleme yanlıştır.

8. İŞYERİ HEKİMİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

İşyeri hekimliği; her meslekte çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerini en yüksek düzeye getirmek ve bu düzeyi sürdürmek, sağlıklarına gelebilecek zararları önlemek, işçiyi fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmek ve böylece işi insana ve insanı işe uyumlu hale getirmeyi amaçlayan bir tıp dalıdır.

20 Temmuz 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğe göre; işverenler, işyerlerinde, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamını sağlamak amacıyla; iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini belirlemek, almak, uygulanmasını izlemek, denetlemek ve geliştirmek, iş kazası ve meslek hastalıklarını önlemek, işçilere ilkyardım ve acil müdahale ile önleyici ve koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerini vermekle yükümlüdür. Bu doğrultuda, işverenler işyerlerinde bir veya birden fazla işyeri hekimi bulundurmakla yükümlüdürler.

8.1 İşyeri Hekiminin Yetkileri ve Nitelikleri

20 Temmuz 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte; işyeri hekimi olarak görevlendirilecek hekimlerin, eğitim kurumları tarafından düzenlenen işyeri hekimliği eğitim programlarına katılmak ve eğitim sonunda Genel Müdürlükçe yaptırılacak sınavda başarılı olmak zorunda olduğu belirtilmektedir.

8.2 İşyeri Hekiminin Görevleri

Yönetmelikte işyeri hekiminin görevleri genel olarak aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

İşyeri hekimi, işyerinde bulunması halinde diğer sağlık personeli ile birlikte çalışır.

(2) İşyeri hekimleri, iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamında aşağıdaki görevleri yapmakla yükümlüdür:

a) Rehberlik;

1) İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamında çalışanların sağlık gözetimi ve çalışma ortamının gözetimi ile

ilgili işverene rehberlik yapmak.

2) İşyerinde yapılan çalışmalar ve yapılacak değişikliklerle ilgili olarak işyerinin tasarımı, kullanılan maddeler de dâhil olmak üzere işin planlanması, organizasyonu ve uygulanması, kişisel koruyucu donanımların seçimi konularının işsağlığı ve güvenliği mevzuatına ve genel iş sağlığı kurallarına uygun olarak sürdürülmesini sağlamak için işverene önerilerde bulunmak.

3) İşyerinde çalışanların sağlığının geliştirilmesi amacıyla gerekli aktiviteler konusunda işverene tavsiyelerde bulunmak.

4) İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılacak araştırmalara katılmak, ayrıca işin yürütümünde ergonomik ve psikososyal riskler açısından çalışanların fiziksel ve zihinsel kapasitelerini dikkate alarak iş ile çalışanın uyumunun sağlanması ve çalışma ortamındaki stres faktörlerinden korunmaları için araştırmalar yapmak ve bu araştırma sonuçlarını rehberlik faaliyetlerinde dikkate almak.

5) Kantin, yemekhane, yatakhane, kreş ve emzirme odaları ile soyunma odaları, duş ve tuvaletler dahil olmak üzere işyeri bina ve eklentilerinin genel hijyen şartlarını sürekli izleyip denetleyerek, çalışanlara yürütülen işin gerektirdiği beslenme ihtiyacının ve uygun içme suyunun sağlanması konularında tavsiyelerde bulunmak.

6) İşyerinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalıklarının nedenlerinin araştırılması ve tekrarlanmaması için alınacak önlemler konusunda çalışmalar yaparak işverene önerilerde bulunmak.

7) İşyerinde meydana gelen ancak ölüm ya da yaralanmaya neden olmadığı halde çalışana, ekipmana veya işyerine zarar verme potansiyeli olan olayların nedenlerinin araştırılması konusunda çalışma yapmak ve işverene önerilerde bulunmak.

8) İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili alınması gereken tedbirleri işverene yazılı olarak bildirmek.

b) Risk değerlendirmesi;

1) İş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapılmasıyla ilgili çalışmalar ve uygulanmasına katılmak, risk değerlendirmesi sonucunda alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemleri konusunda işverene önerilerde bulunmak ve takibini yapmak.

2) Gebe veya emziren kadınlar, 18 yaşından küçükler, meslek hastalığı tanısı veya ön tanısı olanlar, kronik hastalığı olanlar, yaşlılar, malul ve engelliler, alkol, ilaç ve uyuşturucu bağımlılığı olanlar, birden fazla iş kazası geçirmiş olanlar gibi özel politika gerektiren grupları yakın takip ve koruma altına almak, bilgilendirmek ve yapılacak risk değerlendirmesinde özel olarak dikkate almak.

c) Sağlık gözetimi;

1) Sağlık gözetimi kapsamında yapılacak işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler ile ilgili olarak çalışanları bilgilendirmek ve onların rızasını almak.

2) Gece postaları da dâhil olmak üzere çalışanların sağlık gözetimini yapmak.

3) Çalışanın kişisel özellikleri, işyerinin tehlike sınıfı ve işin niteliği öncelikli olarak göz önünde bulundurularak uluslararası standartlar ile işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları doğrultusunda;

Az tehlikeli sınıftaki işlerde en geç beş yılda bir,

Tehlikeli sınıftaki işlerde en geç üç yılda bir,

Çok tehlikeli sınıftaki işlerde en geç yılda bir,

özel politika gerektiren grupta yer alanlardan çocuk, genç ve gebe çalışanlar için en geç altı ayda bir defa olmak üzere periyodik muayene tekrarlanır. Ancak işyeri hekiminin gerek görmesi halinde bu süreler kısaltılır.

4) Çalışanların yapacakları işe uygun olduklarını belirten işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi ile gerekli tetkiklerin sonuçlarını EK-2’de verilen örneğe uygun olarak düzenlemek ve işyerinde muhafaza etmek.

5) Özel politika gerektiren gruplar, meslek hastalığı tanısı veya ön tanısı alanlar, kronik hastalığı, madde bağımlılığı, birden fazla iş kazası geçirmiş olanlar gibi çalışanların, uygun işe yerleştirilmeleri için gerekli sağlık muayenelerini yaparak rapor düzenlemek, meslek hastalığı tanısı veya ön tanısı almış çalışanın olması durumunda kişinin çalıştığı ortamdaki diğer çalışanların sağlık muayenelerini tekrarlamak.

6) Sağlık sorunları nedeniyle işe devamsızlık durumları ile işyerinde olabilecek sağlık tehlikeleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek, gerektiğinde çalışma ortamı ile ilgili ölçümler yapılmasını planlayarak işverenin onayına sunmak ve alınan sonuçların çalışanların sağlığı yönünden değerlendirmesini yapmak.

7) Çalışanların sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri halinde işe dönüş muayenesi yaparak eski görevinde çalışması sakıncalı bulunanlara mevcut sağlık durumlarına uygun bir görev verilmesini tavsiye ederek işverenin onayına sunmak.

8) Bulaşıcı hastalıkların kontrolü için yayılmayı önleme ve bağışıklama çalışmalarının yanı sıra gerekli hijyen eğitimlerini vermek, gerekli muayene ve tetkiklerinin yapılmasını sağlamak.

9) İşyerindeki sağlık gözetimi ile ilgili çalışmalarını kaydetmek, iş güvenliği uzmanı ile işbirliği yaparak iş kazaları ve meslek hastalıkları ile ilgili değerlendirme yapmak, tehlikeli olayın tekrarlanmaması için inceleme ve araştırma yaparak gerekli önleyici faaliyet planlarını hazırlamak ve bu konuları da içerecek şekilde yıllık çalışma planını hazırlayarak işverenin onayına sunmak, uygulamaların takibini yapmak ve EK-3'te belirtilen örneğine uygun yıllık değerlendirme raporunu hazırlamak.

10) Bir başka işverenden iş görmek için işyerine geçici olarak gönderilen çalışanlar ile alt işveren çalışanlarının yapacakları işe uygun olduğunu gösteren sağlık raporlarının süresinin dolup dolmadığını kontrol etmek.

ç) Eğitim, bilgilendirme ve kayıt;

1) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin ilgili mevzuata uygun olarak planlanması konusunda çalışma yaparak işverenin onayına sunmak ve uygulamalarını yapmak veya kontrol etmek.

2) İşyerinde ilkyardım ve acil müdahale hizmetlerinin organizasyonu ve personelin eğitiminin sağlanması çalışmalarını ilgili mevzuat doğrultusunda yürütmek.

3) Yöneticilere, bulunması halinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerine ve çalışanlara genel sağlık, iş sağlığı ve güvenliği, hijyen, bağımlılık yapan maddelerin kullanımının zararları, kişisel koruyucu donanımlar ve toplu korunma yöntemleri konularında eğitim vermek, eğitimin sürekliliğini sağlamak.

4) Çalışanları işyerindeki riskler, sağlık gözetimi, yapılan işe giriş ve periyodik muayeneler konusunda bilgilendirmek.

5) İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve sağlık gözetimi sonuçlarının kaydedildiği yıllık değerlendirme raporunu iş güvenliği uzmanı ile işbirliği halinde EK-3'teki örneğine uygun olarak hazırlamak.

6) Bakanlıkça belirlenecek iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren konularla ilgili bilgileri İSG KATİP sistemi üzerinden Genel Müdürlüğe bildirmek.

d) İlgili birimlerle işbirliği;

1) Sağlık gözetimi sonuçlarına göre, iş güvenliği uzmanı ile işbirliği içinde çalışma ortamının gözetimi kapsamında gerekli ölçümlerin yapılmasını önermek, ölçüm sonuçlarını değerlendirmek.

2) Bulunması halinde üyesi olduğu iş sağlığı ve güvenliği kuruluyla işbirliği içinde çalışmak.

3) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği konularında bilgi ve eğitim sağlanması için ilgili taraflarla işbirliği yapmak.

4) İş kazaları ve meslek hastalıklarının analizi, iş uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik programlar ile yeni teknoloji ve donanımın sağlık açısından değerlendirilmesi ve test edilmesi gibi mevcut uygulamaların iyileştirilmesine yönelik programların geliştirilmesi çalışmalarına katılmak.

5) Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Yönetmeliğine göre meslek hastalığı ile ilgili sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye yetkili hastaneler ile işbirliği içinde çalışmak, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan çalışanların rehabilitasyonu konusunda ilgili birimlerle işbirliği yapmak.

- 6) İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılacak araştırmalara katılmak.
- 7) Gerekli yerlerde kullanılmak amacıyla iş sağlığı ve güvenliği talimatları ile çalışma izin prosedürlerinin hazırlanmasında iş güvenliği uzmanına katkı vermek.
- 8) Bir sonraki yılda gerçekleştirilecek iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili faaliyetlerin yer aldığı yıllık çalışma planını iş güvenliği uzmanıyla birlikte hazırlamak.
- 9) İşyerinde görevli çalışan temsilcisi ve destek elemanlarının çalışmalarına destek sağlamak ve bu kişilerle işbirliği yapmak.

9. İŞ GÜVENLİĞİ MÜHENDİSİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının çözüme kavuşturulmasına yönelik sağlık ve güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi çalışmaları, mühendislerin temel ilgi alanları arasındadır. Meslek hastalıkları ve iş kazaları mühendisleri çeşitli açılardan çok yakından ilgilendirmektedir. Birincisi; görevleri gereği işyeri ortamında bulunmak, üretimi düzenlemek, üretim araçlarıyla ilgilenmek, işçileri yönlendirmek durumunda olan mühendisler; işyerindeki zararlı ve zehirli gaz ve dumanlardan etkilenmekte, bazen de iş kazalarına neden olabilecek olaylara maruz kalabilmektedirler. İkincisi ise atölye şefi, şantiye şefi, birim amiri veya yönetici olarak görev üstlenen mühendisler, işveren vekili olarak meslek hastalığı ve iş kazaları sonucu yasal yükümlülüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Mühendislere asıl işlerinin yanında ek bir görev olarak verilen işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmaları sadece yasal sorumluluklardan kurtulmaya yönelik olduğundan amacına ulaşmamakta ve göstermelik bir uğraş olarak kalabilmektedir. Oysa günümüzde çalışma yaşamında kullanılan çok sayıda kimyasal madde, gürültü, ışık, ısı, nem, radyasyon gibi çeşitli fiziksel etmenler ile giderek daha da karmaşık bir nitelik kazanan üretim yöntem ve araçlarını oluşturan teknik etmenler işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarında mühendislerin daha etkin görev almalarını gerekli hale getirmektedir. Mühendislerin bu etkinliklere katılmaları, çalışma ortamındaki zararlı ve zehirli etmenlere ve güvensiz çalışma yöntemlerine karşı alınacak teknik önlemlerin geliştirilmesinde ve uygulanmasında daha da önem kazanmaktadır.

9.1 İş Güvenliği Mühendisinin Çalışma İlkeleri

Günümüzün gerektirdiği sağlıklı ve güvenli işyerlerinde verimli ve kaliteli üretimin gerçekleştirilebilmesi ve mühendislerin bu konuda olumlu katkılarda bulunabilmeleri için “önce üretim” anlayışı değiştirilmelidir. İnsana saygı temelinde *önce güvenlik* anlayışı benimsenmeli ve bunun gerekleri işverenden işçiye kadar üretim sürecinde her kademedeki görev alanlar tarafından yerine getirilmelidir. Sektörün, işin ve işyerinin özellikleri, üretim teknolojisi, kullanılan ham ve yardımcı maddeler ve üretim araçlarının nitelikleri ile çalışacak işçilerin seçiminde; işyerinin kuruluş öncesinde, kuruluş aşamasında ve üretim süreci boyunca işçi sağlığı ve iş güvenliği her zaman gözetilmelidir.

Mühendislerin belirtilen görevleri yerine getirmeleri, gerekli katkıları sağlayabilmeleri için ülkemizdeki iş güvenliği mühendislerinin çalışma ilkelerini düzenleyecek yasal boşluğun giderilmesi zorunludur. 50’den fazla işçi çalışan sanayi işletmelerinde işyerinin özelliğine, üretimin niteliğine uygun İş Güvenliği Mü-

hendisinin “tam zamanlı” olarak çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir. Böylece, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda sorumluluk yüklenen mühendisler, bunu ek bir görev olarak değil, üretime yönelik etkinliklerden bağımsız, ayrı ve temel çalışma alanı olarak görmeli ve bu konudaki çabalarını sistemli bir şekilde yürütmelidir. Fakat iş güvenliği uzmanlığını düzenleyen İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik bir uzmanın birden fazla iş yerinde danışmanlık hizmeti vermesini öngörmektedir. Oysa yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıkları, iş yerlerinde tam zamanlı bir iş güvenliği uzmanı ihtiyacını zorunlu kılmaktadır. Yönetmeliğe göre; az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 2.000 ve üzerinde, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 1.500 ve üzerinde, çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 1.000 ve üzerinde işçi çalıştırılıyorsa tam gün çalışan iş güvenliği uzmanı görevlendirilecektir. SGK verilerine göre Türkiye’de 500 ve üzeri işçi çalıştırılan işyerlerinin oranı % 8,9, buralarda yaşanan iş kazaları ise toplam iş kazalarına oranı % 11,2’dir. Bir de tehlike sınıfı kısıtlamasını hesaba katarsak, tam zamanlı iş güvenliği uzmanı görevlendirilen işyerlerinin kapsamının sorunu çözecek düzeyin yakınından dahi geçemediği görülmektedir.

Diğer yandan, hiçbir mühendis, kendi uzmanlık alanında en iyi bilgileri almış olsa da, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda iyi eğitilmiş sayılmaz, o ayrı bir uzmanlık dalıdır. Kendi yöntem ve tekniği olan, ruh sağlığından ergonomiye, iş hijyenine ve iş patolojisine kadar pek çok disiplinin bulunduğu bilgilere gereksinim göstermektedir. Bu nedenle özellikle mühendislik fakülteleri ders programlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu gereken önem ve kapsamda yer almalı, iş güvenliği mühendislerinin meslek içi eğitimlerinde ve uzmanlıklarının belgelenmesinde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne (TMMOB) bağlı ilgili Odalar baştan sona etkin olarak görev almalı ve denetim işlevi üstlenmelidir.

9.2 İş Güvenliği Mühendisinin Önemi

İş güvenliği mühendisleri; işyerinin planlaması, kurulması ve organizasyonu aşamasında görev almalı, söz ve karar sahibi olmalıdırlar. Tozlu işlerde yaş çalışma yöntemi ya da otomasyon gibi üretim sisteminin seçiminde, gürültülü çalışmanın olduğu bölümlerde ses yalıtkan ya da ısı işlemlerin olduğu bölümlerde ısı yalıtkan maddelerin kullanılması gibi malzeme seçiminde, yangın ve patlamalara karşı gerekli önlemlerin alınmasında, yeterli aydınlatma ve uygun havalandırma sistemlerinin inşa edilmesinde, ergonomi kurallarına uygun makina ve teçhizatın tasarımı ve kurulumunda, makina koruyucu ve standartlarının hazırlanmasında, daha sağlıklı ve daha güvenli bir çalışma ortamının gerçekleştirilmesine yönelik etkinliklerin geliştirilmesinde iş güvenliği mühendisleri bilgi ve becerilerini etkin bir şekilde ortaya koymalıdırlar.

İşyerindeki sağlık ve güvenlik sorunlarının saptanmasına yönelik risk analizi yapılması, tehlikeli durum ve davranışların giderilmesine yönelik önlemlerin geliştirilmesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi unsurlarının yaşama geçirilmesi, düzenli ve periyodik denetimlerin sürdürülmesi, etkili ve amaca uygun eğitim programlarının uygulanması çalışmalarında iş güvenliği mühendisleri görev almalıdırlar.

9.3 İş Güvenliği Mühendisi Çalıştırılmasında Yasal Durum

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası'na göre;

Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işveren;

a) Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde diğer sağlık personeli görevlendirir. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet olarak yerine getirebilir. Ancak belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması hâlinde, tehlike sınıfı ve çalışan sayısı dikkate alınarak, bu hizmetin yerine getirilmesini kendisi üstlenebilir. Belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olmayan ancak 10'dan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyeri işverenleri veya işveren vekili tarafından Bakanlıkça ilan edilen eğitimleri tamamlamak şartıyla işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler hariç iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütebilirler.

b) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılar.

c) İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlar.

ç) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirir.

d) Çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirir.

29 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin gerek hazırlanması sürecinde gerekse de içeriğinin belirlenmesinde taraflar görmezden gelinmiştir. Kanunda zorunlu tutulmasına rağmen TMMOB’nin görüş ve önerileri değerlendirmeye alınmamıştır.

Yönetmelikte, İş Güvenliği Mühendisliği yerine, “İş Güvenliği Uzmanı” gibi bir tanım getirilerek mühendislik ile teknik elemanlık birbiriyle eşdeğer tutulmuştur. Bu Yönetmelikle Odalarından İş Güvenliği Belgesi almış olan mühendislerin hakları yok sayılmıştır.

Daha önce de benzeri biçimde hazırlanan ve 2004 yılında yürürlüğe konulan Yönetmelik’in Yasa’da ön görülen amaçları yok sayması, TMMOB’yi taraf olarak görmemesi vb. nedenlerle TMMOB ve Odamız tarafından Yönetmelik’in yürürlüğünün durdurulması ve iptali için dava açılmıştır. Dava sonucunda Yönetmelik’in yürürlüğü durdurulmuştur. (Bakınız EK 1)

Danıştay’ın kararını işlevsiz kılmak üzere, 4857 sayılı İş Kanunu’nda 5763 sayılı kanunla getirilen değişikliklerden sonra alana ilişkin olarak hazırlanan *İşyeri Sağlık Güvenlik Birimleriyle Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik* 15 Ağustos 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur, TMMOB ve Odamız tarafından Yönetmeliğin yürürlüğünün durdurulması ve iptali için dava açılmıştır. Dava sonucunda Yönetmelik’in yürürlüğü durdurulmuştur. Bunun üzerine iktidar, yeniden 4857 sayılı İş Kanununu değiştirmiş ve 27 Kasım 2011 tarihinde üç yönetmeliği uygulamaya koymuş, son olarak 6331 sayılı yasa ve yasa çerçevesinde yürürlüğe konulan yönetmeliklerle yargı kararları işlevsiz kılınmıştır.

Raporda çokça değindiğimiz işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerine yönelik en son düzenlemeleri içeren 29 Aralık 2012 tarihli “*İş sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği*”, “*İş Güvenliği Uzmanlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları İle Eğitimleri Hakkında Yönetmelik*”, 20 Temmuz 2013 tarihli “*İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik*” bilimsel ve mesleki hiçbir dayanağı olmayan bu anlayışta ısrar edildiğini göstermektedir. Yönetmelikler, hem tanım hem de uygulama olarak yıllardır alanda yaşanan sıkıntılardan ders çıkarılmadığının ve söz sahibi olması gereken çevrelerin dikkate alınmadığının açık kanıtı niteliğindedir.

İş güvenliği alanı bir mühendislik alanı olmasına karşın, teknikerler iş güvenliği uzmanı olabilmektedir. Elbette ki tüm mühendislik alanlarında olduğu gibi, iş güvenliği alanında da yürütülecek çalışmaların mühendis ve diğer teknik ele-

manlardan oluşan bir teknik ekibin işbirliği ile yapılması gerekmektedir. Ancak mühendis ve teknik elemanların eğitimleri de, üretim sürecindeki konuları da birbirlerinden farklıdır. Aynı hizmetin hem mühendis hem de teknik eleman tarafından yerine getirilmesi iş güvenliğinin sağlanmasının bir mühendislik bilgisi gerektirdiği gerçeğine aykırıdır.

Mühendisler yetkilendirildikleri alanlarda; imalat, yapı, maden, kimya, tekstil, sanayi vb. sektörlerde hizmet vermektten ve yaptıkları işlerden sorumlu kişilerdir. İş güvenliği konusunda bir yeterlilik tanımlaması yapılacaksa “ iş güvenliği mühendisi “ kavramı dışında bir kavram yaratmaya gerek yoktur.

07.07.2002 tarihli 24808 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan *TMMOB Makina Mühendisleri Odası İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği* çerçevesinde Odamızca açılan kurslar sonucunda üyelerimize *İş Güvenliği Mühendisi Yetki Belgesi* verilmektedir.

Yeni yönetmelikte, eğitim verme yetkisi yalnızca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve üniversiteler ile sınırlı kalmamakta, Türk Ticaret Kanunu kapsamında faaliyet yürüten ticari kuruluşlara da iş güvenliği mühendisi yetiştirme yetkisi verilmektedir. Bu durum, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının piyasalaştırılmak istendiğinin açık bir kanıtıdır.

Yeni yönetmelik, ilgili Bakanlıkta kısa süre müfettişlik yapmış olmayı işyerlerinde “iş güvenliği uzmanı” olmak için yeterli görürken, işyerlerinde uzun yıllar çalışmış olan mühendislerin bilgi birikimini yok saymakta, bu kişilerin 220 saatlik bir eğitimden sonra “az tehlikeli” işyerlerinden başlayarak hizmet vermeye başlamalarını ve en erken yedi yıl sonra bir iş müfettişinin bilgi seviyesine ulaşacaklarını öngörmektedir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için, bu alanda görev yapacak mühendislerin bilgi birikimi ve tecrübelerine ilişkin bir ölçüt konulması gereklidir. Odamızca Resmi Gazete’de yayımlatılan yönetmelikler çerçevesinde eğitime tabi tutulmuş ve belgelendirilmiş üyelerimizin bilgi birikimlerinin ve almış oldukları yetki belgelerinin yok sayılması kabul edilemez bir durumdur.

İş güvenliği uzmanı eğitiminin önemli bir bölümünün uzaktan eğitim yöntemi ile yerine getirileceği de görülmektedir. Yönteme ilişkin eleştiriler bir yana, ülkenin birçok yerinin teknik altyapısı böyle bir eğitimin yapılmasına imkân vermemektedir. Mühendislik eğitimi, eğitimi veren kişi ve eğitimi alanların yüz yüze, karşılıklı etkileşim içinde olduğu, öğrenme anında soru-cevap mekanizmasının çalıştığı ve diğer öğrencilerin de katkılarının alındığı, bilginin paylaşılıp birlikte sorgulamanın yapıldığı derslik ve laboratuvarlarda gerçekleştirilmelidir.

Bu eğitim süreci teknolojinin getirdiği yeni olanaklarla zenginleştirilebilir. Ancak eğitim müfredatının yalnızca 1/3 ünün yüz yüze verildiği bir eğitim modeli, mühendislik eğitimi için gerekli olan klasik eğitime uymamaktadır.

Diğer bir sıkıntı iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlığı noktasında kendini göstermektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği uzmanlarının işyeri sahibi karşısındaki mesleki bağımsızlığı sağlanmadığı gibi yönetmelikte dört satırlık bir maddeyle hiçbir yasal dayanaktan bahsedilmeden konu geçiştirilmiştir. Ücretini doğrudan işyeri sahibinden alan bir uzmanın mesleki bağımsızlığını koruması konusunda sıkıntılar yaşanacağı ortadadır. Bu konuda, ücretinin işverenlerden kesilecek primlerle karşılanacağı bir mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir. Yıllardır mühendisliği ve bilimi dışlayan uygulamalarla, ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında büyük sorunlar yaşamıştır.

İş yerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından denetimi hepimizin bildiği gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı İş Müfettişleri tarafından yapılmaktadır. Bakanlık bünyesinde toplam 590 (31.03.2013 tarihi itibarıyla) İş Müfettişi işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında görev yapmaktadır. Ancak yetersiz olan müfettiş kadrolarıyla ülkemizdeki tüm işyerlerinin her yıl ancak % 5'e yakını denetlenebilmektedir.

Sayısal yetersizliğin yanı sıra teknik donanımlarla desteklenmeyen denetimler nitelik olarak da yetersiz kalmaktadır. İş güvencesinin azaldığı ve hatta yeni İş Yasası ile ortadan kalktığı, işsizliğin arttığı, yeni iş bulma umudunun sınırlandırıldığı, çalışma koşullarının ağırlaştığı, ücretlerin azaldığı koşullarda devletin; sosyal güvenlik, sağlık, eğitim vb. toplumsal hizmet alanlarından uzaklaşmasının temel nedeni bu alanların özelleştirilmesidir. Devletin bu alanlardan uzaklaşması çalışanları iyice savunmasız bırakmaktadır.

Örneğin Tuzla tersanelerinde, Davutpaşa'da, Kemalpaşa'da, OSTİM'de, Zonguldak'ta, Elbistan'da, Adana'da, Esenyurt'ta, Karasu'da, Eskişehir'de yaşanan toplu ölümlerde görüldüğü gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yaptırım uygulamadan olayları seyretmekle yetinmektedir.

Devletin sosyal boyutundan arındırılması ve bu gelişmeler göz önüne alındığında TMMOB'ye bağlı Makina Mühendisleri Odası gibi mesleki örgütlere daha fazla görev ve sorumluluk düşmektedir. Kamu Kurumu niteliğindeki meslek örgütlerine bu niteliği kazandıran özellik, ticari amaç gözetmeksizin kamu yararına hizmet ve denetim görevi üstlenmiş olmalarıdır.

10. ODAMIZIN ÇALIŞMALARI

6235 sayılı Yasa'yla 1954 yılında kurulan TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 18 Şube, 57 İl, 41 İlçe Temsilciliği ve 5 Mesleki Denetim Bürosunda somutlanan yaygın örgütlülüğüyle kamu kurumu niteliğinde bir Meslek Odasıdır. Makina Mühendisleri Odası ülke çapındaki bu örgütlü niteliğiyle kurum/kuruluş ve firmalarda bulunan basınçlı kap ve kaldırma-iletme makinalarının işletme aşamasındaki denetimlerini, düzenli eğitim gören, bilgi ve deneyimini arttıran, bunu 450'yi aşan teknik görevli çalışanı ile diğer işletmelere taşıyan Odamız, böylelikle işletmelerde olumsuzlukların kaldırılmasında önemli bir pay sahibi olmuştur. Bu faaliyetleri yürüten Oda üyelerimiz birer "İş Güvenliği Mühendisi" gibi görev yapmaktadırlar.

Denetimler, tıbbi denetim (çalışanların sağlığı, hijyen koşulları, sağlık hizmetleri, zararlı maddeler, çocukların-kadınların ve özürülülerin çalıştırılması vb.), sosyal denetim (çalışma koşulları, çalışma ilişkileri ve istihdam sorunları vb.) ve teknik denetim (iş güvenliği, makinaların, araçların ve aletlerin teknik denetimi) olarak sınıflandırılmaktadır. İş kazalarının birinci dereceden temel nedenlerinden biri, işyerindeki güvensiz durumlardan oluşmaktadır. İşyerindeki maddi ortamın düzenlenmesi yapılmadan iş kazalarının önlenmesi mümkün değildir. Odamızın çalışmaları da işyerlerindeki bu güvensiz durumların ortadan kaldırılmasına yöneliktir.

Odamız, kontrolleri de bu çalışmaları uzman üyeleri ile tekniğin gerektirdiği araç, gereç ve cihazları kullanarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun öngördüğü şekilde yapmaktadır. Teknik görevliler her dönem Örgüt İçi Eğitim'den geçirilerek bilgi ve tecrübeleri artırılmakta, kendilerini pratiğin içerisinde yenilemektedirler. Yapılan kontrollerin sonuçları da, matbulaştırılan Periyodik Kontrol Raporlarına işlenmektedir.

10.1 Muayene ve Kontroller

Odamız, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından TS EN ISO/IEC 17020 Standardına göre "A Tipi Muayene Kuruluşu" olarak 17 Mayıs 2004 tarihinde "basınçlı kaplar ve kaldırma-iletme makinalarının periyodik kontrolleri ile teknik ölçüm ve analizler" konularında akredite edilmiştir.

Muayene Kuruluşu (AKM) kapsamına her geçen yıl yeni alanlar eklenmektedir. Güncel akreditasyon kapsamı tabloda yer almaktadır.

Tablo 21. MMO AKM Akreditasyon Kapsamı

Muayene Alanı	Muayene Türü	
Tahribatsız Muayene	Ultrasonik Muayene Görsel Muayene Radyografik Filmlerin Değerlendirilmesi ve Onayı Sıvı Penetrant Manyetik Parçacık	Merkez
Asansörler -Elektrikli Asansörler -Hidrolik Asansörler	Periyodik Kontrol / Muayene	Merkez / Tüm Şubeler
Kaynaklı İmalat ve Çelik Konstrüksiyonlar	Kaynak Prosedürlerinin Değerlendirilmesi ve Onayı İmalat Kontrolü	Merkez
Boru Hatları	İmalat ve Montaj Kontrolleri	Merkez
Metalden İşlenmiş Parçalar - Metal Borular - Metal Levhalar - Dökümler - Vanalar - Pompalar - Bağlantı parçaları (Flanş, dirsek, tee, civata, somun vb.)	İmalat Süreci Kontrolleri Malzeme Değerlendirme ve Onaylama	Merkez
Kazanlar - Buhar Kazanı - Kızgın Yağ Kazanı - Kızgın Su Kazanı - Sıcak Su (Kalorifer) Kazanı	Periyodik Kontroller	Merkez / Tüm Şubeler

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Basınçlı Kaplar - Kompresör Hava Tankı - Hidrofor Genleşme Tankı - Basınçlı Kap Emniyet Cihazı - Basınçlı Kap (Denge, Genleşme ve Depolama Tankları)	Periyodik Kontroller	Merkez / Tüm Şubeler
Basınçlı Kaplar - Otoklav - Sanayi Gazları Depolama Tankı	Periyodik Kontroller	Merkez / İstanbul
Kaldırma ve İletme Makinaları - Vinç (Monoray, Köprülü, Pergel, Portal) - Mobil Vinç - Kule Vinç - İnşaat Vinci (Cephe Asansörü) - Servis Asansörü - Kaldırma ve İletme Makinaları - Basit Kaldırıcılar - Caraskal - Platform - Transpalet - Forklift - Araç Kaldırma Lifti	Proje Onayı İmalat Kontrolleri	Merkez
Teleferik, Teleski ve Telesiyej	İmalat Süreci Kontrolleri Periyodik Kontroller	Merkez
Kaldırma ve İletme Makinaları - Vinç (Monoray, Köprülü, Pergel, Portal) - Mobil Vinç - Kule Vinç - *Rüzgar Tribünü Servis Asansör - İnşaat Vinci / Cephe Asansörü - Servis Asansörü - Kaldırma ve İletme Makinaları - Basit Kaldırıcılar - *Şapan	Periyodik Kontroller	Merkez / Tüm Şubeler

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

- Caraskal - Platform (Asılı Erişim Donanımı, Yükseltilebilen Seyyar İş Platformu, Sütunlu Çalışma Platformu) - Transpalet - Forklift - Araç Kaldırma Lifti - Araçta Ayakta ve/veya Yaya Kumandalı İstif Makinası - Sabit İniş Mahallerine Hizmet Veren Makinalar - Hareket Engelliler İçin Güç Tahrikli Kaldırma Platformu		
Depolama Tankları	İmalat Süreci Kontrolleri Periyodik Kontroller	Merkez
Araçların (LPG/CNG/LNG) Yakıt Sistemi - Forkliftlerin (LPG) Yakıt Sistemi	Montaj ve Gaz Sızdırmazlık Uygunluk Kontrolleri Gaz Sızdırmazlık Kontrolleri	Merkez / Tüm Şubeler
Yürüyen Merdiven / Bant	Son Muayene Periyodik Kontrol / Muayene	Merkez / Ankara Şb./ Bursa Şb./ İstanbul Şb.
Gaz Yakan Cihazlar - Ticari Tip Pişirme Cihazları - Endüstriyel Amaçlı Özel Tasarlanmış Cihazlar - Kazan Daireleri ve Isı Merkezleri	Tesis Yerleşim Uygunluk Muayenesi	Merkez
Doğalgaz Tesisati - Daire İçi Tesisat - Kolon Tesisati	Periyodik Kontrol	Merkez / Ankara Şb.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Baca Kontrolleri	- Çekiş ve Hesap Uygunluğu Kontrolleri- Yerleşim Uygunluğu Malzeme ve - Montaj Kontrolleri- Sızdırmazlık Testleri	Merkez / İstanbul Şb.
İş Makinalarının Kontrolleri - Çekici- Çekici Dozer- Yükleyici- Kazıcı Yükleyici- Skreyper- Greyder- Fore Kazık (Sondaj)- Silindir- Hidrolik Kazıcı (Ekskavatör)	Periyodik Kontroller	Merkez / Tüm Şubeler
Yangın Önleme ve Söndürme Sistemlerinin Periyodik Kontrolleri - Yangın Tesisatı (Sulu, Köpüklü, Gazlı Göndürme Sistemleri Boru Tesisatı, Yangın Dolabı ve Hidrant Tesisatı, Hortumlar)- Yangın Pompası (Motopomp- lar) Performans Testi (Elektirikli ve Dizel Pompalar)- Kaçış Yolu Basınçlandırma Sistemi (Yangın Merdiveni ve Acil Durum Asansörü)	Periyodik Kontroller	Merkez İstanbul
Asansörler	- AT Tip İncelemesi / Modül B- Asansörün Son Muayenesi / Modül F- Birim Doğrulaması / Modül G- AT Tip İncelemesi / Modül B- Asansörün Son Muayenesi / Modül F- Birim Doğrulaması / Modül G	Merkez

Makina Mühendisleri Odası Asansör Kontrol Merkezi, Avrupa Birliği tarafından 2022 kimlik numarasını almasını müteakip, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı) 6 Mayıs 2008 tarih ve 26868 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliği (SGM- 2008-8) ile ülkemizdeki ilk ürün belgelendirme yetkisine sahip Onaylanmış Kuruluş olarak görevine başlamıştır.

Asansör Kontrol Merkezi, 95/16/AT Asansör Yönetmeliği kapsamında Modül B (Asansör AT Tip İncelemesi), Modül F (Asansör Son Muayene), Modül G (Birim Doğrulaması) ve Modül H' da (Tam Kalite Güvence) asansörlere CE işaretlemesi yapmak üzere yetkilendirilmiştir.

10.2 Test ve Ölçümler

TS EN ISO/IEC 17025 standardı kapsamında Türk Akreditasyon Kurumu tarafından 8 Ocak 2007 tarihinde akredite edilen ve Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) "Çevre Ölçüm ve Analizleri Yeterlik Belgesi" almaya hak kazanan MMO Merkez Laboratuvarı, ülke genelinde tüm sanayi tesislerinde Bacagazı Emisyonları ölçme, değerlendirme ve raporlandırma faaliyetlerini sürdürmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 24 Ekim 2014 tarihli denetimi sonrasında Çevre Ölçüm ve Analizleri Yeterlilik Belgesi'nin kapsamına "İnorganik Flor ve Klor Ölçümleri ile Çevresel Gürültü Tayini" eklenmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan "İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analizi Yapan Laboratuvarlar Hakkında Yönetmelik" gereğince hali hazırda işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamında şubelerce yürütülen bazı ölçümlerin gerçekleştirilebilmesi için Bakanlıktan "Yeterlilik" alınması zorunlu hale getirilmiş; 44. Dönemde yapılan çalışmalar sonucunda Merkez Laboratuvarımız İş hijyeni ölçümlerini gerçekleştirecek alt yapıyı oluşturarak akreditasyon kapsam genişletme çalışmalarını tamamlamıştır.

Bakanlık denetiminde geçen laboratuvarımızın kapsamında; Kişisel Solunabilir Tozların Konsantrasyonu, İşyeri Ortamı Solunabilir Tozların Konsantrasyonu, Kişisel Gürültü Maruziyeti, Ortam Gürültüsü, Kişisel Titreşim Maruziyeti, Çalışma Yerlerinin Aydınlatma Ölçümü, Çalışma Yerlerinde Termal Konfor Ölçümü yer almaktadır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

	T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü	
ÇEVRE ÖLÇÜM VE ANALİZLERİ YETERLİK BELGESİ		
Belge No	: Y-06/097/2015	
Kapsam	: Emisyon, Örnekleme	
Düzenleme Tarihi	: 07.08.2015	
Laboratuvar Adı	: TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI MERKEZ LABORATUVARI	
Adres	: Sümer 2 Sok. No:36/1 Demirtepe/Kızılay/ANKARA	
Yukarıda açık adı ve adresi belirtilen kurum/kuruluş Ek Liste'de belirtilen kapsamda 25 Aralık 2013 tarih ve 28862 sayılı R.G.de yayımlanan Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği'ne göre ölçüm ve/veya analiz yapmaya ve bu çerçevede rapor hazırlamaya yetkilidir.		
BELGENİN		
BAŞLANGIÇ TARİHİ	: 07/08/2015	
BİTİŞ TARİHİ	: 07/08/2020	
EK: PARAMETRE LİSTESİ (2 sayfa)		Revizyon Tarihi/No: Yenileme Tarihi/No: 07/08/2015/01

	TÜRK AKREDİTASYON KURUMU
AKREDİTASYON SERTİFİKASI	
Deney Laboratuvarı olarak faaliyet gösteren,	
TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI Merkez Laboratuvarı Sümer-2 Sok.No:36/1 Kızılay Demirtepe ANKARA / TÜRKİYE	
TÜRKAK tarafından yapılan denetim sonucunda TS EN ISO/IEC 17025:2012 Standardına göre EK'te yer alan kapsamlarda akredite edilmiştir.	
Akreditasyon No	: AB-0111-T
Akreditasyon Tarihi	: 8 Ocak 2007
Revizyon Tarihi / No	: 11 Mayıs 2015 / 08
Bu Sertifika, yukarıda açık adı ve adresi yazılı Kuruluşun TS EN ISO/IEC 17025:2012 Standardına, ilgili Yönetmelik ve Tebliğlere uygunluğunu sürdürmesi halinde, 10 Mayıs 2019 tarihine kadar geçerlidir.	
	Dr. H. İbrahim ÇETİN Genel Sekreter

Sanayiden gelen talepler üzerine altyapısını geliştiren ve hizmet kapsamını artıran MMO Kalibrasyon Laboratuvarı ve Metroloji Eğitim (KALMEM) Merkezimiz, TS EN ISO/IEC 17025 Standardı kapsamında 26 Ocak 2010 tarihinde TÜRKAK'tan akredite olmuştur. Akreditasyon kapsamı “Basınç, Boyut, Kütle, Terazi, Tork, Kuvvet, Zaman, Bağıl Nem, Sıcaklık ve Elektrik” alanlarını içermektedir.

MMO KALMEM’de Genel Metroloji ve Kalibrasyon ile uygulamalı kalibrasyon konularında eğitimler düzenlenmekte; laboratuvar projelendirilmesi, ekipman seçimi, kalibrasyon periyotları belirlenmesi, ortam koşullarının belirlenmesi, kalite sisteminin kurulması gibi konularda sanayi kuruluşlarına danışmanlık desteği verilmektedir.

10.3 Eğitim ve Belgelendirme

MMO Meslek İçi Eğitim Merkezi (MİEM) tarafından verilen eğitimler sonrasında yapılan sınav ve belgelendirme faaliyetlerinin teknik mevzuata uyumlu, tarafsızlığı ve bağımsızlığı üçüncü taraflarca da onaylanmış bir şekilde yürütülmesi için TS EN ISO/IEC 17024 “Personel Belgelendirmesi Yapan Kuruluşlar İçin Genel Şartlar” standardı kapsamında kurulan Personel Belgelendirme Kuruluşumuz (MMO PBK) 19 Ocak 2007 tarihinde Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite edilmiştir.

MMO PBK, 12 kapsamda Mühendis Yeterlilik Belgesi vermektedir. Bunlar: Doğalgaz İç Tesisat, Endüstriyel ve Büyük Tüketimli Tesislerin Doğalgaza Dönüşümü, Mekanik Tesisat, Havalandırma Tesisatı, Soğutma Tesisatı, Klima Tesisatı, Yangın Tesisatı, Asansör Avan Proje Hazırlama, Asansör, Araç Projelendirme, Araçların LPG’ye Dönüşümü ve Araçların CNG’ye Dönüşümü Mühendis Yeterlilik Belgelendirmelerine ilişkindir.

Mühendis yeterlilik belgelendirme programlarının yanında, mühendis olmayan ara teknik elemanlara yönelik olarak hazırlanan TS EN 287-1 ve ISO 9606-1 standartlarına göre çelik kaynakçısı, TS EN 13067 standardına göre plastik kaynakçısı belgelendirme programları, 22 Mart 2013 tarihinde gerçekleştirilen TÜRKAK denetimi sonucunda, akreditasyon kapsamına alınmıştır.

Akredite Personel Belgelendirme Kuruluşumuzun akreditasyon yenileme denetimi ile birlikte akreditasyon kapsamına Alüminyum Kaynakçısı ve MYK Ulusal yeterliliklerine göre hazırlanan belgelendirme alanlarının eklenmesi için 13-16 Ocak 2015 tarihleri arasında TÜRKAK tarafından gerçekleştirilen kapsam genişletme denetimi başarıyla tamamlanmıştır. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından 14-16 Aralık 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen denetim sonrasında MMO Personel Belgelendirme Kuruluşu, MYK Ulusal Yeterliliklerine göre belgelendirme faaliyetlerine başlamıştır.

Tablo 22. MMO PBK Akreditasyon Kapsamı

Standart/Belgelendirmeye Esas Alınan Doküman	Akredite Edilen Kapsam	Açıklama
MMO PBK BP.01	Araç Projelendirme Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.02	Araçların CNG'ye Dönüşümü Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.03	Araçların LPG'ye Dönüşümü Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.04	Asansör Avan Proje Hazırlama Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.05	Asansör Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.07	Mekanik Tesisat Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.09	Havalandırma Tesisatı Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.06	Yangın Tesisatı Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.11	Klima Tesisatı Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.08	Doğalgaz İç Tesisatı Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.10	Soğutma Tesisatı Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
MMO PBK BP.12	Endüstriyel ve Büyük Tüketimli Tesislerin Doğalgaza Dönüşümü Mühendis Yeterlilik Belgelendirme	
TS EN ISO 9606-1	Kaynakçıların Belgelendirilmesi	Çelik Kaynakçıları
TS EN 13067	Kaynakçıların Belgelendirilmesi	Plastik Kaynakçıları çizelge1 Alt grup 3. 6, 3. 8
TS EN ISO 9606-2	Kaynakçıların Belgelendirilmesi	Alüminyum Kaynakçıları
11UY0010-3	MYK - Çelik Kaynakçısı - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
09UY0001-3	MYK - Plastik Kaynakçısı - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri B1-B15, B17, B19-B39 Hariç
11UY0014-3	MYK - Alüminyum Kaynakçısı – Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
11UY0016-4	MYK - Kaynak Operatörü - Seviye 4	Tüm Yeterlilik Birimleri

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

11UY0033-3	MYK - Doğal Gaz Çelik Boru Kaynakçısı - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
11UY0034-3	MYK - Doğal Gaz Polietilen Boru Kaynakçısı - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri B11, B12, B13, B14, B15, B17, B19, B20 Hariç
11UY0026-3	MYK - Dozer Operatörü - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
11UY0027-3	MYK - Silindir Operatörü - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
11UY0028-3	MYK - Ekskavatör Operatörü - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
11UY0029-3	MYK - Greyder Operatörü - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
13UY0145-3	MYK - Endüstriyel Taşımacı - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri
13UY0171-3	MYK - Kazıyıcı Yükleyici (Beko Loder) Operatörü - Seviye 3	Tüm Yeterlilik Birimleri

Makina Mühendisleri Odası, ayrıca birimlerinde oluşturduğu İş Güvenliği Birimleri veya İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Komisyonları aracılığıyla bu alana yönelik olarak kurs, seminer, sempozyum, kongreler düzenlemekte, ilgili yasa, tüzük ve yönetmeliklerin çağın gereklerine uygun hale getirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Makina Mühendisleri Odası, 07.07.2002 tarih ve 24808 sayılı Resmi Gazete’de yayımlattığı “İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği” ile Oda üyelerine MİEM kapsamında kurslar düzenlemeye çok önceden başlamıştır.

İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği’nin amacı; ülke ve toplum yararları doğrultusunda iş kazalarının engellenmesi, işçi sağlığının ve iş güvenliğinin korunmasına ilişkin teknik, idari ve hukuki yönden yapılması gerekenler ve iş güvenliği önlemlerine yönelik hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ve denetlenmesinde görev alacak, ulusal ve uluslar arası bilimsel çalışmaları ve yeni gelişmeleri takip eden, mesleki etik kurallarına uygun olarak çalışacak Oda üyelerine Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odası tarafından iş güvenliği alanında mühendis yetki belgeleri verilmesi esaslarını ve koşullarını düzenlemektir.

Makina Mühendisleri Odası’nın işçi sağlığı ve iş güvenliği konularındaki çalışmalarını sadece periyodik kontrollerle sınırlı ele almak yanlış olacaktır. İş kazalarının önlenmesi konusunda önemli bir görevi de üstlenen Makina Mühendisleri Odası, yıllardır iş makinalarını kullanan “operatörleri”, kazan dairesi operatörlerini ve yakın zamanda başlayan bir uygulamayla da LPG Piyasası Yasasının

15. maddesi doğrultusunda; “Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Eğitim ve Sorumlu Müdür Yönetmeliği” uyarınca LPG istasyonları sorumlu müdürleri ile LPG piyasasında görev yapan diğer personeli (tanker şoförleri, dolum personeli, tüp dolum personeli, tüp dağıtım araçlarının şoförleri ve tüp dağıtım personeli, tanker dolum personeli, test ve muayene elemanları ve otogaz LPG dolum personeli, pompacılar ile tesisat, projelendirme ve imalatında görev alan diğer personel) eğitmekte ve belgelendirmektedir.

Tuzla tersanelerindeki iş kazaları daha henüz konu edilmemiş ve basına yansımamışken Odamız 19 Mart 2007 tarihinde Haliç Tersanesi’nde konuya ilişkin incelemelerde bulunmuş, 9 Mayıs 2007 tarihinde de “Yapılan Tespitler/Çözüm Önerileri” konulu sunumları aynı tersanede 2 grup halinde gerçekleştirmiştir. Yine, 25–26 Şubat 2008 tarihlerinde Tuzla’daki bir tersanede Odamızın da katıldığı bir heyetle incelemelerde bulunulmuş, hazırlanan sunumlar 25 Mart 2008 tarihinde “Tespitler/Öneriler” şeklinde gerçekleştirilmiştir.

TMMOB mesleki ve toplumsal sorumluluğu gereği içeriğini eleştirmesine ve dava konusu yapmasına karşın 15 Ağustos 2009 tarihli İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmeliğe göre oluşturulan “eğitim” ve “risk grupları” çalışma gruplarına, “Risk Değerlendirme Yönetmeliği” çalışma gruplarına katkı sunmuştur.

Makina Mühendisleri Odası; bir meslek odasına düşen görev ve sorumlulukların bilinciyle mesleğin, üyelerin ve ülkenin karşı karşıya bulunduğu temel sorunların çözümüne yönelik birçok etkinlik ve çalışmanın sonucu ortaya çıkan bilgi birikimini derleyerek yüzlerce kitap basmıştır. Özellikle son yıllarda işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamına girebilecek yayınlardan bazıları aşağıda belirtilmiş olup, bu konuya düzenlenen etkinliklerde çıkarılan kitaplarda da yer verilmiştir.

10.4 Yayınlar ve Raporlar

<u>MMO YAYIN NO</u>	<u>YAYIN ADI</u>
MMO/207	Ulusal Yangın Sempozyumu Bildiriler Kitabı
MMO/239	İş Sağlığı İş Güvenliği Konferansı Bildiriler Kitabı
MMO/251	Yangın ve Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2001/263	I. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/2001/272-1	Periyodik Kontrol El Kitabı-Kaldırma İletme Makinaları

MMO/2001/272-2	Periyodik Kontrol El Kitabı-Basınçlı Kaplar
MMO/2001/294	İş Güvenliği
MMO/2002/302	İş Makinaları El Kitabı Cilt I
MMO/2002/303	İş Makinaları El Kitabı Cilt II
MMO/2002/304	İş Makinaları El Kitabı Cilt III
MMO/2002/305	İş Makinaları El Kitabı Cilt IV
SD/2002/309	İş Yasası Ön Tasarısı
SD/2003/309-4	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde İşyeri Hekimliğinin ve İş Güvenliği Mühendisinin Yeri ve Önemi
SD/2002/310	Kamu Emekçileri Sendikası Mücadele Süreci
E/2003/317	II. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2001/363	Yeni Mevzuatın Işığında İş Sağlığı ve Güvenliği
E/2005/368	III. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2007/424	IV. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2007/441	Pratik Risk Değerlendirme El Kitabı
E/2009/491	V. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2011/551	VI. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/582	Orta Vadeli Program (2012-2014) ve 61. Hükümet Programının Değerlendirilmesi
MMO/590	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu-2012
E/2013/600	VII. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/604	LPG Dolu Tesisi ve Otogaz İstasyonları Sorumlu Müdür El Kitabı
MMO/617	Oda Raporu: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği
E/2014/628	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yerel Sempozyumu Bildiriler Kitabı
E/2015/635	VIII. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/639	İş Makinaları El Kitabı Cilt I
MMO/640	İş Makinaları El Kitabı Cilt II
MMO/641	İş Makinaları El Kitabı Cilt III

Ayrıca her ay düzenli olarak çıkarılmakta olan Mühendis ve Makina dergisinde konuya ilişkin makale ve yazılar yayımlanmaktadır.

10.5 Diğer Çalışmalar

İş güvenliği konusunda görev alacak mühendisler en geniş anlamıyla işin ve işyerinin özellikleri, üretim teknolojisi, kullanılan ham ve yardımcı maddeler ve üretim araçlarının nitelikleri ile çalışacak işçilerin seçiminde; işyerinin kuruluş öncesinde, kuruluş aşamasında ve üretim süreci boyunca işçi sağlığı ve iş güvenliğini her zaman gözetmelidir. Bu amaçla yapılan seçimler iş-işçi-makina uyumunu sağlamaya, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemeye, sağlıklı ve güvenli işyerleri oluşturmaya yönelik olmalıdır.

Yasal olarak istihdamı zorunlu olmasına rağmen hala birçok kurum ve kuruluş başta olmak üzere birçok işletmede mühendisler asıl işlerinin yanında ek bir görev olarak verilen işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmaları sadece yasal sorumluluktan kurtulmaya yönelik bir anlayış olmaktan çıkarılmalıdır. Ancak böylece İş Güvenliği Mühendisi; işyerindeki sağlık ve güvenlik sorunlarının saptanmasına yönelik risk analizinin yapılması, tehlikeli durum ve davranışların giderilmesine yönelik önlemlerin geliştirilmesi, iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi unsurlarının yaşama geçirilmesi, düzenli ve periyodik denetimlerin sürdürülmesi, etkili ve amaca uygun eğitim programlarının uygulanması, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı'nda belirtilen usul ve esasların işçiler tarafından kavranması ve hayata geçirilmesi için gerekli çalışmalarını sağlıklı bir şekilde yürütebilecektir. Bu amaçla Odamız en genel anlamda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına sunduğu çalışmalarla mevzuatlara ilişkin, günümüz teknolojik gelişmelerine ve üretim koşullarına yönelik değişiklik önerilerinin yanı sıra "İş Güvenliği Mühendisliği"nin de yaşama geçirilmesine çalışmaktadır.

Temmuz 2002 tarihinde büyük bir gizlilikle İşçi Sendikaları, İşveren Sendikaları ve Çalışma Bakanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde oluşturulan "Bilim Kurulu" tarafından hazırlanarak, 1475 sayılı İş Yasası'nı yeniden düzenleyen İş Yasası ön tasarısı (ki daha sonra 4857 sayılı İş Yasası olarak 2003 yılında yasalasmıştır) gündeme gelmiştir. TMMOB'nin konu hakkındaki çalışmalarına katkı sunmak bu çalışmaların Emek Platformu'na taşınmasını sağlamak ve konu hakkında Makina Mühendisleri Odası görüşü oluşturmak üzere Odamızda bir komisyon oluşturulmuş, söyleşiler yapılmış ve yasa daha çıkmadan gerekenler söylenmiştir. 31 Temmuz 2002 tarihinde "*Emekçiler Açısından İş Yasası Ön Tasarısına Bakış*", 07 Ağustos 2002 tarihinde "*Çalışanlar Açısından*

İş Yasasındaki Değişiklikler Ne Anlama Geliyor” söyleşileri SD/2002–309 söyleşi dizisi kitabında yayımlanmıştır. 03 Nisan 2003 tarihinde yapılan “*İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde İş Yeri Hekimliğinin ve İş Güvenliği Mühendisinin Yeri ve Önemi*” söyleşisi de SD/2003/309–04 kitabında yayımlanmıştır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası da 30.06.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Odamız yasa çıkmadan önce görüşünü TMMOB’ye bildirmiş, basın açıklamaları yapmış, söyleşiler düzenlemiştir. Gerek 4871 sayılı İş Yasası gerekse 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nda birçok kez değişiklik yapılmış ve TMMOB’nin görüş, eleştiri ve önerileri hiçbirine yansımamıştır.

Makina Mühendisleri Odası, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda kendi uzmanlık alanındaki her konuda geliştirici ve iyileştirici çalışmalara katkı ve katılımında bulunmayı önemli görevlerinden biri olarak kabul etmiş ve bu yönde çalışmalarını devam ettirmektedir. Bu anlayış çerçevesinde Odamız 1999 yılında İstanbul’da “*İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı*”nı, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011, 2013, 2015 yıllarında Adana’da “*İş Sağlığı ve Güvenliği Kongreleri*”ni gerçekleştirmiş; etkinliklere ilgili tarafların katılımını sağlamış, Odamız görüşleri sonuç bildirimlerinde somutlaştırılarak kamuoyunun ve ilgili tarafların bilgilerine sunmuştur.

11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun çok yönlü çalışmayı gerektirdiğinin bilinciyle davranan TMMOB Makina Mühendisleri Odası, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin istenilen düzeye gelmesi ve iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenerek azaltılmasını sağlamaya yönelik önerilerini düzenlediği İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kongrelerinde Sonuç Bildirileri vasıtasıyla duyurmuştur.

Sonuç Bildirileri konunun yakın dönem tarihsel akışının izlenebilmesi için aşağıda aynen yer almaktadır. Sonuç Bildirilerindeki benzer veya aynı ifadeler, bütün bu süreçte sürekliliği söz konusu olan sorunlara işaret etmektedir.

11.1 TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Düzenlediği İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongrelerinin Sonuç Bildirileri¹

VIII. ULUSAL İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KONGRESİ SONUÇ BİLDİRİSİ

(16-18.04.2015)

Davutpaşa'da, Tuzla'da, Kemalpaşa'da, Dursunbey'de, OSTİM'de, İvedik'de, Elbistan'da, Kozan'da, Ergenuşağı'nda, Esenyurt'ta, Gaziantep OSB'de, Zonguldak Kozlu'da, Samsun Bakır İşletmesi'nde, Mecidiyeköy'de, Soma'da, Şırnak'ta, Ermenek'te ve bütün iş cinayetlerinde hayatını kaybeden işçileri saygıyla anıyoruz.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Adana Şubesi yürütücülüğünde düzenlediği VIII. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi, 16–18 Nisan 2015 tarihlerinde Adana'da Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

Kongrenin panel ve oturumlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı üzerine önemli tespitler ve öneriler yapılmıştır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının doğru çözümlere kavuşturulmasına yönelik güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi, mesleğimiz ve Odamızın temel gö-

¹ İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Sonuç Bildirilerinin tümüne www.mmo.org.tr/etkinlikler/isag/ web adresinden ulaşabilirsiniz.

revleri arasındadır. Odamız uzmanlık alanlarımızla ilgili tüm dallarda olduğu gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici, iyileştirici çalışmalara katkıda bulunmayı en önemli görevlerinden biri olarak görmektedir.

Odamızın 2001 yılından bu yana düzenlediği kongrenin, özellikle bu konuya ilişkin duyarlılıkların yerleşmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Kongrelerimizde şekillenen bütünlüklü öneriler ve Oda Raporlarımız bu konuda çalışma yapan kesimler için önemli bir başvuru kaynağı olmuştur.

Türkiye her 100 bin çalışan başına düşen ölümlü iş kazalarında Avrupa’da birinci, dünyada üçüncü sırada yer almaktadır. İş kazası sonucu sürekli iş göremezlik sayısında belirgin bir artış söz konusudur. İş kazası sonucu ölüm sayısı 2004’te 543 iken 2013’te 1.360’a, 2014’te 1.886’ya yükselmiştir. İş kazası sonucu ölümler, 2013 yılında, 2012’ye göre yüzde 83 oranında artmıştır. 2012 yılı iş kazası sayısı 74.871 iken 2013 yılında iş kazası sayısı 191.389 olmuştur. 2013’te, 2012’ye göre iş kazalarında yüzde 291 oranında artış olmuştur. Meslek hastalıklarında durumumuz çok trajiktir, meslek hastalığı olgu sayısı gerçeğinden çok düşük gösterilmektedir. 2013 yılında çalışan sigortalı sayısına göre yaklaşık 75 bin civarında meslek hastalığı tespit edilmesi gerekirken SGK istatistiklerinde tespit edilen meslek hastalığı sayısınının 371 olması, kamuoyunun takdir edeceği üzere anlaşılır bir durum değildir.

İş kazaları, meslek hastalıkları “kader” değildir. İş kazalarını, meslek hastalıklarını “işin gereği” olarak gören anlayış yeni iş cinayetlerine davetiye çıkarmakta, önlem almamayı anlayışla karşılamaktır. Bu yaklaşımın hep karşısında olacağımızı ilan ediyoruz.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nın 2012 yılının ortasında yürürlüğe girmesinden sonra da iş cinayetleri artarak sürdü ve “mükemmel” bir yasa çıkardığını söyleyen siyasi iktidar her toplu ölümden sonra “mükemmel” yasayı değiştirme gereği duydu.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nın yürürlüğe girmesinden sonra ikinci kez gerçekleştirilen kongremizin önemli tartışma başlıklarından biri de bu yasa olmuştur. Bu yasada defalarca yapılan değişiklikler ile 2015 yılında yapılan değişiklikler, sorunun köklerine inen, köklü çözümler üreten bir içerikte değildir. 2010–2012 arasında yaşanan toplu ölümler üzerine kamuoyunu yatıştırıcı bir tarzda gündeme getirilen yasada, 2014 yılında Soma, Torunlar İnşaat ve Ermenek’te yaşanan toplu katliamlar üzerine yine kamuoyunu aldatmaya yönelik değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerin iş cinayetlerini ve meslek hastalıklarını önleyici bir yeterlilikte olmadığı, kongremiz tarafından tespit edilmiştir. Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iş kazaları, iş cinayetleri ve ölümler, artarak devam etmektedir.

6331 sayılı Yasanın hazırlanması ve değişikliklerin yapılması sürecinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı hep tek başına davranarak, sendikaların ve meslek örgütlerinin görüşlerini önemsemeyerek hep yanlış kararlar almıştır.

Çalışma yaşamını yalnızca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan ibaret saymak mümkün değildir. Çalışma yaşamı, başta 4857 sayılı İş Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu olmak üzere birçok yasa ile biçimlendirilmektedir. 2003 yılında yürürlüğe konulan 4857 sayılı yasa ile çalışma yaşamı tamamen esnekleştirilmiş, örgütsüzlük artmış, taşeronda çalışma kat kat artmıştır. İş cinayetlerinin artmasında 4857 sayılı yasa ile getirilen esnek çalışma biçimlerinin önemli bir payı olmuştur.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle işverenin görevidir, işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında tüm çalışanların görev alması gerekir. Uzmanlar ve hekimler burada önemli bir rol üstlenecektir. Ancak, 6331 sayılı yasadaki diğer düzenlemeler gibi, uzman ve hekimlere ilişkin düzenlemeler yalnızca işveren çıkarlarını gözetmektedir.

Mevzuatta “iş güvenliği uzmanlığı” tanımı, mühendisler ile diğer meslek gruplarını aynı statüde ele almıştır.

Odaların verdiği iş güvenliği mühendisi sertifikaları 6331 sayılı yasa ile görmezden gelinerek, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimleri özel dershanelere bırakılmış ve birkaç yıl içerisinde” uzman” sayısı 100 bini aşmıştır. Her kazadan sonra, işyerinde ücretli olarak çalıştırılan uzmanlar ve hekimler sorumlu tutulmuştur.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini hedefleyen düzenlemeler sonucu ülkemizdeki Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimi (OSGB) sayısı 2 binin üzerine çıkmıştır.

Kongrenin panel ve oturumlarında sunulan görüş ve bildirimler ile yapılan tartışmalar sonucu işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSG) alanında atılması gereken bütünlüklü adım, önlem ve düzenlemeler, aşağıda kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

1. İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim bugüne kadar diğer sosyal tarafların görüşleri önemsenmeden tek başına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından alınmıştır. Gelinecek nokta göstermektedir ki; ÇSGB doğru kararlar almamakta, uygulayamamaktadır. Bu nedenle Sendikalar, Üniversiteler, TMMOB, TTB, ÇSGB ve Sağlık Ba-

kanlığı'nın katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir *Enstitü* oluşturulmalıdır.

“Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi” bileşenleri, hükümet ve işveren ağırlıklı bir yapıdan çıkartılmalı, *çalışan ve meslek örgütleri* ağırlıklı hale getirilmelidir. Bu konseyin kararları tavsiye niteliğinden çıkarılarak *yönlendirici ve fonksiyonel* bir yapıya kavuşturulmalıdır.

2. Sosyal hukuk devletinde iş yasaları çalışanların hakkını korumak ve geliştirmek amacını temel ilke edinirken, 4857 sayılı İş Yasası ile başlayan 6331 sayılı Yasa ve Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası ile devam eden süreçte yapılan bütün düzenlemeler işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Esnek ve kuralsız çalışmayı, geçici iş ilişkisini, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, kıdem tazminatlarını, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan bu yasa ve diğer düzenlemeler iptal edilmeli ve konunun taraflarının katılımı ile *demokratik bir yasa* çıkarılmalıdır. İş mevzuatı, eksenini “insan” olan çağdaş bir yapıya kavuşturulmalıdır. İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere, tüm mevzuat ve denetim mekanizması İşçi Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsünün görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmelidir.

Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE başta olmak üzere, diğer bakanlıklar tarafından yapılan ilgili düzenlemelerde, diğer ilgili ve düzenleme yapan bakanlıklarla işbirliği içinde olunmalıdır.

3. BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. maddesinde belirtilen “*Herkesin, kendi özgür seçimiyle belirlediği bir işyerinde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır*” yaklaşımına uygun olarak, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için işyerlerinde “*önce insan, önce sağlık, önce işçi güvenliği*” anlayışı yerleştirilmeli, üretim süreçlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve uygulamalarına öncelik verilmelidir. Yapılacak tüm düzenlemelerde işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında *asıl sorumluluğun işverende* olduğu gerçeğinden uzaklaşmamalıdır.
4. *İş güvencesi* ile *işçi sağlığı ve iş güvenliğinin birbirini tamamladığı* gerçeğinden hareketle, tüm çalışanlar insana yakışır “norm ve standartta” bir *sosyal güvenlik* şemsiyesi altına alınmalıdır. Sigortasız ve sendikasız çalıştırma önlenmeli, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır. Sendi-

kalaşmanın önündeki engeller kaldırılmalı, çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamları iyileştirilmelidir.

5. 6331 sayılı Yasa ile, “ağır ve tehlikeli işler” kavramı ve işyerlerine “işletme belgesi” alınması zorunluluğu kaldırılmıştır. *Ağır ve tehlikeli işler* kavramının yasadan çıkartılması ve ilgili yönetmeliğin iptali çocukların, gençlerin, kadınların korunmasız olarak çalıştırılması; *işletme belgesinin* kaldırılması da işyerlerinin daha az denetimi anlamına gelmektedir. Yapılacak düzenlemelerde *çocukları, gençleri, kadınları koruyucu hükümler* yer almalıdır. Önceki yasalarda bulunan “*işyeri kurma izni*” ve “*işletme belgesi*” alınması zorunluluğu da yeniden mevzuatta yer almalıdır.

6. İSG ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar, *bütün iş yerlerini ve tüm çalışanları* (ev hizmetlerini, hükümlü ve tutuklular dâhil) kapsamalıdır.

Kamu kuruluşlarında ve 50'nin altında çalışanın olduğu az tehlikeli işyerlerinde, uzman ve hekim çalıştırılması uygulaması, 2016 Haziran ayı beklenmeden *hemen* başlatılmalıdır.

7. Ülkemizdeki iş kazalarının büyük bir çoğunluğunun küçük ölçekli işyerlerinde olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak İSG Kurulu oluşturma zorunluluğunun *en az 30 çalışanın bulunduğu işyerlerinde* zorunlu hale getirilmeli, kademeli olarak bu sayı daha da aşağıya çekilmelidir.

İşyerinin bir bütün olduğu gerçeğinden hareketle *bir işyerinde tek bir İSG Kurulu* olmalıdır. Kurul oluşturulması ve karar mekanizmaları demokratikleştirilmelidir.

Çalışan temsilcilerinin iş güvenceleri sendika temsilciliği ile eş düzeye getirilmelidir.

8. İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması bir ekip işidir. Bu ekipte hekimler, mühendisler, teknik personel, sağlık personeli ve diğer birçok personel yer almalıdır. 4857 sayılı İş Yasası ve 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nda mühendislik kavramı göz ardı edilerek, “iş güvenliği uzmanı” tanımı getirilmiş, mühendislik ile teknik elemanlık birbiriyle eşdeğer tutulmuş, iş güvenliği mühendisliği şekli bir yapıya dönüştürülmüştür. İş güvenliği alanında mühendislere de, teknik elemanlara da ihtiyaç vardır, ancak bu ihtiyaç “*iş güvenliği mühendisliği*” ve “*iş güvenliği teknik elemanı*” olarak *ayrı ayrı tanımlanmalı* ve bu yapı içerisinde *görev, yetki ve sorumluluklar* belirlenmelidir.

İş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve İSG konularında görev yapan tüm personelin *mesleki bağımsızlık, çalışma süreleri, yıllık izinleri, kişisel gelişim eğitimleri* vb. hususlar yeniden düzenlenmelidir.

50'den fazla çalışanın bulunduğu sanayi işletmelerinde “*tam zamanlı iş güvenliği mühendisi*” çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir.

10'dan az çalışanın bulunduğu işyerlerinde *İSG hizmet bedelinin karşılanmasında* SGK prim kaynakları kullanılmamalı bütçede bu kalem için ayrı bir kaynak tahsis edilmelidir.

9. *Lisans sonrası işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimlerinin* üniversiteler, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odaları ve TTB tarafından verilmesi, sertifikalandırılması, çağdaş yaklaşımların böylelikle ülkemize kazandırılması hedeflenmelidir.
10. 6331 sayılı Yasa ile işverenlerin önlem alma yükümlülüğü ve devletin denetim görevi azaltılarak, *sorumluluk iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve çalışanlara yüklenmiştir.* İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının yaptıkları tespitler, saptadıkları gereklilik ve öneriler yerine getirilmeden iş kazası ve meslek hastalıklarından sorumlu tutulmaları ve belgelerinin askıya alınması, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının *mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri* korunmalıdır. *Bakanlık kamusal denetim yükümlülüklerini* yerine getirmelidir. *Hekimler de iş müfettişi* olarak istihdam edilmelidir.

Uzman ve hekim tarafından “tespit ve öneriler defteri”ne yazılan hususların, İSG KATİP sistemine girişinin yapılmasını sağlayacak bir alt-yapı oluşturulmalıdır. Buraya girilen bilgiler anında ÇSGB tarafından izlenmelidir.

11. Ülkemizde son dönemlerde yaşanan iş kazaları göstermektedir ki; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı başta olmak üzere birçok bakanlığın ve bakanlık personelinin kazaların meydana gelmesinde kusurları bulunmaktadır. Bu nedenle iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda *bakanların ve bakanlık görevlilerinin yargılanmasının önündeki engeller* kaldırılmalıdır.
12. Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan *işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının asli görevlerinin yanında aynı kurum içinde veya diğer kurum ve kuruluşlarda görevlendirilmeleri,* ek iş yükü ile uzmanlığın belirli bir yetkinlikle uygulanmasını ortadan kaldıracı niteliktedir. İşyeri Hekimleri ve İş Güvenliği Uzmanlarına başka görev verilmemelidir.

13. Tüm çalışanlara hak ve sorumlulukları ve İSG ile ilgili *sürekli eğitim* verilmeli, bu *eğitimler, işverenin süre ve içeriğe müdahalesi önlenecek tarzda* gerçekleştirilmelidir.

Eğitimler ilgili meslek örgütleri tarafından verilmelidir.

14. *Eğitim ve öğretim müfredatı*, ortaöğrenimden başlanarak İSG konusunu da içerecek şekilde yeniden düzenlenmeli, bütün okullarda İSG eğitimi yapılmalı; iş güvenliği uzmanı yetiştiren yükseköğretim kurumlarında işçi sağlığı-güvenliğinin zorunlu ders olması ile yetinilmemeli, üniversitelerin ilgili fakültelerinde İSG ana bilim dalları kurulmalıdır.
15. Çalışanlar ile işverenler arasında İSG duyarlılığı ve bilincinin oluşması sağlıklı ve güvenli işyerinin oluşumu ile paralellik taşımaktadır. Bunun için *güvenlik kültürü, aile kültürü, toplumsal işçi sağlığı kültürü* bir arada oluşturulmalı ve özendirilmelidir.
16. SGK tarafından yayımlanan İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri gerçekleri yansıtmaktan çok uzaktadır. İşyerlerinde *kaza ve meslek hastalıklarına ait bilgiler bir veri tabanında* toplanmalı, bu bilgilerden *ölçme ve değerlendirme* amaçlı yararlanılmalıdır.

Bakanlık, SGK tarafından yapılan incelemeler sonrası hazırlanan iş kazaları ve meslek hastalıkları inceleme raporlarına ilişkin olarak kamuoyu ile sadece sayılar değil kaza ve hastalıkların kök nedenlerine inilebilecek *detaylı analizler de* paylaşmalıdır.

17. *Meslek Hastalıkları Hastanesi* veya kliniklerinin sayısı artırılmalı, hekim ve işçi eğitimi dâhil, *meslek hastalıklarının tespitine yönelik çalışmalar* ivedilikle yapılmalıdır.
18. Dünyada ve ülkemizde ürkütücü boyutlara ulaşan *çocuk emeği sömürüsü* ortadan kaldırılmalı, çocuk işçiler rehabilite edilerek, örgün eğitime yönlendirilmelidir.
19. Ucuz işgücü olarak görülen *kadınlara ve kadın emeğine yönelik tüm olumsuz uygulamalar* kaldırılarak *eşit işe eşit ücret uygulamaları ile istihdamda fırsat eşitliği* sağlanmalıdır.

Kamu kurumu niteliğinde bir meslek odası olmanın sorumluluk ve bilinciyle, ülkemizde kanayan bir yara olan işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici ve iyileştirici çalışmalara katkı vermeye hazır olduğumuzu, bu yöndeki mücadelemizi sürdüreceğimizi kamuoyuna duyururuz.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası

TMMOB İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARI KURULTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

9-10 Mayıs 2015, Ankara

TMMOB İş Güvenliği Uzmanları Kurultayı, 9-10 Mayıs 2015 tarihlerinde Ankara'da İnşaat Mühendisleri Odası Teoman Öztürk Toplantı Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Kurultay, TMMOB 43. Olağan Genel Kurulu kararı gereği düzenlenmiş ve öncesinde Ankara, Bursa, Denizli, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli ve Zonguldak illerinde İl Koordinasyon Kurullarımız aracılığı ile yerel çalıştaylar yapılmıştır.

TMMOB İş Güvenliği Uzmanları Kurultayı'nda, iş güvenliği uzmanlığı konusu mevzuatlar ve uygulanan politikalar düzleminde ele alınmış, mevcut durum ve sorunlar irdelenmiş ve yerel çalıştaylardan çıkan sonuçlar değerlendirilerek tespit ve öneriler geliştirilmiştir.

Sağlıklı ve güvenli ortamda çalışmanın temel bir insan hakkı olduğu bilinci ile gerçekleştirilen Kurultayın değerlendirme, tespit ve önerileri aşağıda sıralanmıştır;

- İş güvenliği uzmanlığı alanı hangi açıdan bakılırsa bakılsın büyük bir sorun yumağı halindedir.
- İş cinayetlerinde kitlesel ölümlerin yaşandığı 2012 yılında kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan sonra da, iş cinayetleri ve ölüm sayısında azalma değil artışın olması, “mükemmel yasa” olarak ifade edilen 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'nun sorunlara çözüm olmadığını göstermiştir.
- 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda yapılan değişiklikler, sorunun köklerine inen, köklü çözümler üreten bir içerikte değildir. Soma, Torunlar İnşaat ve Ermenek'te yaşanan toplu katliamlar ardından gündeme gelen yasa değişiklikleri de sorunun kronikleşmiş halini gün yüzüne çıkarmaktadır. Yasa ve mevzuat düzleminde gündeme gelen değişiklikler iş cinayetlerini ve meslek hastalıklarını önlemekte yeterli olmamakta; can kayıpları ve sakatlanmalar giderek artmaktadır.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yasal düzenlemeler yalnızca, 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'ndan ibaret değildir. 4857 sayılı İş Kanunu ve bu çerçevede yapılan diğer düzenlemeler de doğrudan işçi sağlığı ve iş güvenliğini ilgilendiren, etkileyen düzenlemelerdir.

- 4857 sayılı İş Kanunu ile çalışma yaşamında yer alan, esnek çalışma türleri, uzun çalışma süreleri, asıl işveren-alt işveren ilişkisi vb. hususlar ile 1983 yılından bu yana sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hakkının kullanımını zorlaştıran düzenlemeler, çalışanların işçi sağlığı ve iş güvenliğine doğrudan müdahalesini engelleyen düzenlemelerdir ve bu durum iş cinayetlerini ve işçi katliamlarını artıran faktörlerdendir.
- Son yıllarda maden ve inşaatlarda yaşanan iş cinayetleri, kent yağması doğrultusunda artan inşaatlar ve madenlerin kontrolsüzce özel sektör işletmesine açılmasının sonucudur.
- Ülkemiz, her yüz bin çalışan başına düşen ölümlü iş kazalarında dünyada ön sıralarda yer almaktadır. İş kazası sonucu ölüm sayısı 2004 yılında 543 iken, 2014 yılında 1.886'ya yükselmiştir. Meslek hastalıklarında sayı gerçeğinden çok düşük gösterilmektedir. 2013 yılında çalışan sigortalı sayısına göre yaklaşık yetmiş beş bin civarında meslek hastalığı tespit edilmesi gerekirken SGK istatistiklerinde tespit edilen meslek hastalığı sayısının 371 olması anlaşılır bir durum değildir.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle devletin ve işverenin görevidir.
- Mevzuatta "iş güvenliği uzmanlığı" tanımı ve mühendislerin diğer meslek grupları ile aynı statüde ele alınması doğru değildir. İş güvenliği mühendisliği, bir meslek değildir ve bu anlamda değerlendirilmelidir.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin piyasalaştırılması, yaşanan sorunların en temel kaynağıdır. İşyerlerine verilecek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri bir kamu hizmeti olarak ele alınmalıdır.
- İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitimlerinin özel dershanelere bırakılması ile birkaç yıl içerisinde "uzman" sayısı 100 bini aşmıştır. Her kazadan sonra, işyerinde ücretli olarak çalıştırılan uzmanlar ve hekimler sorumlu tutulmuştur.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektöre devredilmesi ile Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimi sayısı iki binin üzerine çıkmıştır.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanına ilişkin düzenlemelerin ve denetimin yalnızca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülmesi doğru kararların alınmasının önünde bir engeldir. Bu nedenle düzenleme ve denetleme; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yanında, Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler, Sendikalar, TTB ve TMMOB'den olu-

şan idari ve mali yönden bağımsız bir enstitü tarafından yerine getirilmelidir.

- Çalışma yaşamına ilişkin tüm düzenlemeler bu enstitü tarafından yeniden ele alınmalı ve kararlaştırılmalıdır.
- İş güvenliği mühendisleri üzerindeki her türlü ucuz emek sömürüsü sona erdirilmelidir.
- İş güvenliği mühendislerinin iş güvencesi mutlaka sağlanmalıdır. Haklı bir sebebe dayanmaksızın iş akitleri ve sözleşmeleri hiçbir şekilde sona erdirilmemelidir.
- İş güvenliği mühendislerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması konusundaki görevlerinin bir danışmanlık hizmeti olduğu kabullenilmelidir.
- İş güvenliği mühendislerinin yetki ve sorumlulukları mevzuatta net olarak belirlenmelidir.
- İş güvenliği uzmanlığı eğitim programları yeniden ele alınmalı, süre ve içerik olarak yeniden düzenlenmelidir. Eğitimler, enstitü oluşturulunca-ya kadar üniversiteler ve TMMOB tarafından gerçekleştirilmelidir.
- İş güvenliği uzmanlarının işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin bilgileri sürekli yenilenmelidir, bu anlamda yenileme eğitimlerinin kaldırılması kararı doğru değildir. İş güvenliği uzmanlarının bilgileri en geç yılda bir yenilenmelidir. Yenileme eğitimleri TMMOB'ye bağlı Odalarca yapılmalıdır.
- İş güvenliği uzmanlarının Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi ya da işyerleri ile yapacakları iş sözleşmelerinde, uzmanların hak ve çıkarlarını korumak üzere tip sözleşme hazırlanmalıdır. Tip sözleşmelerin bir örneği sicilleri tutmaya esas olmak üzere TMMOB'ye bağlı ilgili Odalara iletilmelidir.
- İş güvenliği uzmanlarının aylık çalışma süresi hiçbir şekilde 180 saati geçmemelidir, 217 saat uygulamasına son verilmelidir.
- Mesleki gelişim için 5 iş günü izin uygulaması Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimlerinde çalışan uzmanlar için de zorunlu hale getirilmelidir.
- Her kademedeki okullarda işçi sağlığı ve güvenliği dersleri zorunlu ders olmalıdır.

- Uzmanlar işyerlerine ilişkin eksiklikleri elektronik ortamda bildirmeli, bildirilen eksiklikler anında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından da görülebilmelidir. Risk analizleri de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın istediğinde ulaşabileceği şekilde elektronik ortamda yer almalıdır.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri için mesleki sorumluluk sigortası zorunlu olmalı, karşılığı fondan karşılanmalıdır.
- Kamuda çalışmakta olan, ancak iş güvenliği uzmanı ataması olmayan uzmanlara, herhangi bir getirisi olmadan uzmanlık yaptırılması uygulamasına son verilmelidir.
- Sorunların çözümünde iş güvenliği mühendislerinin örgütlü gücü önemli bir rol oynayacaktır, bu nedenle alandaki mühendislerin örgütlülüğü güçlendirilmelidir.

TMMOB'ye bağlı Odaların tamamında işçi sağlığı iş güvenliği çalışma grupları oluşturulmalıdır.

12. EKLER

EK-1: İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ MMO AÇIKLAMALARI²

28 Nisan Dünya İşçi Sağlığı ve Güvenliği Günü, Türkiye’de “İş Cinayetlerinde Ölenleri Anma/Yas Günü” Olarak Anılsın

(28.04.2014)

Kayıt dışı çalışanları dışlayıp yalnızca aktif sigortalı çalışanları kapsayan SGK istatistiklerine göre iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm sayısı, 2011’de 10’u meslek hastalığı sonucu olmak üzere 1.710, 2012’de 1’i meslek hastalığı sonucu olmak üzere 745’tir. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi’nin verilerine göre ise 2012’de en az 878 ölüm gerçekleşmiştir. 2013 verileri SGK tarafından henüz açıklanmamış ise de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi’nin verilerine göre 2013 yılında en az 1.235 işçi iş kazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını yitirmiştir. Yine İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi’nin verilerine göre 2014 yılının ilk üç ayında en az 276 işçi iş kazalarında yaşamını yitirmiştir. İş kazası sayıları ise 2010 yılından itibaren tekrar yükselişe geçmiş; 2010 yılında 62 bin 903, 2011 yılında 69 bin 227, 2012 yılında 74 bin 871 iş kazası olmuştur. Diğer yandan son yıllarda iş kazaları sonucu toplu ölümlerin artışı söz konusudur ve bu durum hep vurguladığımız “iş cinayetleri” olgusuna işaret etmektedir. Türkiye, 100 bin çalışan başına düşen ölümlü iş kazalarında Avrupa’da birinci, dünyada üçüncü sırada yer almaktadır.

Ayrıca dünyada iş kazaları oranı yüzde 44, meslek hastalıkları oranı yüzde 56 iken 2012 yılında Türkiye’de iş kazaları oranının yüzde 99,48 meslek hastalıkları oranının binde 52 olarak görünmesi çok büyük bir çelişki oluşturmaktadır. Türkiye’de yılda 35 bin-40 bin civarında meslek hastalığı tespit edilmesi gerekirken SGK istatistiklerinde tespit edilen meslek hastalığı vaka sayısının 2011 yılında 697, 2012 yılında 395 olması, aynı şekilde anlaşılır bir durum değildir.

Bu gerçekler, sermayenin azami kâr hırsı, sanayi ve çalışma yaşamının emek aleyhine biçimlenen yapısal sorunlarında kök bulmaktadır. Küreselleşme, kuralsızlaştırma, özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma, esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaşması, çalışma koşullarının ağırlaşması, kayıt dışı işçilik gibi sınıfsal-

² Konu ile ilgili diğer basın açıklamalarına www.mmo.org.tr web adresinden ulaşabilirsiniz.

toplumsal sorunların yol açtığı ağır sonuçlar, iş kazaları ve iş cinayetlerine yol açmaktadır. 2012 Haziran ayında benimsenen İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, aynı nedenlerle iş kazaları, iş cinayetleri ve meslek hastalıklarını önleyicilikten yoksundur. Yasa işyerinde kaza olduğunda aynı işyerinde ücretli olarak çalıştırılan mühendisleri sorumlu tutmakta; işverenlerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Yeni yönetmelikler de piyasa aktörlerinin çıkarları doğrultusunda hazırlanmıştır. “İş güvenliği uzmanlığı” yaklaşımı ile mühendisler ve teknik elemanlar bir tutulmuş; iş güvenliği mühendisliği piyasaya açılmıştır. İşyeri hekimi ve iş güvenliği mühendislerinin eğitimlerini özel dershanelere bırakan, alanın ehli meslek örgütlerinin verdiği sertifikaları görmezden gelen, hizmet sunumu ve eğitim aşamasını taşeronlara devreden, işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini sağlayan, yargı kararlarını ihlal eden bir anlayışla oluşturulan mevzuat bu alandaki krizi derinleştirmektedir.

Çalışma yaşamı ile işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tüm yasa/mevzuat düzenlemeleri, bu alanla ilgili emek ve meslek örgütlerinin önerileri dikkate alınarak yapılmalıdır. Odamız bu alandaki bilimsel–mesleki mücadelesini kararlılıkla sürdürecektir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Dünya İşçi Sağlığı ve Güvenliği Günü dolayısıyla iş cinayetlerinde yaşamını kaybeden emekçilerin yakınlarının acılarını paylaşmakta; 28 Nisan’ın “İş Cinayetlerinde Ölenleri Anma/Yas Günü” olarak anılması istemine katılmaktadır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

İktidarın Taksim Yasağını ve Uygulayacağı Şiddeti Kıymıyoruz

MMO Örgütlülüğü, 1 Mayıs Birlik, Mücadele, Dayanışma Gününde Bütün Türkiye’de Alanlarda Olacaktır

(29.04.2014)

24 Ocak 1980 ekonomi kararları, 12 Eylül ve sonrasında emek düşmanı yeni liberal programları, AKP iktidarında doruğa ulaşmış bir biçimde sürmektedir. On ikinci yılında bulunan AKP iktidarı döneminde, yeni liberal sosyo ekonomik dönüşüm programları uyarınca, serbestleştirme ve özelleştirmeler eşliğinde emek aleyhine bir dizi düzenleme yapılmıştır. Çalışma yaşamıyla ilgili yapılan düzenlemeler, emeğin ve mühendisliğin aleyhine; işçi sağlığı ve iş güvenliği normlarının dışında, tamamen sermaye güçlerinin lehine olmuştur. İş Yasası, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası, Devlet Memurları Yasası, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere yapılan düzenlemeler sonucu, iş, sağlık ve sosyal güvence bütünlüğü tamamen parçalanmıştır.

Üretim sürecinde gerçekleşen yeni liberal dönüşümler sonucu, işçi sınıfı ve bütün çalışanlar esnek üretim ve esnek, güvencesiz, taşeron istihdam biçimleri altında yoğun bir sömürüye tabi tutulmaktadır. Sanayinin esnek üretim ve esnek istihdam temelinde yeniden örgütlenmesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği politikalarına da yansımış, bu alan da piyasanın acımasız koşullarına terk edilmiştir. İş güvenliği mühendisliği ve işyeri hekimliği uygulamaları daha yerleşmeden geriletilmiş, dizgin-siz piyasacılığın gereksinimlerine göre düzenlenmiştir.

Yeni liberal değişimin ruhunu yansıtan Ulusal İstihdam Stratejisi de yapılacak düzenlemelere parça parça yansıtılarak esnek, güvencesiz çalışma biçimlerini her düzeyde yaygınlaştırma yönünde bir işlev üstlenmiştir. Bu strateji uyarınca geçici-kıralık işçilik uygulamasına geçilecek, özel istihdam büroları yaygınlaştırılacak, kıdem tazminatları budanacak, “bölgesel asgari ücret” uygulaması yoluyla asgari ücret geriletilecek, Doğu ve Güneydoğu bölgeleri yeni emek-yoğun ucuz işgücü sömürüsünün alanı olacak, genç işçiler daha fazla güvencesiz ucuz emek sömürüsüne tabi tutulacaktır. Siyasi iktidar, kapitalizmin yeni birikim politikalarının gereksindiği ucuz ve yedek emek gücü ordularını oluşturmayı çocuklara kadar yaymış, 4 + 4 + 4 eğitim uygulamasıyla hem sermayenin gereksinimleri hem de gericiğin ideolojik-kültürel dünyası doğrultusunda bir adım daha atmıştır. Mesleki eğitim esprisi, bugün sermayenin daha fazla ucuz emek sömürüsü politikasının bir aracı olmuştur.

Emekçilerin uluslararası birlik, mücadele, dayanışma günü olan 1 Mayıs, Türkiye’de bu koşullarda, 1 Mayıs’ın simgesi olan Taksim yasağı ve polis terörü altında

“kutlanacak”tır. Oysa Taksim yasağı, Anayasa’ya aykırıdır. Taksim yasağı, AİHM’nin ilgili bir kararına aykırıdır. Taksim yasağı, iktidarın emek düşmanı politikalarının bir yansıması ve toplumsal muhalefetten duyduğu korkunun bir ürünüdür. TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO), Taksim yasağını ve halka uygulanacak şiddet ve terörü kınamaktadır.

MMO örgütlülüğü, emeğin hakları ve bayramı için, Taksim’in yasaklanmasına ve Erdoğan diktatörlüğüne karşı İstanbul’da ve bütün illerde alanlara çıkarak 1 Mayıs kortejlerinde yerini alacak; bütün emekçilerin başka bir dünya ve Türkiye özlemini paylaşacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

MMO'nun İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Raporu açıklandı
Mevcut Yaklaşımla İş Kazaları ve İş Cinayetleri Önlenemeyecektir
(05.05.2014)

TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO), mevzuat, uygulama sorunları ve resmi verileri, *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu*'nda değerlendirdi. Raporunda dünyada durum, işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSG) kavramının gelişimi, iş kazalarına dair veriler, meslek hastalıkları, iş kazalarının nedenleri, iş güvenliği, işyeri sağlık ve güvenlik birimleri, ortak sağlık ve güvenlik birimleri, iş güvenliği mühendisliği, işyeri hekimliği, MMO'nun çalışmaları yer alıyor. Rapora http://www.mmo.org.tr/yayinlar/kitap_goster.php?kodu=372 adresinden ulaşılabilmektedir.

İSG mevzuatını sermaye çıkarları ve neoliberal politikalar belirliyor

İş kazaları ve meslek hastalıkları, sermayenin azami kâr hırsı ve emek aleyhine politikalarından kaynaklanmaktadır. Neoliberal serbestleştirme, özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma, esnek istihdam politikaları, çalışma koşullarının ağır oluşu, kadın, genç, çocuk emeği sömürüsü ve kayıtdışı istihdam iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına neden olmaktadır.

2010, 2011, 2012 yıllarında yaşanan iş kazalarında toplu ölümler (Esenyurt yangınında 11 kişi, Adana Baraj Kapağı patlamasında 10 kişi, Elbistan Kömür Madeni göçüğünde 10 kişi, OSTİM patlamalarında 20 kişinin hayatını kaybetmesi) olması nedeniyle 2012 yılında 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası çıkartıldı. Yasanın gündemde olduğu dönemde, “*iş kazaları ve meslek hastalıklarının bu yasa ile önlenemeyeceğini*” söyledik, nitekim gerçeklik de öyle oldu. Zaten Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da kamuoyunu yatıştırmak için yasal düzenleme yapmıştı ve yasanın yayımlanmasının üzerinden 2 yıl bile geçmemiş olmasına rağmen defalarca değiştirildi. İş Güvenliği Uzmanlığı, hekimliği ve diğer sağlık personeline ilişkin yönetmelikler defalarca değiştirildi ancak kazalar hız kesmeden devam etmektedir.

Mühendislik ve hekimlik dışlanıyor, Bakanlık kadroları ve işverenler kayırlıyor

İSG, tıp bilimleri ve mühendislik bilimleri ile bağıntılı çok-bilimli bir konudur ancak bu bilimlerin katkıları engellenmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, işçi sağlığının korunmasını, geliştirilmesini işverenden çok, uzmana, hekime yüklemişken, yayımlandığından bu yana iş güvenliği uzmanının, işyeri hekiminin, diğer sağlık personelinin işyerlerine vereceği hizmet süresi, sürekli olarak azaltılmaktadır. Zira amaç, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemek değil, uzmanın, hekimin, diğer sağlık personelinin işyer-

lerine maliyetini azaltmaktır. Uzmanın, hekimin, diğer sağlık personelinin ayda, 8 dakika, 12 dakika, 16 dakika görev yaptığı işyerlerinde iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalmasını beklemek saf dillik olur. Yasanın yayımlanmasından bu yana yapılan tüm düzenlemeler, çalışanların sağlığını korumaya yönelik değil, işverenlerin çıkarlarını korumaya yöneliktir. Nitekim önce yasanın yürürlük tarihi ötelenmiş, ardından yapılan tüm düzenlemelerde uzman ve hekim ücretinin düşürülmesi gözetilmiştir.

Yasa ile işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire vd. sağlık personeline verilecek eğitim hizmetleri, dışarıdan satın alma yoluyla ticari danışmanlık hizmetlerine dönüştürülmüştür. İş güvenliği mühendisliği ile teknisyenlik, “iş güvenliği uzmanlığı” altında bir tutulmuş; özel öğretim kurumlarına yetki tanınmasıyla mühendislik meslek örgütlerinin fonksiyonu dışlanmış, Bakanlık kadroları kayırılmıştır. Bir uzmanın birden çok işyerinde danışmanlık hizmeti vermesi yoluyla “tam zamanlı iş güvenliği mühendisliği” dışlanmış, uzmanlar yanlarında ücretli olarak çalıştıkları işverene bağımlı kılınmış; iş kazalarında işverenlerin sorumluluğu ortadan kaldırılmış, işverenlere “iş sağlığı ve güvenliği uzmanı” olma olanağı tanınmıştır.

Yasadan sonra, yüzlerce eğitim kurumu, 1.500 ün üzerinde Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi (OSGB) kurulmuş, fakat sonradan yapılan düzenlemeler sonucu, eğitim kurumları ve OSGB’ler kapanmaya başlamış, ülkemiz eğitim kurumu ve OSGB çöplüğüne dönüşmüştür.

Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansında işçilerin sorunları tartışılmayacak

5-7 Mayıs 2014 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenecek olan Uluslararası İş Sağlığı Güvenliği Kongresi’nde çalışanların sorunları değil, yine işverenlerin sorunları tartışılacaktır.

Türkiye’deki iş kazalarına ilişkin bazı veriler

Yararlandığımız SGK verilerinin aktif sigortalı kayıtlı çalışanları kapsadığı, bütün SGK verilerini değerlendirirken özellikle gözetilmelidir. Bu verilere göre iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm sayısı, 2011’de 10’u meslek hastalığı sonucu olmak üzere 1.710; 2012’de 1’i meslek hastalığı sonucu olmak üzere 745, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (İSİGM) verilerine göre de en az 878’dir. 2013 verileri SGK tarafından henüz açıklanmamıştır ancak İSİGM verilerine göre 2013’te en az 1.235 işçi iş kazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını yitirmiştir. Yine İSİGM verilerine göre 2014’ün ilk üç ayında en az 276 işçi ölmüştür. Son yıllarda iş kazaları sonucu toplu ölümler artmaktadır. Türkiye 100 bin çalışan başına ölümlü iş kazalarında Avrupa’da birinci, dünyada üçüncü sıradadır.

İş kazaları son yıllarda tekrar yükselişe geçmiştir. 2010 yılında 62.903, 2011 yılında 69.227, 2012 yılında 74.871 iş kazası olmuştur. 2012’de 2.036 çalışan iş kazası sonucu, 173 çalışan meslek hastalığı sonucu, toplam 2.209 çalışan sürekli iş göremez olmuştur. İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu 1.597.241 gün geçici iş görmezlik oluşmuş, çalışanlar 49.886 günü hastanede geçirmişlerdir.

2012’de iş kazalarının yüzde 49,5’i işyerlerinin yüzde 61,7’sini oluşturan ve 1–49 arası çalışmanı olan *İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi ile işyeri hekimi, iş güvenliği mühendisi, işyeri hemşiresi veya sağlık memuru istihdam zorunluluğu bulunmayan* işyerlerinde yaşanmıştır. İş kazalarının yüzde 9,3’ü işyerlerinin yüzde 9,7’sini oluşturan ve 50–99 işçi çalıştıran işyerlerinde; yüzde 22,5’i işyerlerinin yüzde 19,2’sini oluşturan ve 100–499 arası işçi çalıştıran işyerlerinde; yüzde 18,7’si işyerlerinin yüzde 9,2’sini oluşturan ve 500+ işçi çalıştıran işletmelerde yaşanmıştır. İş kazalarının yüzde 58,98’i 1–99 işçi çalıştıran işyerlerinde, yüzde 41,2’si 100+üzeri işçi çalıştıran işletmelerde gerçekleşmiştir.

İş kazalarının en yüksek olduğu anlar genelde işgününün ilk saatleri ile son saatlerindedir. 2012’de, 8 saatlik işgünü üzerinden, 12.304 kaza (yüzde 16,4) birinci iş saatinde, 34.200 kaza (yüzde 46) ilk üç saatte; 8.289 (yüzde 11) kaza son iş saatinde, 23.235 kaza (yüzde 31) son üç iş saatinde yaşanmıştır.

İş kazalarının faaliyet gruplarına göre dağılımında, kömür ve linyit çıkartılması 8.828 iş kazası (yüzde 11,79) ile birinci, fabrik metal ürünleri 7.045 iş kazası (yüzde 9,40) ile ikinci, ana metal sanayi 5.127 iş kazası (yüzde 6,84) ile üçüncü sırada yer almıştır. Fabrik metal ürünler ile ana metal sanayi birlikte alındığında metal sanayi birinci sıraya yerleşmektedir. Birbirine çok yakın faaliyet grupları birlikte düşünüldüğünde, önceki yıllarda SGK istatistiklerine yansdığı gibi iş kazalarında yapı işleri, metalden eşya imalatı ve kömür madenciliği yine ön sıralardadır.

En fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında 127 kişi (yüzde 17) ile inşaat faaliyetleri birinci sırada, 73 kişi (yüzde 9,8) ile kara ve boru hattı taşımacılığı ikinci sırada gelmektedir. İlk sıradaki bina inşaatı, üçüncü sıradaki bina dışı yapıların inşaatı ve dördüncü sıradaki özel inşaat faaliyetlerinde gerçekleşen ölüm sayısı ise 256’dır (yüzde 34,4). Ölümlü iş kazalarının üçte biri yapı işlerindedir.

74.871 iş kazasının 56.414’ü (yüzde 75,34’ü) 1.000’in üzerinde **en fazla iş kazası yaşanan 13 ilde** olmuştur. Bu iller sırasıyla İstanbul, İzmir, Bursa, Manisa, Zonguldak, Tekirdağ, Kocaeli, Ankara, Denizli, Kayseri, Adana, Antalya ve Kütahya’dır. En fazla iş kazası, sanayi yoğunluğu olan illerde yaşanmaktadır. 10’un altında en az iş kazası yaşanan iller Ağrı, Muş, Siirt, Şırnak ve Ardahan olarak görünmektedir. İş kazası yok görünen iller ise Çorum, Hakkari ve Iğdır’dır.

İş kazası sonucu **ölümlerin en fazla olduğu 17 il** sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Gaziantep, Konya, Kocaeli, Adana, Hatay, Manisa, Antalya, Erzurum, Zonguldak, Mersin, Elazığ, Kayseri ve Tekirdağ'dır. En yüksek ölüm oranına sahip iller K. Maraş (128 iş kazası, 36 ölüm, yüzde 28) ve Batman (103 iş kazası, 26 ölüm, yüzde 25)'dir.

Meslek hastalıkları SGK istatistiklerinin en gayri ciddi yanını oluşturmaktadır ve 81 il içinde yalnızca 26 ilde 395 vakadan ibarettir! 395 vakanın 336'sı (yüzde 85'i) 5 ilde (Zonguldak 221, Ankara 63, İstanbul 21, İzmir 20, Kocaeli 11); diğer 59 vaka 21 ildedir. 55 ilde meslek hastalığı vakası yoktur! 395 vakanın 246'sı slikoz ve sliktüberküloz, 26'sı kurşun ve kurşun tozları, 14'ü nikel ve bileşikleriyle ilgilidir. Meslek hastalığı sonucu ölüm yalnızca 1'dir! Dünyada iş kazaları oranı yüzde 44, meslek hastalıkları oranı yüzde 56 iken Türkiye'de iş kazaları oranının yüzde 99,48 meslek hastalıklarının binde 52 oranında olması SGK istatistiklerinin sorunlu yapısına işaret etmektedir.

Kadınların en fazla iş kazası yaşadıkları faaliyet grupları, tekstil ürünleri imalatı (1.140 kaza), gıda ürünleri imalatı (729 kaza), giyim eşyaları imalatı (369 kaza), taşıma için depolama ve destek faaliyeti (311 kaza), perakende ticaret (310 kaza) metalik olmayan ürünler imalatı (249 kaza) ve yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleridir (283 kaza). Bu 7 faaliyet grubunda yaşanan 3.391 iş kazası, kadınların geçirdiği toplam 5.781 iş kazasının yüzde 57,75'idir. Kadınların geçirdikleri iş kazası sayısı erkeklerin çok altındadır ancak kadın istihdamının yoğun olduğu tekstil, giyim, gıda ürünleri imalatı gibi sektörlerde kadın emekçilerin uğradığı iş kazaları artmaktadır.

Kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldığı iller sıralaması Bursa (1.186 iş kazası), İstanbul (880 iş kazası), İzmir (522 iş kazası), Tekirdağ (475 iş kazası), Manisa (426 iş kazası), Denizli (344 iş kazası), Antalya (273 iş kazası), Balıkesir (165 iş kazası), Kocaeli (156 iş kazası) şeklindedir. Bu 9 ilde iş kazasına maruz kalan kadın çalışanlar (4.427), kadınların maruz kaldığı toplam iş kazası sayısının (5.781) yüzde 76,57'sini oluşturmaktadır.

Çalışma yaşamı ve işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tüm mevzuat düzenlemeleri, bu alanla ilgili emek ve meslek örgütlerinin önerileri dikkate alınarak yapılmadığı müddetçe, son yıllarda görüldüğü gibi mevcut sorunlar, olaylar ve acılar ne yazık ki artacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Kaza Değil İş Cinyeti

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Derhal İstifa Etmelidir

(14.05.2014)

Manisa'nın Soma ilçesindeki bir kömür madeninde meydana gelen patlama sonucu en az 300 işçi yaşamını kaybetmiştir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak yaşamını kaybeden ve yaralanan emekçi kardeşlerimizin yakınlarının ve halkımızın acısını paylaşıyoruz.

Türkiye ölümlü iş kazalarında Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. İş kazalarından dolayı çalışan her 100 bin işçiden İngiltere'de 0,6'sı, Norveç, İsveç, Finlandiya ve İsviçre'de 1,5'i, Fransa ve Almanya'da 2'si, Belçika'da 2,5'i, Avusturya ve Yunanistan'da 4'ü, Bulgaristan ve Güney Kıbrıs'ta 5'i, Türkiye'de ise 17'si iş kazalarında yaşamını kaybetmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Soma'daki acı olaydan sonra yaptığı açıklamada, iş kazasının meydana geldiği işyerinin “sürekli denetlenen bir işyeri” olduğunu, son denetimlerde de işçi sağlığı ve güvenliği yönünden hiçbir eksikliğin bulunmadığını belirtti. Ama hazin ki “hiçbir eksik bulunmadığı” belirtilen işyerinde en az 300 kişi yaşamını kaybetmiştir. **Bu an, sözün bittiği bir an'dır.**

Türkiye'nin işçi sağlığı ve güvenliği konusunda ne yaptığını Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı da özetledi ve sabaha karşı 04.30 sıralarında verdiği demeçte, “*Tabuttan başlamak üzere bir boşluk olmaması için çalışıyoruz*” dedi. Aynı bakan, 9 ay önce söz konusu ocağı ziyaret etmiş ve ocağı önlemler konusunda “*örnek bir ocak*” olarak göstermişti. **Bu da, sözün bittiği benzer bir an'dır.**

Her iş kazasından sonra söylediğimiz gibi, her kaza için teknik bir neden söyleyebiliriz, bu neden grizu olabilir, patlama olabilir, yangın olabilir, elektrik olabilir, yüksekte düşme, karbon monoksit zehirlenmesi, anti-grizu tesisat kullanılmaması olabilir. Ancak **iş kazalarının/cinayetlerinin ortak nedeni, sermaye ve devletin işçilerin canını önemsememesidir.**

İşçi sağlığı ve güvenliği ile biraz ilgisi olan herkes bilir ki bütün kazalar öngörülebilir. Her kaza, yönetim sistemi kurulması, mühendislik ve idari önlemlerin alınması ile önlenir. Kaza meydana gelmesi olasılığı da göz önünde bulundurularak zarar azaltıcı önlemler alınır. Olumsuz durumlara yönelik acil durum planlaması kriz yönetimi sistemi kurulur. Kriz yönetimi halkla ilişkileri de içeren bir yönetim fonksiyonu olarak tasarlanır. Ancak sormak isteriz: En az 300

işçinin hayatını kaybettiği bu olayda, yukarıda söylenenlerden hangisi uygulanmıştır?

İşveren önlem almaz, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yasak savar, mevzuatı yazboz tahtasına çevirir, dün yaptığı yasal düzenlemeyi bugün yeniden değiştirir, yeterli denetim yapmaz, seçim senesi diye cezalar uygulanmazsa mevcut tablo karşımıza çıkar.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans (kiralama) gibi yanlış uygulamalarla kamu madenciliğini küçültüp, kamu kurum ve kuruluşlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtır; yoğun birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine üretimin, teknik ve altyapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılırsa, elbette durumda kazalar da yoğunlaşır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı açıkladı; “*ihmal varsa sesiz kalmayız*” dedi.

Evet, ihmal var, ihmalin adı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’dır. Bu bakanlık, işçilerin sağlığının korunması, güvenliğinin sağlanması konusunda göz boyamaya yönelik davranmış, ölümleri seyretmiştir. Zira son 10 yılda en az 12 bin işçi iş kazaları sonucu yaşamını kaybetmiştir. En çok ölümlerle sonuçlanan, en az 300 işçinin yaşamını kaybettiği iş kazasının meydana geldiği ülkenin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı hâlâ koltuğunda oturabiliyorsa; ülkemizdeki işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin tüm kararların alınmasında karar alıcı unsur olan İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürü görevinin başında ise pes doğrusu!

İhmalin adı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’dır; özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans (kiralama) gibi yanlış uygulamaları ortaya koyarak kazaların artmasına neden olan Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanı koltuğunda oturuyorsa pes doğrusu!

İhmalin adı AKP iktidarı’dır. Somada iş kazaları geliyorum derken, bu konuda araştırma yapılması, çözüm yollarının araştırılması için verilen araştırma önermelerini bile reddeden AKP iktidarı, iş kazalarının, ölümlerin, cinayetlerin sorumlusudur.

Evet, ihmal var ve biz sesiz kalmayacağız, AKP iktidarından, AKP’nin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından hesap soracağız. Bu kaza değil cinayettir, cinayetin hesabını soracağız. AKP iktidarı, her konuda olduğu gibi, işçi sağlığı güvenliği konusunda da “*ben bilirim, ben ne dersem o olur, benden iyisini bilemezsiniz, beni eleştiremezsiniz*” demektedir, TMMOB gibi bilgi ve deneyim birikimi sahibi bir örgütü, her türlü karar mekanizmasından dışlamaktadır.

Bu noktada önemle belirtmek isteriz:

- Kazanın meydana gelmesinde, işyerinin/işverenin sorumlu olduğu mutlak bir gerçekliktir. Önlem almayan, ton başına üretim maliyetini azaltmakla övünen işveren bu kaza/cinayetlerin sorumlusudur. Bunun yanında kazanın meydana gelmesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yani iktidar, uyguladığı politikalar ile kazaya/cinayetlere ortaktır.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı derhal istifa etmelidir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, bilmelidir ki; TMMOB ve bağlı odalar yüzbinlerce üyesi ile işçi sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi birikimini paylaşmaya, politikaların belirlenmesine katkı sunmaya ve eğitim verme konusundaki ısrarından vaz geçmeyecektir. Bakanlık inadı bırakmalı, TMMOB'yi sürece katmalıdır.
- Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyindeki temsiliyet, kamu ağırlıklı olmaktan çıkartılmalı, sendika, demokratik kitle örgütü, meslek örgütü ağırlıklı hale getirilmeli, Konseyin aldığı kararların uygulanması zorunlu hale getirilmelidir.
- İş sağlığı Güvenliği Kurulunda temsiliyet işçi ağırlıklı hale getirilmelidir.
- İşyeri denetimleri daha sık yapılmalı, denetimlerde, maden, inşaat, metal sektörlerine ağırlık verilmelidir.
- Eksik bulunan işyerlerine verilmesi gereken cezalar kesinlikle ötelenmemeli, derhal uygulanmalıdır.

Bizler bu alandaki bilimsel-teknik mücadelemizi sürdüreceğiz ve Ethem Sarısülük cinayetine, Ali İsmail Korkmaz cinayetine, Mehmet Ayvaltaş cinayetine, Abdullah Cömert cinayetine, Berkin Elvan cinayetine, Mehmet İstif cinayetine; Soma'da yaşanan iş cinayetine, son yıllarda artan toplu iş cinayetlerine eklenen bu cinayetleri unutmayacak, sessiz kalmayacak ve bugün bütün Türkiye'de alanlara çıkacağız.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

15–16 Haziran Büyük İşçi Direnişinin 44. Yıldönümünde Soma'dayız

(13.06.2014)

1970 yılında, çalışma yaşamı ve sendikal mevzuatı düzenleyen İş Yasası ve Sendikalar Yasası'nda değişiklik öngören yasa tasarısı ile DİSK ve temel işçi hakları tasfiye edilmeye çalışılmış, buna karşı büyük bir işçi direnişi yaşanmıştı. 15–16 Haziran 1970 tarihlerinde 168 fabrikadan 150 bin işçinin gerçekleştirdiği direnişe şiddetle müdahale edilmesi sonucu 3 işçi ölmüş, 200'den fazla işçi yaralanmış, sıkıyönetim ilan edilmiş, yüzlerce sendikacı 12 Mart mahkemelerinde yargılanmış, olayların ardından 5 bini aşkın işçi işten atılmıştı. İki yıl sonra Anayasa Mahkemesi söz konusu değişiklikleri iptal etmişti. 12 Mart döneminde sermaye çıkarları doğrultusunda yeterince düzenlenemeyen çalışma yaşamı, 24 Ocak 1980 ekonomi kararlarının gerektirdiği 12 Eylül düzeni ile çalışanların aleyhine yeniden biçimlendirilmişti.

12 Eylül'ün devamı niteliğindeki AKP iktidarı döneminde ise 2003 yılındaki İş Yasası değişikliği ile başlayan ve “torba yasa”larla süren onlarca değişiklik yapılmıştır. Bu düzenlemelerin tamamı, sermaye güçlerinin azami kâra ve yoğun emek sömürsüne endeksli çıkarları içindir. AKP iktidarı döneminde taşeronlaştırma, esnek, güvencesiz istihdam biçimleri yaygınlaşmış, işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri piyasaya açılmış, serbestleştirme, kuralsızlaştırma ve kamu denetiminin kaldırılması doğrultusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bir ay önce 13 Mayıs 2014 tarihinde Soma'da 5'i mühendis 301 emekçinin ölümüne yol açan katliamın altyapısı da gerçekte böylece hazırlanmıştır.

AKP iktidarı toplu işçi cinayetlerini normalleştiren, meşrulaştıran bir yaklaşıma sahiptir. İktidar, Soma katliamının ardından taşeron uygulamalarını kalıcılaştıran yasa düzenlemeleriyle meşguldür. “*İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı*” adı altındaki torba yasa tasarısı esasen bu amaca yöneliktir.

15–16 Haziran büyük işçi direnişinin 44. yıldönümünde, iktidarın işçi düşmanı ve işçi sağlığı ve iş güvenliği gereklerini dışlayan politikalarını protesto etmek ve Soma'da kaybettiğimiz canlarımızı unutmamak, unutturmamak için, TMMOB Örgütlülüğü 15 Haziran Pazar günü saat 13.00'te Soma'da buluşacaktır. Oda ve Şube Yönetim Kurullarımız ile üyelerimiz, “Yüreğimiz Soma'da, öfkemiz sokakta! 15 Haziran'da Soma'dayız” diyen üst Birliğimiz TMMOB çatısı altında 15 Haziran Pazar günü Soma'da olacak, yaşamını kaybeden emekçilerin aileleri ve vahşi çalışma koşullarına maruz bırakılan emekçilerle dayanışma içinde olacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

**Soma Katliamının Üzeri Sürgünlerle Kapatılmaz,
Sürgünler ve Baskılar Odalarımızı Yıldırılmaz**

(17.06.2014)

Maden Mühendisleri Odası, bilindiği üzere madenlerdeki işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri konusunda son derece duyarlı, kamuoyunu gerçekler temelinde bilgilendirip aydınlatan kardeş Odamızdır. Maden Mühendisleri Odası'nın madenlerde sık sık yaşanan ve son olarak Soma katliamında 5'i mühendis 301 işçimiz ile Şırnak'ta 4 ve 14 Haziran'da gerçekleşen ve 4 işçimizin ölümüne yol açan iş cinayetleri üzerine yürüttüğü işçi sağlığı ve iş güvenliği mücadelesi, iktidar tarafından sürgün-baskı politikası ile karşılanmıştır.

Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Zaman, Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ndeki görevinden alınarak Transit Petrol Boru Hatları Daire Başkanlığı'na sürgün edilmiştir. Madenlerdeki iş kazalarının kamu yönünden sorumlusu olan siyasi iktidar bu sorunun gerçek kaynağına yönelmemekte, meslek örgütlerinin uyarılarını dinlememekte, taşeron uygulamaları sürdürmekte, konunun özüne inmeyen düzenleme-ler yanı sıra baskı yöntemlerine başvurmaktadır.

Madenlerdeki emekçiler ve Maden Mühendisleri Odası yalnız değildir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu olarak bu sürgün işlemini protesto ediyor, Maden Mühendisleri Odası ile tam bir dayanışma içinde olduğumuzu kamuoyuna duyuruyoruz. Bakanlık ve siyasi iktidar gerçekler üzerini örtemeyecek, sürgün-baskı politikalarıyla Odalarımızı bilimsel, mesleki, teknik doğruları savunmaktan alıkoymayacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

10 İşçimizin Yaşamını Kaybettiği İş Cinayetini Kınıyoruz

(07.09.2014)

İstanbul Mecidiyeköy’de eski Ali Sami Yen Stadyumu’nun yerine yapılan 42 kat projeli, 36 katı tamamlanan Torun Center rezidans inşaatında, asansörün 32. kattan eksi 5. kata düşerek çakılması sonucu 10 işçimiz yaşamını kaybetti. Aynı inşaatta geçen Nisan ayında 19 yaşında bir işçi halat kopması sonucu 15. kattan düşerek ölmüş; Ağustos ayında da bir yangın çıkmıştı.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak, öncelikle Torun Center inşaatındaki iş cinayetinde yaşamını kaybedenlerin aileleri ve yakınlarının büyük acısını paylaşıyor, kentsel rant ve yoğun emek sömürüsü için işçilerin yaşamlarını gözden çıkararak sermayedarları ve işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında kalıcı, kesin, güvenceli önlemleri almayan siyasi iktidarı kınıyoruz.

Odamız, işçi sağlığı ve iş güvenliği ve asansörler alanındaki uzmanlıklarından hareketle konunun takipçisi olacak, gerekli açıklamaları kamuoyu ile paylaşacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Kent Yağması ve Rant Politikaları, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Gereklere ile İnsan Yaşamını Hiç Saymaktadır

İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolleri Artırılmalı ve Kamusal Denetim İvedilikle Benimsenmelidir

(09.09.2014)

Bilindiği üzere İstanbul Mecidiyeköy’de eski Ali Sami Yen Stadı arsasında devam eden inşaat işçileri taşıyan asansör 32. kattan yere çakıldı, 10 işçimiz yaşamını kaybetti. TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak, öncelikle iş cinayetinde yaşamını kaybedenlerin aileleri ve yakınlarının acısını paylaşıyoruz.

Sorumlu sermaye ve siyasi iktidar

Bu vesileyle, söz konusu ölümlerin nedeninin, kentsel rant ve yoğun emek sömürüsü için işçilerin yaşamlarını gözden çıkaran sermayedarlar ile işçi sağlığı ve güvenliği alanında kalıcı, kesin, güvenceli önlemleri almayan siyasi iktidar olduğunu bir kez daha belirtmek istiyoruz.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kazaları seyrediyor

Ülkemizde yaşanan tüm iş kazalarında olduğu gibi bu kaza da bizim için sürpriz olmadı. Çünkü ülkemizde insan yaşamının ve emekçilerin hiçbir önemi yok! Ayrıca inşaat sektöründe ölümlü iş kazasının meydana gelmediği hiçbir gün yok. Soma’da meydana gelen toplu işçi katliamından sonra yaptığımız açıklamada da belirttiğimiz üzere inşaat sektöründe denetimlere ağırlık verilmesi gerekmektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında önemli görevi olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise denetim görevini yerine getirmediği gibi yaptığı kısmi denetimlerde gerekli yaptırımları uygulamıyor, kazaları sadece seyrediyor. Büyük reklamlarla yürürlüğe konulan 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu’nun yürürlükte olduğu 2013 ve 2014 yıllarında iş kazaları ve iş kazası sonucu ölümler azalmadı. Her gün “iş kazası” sonucu yaşamını kaybeden beş işçiden ikisi inşaat çalışanıdır. Bu noktada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın görevinin ölümleri saymak ve kaza sonrası işyerlerine müfettiş göndermek değil kazaların önlenmesini sağlamak olduğunu belirtmek isteriz.

Kentsel rant süreçleri ile iş kazaları/cinayetleri bağımlı olarak artıyor

İş kazaları/cinayetleri üzerine tüm değerlendirmelerimizde, her iş kazasında teknik bir nedenin de rol oynayabileceğini, tek tek bunları tartışmanın önemli olmadığını, kazaların sistem sorunu olduğunu vurguyla belirtiyoruz. İstanbul Mecidiyeköy’de meydana gelen iş cinayetine ilişkin bazı önemli teknik konulara bu çerçevede değinmek istiyoruz.

Mecidiyeköy’deki iş cinayeti, ülkemizdeki egemen rant politikalarını açıkça yansıtmaktadır. Zira Büyükşehirlerdeki arsalar AKP yandaşlarına tahsis edil-

mekte, imar planları sürekli değiştirilmekte, bu arsaların üzerinde “rezidans”lar yükseltilmekte, son yıllarda yükselişe geçen inşaat sektörü baronlarına iktidar tarafından devasa olanaklar tanınmakta, rant yandaşlar tarafından paylaşılmaktadır. İnşaat sektöründeki iş kazası yoğunluğu, kentsel rant politikalarının iş güvenliği gereklerini dışladığını, iş cinayetlerinin rant alanlarında yoğunlaşma seyri izlediğini göstermektedir. TOKİ tarafından projelendirilip özel sektöre devredilen bu alanlarda binalar yükselirken gözetilen tek husus, azami kâr ve inşaatın bir an önce bitirilmesidir. İnşaat sürerken insan canının maalesef hiçbir önemi bulunmamaktadır!

Aşırı/yoğun çalışma işçileri ve iş ekipmanlarını yoruyor

Örneğin söz konusu işyerinde 24 saat aralıksız yoğun çalışma yürütüldüğü kamuoyuna yansımıştır. Yoğun çalışma temposu nedeni ile çalışanların sağlıkları bozulmakta, iş kazalarına uğramakta, iş ekipmanları da yoğun çalışma temposuna dayanamamaktadır. Nitekim kazanın meydana geldiği inşaat vincinden (cephe asansöründen) işyerinde üç tane bulunmaktadır, bunlardan biri uzun süredir arızalı durumdadır ve işçiler kazanın meydana geldiği inşaat vincinin son günlerde sürekli olarak arızalandığını belirtmişlerdir.

Periyodik kontroller azaltıldı

İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin kurallar (sağlık raporu alınması, eğitim, mesleki eğitim, araç ve gereçlerin sağlanması, risk analizi, acil durum planı hazırlanması vb.) çok geniş bir mevzuat içerisinde yer almakta ve bunların tamamı kağıt üzerinde kalmaktadır. Son kazayı da ilgilendiren ekipmanların bakım-onarım-kontrollerine ilişkin hususlar “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği”nde belirtilmiştir. Söz konusu yönetmelik çerçevesinde bu tür ekipmanların, günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve benzeri düzenli aralıklarla muayenelerinin yapılması ve tüm bakım ve onarımların kayıt altına alınması gerekir. Ayrıca iş ekipmanlarının çalışmaya başlamadan önce operatörleri tarafından kontrollere tabi tutulmalarının sağlanması gerekir. Kaldırma araçlarının periyodik kontrolleri en geç üç ayda bir kez yapılırken, bu periyod Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca 25.04.2013 tarihli yönetmelikle bir yıla kadar uzatılmış; ancak TMMOB Makina Mühendisleri Odası bu tür ekipmanların periyodik kontrolünü yine en geç üç ayda bir yapmaya devam etmiştir. Fakat kazanın meydana geldiği inşaat vinçlerinin günlük, haftalık, aylık bakımlarının sağlıklı olarak yerine getirilip getirilmediği bilgimiz dâhilinde değildir.

Söz konusu vinçleri kuran firma ise şantiyede çalışma saatleri içerisinde iki bakımcının bulunduğu, kazanın çalışma saatleri içerisinde meydana gelmediğini, bu nedenle kaza anında şantiyede firma bakımcılarının bulunmadığını belirtmiştir. Sahada vinçlerin bakımı için sürekli olarak iki kişinin bulundurulma-

sına gerek duyulması, günlük, haftalık, aylık, üç aylık periyodik kontrollere rağmen vinçlerin her an arıza yapabileceğini ve vinçlerin sürekli olarak kontrol altında bulunması gerekliliğini göstermektedir. Kazanın aydınlatılmasında bakım kayıtları da rol oynayacaktır, ancak bu kayıtlara ulaşmada süre uzarsa gerçek kayıtlara ulaşma olasılığının azalabileceği kamuoyunca gözetilmelidir.

Çalışma yaşamıyla ilgili neoliberal düzenlemeler emeğin ve mühendisliğin aleyhine

Diğer yandan bilinmelidir ki serbestleştirme, özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma, esnek istihdam politikaları, çalışma koşullarının ağır oluşu, kadın, genç, çocuk emeği sömürsü ve kayıt dışı istihdam, iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına neden olmaktadır. Çalışma yaşamıyla ilgili yapılan düzenlemeler, emeğin ve mühendisliğin aleyhine; işçi sağlığı ve iş güvenliği normlarının dışında, tamamen sermaye güçlerinin lehine olmuştur. İş Yasası, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası, Devlet Memurları Yasası, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere yapılan düzenlemeler sonucu, iş-sağlık-sosyal güvence bütünlüğü parçalanmıştır. Üretim sürecinde gerçekleşen yeni liberal dönüşümler sonucu, işçi sınıfı ve bütün çalışanlar esnek üretim ve esnek, güvencesiz, taşeron istihdam biçimleri altında yoğun bir sömürüye tabi tutulmaktadır. Sanayinin esnek üretim ve esnek istihdam temelinde yeniden örgütlenmesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği politikalarına da yansımış ve bu alan da piyasanın acımasız koşullarına terk edilmiştir. İş güvenliği mühendisliği ve işyeri hekimliği uygulamaları daha yerleşmeden geriletilmiş, dizginsiz piyasacılığın gereksinimlerine göre düzenlenmiştir.

Ne yazık ki iş cinayetleri sürecektir

Son 10 yıldır Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını yöneten kadrolar ve ülkemizi yöneten siyasi iktidar bilmelidir ki, uyguladıkları politikalar on binlerce çalışanın ölümüne, on binlercesinin sakat kalmasına yol açmıştır, bu politikaların uygulanmasına devam edildiğinde ölümler de ne yazık ki artarak sürecektir.

Yapılması gerekenler

İsrarla, inatla tekrar belirtiyoruz, emekçiler ölmeye mahkûm değildir, emekçilerin iş kazalarında ölmeleri kader değildir. İş kazalarının/cinayetlerinin önlenmesi için:

- Yanlış politikalardan vazgeçilmeli, politika-mevzuat-uygulamalar, konunun tarafı olan sendikalar, üniversiteler, TMMOB, TTB ile birlikte kamusal bir çerçevede belirlenmeli ve uygulamaların denetiminde bu kuruluşlara da görev verilmelidir.

- Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi'ndeki temsiliyet "kamu" ağırlıklı olmaktan çıkartılmalı, sendika, demokratik kitle örgütü, meslek örgütü ağırlıklı hale getirilmeli, Konseyin aldığı kararların uygulanması zorunlu hale getirilmelidir.
- İş Ekipmanlarının periyodik kontrolleri artırılmalı ve kamusal denetim ivedilikle benimsenmelidir.
- İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması yalnızca iş güvenliği uzmanlarının çalışmaları ile sağlanamaz, konunun bilimsel açıdan bütün taraflarının ekip çalışması ile mümkün olur. Bunun yanında iş güvenliği uzmanlarına ilişkin son 10 yılda en az 10 kez değişikliğe uğrayan mevzuat yap-boz alanı olmaktan çıkarılmalı, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin kararlar, uygulama ve denetim mekanizması, yukarıda saydığımız kurum ve kuruluşların katılımı ile oluşturulacak kurul tarafından kamusal denetim olarak yerine getirilmelidir.
- İşyerlerinde oluşturulan, İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarında temsiliyet işçi ağırlıklı hale getirilmelidir.
- İşyeri denetimleri daha sık yapılmalı, denetimlerde maden, inşaat, metal sektörlerine ağırlık verilmelidir.
- Eksikleri bulunan işyerlerine verilmesi gereken cezalar derhal uygulanmalı, kesinlikle ertelenmemelidir.
- Örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamındaki işçi eğitimleri formalite olmaktan çıkarılmalıdır.
- "Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları ile Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik" gereğince, yapı işleri şantiye şeflerinin iş güvenliği uzmanı olması zorunludur, ancak bu hüküm altı yıl sonra 2020 yılında yürürlüğe girecektir. Bu hüküm değiştirilerek şantiye şeflerinin iş güvenliği uzmanı olması zorunluluğu derhal yürürlüğe konulmalıdır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

**Asansör “Kaza”ları ve İş Cinayetleri Engellenebilir!
Çözüm, Kamusal Denetim ve Kamusal Hizmet Perspektifinin
Benimsenmesinde!**

(18.10.2014)

İstanbul Mecidiyeköy’de 10 kişinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan asansör “kaza”sından sonra önceki gün İzmir’de bir inşaatta asansör/cephne vinci (inşaat asansörü) düştü ve 4 işçi yaralandı. Bu olayların süreklilik arz etmesi nedeniyle kamuoyunu bilgilendirmek istiyoruz.

Öncelikle, asansörlerin tasarımı, imalatı, montajı, bakım ve periyodik kontrolünü kapsayan sürecin bilimsel-teknik gerekliliklerce belirlenmiş mühendislik hizmetlerine ait bir alan olduğu ve bu hizmetlerin özel eğitim almış, yeterliliği Odalarca belgelendirilmiş mühendislerce yürütülmesinin oldukça önemli olduğunu belirtmek isteriz. Bu kapsamda oluşturduğumuz Asansör Kontrol Merkezi Türkiye’deki ilk yerli Onaylanmış Kuruluşur ve AT tip incelemesi, son muayenesi, birim doğrulaması ve tam kalite güvence modülleri kapsamında asansörlerin üretiminden kullanımına dek CE işaretlemesi yapmaktadır. Asansör firmalarına yönelik son muayene, tasarım ve montaj kuralları, iş güvenliği, risk değerlendirmesi ve kalite yönetim sistemi eğitimleri de Odamızca yapılmaktadır.

Periyodik kontrollerde kamusal denetim piyasa lehine ortadan kaldırılıyor

Odamızın bu alandaki başlıca diğer faaliyeti, “bakım” veya “periyodik bakım”dan farklı olan “periyodik kontroller”e ilişkindir. Periyodik kontrol yapan tek kuruluş MMO değildir, bu alanda yüzlerce firma bulunmaktadır. Ancak MMO akredite bir kuruluşur ve kontrolleri tekniğe, bilime uygun bir şekilde yapmaktadır. Kamusal yarar ekseninde hizmet veren Odamız muayene kuruluşu, TS EN ISO/IEC 17020 standardına göre akredite olmuştur. Odamız uygulamalardan edindiği tecrübe ile kuralsızlıkları deşifre ederek bu alanın düzenlenmesi için üzerine düşeni yapmaktadır. Bu noktada, “periyodik kontrol” hizmetinin kamusal bir denetim ve gözetim faaliyeti olmaktan çıkartıldığını, piyasa aktörlerinin taleplerine göre şekillendirildiğini belirtmeliyiz. Ayrıca, daha önce kaldırma araçlarının periyodik kontrolleri en geç üç ayda bir kez yapılırken, periyodun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca 25.04.2013 tarihli yönetmelikle bir yıla kadar uzatıldığını ama Odamızın bu tür ekipmanların periyodik kontrolünü yine en geç üç ayda bir yapmaya devam ettiğini belirtmek isteriz. Bu olumsuz mevzuat düzenlemesi önemli bir güvenlik sorunu yaratmıştır. Yaşanan ve yaşanacak kazalarda asıl sorumluluk, kamusal denetimi ortadan kaldırmaya çalışan iktidar ve onun yetkilendirdiği idareler ve Bakanlıklardır.

Günlük, haftalık, aylık, muayene/bakım Odamızın sorumluluk alanında değildir

Diğer yandan “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği”nde iş ekipmanlarının günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve benzeri düzenli aralıklarla muayenelerinin yapılması ve tüm bakım ve onarımların kayıt altına alınması gerekmektedir. Ayrıca iş ekipmanlarının çalışmaya başlamadan önce operatörleri tarafından kontrole tabi tutulmaları da gerekir. İnşaat vinçlerinin/cephe asansörlerinin günlük, haftalık, aylık bakımları sorumluluk alanımıza girmediği gibi bunların ne şekilde yerine getirildiğini bilmemekteyiz.

Asansörler üretim, montaj, periyodik bakım safhalarında yeterli denetimden geçmiyor

Belediyeler, 01.01.2012 tarihinden itibaren, sınırları içerisindeki her asansörün yılda bir kez Odamız gibi bir A Tipi Muayene Kuruluşu tarafından kontrol edilmesini sağlamaktan ve yıllık kontrolün yapılıp yapılmadığını denetlemekten sorumlu kılınmıştır. Bu kapsamda duyarlı az sayıda belediye ile Odamız arasında yapılan protokollere bağlı olarak 2012 yılında denetimleri yapılan 44 bin 333 asansörün yüzde 77,77’sinin, 2013 yılında denetimleri yapılan 59 bin 706 asansörün yüzde 63,30’unun, 2014’ün ilk sekiz ayı itibarıyla da denetimi yapılan 35 bin 575 asansörün yüzde 68,38’ünün kullanımı sakıncalı bulunmuştur. Bu sonuçlar, asansörlerin üretiminden montajına ve periyodik bakımlarına kadar yeterli denetimden geçmediğini açıkça göstermektedir.

Asansör firmalarında mühendis istihdamı ve firmaların denetimi dışlanıyor

Son 19 yılda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından altı adet asansör yönetmeliği yayımlanmış; 1995 tarihli Yönetmelikte asansör imalat, montaj ve bakım firmalarının birer elektrik ve makina mühendisi istihdam etmesi ve bu firmaların Elektrik ve Makina Mühendisleri Odalarından Büro Tescil Belgesi alması zorunlu tutulmuş ancak daha sonra bu gereklilikler yönetmeliklerden dışlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı da Odamızı dışlıyor

İnsan, yük, inşaat asansörü kullananların ve bakımını yapanların mesleki eğitim alması gerekmektedir. **Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Çalışacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik**’te mesleki eğitim verecek kurum ve kuruluşlar; “*Millî Eğitim Bakanlığının ilgili biriminin onayının alınması şartıyla; kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler, işçi ve işveren kuruluşları ile bünyelerinde kurulu iktisadi işletmeler, işçi ve işveren kuruluşları tarafından Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş eğitim amaçlı şirketler*” olarak belirtilmiştir. Odamız, Anayasa’nın 135. maddesi ile 6235 sayılı yasa uyarınca yönetmelikte belirtilen *kamu kurumunu niteliğindeki meslek kuruluşları*’nın en başında yer almaktadır. Üstelik söz konusu yönetmelik kapsamına giren birçok konuda eğitim ve belgelendirme çalışmalarımız da bulunmaktadır. Bunların arasında iş makinaları operatör yetiştirme kursları,

sanayi tipi kazanların işletilmesinde yardımcı personel kursu, sanayide doğalgaz kullanımında teknik personel kursu, yüksekte emniyetli çalışma eğitimi, LPG yetkili personel kursları, dökme LPG kullanımında teknik personel eğitimi, bakım personeli eğitimi, temel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, asansör montaj ve bakım uygulamalı eğitimi, teknisyenler için kaynak teknolojisi, temel hidrolik eğitimi ve temel pnömatik eğitimi de bulunmaktadır. Bu konuları kapsayan yönetmeliklerimiz bulunduğu gibi iş makinaları üzerine İş Makinaları Kurs Öğreticisi Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği ile İş Makinaları Kullanıcısı (Operatör) Kurs Yönetmeliği gibi özel yönetmeliklerimiz de bulunmaktadır. Ancak Bakanlık Odamızın yetkilendirme kapsamında protokol yapma istemini reddetmiştir. Bunun üzerine Odamız geçen ay bu tutumun nedenini bir yazı ile sormuş, Bakanlık ise *“işbirliği yapılması, tarafların takdirinde olup protokol yapılması hususunda herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır”* şeklinde keyfiyete dayalı bir yanıt vermiştir. Bakanlık, böylece yasa ve yönetmeliklere aykırı olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının başında gelen Odamızı “yetkilendirilen kurumlar”dan dışlamıştır. Odamız bu nedenle kullanıcı ve bakımcılara yönetmelik çerçevesinde eğitim verememektedir.

Çözüm, kamusal denetim ve kamusal hizmet perspektifinin benimsenmesinde!

Elektrik ve Makina Mühendisleri Odalarımız, üyelerimizin eğitilmesi ve mesleki yeterliliklerinin belgelendirilmesi yanı sıra asansör projelerinin teknik esas ve usullere uygunluğunun denetiminde etkin görev alacak bilgi ve deneyime sahip, ülkemizdeki en yaygın örgütlü kuruluşlardır. Ülke ölçeğinde yüzlerce şubesi ve temsilcilikleri bulunan, binlerce uzman üyeyi aynı anda görevlendirme olanağına sahip meslek kuruluşları olarak Odalarımız, meslek alanlarımızın kamu ve toplum yararına etkin denetimini yapmak üzere daha fazla sorumluluk ve görev üstlenmeye hazırdır. Yeter ki kamu kurum ve kuruluşları duyarlılıklarını piyasa süreçlerine değil kamusal denetim yönünde geliştirsinler ve gereken önemi versinler! Piyasaya hizmet etmeyen tarzda bir kamusal hizmet ve kamusal denetim perspektifi ve uygulamaları, asansörler ve iş ekipmanları kapsamındaki kaldırma-iletme makinalarıyla ilgili iş kazalarını en aza indirebilecektir. Mevcut mevzuat sorunları ve uygulamaların sürmesi durumunda, ne yazık ki sorunlar üst üste yığılacak ve üretim süreci iş cinayetlerinin alanı olmaya devam edecektir.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Artık Yeter! Durdurun Bu Denetimsizliği, Durdurun Bu Cinayetleri! Kamu İşletmeciliği ve Kamusal Denetim Egemen Olmalıdır

(30.10.2014)

28 Ekim 2014 Salı günü Ermenek'te Şekerler Maden Ocağında, su baskını nedeni ile 18 maden işçisi mahsur kaldı ve olayın üzerinden 48 saat geçmesine rağmen işçilere ulaşılamadı. Geçen her dakika işçileri sağ bulma umudunu azaltmaktadır.

Tüm işçi katliamlarında olduğu gibi Cumhurbaşkanı'dan Başbakan'a, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanına kadar yetkililer yine kaza yerine gitti. Ancak, yetkililerin görevi "*cenaze çıkartılmasını organize etmek*", "*olay mahallinden canlı yayın yapmak*" vb. değil, iş kazalarını, meslek hastalıklarını, can kayıplarını önlemektir.

Kazaları, iş cinayetlerini konuşurken yalnızca o olaya ilişkin teknik nedene/nedenlere takılıp kaldığımız sürece cinayetler yaşanmaya devam edecektir. İş cinayetlerinde neden, bazen "*ölçülmeyen karbon monoksit oranı*", bazen "*bakımı yapılmayan cephe asansörü*", bazen, "*kapatılmayan inşaat boşluğu*", bazen "*çadırdaki elektrik kaçağı*"dır. Oysa olayların asıl nedeni, yıllardır uygulanan yeni emek rejimi, sorumluları da bu politikaları kararlaştıranlardır.

AKP iktidarı ile çalışma yaşamının tüm kuralları değiştirilmiş, dönüştürülmüştür. AKP iktidara gelir gelmez yapılan ilk işlerden birisi, 4857 sayılı İş Yasası'nın kabul edilmesi olmuştur. Bu yasa ile çalışma yaşamı esnekleştirilmiş, yeni çalışma türleri devreye sokulmuş, geçici istihdam, taşeronluk, kısmi süreli çalışma, telafi çalışması, çağrı üzerine çalışma, serbest zaman uygulaması, denkleştirme süresi vb. uygulamalara geçilmiş, iş güvencesi kaldırılmış, işlerin taşeronlara verilmesi kolaylaştırılmış; işçilerin tamamen patronların belirlediği koşullarda çalışmasının önü açılmıştır.

AKP iktidarı döneminde;

- Taşeron çalışan işçi sayısı üç kat artmıştır.
- İşsizlik oranı artmıştır.
- İşçi statüsünde çalışanların çok büyük bir bölümü asgari ücrete mahkûm edilmiştir.
- Çalışma süreleri artmıştır.
- Kamuya ait birçok işyeri özelleştirilmiştir.
- Sendikalı işçi oranı yarıdan fazla azalmıştır.
- Bu politikalara muhalefet edenler baskı ile susturulmaya çalışılmıştır.
- İş kazaları ve iş kazaları sonucu ölüm ve maluliyet artmıştır.

İş kazalarında artışlar ve toplu ölümler nedeniyle yıllardır gündemde tutulan İş Sağlığı Güvenliği Yasası 30.06.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konuldu. Hazırlık aşamasında sendikaların, kamu kurumu niteliğindeki mes-

lek örgütlerinin görüşü alınmasına rağmen bu görüşlerden tek bir satır bile yasaya yansıtılmadı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan “6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu” isimli kitapta; “*Tüm çalışanlar sağlık ve güvenle çalışacak, Kuralcı değil önleyici yaklaşım, İş kazası ve meslek hastalıklarında etkin kayıt dönemi, İşyerleri acil durumlara karşı hazır olacak, İdari yaptırımlar etkinleştiriliyor*” ifadeleri yer aldı. Yasa her derde deva imiş gibi sunuldu ancak kazalar azalmadı, arttı. Siyasi iktidar, her kazadan sonra yasa ve yönetmeliklerde değişiklik yapma yoluna gitti, işçi sağlığı-iş güvenliği hizmetlerinin verilmesine ilişkin AKP iktidarı tarafından uygulamaya konulan yönetmelikler, en az 10 kez değiştirildi. Ancak kazalar, katliamlar yine arttı. Şimdi yine aynı durum yaşanacak. Mecidiyeköy’de 10 işçinin hayatını kaybetmesinden sonra gündeme getirilen ancak sendikaların, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerinin görüşlerini dikkate almadan hazırlanan “*iş güvenliği eylem planı*” öyle sanıyoruz ki, Ermenek katliamından sonra yeni biçimi ile uygulamaya konulacak.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde taraflar işçi, işveren ve devlet üçlüsüdür. İşçi sağlığı ve iş güvenliği aynı zamanda hekimlik hizmetidir, mühendislik hizmetidir. Hekimler, mühendisler, mimarlar işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında önemli bir işleve sahiptir. Mühendis ve mimarların işçi sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimleri ve işyerlerinde verdikleri hizmetin denetlenmesi de önemlidir. Eğitim ve denetimde hekim ve mühendis-mimar-şehir plancılarının örgütleri de rol üstlenmelidir. Ancak, AKP hükümeti hem TTB, hem TMMOB, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin kararların alınmasında, üyelerin eğitilmesinde, üyelerinin işyerlerinde bu alana ilişkin yaptığı faaliyetlerin denetlenmesinde AKP iktidarı tarafından hep devre dışı bırakıldı.

Başbakan Mecidiyeköy kazasından sonra, uygulanacak politikalar arasında en önemlilerinden birisinin “*mesleki eğitim*” olduğunu belirtti. Ancak tüm kamuoyunun bilmesini isteriz ki; mesleki eğitim İstanbul Tuzla tersanelerinde yaşanan kazalardan sonra zorunlu hale getirildi ve ülkemizde yıllardır uygulanıyor. Ancak eğitimler niteliksizdir. Mesleki eğitim verecek kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yetkilendirilmektedir ancak kamuoyunun bilmesini isteriz; Makina Mühendisleri Odası’nın asansör, vinç kullanıcılarına, kaynakçılara, iş makinası kullanacaklara ilişkin mesleki eğitim verme talepleri dahi reddediliyor, yetki verilmiyor. Yani mesleki eğitimlerin kâğıt üstünde kalması isteniyor.

Ve hep deniyor ki, “*ihmali olanlardan hesap sorulacak*”. Oysa “ihmallere” yol açan, yıllardır uygulanan politikalarıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin politikaları belirleyenler, kararları tek başına alanlar, işyerlerine, madenlere ruhsatları verenler, işyerlerini denetleyenler, uzmanların, hekimlerin eğitimlerine, mesleki eğitimlere ilişkin yetkileri verenler bellidir. AKP iktidarı ve geçmişten bugüne bu konularda rol üstlenenlerin hiçbiri masum değildir. Davutoğlu ve Erdoğan sorumluluğu sadece işverenlere yıkamaz. 2002’den bu yana meydana gelen ölümlerde, insanların sakat kalmasında, işverenlerin, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanları-

nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarının, madenlerdeki kazalar nedeni ile Mİ-GEM Genel Müdürünün önemli sorumlulukları vardır. Evet sayın Davutoğlu; “herhangi bir kurumun ihmali varsa kesinlikle hesabı sorulmalı”dır ve sorumlular uzağınızda değildir.

Yıllardır söylediğimiz önerileri bir kez daha yineliyoruz:

- Kamu işletmeciliği ve kamusal denetim egemen olmalıdır.
- Çalışma yaşamı yukarıda belirttiğimiz problemler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin çok bilimli bir konu olması itibarıyla, sendikaların, meslek odalarının, üniversitelerin karar süreçlerinden dışlanması kabul edilemez. Bu örgütlerin katılımı ile *Ulusal İşçi Sağlığı Güvenliği Kurumu* oluşturulmalı, bu kuruluşlar kurumun yönetiminde egemen olmalı; kurum, idari ve mali yönden bağımsız, demokratik bir işleyişe sahip olmalı; finansman kaynakları işveren ceza paraları ile “iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasının fazlalık veren bölümü”nden oluşturulmalıdır.

Ulusal İşçi Sağlığı Güvenliği Kurumu oluşturuluncaya kadar geçecek sürede;

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının, işverenlerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetleyebilecek bir altyapıya sahip olan bilgi işlem sistemi aracılığı ile işyerleri izlenmeli, yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere yönelik ağır cezalar uygulanmalıdır.
- Uzman ve hekimlerin tespit ve önerilerini bu sistem aracılığı ile bakanlığa iletmeleri sağlanmalıdır.
- Maden ve inşaat sektörleri başta olmak üzere, iş güvenliği uzmanlarının işyerinde çalışma süreleri artırılmalıdır. Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 50 veya daha fazla çalışan varsa, iş güvenliği uzmanı tam süreli olarak istihdam edilmelidir.
- Uzman, hekim eğitim süreleri artırılmalı, TTB ve TMMOB hekim ve uzman eğitiminde yetkili kılınmalı, işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları her yıl bilgi yenileme eğitimine alınmalıdır.
- İşçilerin mesleki eğitimlerinde TMMOB’ye bağlı odalara yetki verilmelidir.
- İşyerlerinde yapılması gereken teknik periyodik kontroller, ölçümler konusunda TMMOB’ye bağlı odalara etkin rol verilmelidir.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Trafik/Servis Kazalarını ve Toplu Ölümleri Önlemek İçin Araç Teknik Denetimleri Geliştirilmelidir

(04.11.2014)

2014 yılında en az 1.600 işçimiz yaşamlarını iş cinayetlerinde kaybetmiştir. Bu “kaza”lara işçileri taşıyan trafik/servis kazaları da dâhildir. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre 2014 yılı Ekim ayında gerçekleşen 160 ölümün 53’ü trafik/servis kazalarında gerçekleşmiştir. İş kazası/cinayeti kapsamına girmeyen ve toplu ölümlere yol açan trafik/servis kazaları da bulunmaktadır. Bu kapsamda 2013 yılı Aralık ayında Malatya’nın Doğanşehir ilçesinde 6 öğretmen ve 1 sürücü; Kayseri de 9’u öğrenci 11 yurttaşımız elim trafik kazaları sonucu yaşamlarını kaybetmişlerdi. En son geçtiğimiz hafta Cuma günü Isparta’nın Yalvaç ilçesinde mevsimlik tarım işçilerini taşıyan servis midibüsünün devrilmesi sonucu 18 işçi yaşamını yitirmiş, 28 işçi de yaralanmıştı. Bu ölümler “kaza” biçiminde olsa da önlenebilirliklerinden hareketle birer cinayete dönüşmektedir. Zira araçların fenni muayenesinin önemi henüz yeterince kavranmış durumda değildir. Araç sahipleri veya sürücülerin çoğu henüz bu bilinçte değildir. Genel olarak ilgili araçların *araç muayenesinin* yapılmadığı, *kış lastiğinin* ve şehirlerarası yolculuk için şart olan *K2 belgesinin* bulunmadığı yapılan tespitlerde görülmektedir. Bu tür araçlara ilişkin denetim sorunları da bulunmaktadır.

En son Isparta Yalvaç’ta yaşanan son olayda 24 kişilik araca 46 kişi bindirildiği için aracın freninin tutmaması sonucu söz konusu acı olay ve ölümler gerçekleşmiştir. Zira frenlerin ısınma sonucu tutmaması (fren patlaması) söz konusudur. Trafığe çıkması doğru olmayan bir aracın yanlış kullanım-kapasite fazlası insan/yük taşınması ile standartlara uygun olmayan vakum takviyeli çift devre hidrolik sistemi yerine hava takviyeli tek devre hidrolik fren sisteminin takılması, bu felakete neden olmuştur. Araç üzerindeki onaysız dolayısıyla kaçak fren tadilatı; aşırı yüksek basınçta (180 bar) çalışacak şekilde tadil edilen tek devre hidrolik fren sisteminde hidrolik kaçağı (patlaması) olması kaçınılmazdır. Hidrolik kaçağı oluştuğunda aracı durduracak yedek bir sistem bulunmamakta ve el freni de yetersiz kalmaktadır.

Bu noktada soruyoruz: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın görev, sorumluluk ve denetim alanında olan ve söz konusu yaşamsal eksikleri bulunan ticari araçlar rahatlıkla nasıl çalışabilmekte, trafiğe nasıl çıkabilmektedir?

Makina Mühendisleri Odası (MMO) olarak belirtiriz ki, ticari taşıt kazalarında *lastik ve fren* sorunları yüzde 80’in üzerinde yer almaktadır. Buna bir de kapasite fazlası insan/yük taşınması sorunu eklenmektedir. Yani sadece bu üç unsur özgülünde denetimlerin hakkıyla ve daha sık yapılmasıyla kazaların çok büyük

bir kısmı önlenabilir. Özellikle belirtmek isteriz, bu ve benzeri kazalar, insani gereklilikleri karşılamaya yönelik bilimin ve tekniğin gereği olan standart ve kuralların her düzeyde benimsenmesi ve uygulanması ile önlenilecektir.

Bu kapsamda yeni bir mevzuat düzenlemesi yapılarak, ticari araçların periyodik bakım, enerji tasarrufu, sürücü eğitimi, güvenli bakım ve parça kullanımı gibi konularda MMO tarafından eğitilerek sertifika almış “Araç Teknik Denetim Mühendisleri”ne denetim yetkisi verilmeli ve ticari araçlar iki muayene arasında en az üç kez sökme/takmalı lastik ve fren ağırlıklı özel bir denetimden geçirilmelidir.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

“Zorbalar Kalmaz Gider”.. Taksim Yasağını Kınıyoruz

MMO Örgütlülüğü, 1 Mayıs Birlik, Mücadele, Dayanışma Gününde Bütün Türkiye’de Alanlarda Olacaktır

(29.04.2015)

AKP iktidarı döneminde, yeni liberal sosyo ekonomik dönüşüm programları uyarınca, serbestleştirme, özelleştirmeler eşliğinde yapılan bir dizi düzenleme, emeğin ve mühendisliğin aleyhine; işçi sağlığı ve iş güvenliği normlarının dışında, tamamen sermaye güçlerinin lehine olmuştur. İş Yasası, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası, Devlet Memurları Yasası, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nda yapılan düzenlemeler ile iş, sağlık, sosyal güvence bütünlüğü tamamen parçalanmış durumdadır.

İşçi sınıfı ve bütün çalışanlar esnek üretim-esnek, güvencesiz, taşeron istihdam biçimleri altında yoğun bir sömürüye tabi tutulmaktadır. Bu durum, işçi sağlığı ve iş güvenliği politikalarına da yansımış, bu alan da piyasanın acımasız koşullarına terk edilmiştir. İş güvenliği mühendisliği ve işyeri hekimliği uygulamaları daha yerleşmeden geriletilmiş, piyasa aktörlerinin çıkarlarına göre düzenlenmiştir.

AKP iktidarı, yeni sermaye birikimi politikalarının gereksindiği daha fazla ucuz ve yedek emek gücü ordularını oluşturmayı çocuklara kadar yaymış, 4 + 4 + 4 eğitim uygulamasıyla hem sermayenin gereksinimleri hem de gericiliğin ideolojik-kültürel dünyası doğrultusunda adım atmıştır. Mesleki eğitim konusu, bugün sermayenin daha fazla ucuz emek sömürüsü politikasının bir aracı olmuştur.

Emekçilerin uluslararası birlik, mücadele, dayanışma günü olan 1 Mayıs, Türkiye’de bu koşullarda, 1 Mayıs’ın simgesi olan Taksim’e getirilen yasak ve yıllardır tanık olduğumuz üzere polis terörü altında “kutlanacak”. Taksim yasağı, Anayasa’ya ve AİHM kararlarına aykırıdır. Taksim yasağı, iktidarın emek düşmanı politikalarının bir yansıması ve toplumsal muhalefetin birleşik gücünden duyduğu korkunun bir ürünüdür.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası örgütlülüğü, emeğin hakları ve bayramı için, ülkemizi karanlıktan gün ışığına çıkarmak için, Taksim yasağına karşı İstanbul’da ve bütün illerde alanlara çıkarak 1 Mayıs kortejlerinde yerini alacak; bütün emekçilerin başka bir dünya ve Türkiye özlemini paylaşacaktır.

Ali Ekber Çakar
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

MMO'nun *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Raporu* açıklandı

2013'te iş kazaları yüzde 291, ölümler yüzde 83 oranında arttı

(05.05.2015)

TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO), mevzuat, uygulama sorunları ve resmi verileri, iki yılda bir güncellediği *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu*'nda değerlendirdi. Raporda dünyada durum, işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSG) kavramının gelişimi, iş kazaları ve meslek hastalıklarına dair veriler, meslek hastalıkları ve iş kazalarının nedenleri, iş güvenliği, iş sağlığı ve güvenliği kurulları, iş güvenliği mühendisliği, işyeri hekimliği, MMO'nun çalışmaları ve çözüm önerileri yer alıyor. Raporun tamamına www.mmo.org.tr/dokuman/isg_raporu_2015.pdf adresinden ulaşılabilmektedir.

İSG mevzuatını sermaye çıkarları ve neoliberal politikalar belirliyor

Toplu iş cinayetlerine dönüşen iş kazaları ve meslek hastalıkları, sermayenin azami kâr hırsı ve emek aleyhine politikardan kaynaklanıyor. Neoliberal serbestleştirme, özelleştirme, sendikasızlaştırma, taşeronlaştırma, esnek istihdam politikaları, çalışma koşullarının ağır oluşu, kadın, genç, çocuk emeği sömürüsü ve kayıtdışı istihdam, iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına neden olmaktadır.

2010- 2012 yıllarındaki iş kazalarında toplu ölümler olması nedeniyle 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası 2012 yılında çıkartıldı ve daha sonra, sonuncusu 2015'te olmakta üzere defalarca değiştirildi. İş Güvenliği Uzmanlığı, hekimliği ve diğer sağlık personeline ilişkin yönetmelikler de defalarca değiştirildi. Ancak kazalar ve iş cinayetleri artarak devam etmektedir. Gerek yasa ilk gündeme geldiğinde gerekse üzerinde yapılan değişiklikler üzerine, "*iş kazaları ve meslek hastalıklarının bu yasa ile önlenemeyeceğini*" hep söyledik. Nitekim gerçek durum ve veriler de bu yöndedir.

Mühendislik ve hekimlik dışlanıyor, Bakanlık kadroları ve işverenler kayırlıyor

İSG, tıp bilimleri ve mühendislik bilimleri ile bağıntılı çok-bilimli bir konudur ancak bu bilimlerin katkıları engellenmektedir. İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, işçi sağlığının korunmasını, geliştirilmesini işverenden çok uzmana, hekime yüklemiştir. Yasa yayımlandığından bu yana iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin işyerlerine vereceği hizmet süresi, sürekli olarak azaltılmaktadır. Zira amaç, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemek değil, uzmanın, hekimin, diğer sağlık personelinin işyerlerine maliyetini azaltmaktır. Uzmanın, hekimin ve diğer sağlık personelinin ayda 8 dakika, 12 dakika, 16 dakika görev yap-

tığı işyerlerinde iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalmasını beklemek mümkün değildir.

Yasa ile işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire vd. sağlık personeline verilecek eğitim hizmetleri, dışarıdan satın alma yoluyla ticari danışmanlık hizmetlerine dönüştürülmüştür. İş güvenliği mühendisliği ile teknisyenlik, “iş güvenliği uzmanlığı” altında bir tutulmuş; özel öğretim kurumlarına yetki tanınmasıyla mühendislik meslek örgütlerinin fonksiyonu dışlanmış, Bakanlık kadroları kayırılmıştır. Bir uzmanın birden çok işyerinde danışmanlık hizmeti vermesi yoluyla “tam zamanlı iş güvenliği mühendisliği” dışlanmış, uzmanlar yanlarında ücretli olarak çalıştıkları işverene bağımlı kılınmış; iş kazalarında işverenlerin sorumluluğu ortadan kaldırılmıştır.

Yasadan sonra, yüzlerce eğitim kurumu, 1.500 ün üzerinde Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi (OSGB) kurulmuş, fakat sonradan yapılan düzenlemeler sonucu, eğitim kurumları ve OSGB’ler kapanmaya başlamış, ülkemiz “eğitim kurumu” ve OSGB çöplüğüne dönüşmüştür.

Türkiye’deki iş kazalarına ilişkin bazı veriler

Yalnızca zorunlu/aktif sigortalı kayıtlı çalışanları kapsayan SGK verilerine göre, 2013 yılı iş kazası sayısı, 2012 ve önceki yıllara göre olağanüstü düzeyde artmıştır. 2012 yılı iş kazası sayısı 74 bin 871; 2013 yılı iş kazası sayısı ise 191 bin 389’dur ve 2012’ye göre yüzde 291 oranında artış olmuştur. İş kazası geçirenlerin 20 bin 745’i kadın, 170 bin 644’ü erkektir.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm sayısı 2012’de 745, 2013’te 1.360’tur ve 2013 yılında **2012’ye göre yüzde 83** oranında artmıştır. 2014 verileri SGK tarafından henüz açıklanmamıştır ancak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (İSGM) verilerine göre 2014’te en az bin 886 emekçi iş kazası ve meslek hastalığı sonucu yaşamını yitirmiştir. SGK 2013 verilerinde meslek hastalıklarından dolayı hiç ölüm yoktur! Ancak İSGM verilerine göre 2013’te en az 3, 2014 yılında en az 29 emekçi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını kaybetmiştir. 2013 ve 2014 yıllarına ait iş kazası sonucu ölüm vakaları 1996 sonrasının doruğu düzeyindedir.

SGK istatistiklerinde iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm geliri bağlananlarla ilgili veriler de bulunmakta fakat dosyalar ilgili ölüm yılında sonuçlanmadığı için o yılın ölümlerinden dolayı ölüm geliri alan hak sahibi sayısını tespit güçlüğü bulunmaktadır. Bu yılları birleştirerek ortalamalar tespit edildiğinde, 2005–2013 arası ölümlerin yıllık ortalaması bin 227, ölüm geliri bağlanan dosya sayısı yıllık ortalaması ise 2 bin 311’dir. Bu durum, ölümlerin açıklananın iki katı olduğunu göstermektedir. Eurostat istatistiklerine göre de Türkiye 100 bin çalışan başına ölümlü iş kazalarında Avrupa’da birinci sıradadır.

İş kazaları sonucu emekçiler 2013'te 2 milyon 357 bin 505 gün geçici iş göremezlik durumu yaşamışlardır. İş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik (malullük, sakatlık) verisi ise 2 bin 305'tir.

2013 yılında gerçekleşen iş kazalarının faaliyet gruplarına göre dağılımında makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı 15 bin 699 iş kazası ile birinci, bina inşaatı 14 bin 286 kaza ile ikinci, ana metal sanayii 12 bin 601 kaza ile üçüncü sırada yer almaktadır. Fabrik metal ürünler ile ana metal sanayinin birleşik yorumlanması durumunda 27 bin 760 kaza (yüzde 14,50) ile metal sanayii birinci; bina inşaatı, özel inşaat faaliyetleri ve özel inşaat faaliyetlerinin birleşik yorumlanması durumunda inşaat sektörü 26 bin 967 (yüzde 14,09) kaza ile ikinci; kara ve boru hattı taşımacılığı, su yolu, havayolu ve taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetlerin birlikte yorumlanması durumunda taşımacılık 15 bin 901 kaza (yüzde 8,80) ile üçüncü; kömür ve linyit çıkartılması, metal cevheri madenciligi, diğer madencilik ve taşocakçılığı ile madenciligi destekleyici hizmet faaliyetlerinin birleşik yorumlanması durumunda madencilik faaliyetleri 14 bin 186 (yüzde 7,41) kaza ile dördüncü sırada yer almaktadır.

2013'te en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında 296 kişi (yüzde 21,76) ile bina inşaatı birinci sırada, 183 kişi (yüzde 13,45'i) ile kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı ikinci sırada, 121 kişi (yüzde 8,89'u) ile bina dışı yapıların inşaatı üçüncü sırada, 104 kişi (yüzde 7,64'ü) ile özel inşaat faaliyetleri dördüncü sırada yer almaktadır. Bir, üç ve dördüncü sıradaki inşaat faaliyetleri iş kazası sonucu ölüm sayısı 521'dir (yüzde 38,30) ve bin 360 ölüm vakasının üçte birini oluşturmaktadır.

2013 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 17 il sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Mersin, Kocaeli, Adana, Hatay, Manisa, Muğla, Tekirdağ, Ş. Urfa, Zonguldak'tır. Hiç ölüm yaşanmayan iller ise Afyon, Bayburt, Hakkari, Tunceli olarak görünmektedir.

Meslek hastalıkları SGK istatistiklerinin en gayri ciddi yanını oluşturmaktadır ve 81 il içinde yalnızca 19 ilde ve 371 vakadan ibarettir! 371 vakanın 215'i sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulanları kapsamaktadır. İller sıralamasının ilk beşi, Zonguldak 42 kişi, Hatay 35 kişi, İstanbul 28 kişi, Bilecik 15 kişi, Kocaeli 7 kişi şeklindedir! Dünyada iş kazaları oranı yüzde 44, meslek hastalıkları oranı yüzde 56 iken Türkiye'de iş kazaları oranının yüzde 99,998 meslek hastalıklarının on binde 2 oranında olması SGK veri tabanının sorunlu yapısını göstermektedir.

Kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldığı iller sıralamasında İstanbul 4 bin 946 iş kazası ile başı çekmekte, onu 2 bin 305 iş kazasıyla İzmir izlemekte ve sıralama

Bursa 2 bin 77, Antalya bin 432, Ankara bin 63, Kocaeli bin 2, Tekirdağ 990, Manisa 972, Denizli 699 iş kazası şeklinde sürmektedir.

Önerilerimiz

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) hep tek başına davranarak, sendikaların ve meslek örgütlerinin görüşlerini önemsemeyerek yanlış kararlar almaktadır. Çalışma yaşamı ve İSG ile ilgili tüm mevzuat düzenlemeleri, bu alanla ilgili emek ve meslek örgütlerinin önerileri dikkate alınarak yapılmadığı müddetçe, mevcut sorunlar, olaylar ve acılar ne yazık ki artacaktır. Bu açıdan aşağıdaki özet önerilerimize kulak verilmelidir.

- Sendikalar, üniversiteler, TMMOB, TTB, ÇSGB ve Sağlık Bakanlığı'nın katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, düzenleme ve denetim yapan, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir Enstitü oluşturulmalıdır. Çalışma yaşamına ilişkin düzenlemeler bu enstitü tarafından bütünüyle yeniden düzenlenmelidir.
- İşyerlerinde görev alacak uzman, hekim, sağlık personeli ve diğer personelin eğitimi bu Enstitü tarafından yerine getirilmelidir. Sözü edilen personel her yıl yenileme eğitimine tabi tutulmalıdır.
- Taşeron çalışması yasaklanmalı, örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakkının önündeki tüm engeller kaldırılmalı ve esnek, güvencesiz çalışma biçimleri yasaklanmalıdır.
- İSG ile ilgili düzenleme ve uygulamalar, ayrımsız, kısıtlamasız bütün iş yerlerini ve her statüdeki tüm çalışanları kapsamalıdır.
- Düzenlemeler; “işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasının öncelikle işverenin görevi olduğu” ilkesinde hareketle yapılmalıdır. İşyerinde istihdam edilen uzman, hekim vb.'nin verdikleri hizmetin bir danışmanlık hizmeti olduğu kabullenilmelidir.
- İSG hizmetlerinin “piyasa koşullarında” verilmesi anlayışı dışlanmalı; *kamu hizmeti, kamu denetimi* anlayışı hâkim olmalıdır.
- OSGB uygulamasına son verilmelidir.
- Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin işyerinde yürüttüğü çalışmalar, ilgili meslek örgütleri tarafından denetlenmelidir.
- Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin işyerlerinde görevlendirilmesi, söz konusu Enstitünün yerel birimince yapılmalı, işyeri ile yapılacak sözleşme “tip sözleşme” olarak enstitü ve meslek örgütleri tara-

findan hazırlanmalı, sözleşmede yer alan hususlar personel için asgari haklar olarak kabullenilmelidir.

- Uzman, hekim, sağlık personeli görev yaptığı işyerindeki İSG'ye ilişkin durumu Enstitünün yerel birimine rapor etmelidir.
- Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin ücreti, Enstitü bünyesinde oluşturulacak bir fondan karşılanmalıdır.
- İSG ile görevli çalışan temsilcilerinin eğitimleri Enstitünün görevlendirmesi ile kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri tarafından yerine getirilmelidir.
- Çalışan temsilcilerinin işyerlerinin büyüklüğüne göre belirlenecek süre ile her gün işyerinin bütününde gözlem yapması ve bunu rapor etme olanağı yaratılmalıdır.
- Çalışan temsilcilerinin koşulsuz iş güvencesi olmalıdır.
- 30 ve daha fazla çalışanın bulunduğu işyerlerinde İşçi Sağlığı Güvenliği Kurulu kurulmalıdır.
- Çalışan temsilcisi, uzman, hekim tarafından önerilen hususlar, öneriyi yapan kişi ikna edilmediği sürece kabul edilmek zorunda olmalıdır. İşveren bu karara karşı sadece Enstitü yerel birimine itiraz edebilmelidir.
- İşçi eğitimleri Enstitü tarafından gerçekleştirilmelidir.

Ali Ekber Çakar

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Soma'yı Unutmadık, Unutturmayacağız!

MMO Örgütlülüğü, 13 Mayıs'ta Alanlarda, 16 Mayıs'ta Soma'da Olacak

(12.05.2015)

Bir yıl önce 13 Mayıs'ta, Soma'daki bir madende yaşanan toplu iş cinayeti sonucu 5'i mühendis 301 emekçi yaşamını kaybetmişti. Bu katliamın ve bütün iş cinayetlerinin altyapısı, sermaye güçlerinin azami kâr ve yoğun emek sömürsünü esas alan politikalar ve kamu denetiminin bulunmaması ile oluşmaktadır. AKP iktidarı döneminde rödovans, taşeronlaştırma, esnek, güvencesiz istihdam biçimleri ve aşırı çalışma yaygınlaşmış, işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri piyasaya açılmış, serbestleştirme, kuralsızlaştırma ve kamu denetiminin kaldırılması doğrultusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Soma katliamının ve birçok iş cinayetinin arkasında bu gerçekler bulunmaktadır.

DİSK, KESK, TMMOB ve TTB, bu vahşi sömürü koşullarını ve Soma'da yaşamını yitiren maden emekçilerini anmak, iş cinayetlerine dikkat çekmek için 13 Mayıs'ta ülke genelinde kent merkezlerinde kitlesel basın açıklamaları yapacak; 16 Mayıs'ta da Soma'da bir miting düzenleyecektir.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası örgütlülüğü, bu etkinliklere TMMOB çatısı altında etkin olarak katılacaktır. Haydi, hep birlikte "iş cinayetlerine mahkûm değiliz" demeye, hep birlikte taşeron köleliğine, sefalet ücretine karşı yaşamı savunmaya.

Ali Ekber Çakar

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

**15–16 Haziran Büyük İşçi Direnişinin 45. Yıldönümünde İşçi Direnişlerini
Selamlıyoruz**
(15.05.2015)

1970 yılında, çalışma yaşamı ve sendikal mevzuatı, İş Yasası ve Sendikalar Yasası'nı yeniden düzenleyerek DİSK'i ve temel işçi haklarını geriletmeye yönelik yasa tasarısına karşı 15–16 Haziran 1970 tarihlerinde büyük bir işçi direnişi gerçekleşmişti. 168 fabrikadan 150 bin işçinin gerçekleştirdiği direnişe şiddetle müdahale edilmesi sonucu üç işçi ve bir esnaf ölmüş, 200'den fazla işçi yaralanmış, sıkıyönetim ilan edilmiş; yüzlerce işçi-sendikacı 12 Mart mahkemelerinde yargılanmış, olayların ardından 5 bini aşkın işçi işten atılmıştı. İki yıl sonra ise Anayasa Mahkemesi söz konusu değişiklikleri iptal etmişti.

12 Mart döneminde sermaye çıkarları doğrultusunda yeterince düzenlenemeyen çalışma yaşamı, 24 Ocak 1980 ekonomi kararlarının gerektirdiği 12 Eylül faşizmi ile yeniden biçimlendirilmiştir. Neoliberalizmin başlangıç dönemlerinde işçi sınıfı aleyhine yapılan düzenlemeler, AKP iktidarı tarafından 2003 yılından beri tepe noktaya vardırılmıştır. 2003 yılındaki İş Yasası değişikliği ile başlayan, torba yasalarla süren onlarca değişiklik emekçilerin ücretlerini, çalışma ve yaşam koşullarını olumsuz yönde etkilemiştir. AKP iktidarı döneminde taşeronlaştırma, esnek, güvencesiz istihdam biçimleri ve sendikasızlaşma yaygınlaşmış; işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri piyasaya açılmış, serbestleştirme, kuralsızlaştırma ve kamu denetiminin kaldırılmasına yönelik birçok düzenleme yapılmıştır. İktidar, işçi cinayetlerini meşrulaştıran dinci ve sermayeci bir yaklaşıma sahiptir. İktidar uygulamaları, yoğun emek sömürüsü yoluyla sermaye güçlerinin azami kârını garantiye almaya yöneliktir.

Ancak son yıllarda işçi sınıfının bu yoğun sömürü ve baskı ortamına karşı tepkileri de gelişmiş; büyük Tekel direnişinin ardından THY, Togo, Şişecam, Yurtiçi Kargo, DHL, UPS, Cargill, Burger King, ATV-Sabah, Bilgi ve Koç Üniversiteleri, Brisa, Daiyang-SK, Renault, Deba, Legrand, PTT, Çaykur ve daha birçok işyerinde direnişler olmuştur. İşçi hareketleri 2013 Haziran isyanından ivme alarak yayılmış; 2015'te ise onlarca ilde MESS işvereni büyük sermaye güçlerine karşı metal ve otomotiv, Kayseri'de mobilya, Bilecik'te seramik, İzmir'de petrokimya sektörlerinde büyük direnişler yaşanmış ve kazanımlar da elde edilmiştir. Bu direnişler aynı zamanda sarı-gerici-faşist sendikacılığı teşhir ediyor, zayıflatıyor, sendikal hareketin krizine bir yanıt da oluşturuyor.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 15-16 Haziran kalkışmasının 45. yılında, özellikle 2013 Haziran direnişinden beri yaşanan büyük toplumsal uyanışı, ayağa kalkışı ve işçi hareketlerini selamlamaktadır. Odamız ve Oda üyesi mühendisler, kardeşleri işçilerle dayanışma içindedir.

Ali Ekber Çakar
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Metal İşçilerinin Haklı Mücadelelerini Destekliyoruz

(18.05.2015)

Ocak ayının sonunda DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Sendikası'na üye 15 bin işçinin 10 kent ve 22 fabrikada başlattığı grev, Şubat ayında hükümet tarafından "milli güvenlik" gerekçesiyle 60 günlüğüne ertelenmiş, sermayenin kâr rasyonalizasyonunun devletin "milli güvenlik" siyaseti haline geldiği görülmüştü. Birleşik Metal-İş Sendikası'na üye örgütlü işçiler, her şeye karşın grevin ilan edildiği fabrikalarda çeşitli biçimler altında direnişlerini sürdürdüler. Ardından Kayseri'de mobilya sektörü işçileri, Bilecik'te seramik sektörü işçileri büyük direnişler sergilediler. İrili ufaklı birçok direniş ve hak arama mücadelesi en son yine metal sektöründe yaşanıyor. Bu kez yaklaşık 100 bin işçi Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) üyesi işverenlere, hem de üyesi oldukları ve işveren yanlısı olarak gördükleri Türk-İş'e bağlı Türk-Metal sendikasına karşı hak mücadelesi veriyorlar, yer yer sendikalarından istifa ediyorlar.

Metal işçileri Türk-Metal'in kendilerinin onayı olmaksızın MESS üyesi işverenlerle yaptığı üç yıllık "grup sözleşmesini" reddettiler ve sendikanın bir firma ile yaptığı farklı sözleşmenin aynısını talep ettiler. Başı çeken Renault işçileri sendikalarından istifaya yönelince işçi kanı döküldü ve işten atıldılar. Ancak Renault işçileri direndiler, işlerine göre döndüler ve hak mücadelesine devam ettiler. Direniş, 14 Mayıs'ta MESS üyesi işyerlerine dalga dalga yayıldı.

Bu gelişmeler, Birleşik Metal-İş'in ne kadar haklı olduğu ortaya çıkarmıştır. Ocak-Şubat aylarında dokuz firmanın MESS'ten ayrılmasına yol açan ve dinmeyen hak mücadeleleri, bazı işverenlerde "işçilerin Haziran'ı mı?" korkusuna yol açmıştır.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, düşük ücretlere, üç yıllık sözleşme yapılmasına, işten atmalara karşı ve işverenin işçilerin seçtiği temsilcileri tanıması vb. haklı ve karşılanabilir talepleri desteklemekte, kendilerini selamlamaktadır.

Ali Ekber Çakar

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

EK-2: 4857 SAYILI İŞ YASASI VE 6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU KAPSAMINDA YAYIMLANAN YÖNETMELİKLER

Sıra No	Yönetmeliğin Adı	Hangi Yasa Kapsamında yayımlandığı	Resmi Gazete Tarih/Sayı	Yürütme Tarihi
1	Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	25/4/2009 27210	Yayımlı tarihinde
2	Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Tahsil Edilen İdari Para Cezalarını Kullanmaya Yetkili Komisyona Dair Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	9.1.2014 28877	Yayımlı tarihinde
3	Ücret Garanti Fonu Yönetmeliği	4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu	28.06.2009 27272	Yayımlı tarihinde
4	İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurulun Teşekkülü ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	5/3/2004 25393	Yayımlı tarihinde
5	Asgari Ücret Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu.	1/8/2004	Yayımlı tarihinde
6	İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu.	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
7	Yüzdelerden Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu.	28/2/2004 25387	Yayımlı tarihinde
8	Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	3/3/2004 2539	Yayımlı tarihinde
9	İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
10	Sağlık Kuralları Bak. Günde Azami 7,5 Saat Veya Daha Az Çalışılması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	16/7/2013 28709	Yayımlı tarihinde
11	Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu.	30.04.2011 27920	Yayımlı tarihinde
12	Hazırlama, Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	28/4/2004 25446	Yayımlı tarihinde
13	Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
14	Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	24/7/2013 28717	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

15	Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
16	Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	7/4/2004 25426	Yayımlı tarihinde
17	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	15/5/2013 28648	Yayımlı tarihinde
18	Hijyen Eğitimi Yönetmeliği	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	5/7//2013 28698	
19	Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği (92/58/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	11/9/2013 28762	Yayımlı tarihinde
20	Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (90/270/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve GÜv. Kanunu	16/4/2013 28620	Yayımlı tarihinde
21	Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik (2003/10/EC-(86/188/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve GÜv. Kanunu	28/7/2013 28721	Yayımlı tarihinde
22	Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik (2002/44/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	22/8/2013 28743	Yayımlı tarihinde
23	Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetmeliği (92/57/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	5/10/2013 28786	Yayımlı tarihinde
24	Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (98/24/EC-2000/39/EC Sınır Değer)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	12/8/2013 28733	Yayımlı tarihinde
25	Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik (99/92/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30/4/2013 28633	Yayımlı tarihinde
26	Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (90/394/EEC-97/42/EEC-99/38/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	6/8/2013 28730	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

27	Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (83/477/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	25/1/2013 28639	Yayımlı tarihinde
28	İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik (89/654/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	17/7/2013 28710	Yayımlı tarihinde
29	İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği (89/655/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	25/4/2013 28628	Yayımlı tarihinde
30	Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği (90/269/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	24/7/2013 28717	Yayımlı tarihinde
31	Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik (89/656/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	2/7/2013 28695	Yayımlı tarihinde
32	Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği (92/104/EEC) (92/91/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	19/9/2013 28770	Yayımlı tarihinde
33	Tozla Mücadele Yönetmeliği	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	5/11/2013 28812	Yayımlı tarihinde
34	Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik (91/383/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	23/8/2013 28744	Yayımlı tarihinde
35	Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik (2000/54/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	15/6/2013 28678	Yayımlı tarihinde
36	Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (93/103/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20/8/2013 28741	Yayımlı tarihinde
37	İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	24/12/2013	Yayımlı tarihinde
38	İşyerlerinde İşin Durdurulmasına veya İşyerlerinin Kapatılmasına Dair Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30/3/2013 28603	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

39	İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	18/1/2013 28532	Yayımlı tarihinde
40	İşyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin gör, yetki, sor. ve eğit. hak. yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20/7/2013 28713	Yayımlı tarihinde
41	İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağ. ve Güvenliği Kanunu	29/12/2012 28512	Yayımlı tarihinde
42	Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Çalışacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	13/7/2013 28706	Yayımlı tarihinde
43	Gebe Veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	16/8/2013 28737	Yayımlı tarihinde
44	Askeri İşyerleriyle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetim ve Teftişi Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	16/8/2013 28737	Yayımlı tarihinde
45	Konut Kapıcıları Yönetmeliği	4857 sayılı İş Kanunu	3/3/2004 25391	Yayımlı tarihinde
46	Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere İlişkin Yönetmelik	4857 sayılı İş Kanunu	28/2/2004 25387	Yayımlı tarihinde
47	Tarım ve Ormandan Sayılan İşlerde Çalışanların Çalışma Koşullarına İlişkin Yönetmelik	4857 sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
48	Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	4857 sayılı İş Kanunu	4/4/2004 25423	Yayımlı tarihinde
49	Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30/12/2013 28867	Yayımlı tarihinde
50	Korumalı İşyerleri Hakkında Yönetmelik	5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun	26/11/2013 28833	Yayımlı tarihinde
51	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	18/9/2013 28769	Yayımlı tarihinde
52	İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analizi Yapan Laboratuvarlar Hakkında Yönetmelik	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20/8/2013 28741	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

53	Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi Yönetmeliği	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	5/2/2013 28550	Yayımlı tarihinde
54	İşyerlerinde Acil Durum Hakkında Yönetmelik	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	18/6/2013 28681	Yayımlı tarihinde
55	İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	29/12/2013 28512	Yayımlı tarihinde
56	Alt İşveren Yönetmeliği	4857 sayılı İş Kanunu	27/9/2008 27010	Yayımlı tarihinde
57	Yapı Mühendislerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri Ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik	3914 sayılı İmar Kanunu	16/12/2010 27787	Muhtelif
58	Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği	4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	22/1/2007 26411	Yayımlı tarihinde
59	Makina Emniyeti Yönetmeliği	4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	22/1/2007 27158	Yayımlı tarihinde
60	Makine Koruyucuları Yönetmeliği		17/5/1983 18050	Yayımlı tarihinde
61	Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kull. Teçhizat ve Koruyucu Sistemler İle İlgili Yönetmelik	4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	30/12/2006 26392	Yayımlı tarihinde
62	Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik	4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	24.10.2013 28801	Yayımlı tarihinde

EK-3: TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARAFINDAN ONAYLANAN ILO SÖZLEŞMELERİ

- 2 No'lu İşsizlik Sözleşmesi
- 11 No'lu Örgütlenme Özgürlüğü (Tarım) Sözleşmesi
- 14 No'lu Haftalık Dinlenme (Sanayi) Sözleşmesi
- 15 No'lu Asgari Yaş (Trimciler ve Ateşçiler) Sözleşmesi
- 26 No'lu Asgari Ücret Belirleme Yöntemi Sözleşmesi
- 29 No'lu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi
- 34 No'lu Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi
- 42 No'lu İşçinin Tazmini (Meslek Hastalıkları) Sözleşmesi (Revize)
- 45 No'lu Yeraltı İşleri (Kadınlar) Sözleşmesi
- 53 No'lu Ticaret Gemilerinde Çalışan Kaptanlar ve Gemi Zabıtlarının Meslekî Yeterliliklerinin Asgari İcaplarına İlişkin Sözleşme
- 55 No'lu Gemiadamlarının Hastalanması, Yaralanması ya da Ölümü Halinde Armatörün Sorumluluğuna İlişkin Sözleşme
- 58 No'lu Asgari Yaş (Deniz) Sözleşmesi (Revize)
- 59 No'lu Asgari Yaş (Sanayi) Sözleşmesi (Revize)
- 68 No'lu Gemilerde Mürettebat İçin İlaş ve Yemek Hizmetlerine İlişkin Sözleşme
- 69 No'lu Gemi Aşçılarının Mesleki Ehliyet Diplomalarına İlişkin Sözleşme
- 73 No'lu Gemiadamlarının Sağlık Muayenesine İlişkin Sözleşme
- 77 No'lu Gençlerin Tıbbi Muayenesi (Sanayi) Sözleşmesi
- 80 No'lu Son Maddelerin Revizyonu Sözleşmesi
- 81 No'lu İş Teftişi Sözleşmesi
- 87 No'lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi
- 88 No'lu İş ve İşçi Bulma Servisi Kurulması Sözleşmesi
- 92 No'lu Mürettebatın Gemide Barınmasına İlişkin Sözleşme
- 94 No'lu Çalışma Şartları (Kamu Sözleşmeleri) Sözleşmesi
- 95 No'lu Ücretlerin Korunması Sözleşmesi
- 96 No'lu Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi (Revize)
- 98 No'lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi
- 99 No'lu Asgari Ücret Tespit Mekanizması (Tarım) Sözleşmesi
- 100 No'lu Eşit Ücret Sözleşmesi
- 102 No'lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi

- 105 No'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi
- 108 No'lu Gemiadamları Ulusal Kimlik Katlarına İlişkin Sözleşme 111 No'lu Ayırıcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi
- 115 No'lu Radyasyondan Korunma Sözleşmesi
- 116 No'lu Son Maddelerin Revizyonu Sözleşmesi
- 118 No'lu Muamele Eşitliği (Sosyal Güvenlik) Sözleşmesi
- 119 No'lu Makinaların Korunma Tertibatı ile Techizi Sözleşmesi
- 122 No'lu İstihdam Politikası Sözleşmesi
- 123 No'lu Asgari Yaş (Yeraltı İşleri) Sözleşmesi
- 127 No'lu Azami Ağırlık Sözleşmesi
- 133 No'lu Mürettebatın Gemide Barındırılmasına İlişkin Sözleşme (İlave Hü-kümler)
- 134 No'lu İş Kazalarının Önlenmesine (Gemiadamları) İlişkin Sözleşme
- 135 No'lu İşçi Temsilcileri Sözleşmesi
- 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi
- 142 No'lu İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Sözleşmesi
- 144 No'lu Üçlü Danışma (Uluslararası Çalışma Standartları) Sözleşmesi
- 146 No'lu Gemiadamlarının Yıllık Ücretli İznine İlişkin Sözleşme
- 151 No'lu Çalışma İlişkileri (Kamu Hizmeti) Sözleşmesi
- 152 No'lu Liman İşlerinde Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Sözleşme
- 153 No'lu Karayolları Taşımacılığında Çalışma Saatleri ve Dinlenme Sürelerine İlişkin Sözleşme
- 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme
- 158 No'lu Hizmet İlişkinine Son Verilmesi Sözleşmesi
- 159 No'lu Mesleki Rehabilitasyon ve İstihdam (Sakatlar) Sözleşmesi
- 161 No'lu Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme
- 164 No'lu Gemiadamlarının Sağlığının Korunması ve Tıbbi Bakımına İlişkin Sözleşme
- 166 No'lu Gemiadamlarının Ülkelerine Geri Gönderilmesine İlişkin Sözleşme
- 167 sayılı İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi
- 176 sayılı Maden İşyerlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi
- 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi.
- 187 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi